

De nationale gezondheidsenquête Curaçao

2017

Resultaten, methode en tabellen

De nationale gezondheidsenquête Curaçao

2017

Resultaten, methode en tabellen

Dit is een uitgave van:
Volksgezondheid Instituut Curaçao (VIC)
Martinus Centrum Curaçao
Molenplein z/n, Otrobanda
(+599-9)-839-2173/2169

VIC is een onafhankelijk onderzoeksinstituut van het ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur.

VIC doet onderzoek naar de gezondheid en gezondheidszorg in Curaçao voor de ontwikkeling en evaluatie van beleid voor de overheid en de gezondheidszorg.

Auteurs

Drs. Soraya Verstraeten

Dr. Merel Griffith - Lendering

Dr. Renske Pin

Volksgesondheid Instituut Curaçao (VIC)

Reviewers

Prof. dr. Hans van Oers

Prof. dr. ir. Monique Verschuren

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)

Omslagontwerp

Kevin Reina

Deze publicatie is tot stand gekomen met dank aan

Geraldine Christina en Jeanine Constansia-Kook

Managementteam Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur (GMN)

Jonathan Plantijn en Mimi Martis

Volksgesondheid Instituut Curaçao (VIC)

Sean de Boer, Lizmari Fecunda-Manuela, Harely Martina, Lysandra de Meza, Leander Kuijvenhoven, collega's van afdeling veldwerk en de 50 interviewers.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) Curaçao

De 2645 respondenten die deelnamen aan de nationale gezondheidsenquête 2017

Deze uitgave kan gedownload worden via www.vic.cw.

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
Afkortingen	9
1. Inleiding	11
1.1 Gezondheidsonderzoek door VIC	11
1.2 De nationale gezondheidsenquête	11
1.3 Doel van de nationale gezondheidsenquête	11
1.4 Publicatie van de resultaten NGE 2017	11
1.5 Leeswijzer	12
Deel A. De resultaten	13
2. Kenmerken van de respondenten	17
3. Gezondheidsstatus	21
3.1 Ervaren gezondheid	21
3.2 Zelfgerapporteerde ziekten en aandoeningen	22
3.3 Ongevallen	25
3.4 Afwezigheid werk door gezondheidsproblemen	27
3.5 Lichamelijke beperkingen	28
3.6 Persoonlijke verzorgings- en huishoudelijke activiteiten onder 60-plussers	30
3.7 Pijn	31
4. Leefstijl	35
4.1 Overgewicht en obesitas	35
4.2 Lichaamsbeweging en sport	36
4.3 Eetgewoonten	37
4.4 Roken	38
4.5 Alcoholgebruik	39
4.6 Drugsgebruik	40
4.7 Sociale steun	42
4.8 Woonomgeving	43
5. Gebruik van zorgvoorzieningen	47
5.1 Mantelzorg	47
5.2 Verzekering	47
5.3 Eerstelijnsgezondheidszorg	48
5.4 Tweedelijnsgezondheidszorg	52
5.5 Gebruik van geneesmiddelen	54
5.6 Preventieve zorg	55
5.7 Bereikbaarheid en onbeantwoorde behoeften aan zorg	60
5.8 Tevredenheid	62
6. Vergelijking met de Caribbean	67
7. Vergelijking met Nederland	71
8. Conclusie	73
8.1 Inleiding	73
8.2 Belangrijkste conclusies	73
8.3 Risicogroepen	74

8.4	Veranderingen ten opzichte van 2013	76
8.5	Internationale vergelijkingen	77
8.6	Verantwoording methode	77
8.7	Tot slot	78
Deel B. De methode		79
9. Achtergrond		81
9.1	Inleiding	81
9.2	Achtergrond van de methode	81
10. De vragenlijst		82
10.1	De herkomst	82
10.2	De opbouw	82
10.3	De vertaling	83
10.4	De tablet	83
11. De gegevensverzameling		84
11.1	De veldwerkorganisatie	84
11.2	De interviewers	84
11.3	De selectie van de respondenten	84
11.4	De publiciteit	84
11.5	De gegevensverzameling	85
11.6	De controle op de gegevensverzameling	85
11.7	De privacy van respondenten	85
12. De analyses		86
12.1	De respons	86
12.2	Kenmerken van de respondenten	87
12.3	De weging	88
12.4	De berekeningen	88
12.5	De betrouwbaarheid van de resultaten	88
12.6	De interpretatie van de resultaten	88
Deel C. De tabellen		89
13. NGE Curaçao 2013-2017		91
14. Vergelijking Caribbean		95
15. Tabellen cijfers NGE 2017 (alleen in digitale versie van rapport)		97
15.1	Gezondheidsstatus	98
15.2	Leefstijl	124
15.3	Gebruik van zorgvoorzieningen	142

Samenvatting

Om gezondheidsbeleid te kunnen maken en te monitoren is inzicht nodig in de gezondheidssituatie van de bevolking. De nationale gezondheidsenquête (NGE) 2017 geeft een actueel beeld van de gezondheidsstatus, de leefstijl en het gebruik van zorgvoorzieningen van Curaçaoënaars van 18 jaar en ouder. Hiermee vormen de gegevens een belangrijke aanvulling op andere gezondheidsgegevens zoals de doodsoorzakenstatistiek en gegevens van medische laboratoria, ziekenhuizen en zorgverzekeraars. De NGE wordt sinds 2013 iedere vier jaar door het Volksgezondheid Instituut Curaçao (VIC) uitgevoerd, zodat het mogelijk is om de gezondheidscijfers over de tijd heen te volgen en het beleid hierop vroegtijdig af te stemmen.

In dit rapport worden de resultaten van de NGE 2017 op totaalniveau, geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en de mate van rond kunnen komen van het huishoudinkomen besproken. Waar mogelijk, wordt vergeleken met het eerdere NGE-onderzoek uit 2013, met andere (ei)landen in de Caribbean en met Nederland. Met de publicatie van dit rapport is voor de tweede keer concreet en volledig invulling gegeven aan het doel van het NGE-onderzoek om te voorzien in recente informatie over de gezondheidssituatie in Curaçao voor het maken en monitoren van 'evidence-based' gezondheidsbeleid.

Hieronder volgt een korte uiteenzetting van de resultaten op totaalniveau, besteden we aandacht aan specifieke risicogroepen, bekijken we de verschuivingen ten opzichte van de NGE 2013 en de resultaten van de internationale vergelijkingen, en bespreken we de belangrijkste conclusies en de verantwoording van de methode.

Gezondheid

Ervaren gezondheid: 75% van de volwassenen ervaart hun eigen gezondheid als (heel) goed, 20% als matig en 5% als (heel) slecht.

Zelfgerapporteerde ziekten en aandoeningen: 37% van de volwassenen heeft één of meer chronische ziekte(n). Men lijdt het vaakst aan (de symptomen van) dengue, chikungunya en/of zika, gevolgd door hoge bloeddruk, allergie en rugaandoeningen. Gemiddeld heeft 2% van de volwassenen depressieve klachten.

Ongevallen: 11% van de volwassenen heeft in de 12 maanden voor het interview een ongeval gehad in het verkeer, thuis, tijdens hun vrije tijd of op het werk. 5% van de volwassenen heeft een verkeersongeval gehad in de 12 maanden voor het interview. Onder 18- tot 24-jarigen is dat 9%.

Afwezigheid werk door gezondheidsproblemen: 43% van de volwassenen met betaald werk is in de 12 maanden voor het interview afwezig geweest op het werk wegens gezondheidsproblemen. Een kwart (26%) van de volwassenen met betaald werk is 1 tot 7 dagen afwezig geweest, 17% langer dan een week.

Lichamelijke beperkingen: 9% van de volwassenen heeft een beperking in zien (blind of slechtziend), horen (doof of slechthorend) en/of mobiliteit (slecht ter been of invalide). Een beperking in de mobiliteit komt het vaakste voor (8%).

Persoonlijke verzorgings- en huishoudelijke activiteiten onder 60-plussers: 3% van de 60-plussers is beperkt in persoonlijke verzorgingsactiviteiten, zoals zelfstandig eten, uit een stoel of bed komen, aan- en uitkleden, toiletgebruik en/of zelfstandig een douche of bad nemen. 15% van de zelfstandig wonende 60-plussers is beperkt in het uitvoeren van huishoudelijke activiteiten, zoals het klaar maken van een maaltijd, telefoneren, winkelen, medicijngebruik en/of huishoudelijk werk.

Pijn: 9% van de volwassenen heeft in de 4 weken voor het interview last gehad van vreselijke of ondraaglijke lichamelijke pijn. 6% zegt door de pijn gehinderd te zijn geweest in het uitvoeren van hun normale werkzaamheden.

Leefstijl

Overgewicht en obesitas: 65% van de volwassenen heeft overgewicht of ernstig overgewicht (obesitas), 33% heeft een normaal, gezond gewicht en 2% heeft ondergewicht.

Lichaamsbeweging en sport: 19% van de volwassenen is inactief: zij hebben in de week voor het interview op geen enkele dag aan fysieke werkzaamheden, krachttraining, of tenminste 10 minuten onafgebroken lopen, fietsen of sporten gedaan. 31% van de volwassenen sport ten minste 10 minuten in de week en 22% doet aan krachttraining.

Eetgewoonten: 16% van de volwassenen voldoet aan de norm van 2 of meer porties fruit per dag en 14% aan de norm van 2 of meer porties groente per dag. 29% drinkt dagelijks frisdrank met prik, 41% eet ten minste eens per week eten van een fastfood restaurant.

Roken: 13% van de volwassenen rookt (wel eens). 18% rookt zelf niet, maar komt wel in aanraking met tabaksrook binnenshuis (meeroken).

Alcoholgebruik: 58% van de volwassenen drinkt (wel eens) alcohol en 4% doet dat dagelijks. 4% van de volwassenen is overmatige drinker en drinkt wekelijks 21 glazen of meer (mannen) of 14 glazen of meer (vrouwen). 5% van de volwassenen is zware drinker en drinkt wekelijks 6 glazen of meer (mannen) of 5 glazen of meer (vrouwen) tijdens één gelegenheid.

Drugsgebruik: 2% van de volwassenen zegt in de 12 maanden voor het interview softdrugs te hebben gebruikt. Voor harddrugs is dit percentage 0.5%.

Sociale steun: 6% van de volwassenen heeft met niemand zo'n goede band dat zij op hem/haar kan rekenen wanneer zij ernstige persoonlijke problemen hebben. 3% zegt dat andere mensen weinig tot geen belangstelling en interesse hebben voor wat zij doen. 16% van de volwassenen geeft aan dat het (heel) moeilijk is om praktische hulp te krijgen van hun burens als zij dat nodig hebben.

Woonomgeving: in Curaçao wordt de meest genoemde vorm van overlast in de woonomgeving veroorzaakt door muggen (90%), gevolgd door knaagdieren (33%), geluidsoverlast (27%), vuil en afval (27%), stank van het industriegebied Schottegat (Isla) of andere industriële bronnen (22%), luchtvervuiling (fijnstof, roet, rook) van het industriegebied Schottegat (Isla) of andere industriële bronnen (18%) en criminaliteit (16%).

Gebruik van zorgvoorzieningen

Mantelzorg: 20% van de volwassenen geeft mantelzorg. Bij 64% van de mantelzorgers gaat het om zorg voor één of meerdere familieleden. 17% van de mantelzorgers zijn 20 uur of meer per week bezig met het geven van mantelzorg.

Verzekering: 99% van de volwassenen in Curaçao is verzekerd voor ziektekosten. Verreweg de meeste volwassenen zijn verzekerd via de Sociale Verzekeringsbank, SVB (86%), gevolgd door particuliere verzekeraars (8%) en een bedrijfsverzekering (6%).

Eerstelijnsgezondheidszorg: 78% van de volwassenen heeft in de 12 maanden voor het interview een consult gehad met een huisarts. Tijdens het laatste consult met een huisarts is 90% van de volwassenen in het kader van de behandeling door de huisarts doorgestuurd naar een apotheek of een medisch laboratorium, of heeft een doorverwijzing gekregen naar een andere zorgverlener. De meest genoemde verwijzingen zijn naar een apotheek (75%), een medisch laboratorium (39%) en een medisch specialist (22%). 15% van de volwassenen heeft in de 12 maanden voor het interview een consult gehad met een fysiotherapeut, 54% met een tandarts en/of orthodontist (hierna tandarts).

Tweedelijns gezondheidszorg: 35% van de volwassenen heeft in de 12 maanden voor het interview een consult gehad met een medisch specialist. Voor 73% vond een consult plaats in de praktijk (ofisina) van de specialist, voor 21% in het St. Elisabeth Hospitaal. 3% van de volwassenen die in de 12 maanden voor het interview gebruik hadden gemaakt van medisch specialistische zorg had een consult met een medisch specialist in het buitenland, waarvan het merendeel in Colombia (41%). 6% van de volwassenen is in de 12 maanden voor het interview in een ziekenhuis opgenomen geweest voor dagbehandeling, waarbij een overnachting niet nodig was. 8% van de volwassenen is in de 12 maanden voor het interview in het ziekenhuis opgenomen waarbij één of meerdere nachten in het ziekenhuis is doorgebracht.

Gebruik van geneesmiddelen: 50% van de volwassenen gebruikt door een arts voorgeschreven geneesmiddelen. 49% van de volwassenen gebruikt geneesmiddelen, vitamines en kruiden die niet door een arts zijn voorgeschreven. Van de 18- tot 50-jarige vrouwen zegt 21% de pil of andere hormonale vormen van anticonceptiva te hebben gebruikt in de 2 weken voor het interview.

Preventieve zorg: deelname aan preventieve maatregelen onder aanbevolen doelgroepen, zodat aandoeningen of complicaties tijdig opgespoord en behandeld kunnen worden is (van hoog naar laag) voor de meting van hoge bloeddruk 93%, meting van cholesterol 86%, meting van bloedsuiker 83%, borstkankeronderzoek 67%, baarmoederhalskankeronderzoek 66%, tweemaaljaarlijks preventief oogonderzoek onder diabetici 67% en voetonderzoek 29%, darmkankeronderzoek 31% en influenzavaccinatie 6%.

Bereikbaarheid: 98% zegt dat ze de dichtstbijzijnde apotheek binnen 30 minuten kunnen bereiken met hun gebruikelijke wijze van vervoer. Voor hun huisarts is dat 91%, voor het dichtstbijzijnde ziekenhuis 83% en voor de afdeling spoedeisende hulp in het St. Elisabeth Hospitaal is dat 71%.

Onbeantwoorde behoeften aan zorg: van de Curaçaoënaars die behoefte hadden aan zorg in de 12 maanden voor het interview, zegt 3% deze niet tijdig te hebben gekregen door problemen met de afstand en vervoer en 17% doordat het te lang duurde om een afspraak te krijgen met een zorgverlener. Van de Curaçaoënaars die behoefte hadden aan tandzorg in de 12 maanden voor het interview, zegt 11% dat ze dit niet konden betalen. Voor door een arts voorgeschreven medicijnen is dat 4%, voor medische zorg van een arts of specialist 3% en voor geestelijke gezondheidszorg 1%.

Tevredenheid: Curaçaoënaars waarderen de diensten van hun huisarts, hun tandarts, hun medisch specialist en/of hun fysiotherapeut met een gemiddelde van 7.9 (op een schaal van 1-10). Van de Curaçaoënaars die in de 12 maanden voor het interview een ziekenhuisopname (met overnachting) hebben gehad, zegt 77% tevreden te zijn over de zorg die ze kregen. Voor dagbehandeling is dat 79%. Van de mensen die in de 12 maanden voor het interview gebruik hebben gemaakt van de diensten van de thuiszorg, is 92% tevreden.

Risicogroepen

Hoewel totaalcijfers voor gezondheid en zorg in Curaçao op aspecten gunstig kunnen uitvallen, kent Curaçao - net als in 2013 - groepen die het relatief minder goed doen. Deze risicogroepen zijn vrouwen, ouderen en mensen met een lage socio-economische status. Vrouwen zijn namelijk vaker ziek en/of beperkt dan mannen, de gezondheid is slechter naarmate de leeftijd hoger is en de gezondheidscijfers zijn overwegend minder gunstig voor mensen met een lage socio-economische status.

Mannen vs. vrouwen

Vrijwel wereldwijd geldt dat vrouwen langer leven dan mannen, maar dat vrouwen vaker chronische aandoeningen hebben en lichamelijk beperkt zijn. Ook in Curaçao komen (chronische) ziekten en multimorbiditeit (één of meer chronische ziekten), depressieve klachten, lichamelijke beperkingen, obesitas en pijnklachten vaker voor onder vrouwen dan onder mannen. De leefstijl van vrouwen is over het algemeen echter gezonder dan die van mannen. Vrouwen doen weliswaar minder vaak aan lichaamsbeweging, maar dagelijks frisdrankgebruik, roken, (problematisch) alcoholgebruik en

drugsgebruik komen juist vaker voor onder mannen. Vrouwen geven ook vaker mantelzorg en maken vaker gebruik van de diensten van een huisarts, een tandarts, een medisch specialist en andere zorgverleners. Het beeld is dus divers, vrouwen zijn vaker ziek en maken vaker gebruik van zorgvoorzieningen, maar hebben over het algemeen een gezondere leefstijl dan mannen.

Leeftijd

Vergrijzing van de bevolking zorgt, net als in de rest van de wereld, ook in Curaçao voor een toename van gezondheidsproblemen en een stijging van het gebruik van zorgvoorzieningen. De helft (50%) van de zelfstandig wonende ouderen heeft een chronische aandoening, een vijfde (20%) zelfs 2 of meer (multimorbiditeit). Een kwart (26%) van de ouderen is lichamelijk beperkt en heeft (grote) moeite met zien, horen en/of mobiliteit. De overgrote meerderheid van de ouderen is zelfredzaam in het uitvoeren van persoonlijke (97%) en huishoudelijke (85%) verzorgingsactiviteiten zoals zelfstandig eten, aan- en uitkleden, een douche of bad nemen, maaltijden klaarmaken en/of huishoudelijk werk. De mate van zelfredzaamheid neemt echter af onder oudere leeftijdsgroepen. Van de zelfstandig wonende ouderen die beperkt zijn in het uitvoeren van huishoudelijke activiteiten, zegt iets meer dan een derde (37%) (meer) hulp te kunnen gebruiken bij het uitvoeren van huishoudelijke activiteiten. Voor ouderen die beperkt zijn voor persoonlijke verzorgingsactiviteiten, is dat iets meer dan de helft (55%).

Socio-economische status

De socio-economische verschillen in gezondheid en leefstijl zijn groot: bijna alle gezondheidsuitkomsten zijn minder gunstig voor laagopgeleiden en mensen die moeite hebben om rond te komen van hun huishoudinkomen. Zo geven mensen die grote moeite hebben om rond te komen (veel) vaker aan hun gezondheid als (heel) slecht te ervaren (17% vs. 3%), één of meerdere (chronische) ziekten of aandoeningen te hebben (36% vs. 23%), lichamelijk beperkt te zijn (20% vs. 7%) en depressieve klachten te hebben (10% vs. 1%) dan mensen die zonder moeite rond kunnen komen van hun huishoudinkomen.

De leefstijl van mensen met een lage socio-economische status is ook minder gunstig: mensen die grote moeite hebben om rond te komen zijn vaker inactief (23% vs. 19%), doen minder vaak aan sport (14% vs. 35%), voldoen minder vaak aan de fruit- (11% vs. 19%) en groentenorm (8% vs. 17%), gebruiken vaker tabak (21% vs. 12%), soft- (6% vs. 2%) en harddrugs (4% vs. 0.3%) dan mensen die zonder enige moeite rond kunnen komen. Curaçaoënaars die met grote moeite rond komen kunnen ook minder vaak rekenen op sociale steun in hun omgeving: zij geven vaker aan op niemand te kunnen rekenen bij (ernstige) persoonlijke problemen (11% vs. 5%) en dat het moeilijk is om praktische hulp van hun burens te krijgen (33% vs. 13%). Curaçaoënaars die met grote moeite rond komen hebben ook vaker last van de meeste vormen van overlast in de woonomgeving, zoals van knaagdieren (49% vs. 30%), vuil/afval (39% vs. 23%), geluidsoverlast (36% vs. 26%), criminaliteit (18% vs. 16%), luchtvervuiling (22% vs. 18%) en stank (26% vs. 21%) van het industriegebied Schottegat (Isla) en andere industriële bronnen, dan mensen die zonder moeite rond komen.

Ook bij het gebruik van zorgvoorzieningen spelen socio-economische verschillen een rol. Zo is de bereikbaarheid van zorgvoorzieningen slechter voor mensen met een lage socio-economische status: zij geven vaker aan niet binnen 30 minuten bij belangrijke zorgvoorzieningen te kunnen komen en ook vaker behoefte te hebben gehad aan zorg, maar dit niet tijdig te hebben gekregen door problemen met de afstand en vervoer. Ook zeggen mensen die grote moeite hebben om rond te komen vaker financiële barrières te hebben ervaren voor het verkrijgen van tandzorg, medicijnen, medische zorg en geestelijke gezondheidszorg. Vooral voor tandzorg is dit percentage hoog: een kwart (28%) van de mensen die met grote moeite rond komt zegt in de 12 maanden voor het interview hieraan behoefte te hebben gehad, maar dat ze hier niet voor konden betalen. Voor mensen die geen enkele moeite hebben om rond te komen is dit percentage 6%.

Veranderingen ten opzichte van 2013

In 2017 ervaren meer Curaçaoënaars hun eigen gezondheid als (heel) slecht dan in 2013 (5% vs. 2%). Ten opzichte van 2013 is vooral de rapportage van (de symptomen van) door muggen overgebrachte ziekten sterk gestegen: in 2013

rapporteerde 0.8% van de volwassenen dat ze (de symptomen van) dengue hebben gehad in de 12 maanden voor het interview. In 2017 zegt 24% van de volwassenen (de symptomen van) dengue, chikungunya en/of zika te hebben gehad. Een verklaring hiervoor is dat het chikungunya virus sinds 2014 en het zika virus sinds 2016 in Curaçao voor komt. Verder geven volwassenen in 2017 vaker aan allergieën (19% vs. 12%) en gynaecologische problemen (8% vs. 4%, alleen vrouwen) te hebben gehad in de 12 maanden voor het interview. Voor de andere gevraagde (chronische) ziekten en aandoeningen, voor ongevallen en voor lichamelijke beperkingen zijn de verschillen ten opzichte van 2013 klein.

In 2017 geven volwassenen wat minder vaak aan alcohol te hebben gedronken in de 12 maanden voor het interview dan in 2013 (58% vs. 62%). Op niemand kunnen rekenen bij ernstige persoonlijke problemen komt in 2017 (6%) vaker voor dan in 2013 (3%). Ten opzichte van 2013 is overlast in de woonomgeving in 2017 toegenomen voor muggen (87% vs. 90%), geluidsoverlast (22% vs. 27%), en stank van het industriegebied Schottegat (Isla) of andere industriële bronnen (14% vs. 22%). Daarentegen is de overlast van knaagdieren in de woonomgeving afgenomen van 45% in 2013 tot 33% in 2017. Voor overgewicht/obesitas en tabak, alcohol- en drugsgebruik blijven de cijfers vrijwel gelijk.

In 2017 heeft bijna iedere volwassene in Curaçao een ziektekostenverzekering (99%). In 2013 was dat 97%. De meeste Curaçaoënaars zijn voor ziektekosten verzekerd via de Sociale Verzekeringsbank, SVB (86%). In 2013 was 84% van de volwassenen verzekerd via een publieke verzekering (die toen nog werd uitgevoerd door verschillende fondsen, waaronder de SVB). Ten opzichte van 2013 hebben in 2017 minder volwassenen gebruik gemaakt van de diensten van een huisarts in de 12 maanden voor het interview (86% vs. 78%). Een (gedeeltelijke) verklaring van deze daling kan de verandering in het bekostigingssysteem voor huisartsen zijn, die met de introductie van de basisverzekering ziektekosten (BVZ) in 2013 is veranderd van 'fee for service' naar een 'capitation fee' per patiënt. Het percentage volwassenen dat tijdens het laatste consult met een huisarts een doorverwijzing heeft gekregen blijft in 2017 (90%) vrijwel gelijk aan 2013 (92%). Wel is het percentage volwassenen dat is doorgestuurd naar een apotheek gedaald van 82% in 2013 tot 75% in 2017. In 2017 geven iets meer mensen aan een fysiotherapeut (15% vs. 12%), een tandarts (54% vs. 51%), een psycholoog (6% vs. 2%) en/of een dietist (8% vs. 4%) te hebben bezocht dan in 2013 en hebben meer volwassenen gebruik gemaakt van de diensten van de thuiszorg.

In 2017 hebben minder volwassenen gebruik gemaakt van de diensten van een medisch specialist (39% vs. 35%) in de 12 maanden voor het interview. Ook is de locatie van het consult met een medisch specialist sterk veranderd: het percentage volwassenen dat een consult had met een medisch specialist in de praktijk (ofisina) van de specialist daalde van 84% in 2013 naar 73% in 2017. Daarentegen hebben in 2017 meer consulten plaatsgevonden in het St. Elisabeth Hospitaal (van 9% naar 21%). Een waarschijnlijke verklaring hiervoor is dat meer specialisten in de polikliniek van het St. Elisabeth hospitaal zijn gaan werken in de afgelopen jaren. Met 3% is het percentage volwassenen dat een consult met een medisch specialist in het buitenland had gelijk aan 2013. Wel is het land van uitzending sterk veranderd: in 2013 vond het merendeel van de contacten plaats in Venezuela (67%), in 2017 is dit gedaald tot 27%. Het percentage volwassenen dat een consult had met een medisch specialist in Colombia neemt daarentegen toe van 0% in 2013 tot 41% in 2017. Deze verschuiving is te verklaren door de huidige politieke onrust in Venezuela, waardoor de meeste regionale uitzendingen van Venezuela naar Colombia zijn verplaatst. In 2017 had 8% van de volwassenen een ziekenhuisopname in de 12 maanden voor het interview. In 2013 was dat 10%.

In 2013 had 76% van de diabetici in de 2 jaar voor het interview een preventief oogonderzoek en 36% een klinisch voetonderzoek. In 2017 is dat 67% voor een preventief oogonderzoek en 29% voor een klinisch voetonderzoek. Dit suggereert een verslechtering van de controle op complicaties bij diabetespatiënten. Voor de andere preventieve maatregelen, de grieprik, de bloedsuiker- en bloeddrukmeting, en borstkanker- en baarmoederhalskankeronderzoek onder vrouwen, zijn de verschillen tussen 2013 en 2017 relatief klein.

Ten opzichte van 2013 is in 2017 de bereikbaarheid van belangrijke zorgvoorzieningen verbeterd: in 2017 kunnen meer volwassenen met hun gebruikelijke wijze van vervoer binnen 30 minuten hun huisarts (91% vs. 88%), de dichtstbijzijnde apotheek (98% vs. 92%), het dichtstbijzijnde ziekenhuis (83% vs. 73%) en de afdeling spoedeisende hulp in het St. Elisabeth Hospitaal (71% vs. 59%) bereiken dan in 2013.

Internationale vergelijkingen

Verschillen in gezondheidscijfers tussen Curaçao en de andere (ei)landen reflecteren voor een deel verschillen in opleidingsniveau en de mate van rond kunnen komen, maar ook van andere factoren die van invloed zijn op de gezondheid, zoals culturele voorkeuren, de implementatie van sociaal en gezondheidsbeleid en de economische ontwikkeling van een (ei)land.

Het gezondheidsprofiel van Curaçaoënaars is op sommige punten gunstiger in vergelijking met inwoners van andere Caribische (ei)landen en Nederland. Zo komt in vergelijking met andere Caribische (ei)landen ondergewicht minder vaak voor in Curaçao. In vergelijking met inwoners van Nederland worden astma en/of COPD, onvrijwillig urineverlies en migraine minder vaak gerapporteerd onder inwoners van Curaçao. Daarentegen is het percentage van de bevolking met overgewicht/obesitas in Curaçao veel hoger dan in Nederland en ook hoog in vergelijking met andere Caribische (ei)landen. Aandoeningen als hoge bloeddruk en diabetes komen wat vaker voor in Curaçao dan in Nederland, en aandoeningen van de onderrug of andere chronische rugproblemen veel vaker. In vergelijking met inwoners van Nederland komt roken en (problematisch) alcoholgebruik minder vaak voor onder inwoners van Curaçao. Het percentage Curaçaoese vrouwen dat ooit gescreend is op baarmoederhalskanker is hoog in vergelijking met andere Caribische (ei)landen.

Belangrijkste conclusies

Volwassen Curaçaoënaars voelen zich over het algemeen gezond. Voor de tweede keer sinds 2013 laten we zien dat de overgrote meerderheid van de Curaçaoese inwoners van 18 jaar en ouder zijn of haar eigen gezondheid als (heel) goed beoordeelt, en kan rekenen op goede sociale relaties in hun omgeving. Ook in 2017 zien we dat roken en (problematisch) alcoholgebruik veel minder vaak voor komen in Curaçao dan in Nederland, en dat Curaçaoënaars minder vaak depressieve klachten rapporteren. In 2017 hebben minder volwassenen overlast van knaagdieren in hun woonomgeving dan in 2013. De dekking voor ziektekosten is bijna volledig: bijna iedere volwassene in Curaçao heeft een ziektekostenverzekering. Slechts een kleine minderheid zegt dat ze behoefte hadden aan zorg maar dit niet (tijdig) konden krijgen omdat ze problemen hadden met de afstand of vervoer, of hier niet voor konden betalen. Met een gemiddeld rapportcijfer van 7.9 zijn Curaçaoënaars over het algemeen ook tevreden over de diensten van hun huisarts, hun tandarts, hun medisch specialist en/of van hun fysiotherapeut. De bereikbaarheid van belangrijke zorgvoorzieningen, de huisarts, de dichtstbijzijnde apotheek en ziekenhuis en de afdeling spoedeisende hulp, is ten opzichte van 2013 verbeterd: meer mensen zeggen dat ze met hun gebruikelijke manier van vervoer binnen 30 minuten bij deze zorgvoorzieningen kunnen komen. Onder de doelgroep voor screening op hoge bloeddruk en hoog cholesterol is de deelname aan de onderzoeken hoog, zodat deze aandoeningen tijdig opgespoord en behandeld kunnen worden. Ook is in Curaçao de screening voor baarmoederhalskanker hoog in vergelijking met andere Caribische landen.

Dit gunstige beeld geldt echter niet over de hele linie van het gezondheidsonderzoek en voor de hele Curaçaoese bevolking. Zo is in 2017 het aantal volwassenen dat last had van (de symptomen van) door muggen overgebrachte ziekten sterk gestegen en heeft maar een derde van de volwassen Curaçaoënaars een normaal, gezond gewicht. Een kleine minderheid van de volwassenen voldoet aan de groente- en fruitnorm van twee porties per dag, terwijl dagelijks frisdrankgebruik en wekelijks fastfoodgebruik vaker voor komt. Ook sporten minder volwassen Curaçaoënaars in vergelijking met de inwoners van Nederland. Internationaal onderzoek laat zien dat deze ongezonde leefstijlfactoren sterk bijdragen aan de ziektelast van onder andere diabetes en hoge bloeddruk. Deze aandoeningen komen in Curaçao dan ook wat vaker voor dan in Nederland. Overlast van geluid en stank van het industriegebied Schottegat (Isla) of andere industriële bronnen in de woonomgeving worden in 2017 vaker genoemd dan in 2013. Evenals in 2013 blijft in 2017 de deelname aan de influenzavaccinatie (grieprik) onder de doelgroep laag. De periodieke controle op complicaties aan de ogen en voeten van diabetespatiënten is ten opzichte van 2013 verslechterd: minder diabetici hebben in de 2 jaar voor het interview een preventief oog- en/of voetonderzoek gehad. Verder laten we zien dat mensen met een lage socio-economische status, laagopgeleiden en mensen die moeite hebben om rond te komen van hun huishoudinkomen, qua

gezondheid, leefstijl en het ervaren van belemmeringen in het verkrijgen van zorg structureel negatief afwijken van de totaalcijfers. Dit bevestigt dat extra aandacht in het beleid voor deze subgroep gewenst is.

Verantwoording

Net als in 2013 is de gegevensverzameling en -verwerking uitgevoerd in samenwerking met de afdeling veldwerk van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). In totaal hebben 2645 deelnemers meegedaan en face-to-face met een getrainde interviewer de vragenlijst ingevuld. De respons van het onderzoek is met 75% goed te noemen. Het aantal respondenten is daarmee voldoende groot om representatief te zijn voor de volwassen bevolking van Curaçao en om betrouwbare schattingen te kunnen maken op groepsniveau. Om de kwaliteit van het onderzoek te waarborgen, is een externe review van het onderzoek en dit rapport uitgevoerd door Prof. Dr. Hans van Oers en Prof. Dr. ir. Monique Verschuren van het Rijksinstituut van Volksgezondheid en Milieu (RIVM) in Nederland.

Afkortingen

BI	Betrouwbaarheidsinterval
BMI	Body Mass Index
BVZ	Basis Verzekering Ziektekosten
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CHV	Curaçaose Huisartsen Vereniging
EHIS	European Health Interview Survey
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GM	Gezondheidsmonitor (Nederlandse gezondheidsenquête)
NGE	Nationale Gezondheidsenquête
NHG	Nederlands Huisartsengenootschap
PAHO	Pan American Health Organization
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
SVB	Sociale Verzekeringsbank
VIC	Volksgezondheid Instituut Curaçao
WHO	Wereldgezondheidsorganisatie/World Health Organization

1. Inleiding

1.1 Gezondheidsonderzoek door VIC

Om gezondheidsbeleid te kunnen maken en te monitoren is inzicht nodig in de gezondheidssituatie van de bevolking. Het Volksgezondheid Instituut Curaçao (VIC) draagt daarom zorg voor het verwerven van cijfers over de gezondheid in Curaçao en stelt deze ter beschikking via de website www.vic.cw. Op basis van deze cijfers kunnen de overheid en andere organisaties het lokale gezondheidsbeleid beter vormgeven. Voor het verzamelen van gezondheidscijfers voert VIC onderzoeken uit of vraagt gegevens op van andere organisaties in de gezondheidszorg. Eén van de onderzoeken van VIC is de nationale gezondheidsenquête (NGE). Dit rapport beschrijft de resultaten, de methode en de tabellen voor de NGE 2017.

1.2 De nationale gezondheidsenquête

De NGE is een representatief bevolkingsonderzoek en gaat over zelfstandig wonende volwassenen van 18 jaar en ouder. Dit onderzoek wordt sinds 2013 iedere vier jaar door VIC uitgevoerd. De vragen in de vragenlijst zijn afgestemd met internationale methoden en, voor zover mogelijk, gelijk aan de NGE uit 2013, zodat een vergelijking tussen landen en over de jaren mogelijk is. In januari en februari 2017 heeft de afdeling veldwerk van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) de gegevens door middel van face-to-face interviews verzameld. Zo'n 2645 inwoners van Curaçao hebben meegedaan aan de NGE 2017. De respons van het onderzoek is daarmee 75%. Een uitgebreide beschrijving van de methode van het onderzoek staat vermeld in deel B van dit rapport. Om de kwaliteit van het onderzoek te waarborgen, is een review van het onderzoek en dit rapport uitgevoerd door Prof. Dr. Hans van Oers en Prof. Dr. ir. Monique Verschuren van het Rijksinstituut van Volksgezondheid en Milieu (RIVM) in Nederland.

1.3 Doel van de nationale gezondheidsenquête

Het doel van de NGE is om een actueel beeld te krijgen in de gezondheidsstatus, de leefstijl en het gebruik van zorgvoorzieningen van volwassenen in Curaçao. De NGE is een belangrijke aanvulling op de doodsoorzakenstatistiek en gezondheidsgegevens van medische laboratoria, ziekenhuizen, de zorgverzekeraars en andere bronnen. Het is namelijk de enige bron van informatie waar de gezondheidssituatie onder groepen met een verschillende socio-economische status bekeken kan worden en waar informatie wordt verkregen over de ervaringen van mensen met de gezondheidszorg.

1.4 Publicatie van de resultaten NGE 2017

In het voorliggende rapport geven we een overzicht van de beschrijvende kerncijfers uit de NGE 2017. Hierbij maken we systematisch onderscheid naar de verschillende groepen door niet alleen de cijfers op totaalniveau te presenteren, maar ook uit te splitsen naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en mate van kunnen rondkomen van het huishoudinkomen. Daar waar mogelijk maken we ook een vergelijking met de cijfers uit de NGE 2013 of internationaal.

De cijfers van de NGE 2017 worden verder gepubliceerd in komende themarapporten over actuele beleidsonderwerpen, bijvoorbeeld over kwetsbare groepen en wijken. Op de website van VIC worden ook tabellen geplaatst die een diepgaander cijfermatig inzicht geven. De resultaten van de NGE 2017 worden verder opgenomen in de internationale databases van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) en de Pan American Health Organization (PAHO) om internationale vergelijkingen te faciliteren. De ruwe data van de NGE 2017 zijn op verzoek ook beschikbaar voor andere organisaties.

1.5 Leeswijzer

Deel A van dit rapport beschrijft de resultaten van het onderzoek. Dit deel begint met een uiteenzetting van de kenmerken van de onderzochte bevolking (**hoofdstuk 2**). **Hoofdstuk 3** richt zich op de gezondheidsstatus van volwassen Curaçaoënaars en beschrijft onderwerpen zoals het voor komen van (chronische) ziekten, ongevallen en beperkingen. Uitkomsten over leefstijlfactoren zoals overgewicht, middelengebruik en omgevingsfactoren komen in **hoofdstuk 4** aan bod. **Hoofdstuk 5** gaat in op het gebruik van de gezondheidszorg en beschrijft onderwerpen zoals deelname aan preventiemaatregelen en onbeantwoorde behoeften aan zorg door financiële of andere redenen. Tot slot volgt een vergelijking met de gezondheid in andere Caribische landen (**hoofdstuk 6**), in Nederland (**hoofdstuk 7**) en een conclusie van de resultaten (**hoofdstuk 8**).

Deel B beschrijft de methode van het onderzoek. Na een korte achtergrondschets (**hoofdstuk 9**) is dit deel verder onderverdeeld in de verschillende stappen van het onderzoeksproces: de vragenlijst (**hoofdstuk 10**), de gegevensverzameling (**hoofdstuk 11**) en de analyses (**hoofdstuk 12**).

Deel C bestaat uit een tabellenboek, met hierin een cijfermatige weergave van de resultaten. Dit begint met de tabellen waarin de hoofduitkomsten van de NGE 2017 worden vergeleken met de NGE 2013 (**hoofdstuk 13**). In **hoofdstuk 14** staan de tabellen met internationale vergelijkingen uit hoofdstuk 6 en 7. Tot slot worden tabellen met de cijfers van de NGE 2017 vermeld die worden uitgesplitst naar achtergrondfactoren zoals geslacht, leeftijd en opleidingsniveau (**hoofdstuk 15**). Dit hoofdstuk is alleen opgenomen in de digitale versie van het rapport.

Deel A

De resultaten

2. Kenmerken van de bevolking

2. Kenmerken van de respondenten

De respondenten zijn op een aselechte manier geselecteerd voor deelname aan de NGE 2017, en hun gegevens zijn gewogen op geslacht en leeftijd. De resultaten van het onderzoek zijn daarmee representatief voor alle zelfstandig wonende volwassenen van 18 jaar en ouder in Curaçao (zie ook deel B, methode). Tabel 2.1 laat de achtergrondkenmerken van de respondenten in de NGE 2017 zien. De populatie bestaat uit meer vrouwen dan mannen. De gemiddelde leeftijd en leeftijdsverdeling voor mannen en vrouwen komen wel overeen. Verder zijn mannen vaker dan vrouwen gehuwd of samenwonend, hebben ze vaker betaald werk en geen enkele moeite om rond te komen. De resultaten voor geboorteland, burgerschap, opleidingsniveau en woondistrict zijn voor mannen en vrouwen vrijwel gelijk.

Tabel 2.1 Kenmerken van de Curaçaose bevolking in de NGE 2017

	Totaal		Mannen		Vrouwen	
	%	n	%	n	%	n
Geslacht						
Mannen	44	1039	-	-	-	-
Vrouwen	56	1606	-	-	-	-
Leeftijd (gemiddelde)	49 jaar	2645	48 jaar	1039	49 jaar	1606
Leeftijd in groepen						
18-24 jaar	11	156	12	71	10	85
25-44 jaar	31	609	31	226	31	383
45-64 jaar	38	1063	38	423	39	640
65 jaar of ouder	20	817	19	319	21	498
Geboorteland						
Curaçao	77	2038	78	821	76	1217
Nederland	5	133	6	62	5	71
Overig Caribisch Nederland (incl. Aruba en St. Maarten)	2	75	2	21	3	54
Colombia	4	85	3	25	4	60
Dominicaanse Republiek	4	99	3	22	5	77
Ander geboorteland	8	204	8	85	8	119
Onbekend		11		3		8
Burgerschap						
Curaçao (sedula)	94	2489	95	979	94	1510
Anders	6	150	5	56	6	94
Onbekend		6		4		2
Burgerlijke staat						
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	33	924	39	465	28	459
Samenwonend	9	218	12	109	8	109
Ongehuwd, nooit gehuwd	41	930	38	308	44	622
Gescheiden, niet hertrouwd	10	318	8	96	12	222
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	7	255	4	61	9	194
Opleidingsniveau						
Laag (Geen, LO)	17	543	14	179	18	364
Midden 1 (Mavo, LBO)	38	991	39	395	38	596
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	30	710	32	296	29	414
Hoog (HBO, WO)	16	401	16	169	16	232
Huishoudinkomen						
Geen enkele moeite om rond te komen	56	1470	61	637	52	833
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	23	630	21	214	26	416
Enige moeite om rond te komen	12	327	11	109	14	218
Grote moeite om rond te komen	8	218	7	79	9	139
Betaald werk						
Ja	55	1271	60	544	52	727
Nee	45	1374	40	495	48	879
Woondistrict						
Bandabou	15	386	15	152	15	234
Binnenstad	2	46	2	24	1	22
Oostelijk Willemstad	39	1027	39	406	38	621
Westelijk Willemstad	35	920	33	338	37	582
Bandariba	9	242	10	105	8	137
Onbekend		24		14		10

3. Gezondheidsstatus

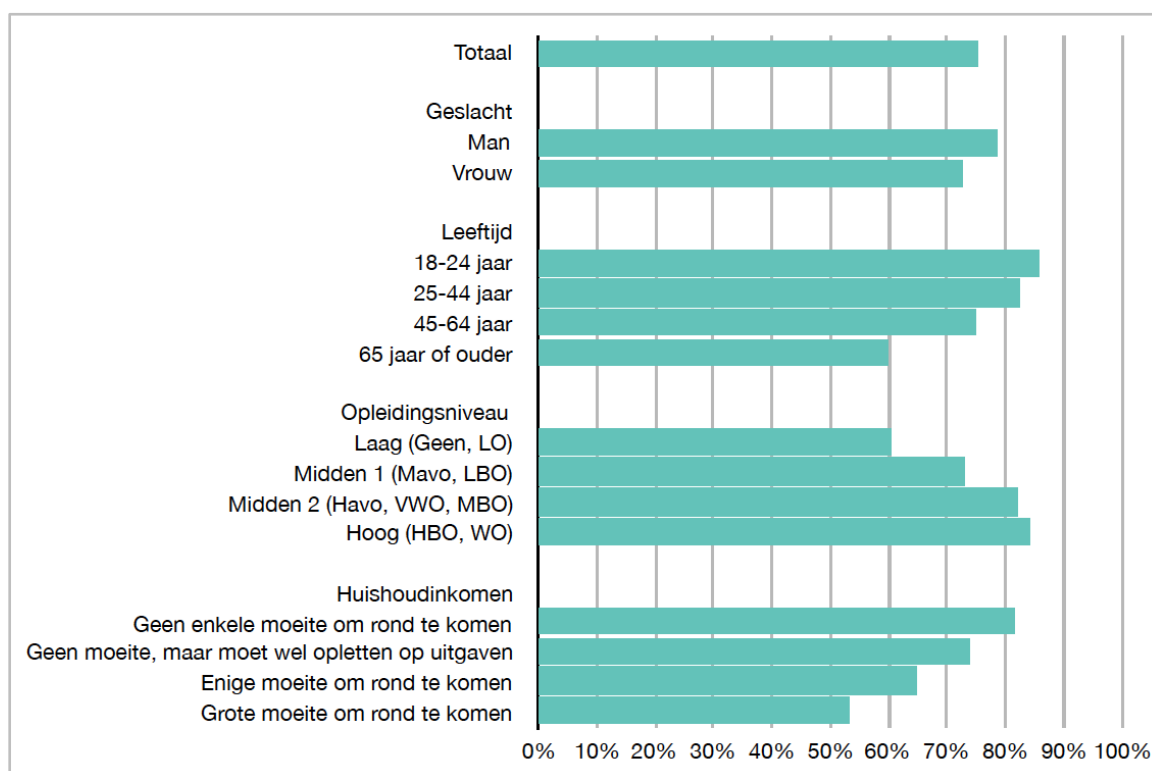

3. Gezondheidsstatus

3.1 Ervaren gezondheid

"Driekwart van de volwassenen in Curaçao ervaart hun eigen gezondheid als (heel) goed"

De ervaren gezondheid is het oordeel wat mensen geven over hun eigen gezondheid. Onderzoek toont aan dat mensen die hun eigen gezondheid als (zeer) goed ervaren, een kleinere kans hebben op vroegtijdig overlijden.¹

Figuur 3.1 Percentage volwassenen dat de eigen gezondheid als (heel) goed ervaart

Vijfenzeventig procent (75%) van de volwassenen in Curaçao ervaart hun eigen gezondheid als (heel) goed. Mannen ervaren hun eigen gezondheid vaker als (heel) goed dan vrouwen (79% vs. 73%). De gezondheid wordt vaker als (heel) goed ervaren in de jongere leeftijdsgroepen: onder de 18- tot 24-jarigen zegt 86% zijn/haar gezondheid als (heel) goed te ervaren, onder 65-plussers is dat 60% (figuur 3.1). Hoe hoger het opleidingsniveau en hoe makkelijker men rond komt met het huishoudinkomen, hoe vaker volwassenen hun eigen gezondheid als (heel) goed ervaren. Van de volwassen die geen enkele moeite hebben om rond te komen ervaart 82% een (heel) goede gezondheid, bij de groep volwassenen die grote moeite heeft om rond te komen is dat 53%. In 2013 gaf 72% van de Curaçaoënaars aan hun eigen gezondheid als (heel) goed te ervaren.

Vijf procent (5%) van de volwassenen ervaart hun eigen gezondheid als (heel) slecht. Het ervaren van een (heel) slechte gezondheid komt vaker voor onder vrouwen, in oudere leeftijdsgroepen, onder laagopgeleiden en onder

¹ DeSalvo, K.B., Blosner, N., Reynolds, K., He, J., & Muntner, P. (2006). Mortality prediction with a single general self-rated health question. A meta-analysis. *Journal of General Internal Medicine*, 21(3), 267-75.

mensen die moeite hebben om rond te komen. In 2013 gaf 2% van de Curaçaoënaars aan hun eigen gezondheid als (heel) slecht te ervaren.

3.2 Zelfgerapporteerde ziekten en aandoeningen

3.2.1 Chronische ziekte en multimorbiditeit

"Bijna de helft van de volwassenen heeft één of meer chronische ziekte(n)"

Een chronische ziekte is een aandoening waarbij de ziekteduur langdurig is en geen uitzicht is op volledig herstel. Voor de behandeling van chronische ziekten is een langdurig beroep op de gezondheidszorg nodig. Mensen met een chronische ziekte hebben een minder goede kwaliteit van leven dan gezonde volwassenen. Ook hebben chronische ziekten invloed op de gezondheidsbeleving van een persoon en het dagelijkse functioneren.² Doordat chronisch zieken vaker en langdurig gebruik maken van de gezondheidszorg, zijn hun zorguitgaven relatief hoog.³

In Curaçao heeft 37% van de volwassenen één of meer chronische ziekten. Vanaf 65 jaar geldt dit voor 50% van de Curaçaoënaars. Dertien procent (13%) van de volwassenen heeft 2 of meer chronische ziekten (multimorbiditeit). Vanaf 65 jaar geldt dit voor 20% van de Curaçaoënaars. Deze percentages zijn gebaseerd op een selectie van 12 chronische ziekten (tabel 3.1). Een hoge bloeddruk is hierin niet meegenomen.

Tabel 3.1 Overzicht chronische ziekten

Chronische ziekten

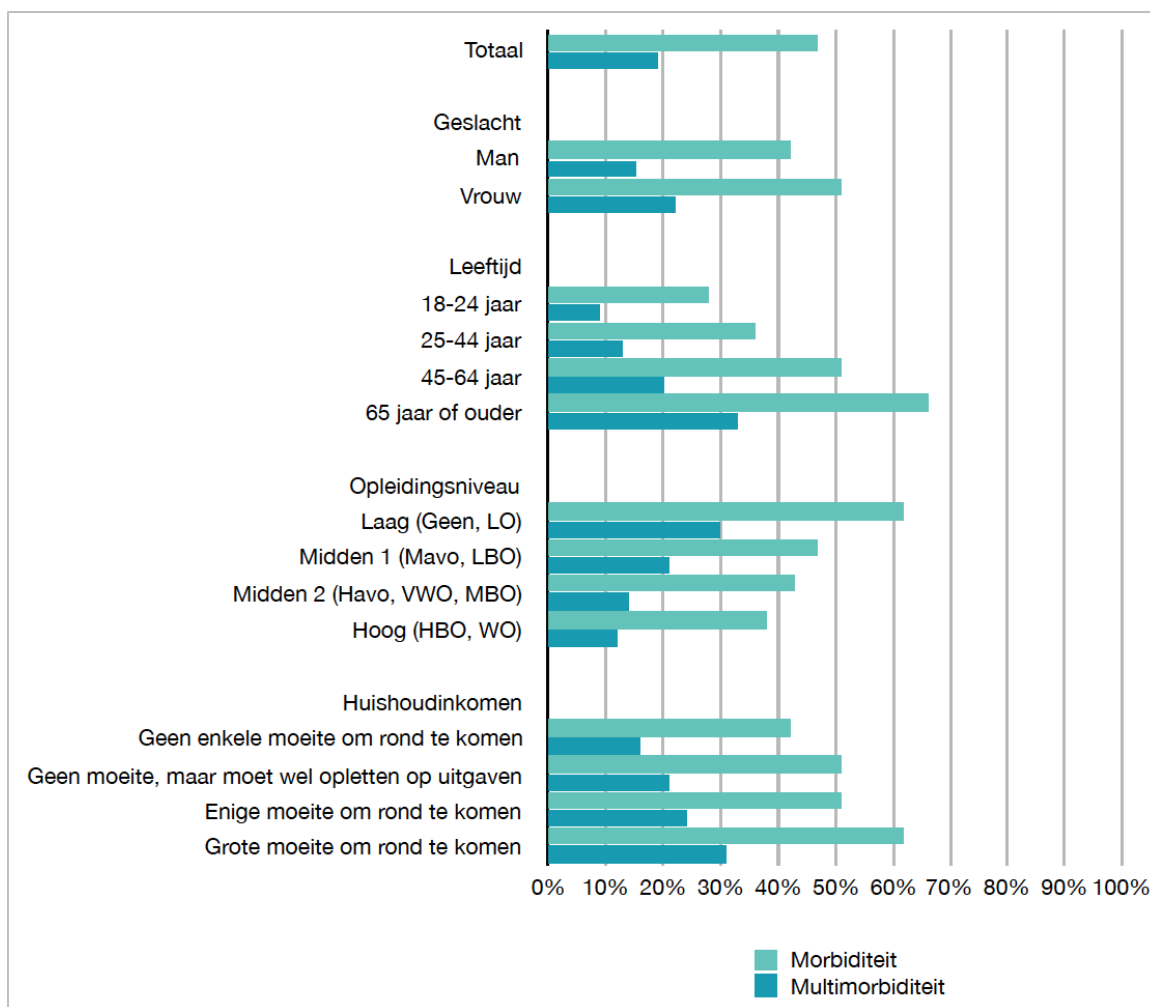
- Aandoening van de nek of andere chronische nekproblemen
- Aandoening van de onderrug of andere chronische rugproblemen
- Astma (inclusief allergische astma)
- Beroerte (hersenvloeding, herseninfarct) of chronische gevolgen van een beroerte
- Coronaire hartaandoening (vaatvernauwing) of angina pectoris (pijn op de borst)
- Diabetes (suikerziekte)
- Gewrichtsslijtage (artrose), met uitzondering van artritis (gewrichtsontsteking)
- Hartaanval (myocardinfarct) of de chronische gevolgen van een hartaanval
- Kanker, inclusief leukemie en lymfeklierkanker
- Longziekte, zoals chronische bronchitis, chronisch obstructieve longziekte (COPD) en emfyseem
- Migraine
- Onvrijwillig urineverlies (incontinentie)

Vrouwen hebben vaker last van chronische ziekten dan mannen (figuur 3.2). Het percentage volwassenen met chronische ziekte(n) is hoger in de oudere leeftijdsgroepen, onder laagopgeleiden en onder mensen die moeite hebben om rond te komen. Door een andere vraagstelling voor sommige ziekten zijn de cijfers in 2013 en 2017 niet direct met elkaar te vergelijken.

² RIVM (2017). Geraadpleegd via

http://www.rivm.nl/Documenten_en_publicaties/Algemeen_Actueel/Nieuwsberichten/2013/Aantal_chronisch_zieken_neemt_toe

³ Hoffman, C., Rice, D. & Sung, H.Y. (1996). Persons with chronic conditions. Their prevalence and costs. Journal of American Medical Association, 18 (276), 1473-1479.

Figuur 3.2 Percentage volwassenen met een chronische ziekte (morbiditeit) of multimorbiditeit in de 12 maanden voor het interview

3.2.2 Zelfgerapporteerde ziekten en aandoeningen

"27% van de volwassenen rapporteert (symptomen van) dengue, chikungunya en/of zika in de 12 maanden voor het interview "

Wanneer alle zelfgerapporteerde ziekten en aandoeningen (langdurig en niet-langdurig) apart worden bekeken, geven zowel mannen als vrouwen het vaakst aan (de symptomen van) dengue, chikungunya en/of zika te hebben gehad in de 12 maanden voor het interview (tabel 3.2). Dit wordt gevolgd door hoge bloeddruk, allergie en rugproblemen.

Tabel 3.2 Percentage volwassenen met een ziekte/aandoening in de 12 maanden voor het interview, naar geslacht

	Totaal (%)	Mannen (%)	Vrouwen (%)
Metabole risicofactoren			
Hoge bloeddruk	21	19	23
Hoog cholesterol	10	8	12
Hart- en vaatziekten			
Diabetes (suikerziekte)	8	8	9
Coronaire hartaandoening of angina pectoris	2	3	2
Beroerte of chronische gevolgen van een beroerte	1	0.7	1
Hartaanval of de chronische gevolgen van een hartaanval	0.9	0.8	0.9
Gewrichtsaandoeningen			
Aandoening van de rug of andere chronische rugproblemen	17	15	18
Aandoening van de nek of andere chronische nekproblemen	6	4	7
Gewrichtsslijtage (artrose)	5	4	6
Longziekten			
Astma (inclusief allergische astma)	4	3	5
Longziekte (bijv. chronische bronchitis, COPD en emfyseem)	3	2	3
Overige organen			
Cataract	6	5	6
Onvrijwillig urineverlies (incontinentie)	5	4	6
Maagzweer	2	2	2
Nierproblemen	2	2	2
Kanker, inclusief leukemie en lymfeklierkanker	0.9	0.7	1.0
Levercirrose	0.5	0.6	0.5
Prostaatproblemen (alleen mannen)	-	3	-
Gynaecologische problemen (alleen vrouwen)	-	-	8
Overige ziekten en aandoeningen			
Migraine	7	3	11
(Symptomen van) dengue, chikungunya en/of zika	24	20	27
Allergie	19	14	23
Depressie	7	5	8
Blijvend letsel na ongeval	4	4	3

3.2.3 Depressie

"Bijna 10% van de volwassenen die grote moeite heeft om rond komen had depressieve klachten in de 2 weken voor het interview"

Depressie is wereldwijd één van de meest voorkomende ziekten. In Europa staat depressie in 2012 op de vierde plaats van de ranglijst van aandoeningen die de meeste ziektelast veroorzaken. Mensen die lijden aan een depressie hebben een hoger risico op zelfmoord, maar ook kanker en hartziekten.^{4,5} In de NGE 2017 is depressie onder de bevolking op twee manieren in kaart gebracht. Naast zelfrapportage van de aandoening (zie paragraaf 3.2.2) zijn depressieklachten ook gemeten met behulp van het instrument de '8-item Patient Health Questionnaire Depression Scale (PHQ-8)'.⁶ Dit instrument bestaat uit 8 vragen over de ernst van depressieve klachten. De paragraaf beschrijft de resultaten van het PHQ-8 instrument.

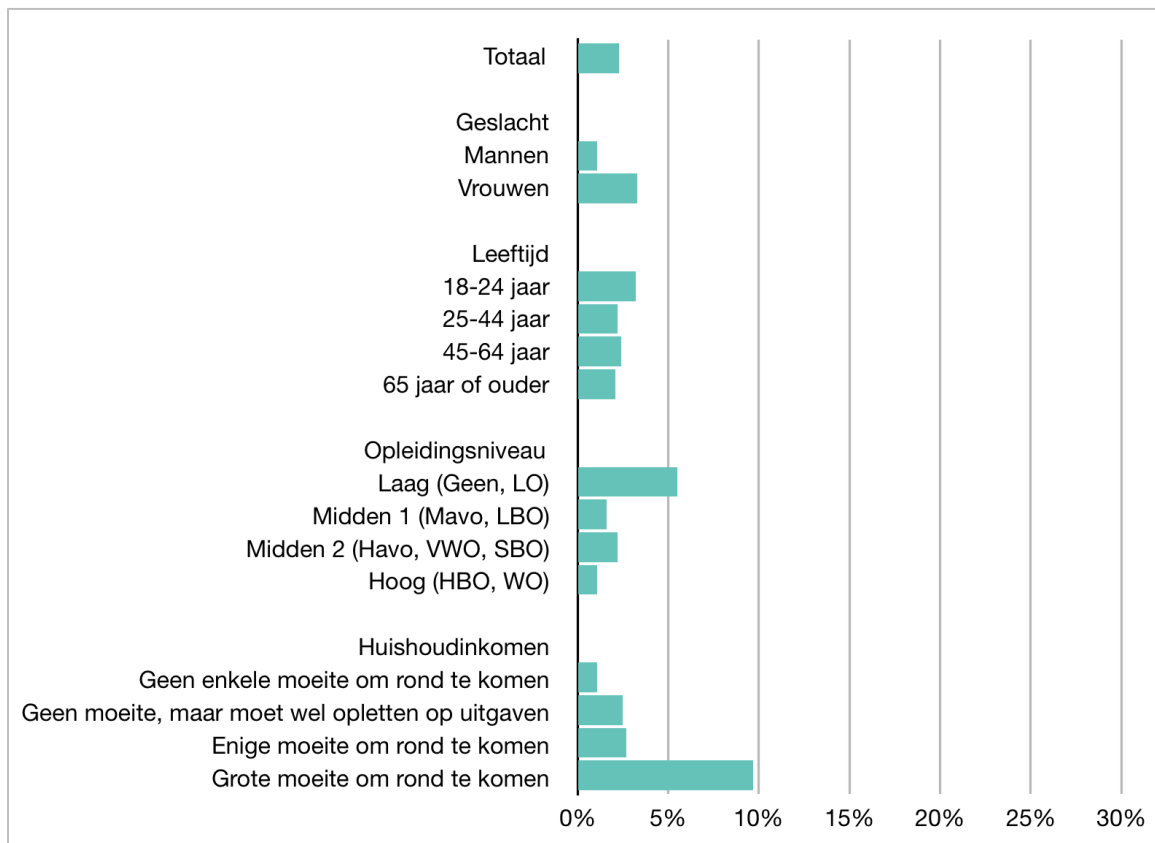
In Curaçao heeft 2% van de volwassenen depressieve klachten in de 2 weken voor het interview. Bij vrouwen komt dit vaker voor dan bij mannen (3% vs. 1%). Het percentage volwassenen met depressieve klachten is lager onder jongvolwassenen. Bij laagopgeleiden komt het vaker voor dan bij midden- en hoogopgeleiden. Onder Curaçaoënaars die grote moeite hebben om rond te komen van hun huishoudinkomen komen depressieve

⁴ Psychological distress in relation to site specific cancer mortality: pooling of unpublished data from 16 prospective cohort studies BMJ 2017; 356 :j108.

⁵ Rugulies, R. (2001). Depression as a predictor for coronary heart disease: A review and meta-analysis. American Journal of Preventive Medicine, 23, 51-61.

⁶ Kroenke, K., Strine, T.W., Spitzer, R.L., Williams, J.B.W., Berry, J.T., Mokdad, A.H. (2008). The PHQ-8 as a measure of current depression in the general population. Journal of Affective Disorders. doi:10.1016/j.jad.2008.06.026.

klachten veel vaker voor (figuur 3.3). Door een andere vraagstelling zijn cijfers over depressieve klachten niet te vergelijken met 2013.

Figuur 3.3 Percentage volwassenen met depressieve klachten in de 2 weken voor het interview

3.3 Ongevallen

"9% van de 18- tot 24-jarigen heeft een verkeersongeval gehad in de 12 maanden voor het interview"

Ongevallen zijn een belangrijke oorzaak voor langdurige aandoeningen en vroegtijdige sterfte. Een ongeval kan lichamelijke letsels en invaliditeit, maar ook psychologische trauma's veroorzaken.⁷

Elf procent (11%) van de volwassenen heeft in de 12 maanden voor het interview een ongeval gehad in het verkeer, thuis, tijdens hun vrije tijd of op het werk. Het verschil tussen mannen en vrouwen is klein. Een ongeval komt vaker voor onder jongere leeftijdsgroepen, onder mensen met een HAVO, VWO en SBO opleiding en onder mensen die grote moeite hebben om rond te komen. In 2013 was het percentage volwassenen met een ongeval in het verkeer, thuis, tijdens hun vrije tijd of op het werk 8%.

Vijf procent (5%) van de Curaçaoënaars had in de 12 maanden voor het interview medische zorg nodig ten gevolge van een ongeval. Bij 1% was opname in een ziekenhuis of andere medische instelling ten gevolge van een ongeval nodig.

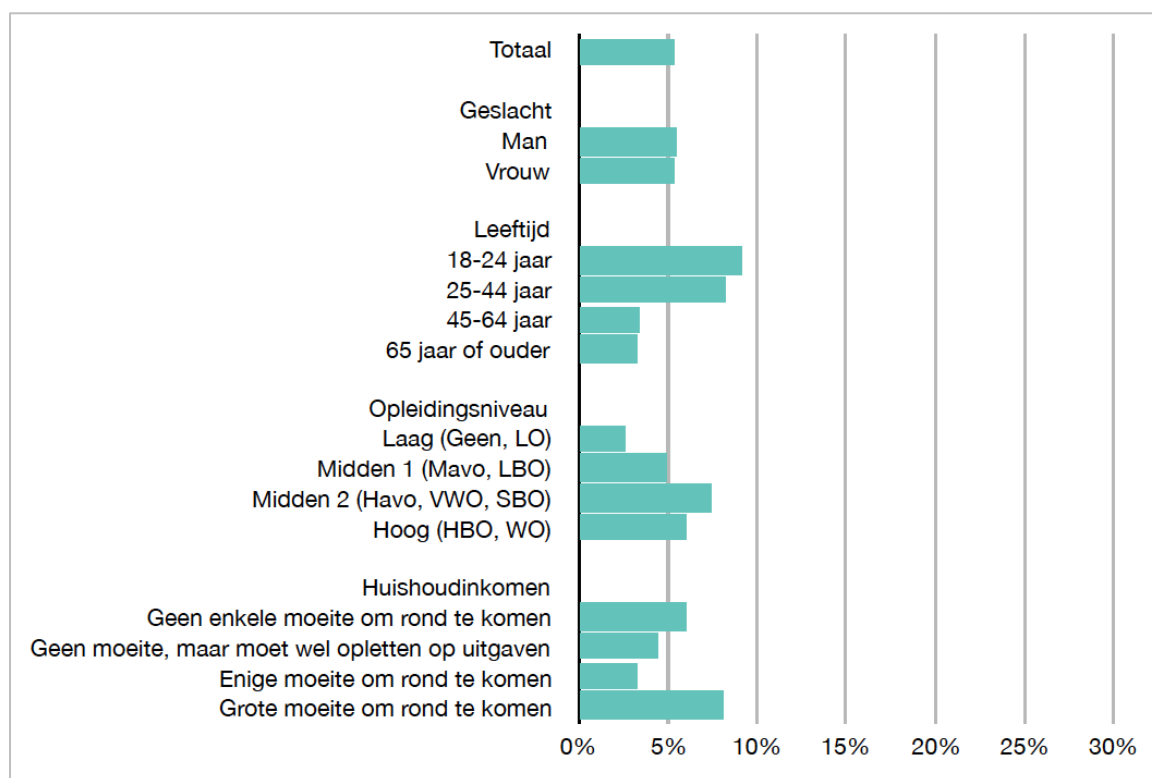
⁷ Peden M, McGee K, Krug E. (2002). Injury: a leading cause of the global burden of disease, 2000. Geneva: World Health Organization.

Tabel 3.3 Percentage volwassenen met een ongeval in de 12 maanden voor het interview, naar ongevalstype

	Ongeval (%)
Ongeval totaal	11
Verkeersongeval	5
Ongeval in en om het huis	3
Ongeval tijdens de vrije tijd	2
Ongeval op het werk	2

Noot: meer dan 1 type ongeval per respondent is mogelijk.

Van de vier gevraagde ongevalstypen komt een verkeersongeval met 5% van de volwassenen het vaakst voor (tabel 3.3). Ook voor verkeersongevallen zijn de verschillen tussen mannen en vrouwen klein, en komt het vaker voor onder jongere leeftijdsgroepen (figuur 3.4). Van de 18- tot 24-jarigen heeft 9% een verkeersongeval gehad in de 12 maanden voor het interview, van de 65-plussers is dat 3%. Een verkeersongeval komt vaker voor onder mensen met een HAVO, VWO en SBO opleiding en onder mensen die grote moeite hebben om rond te komen. In 2013 was het percentage volwassenen met een verkeersongeval 4%.

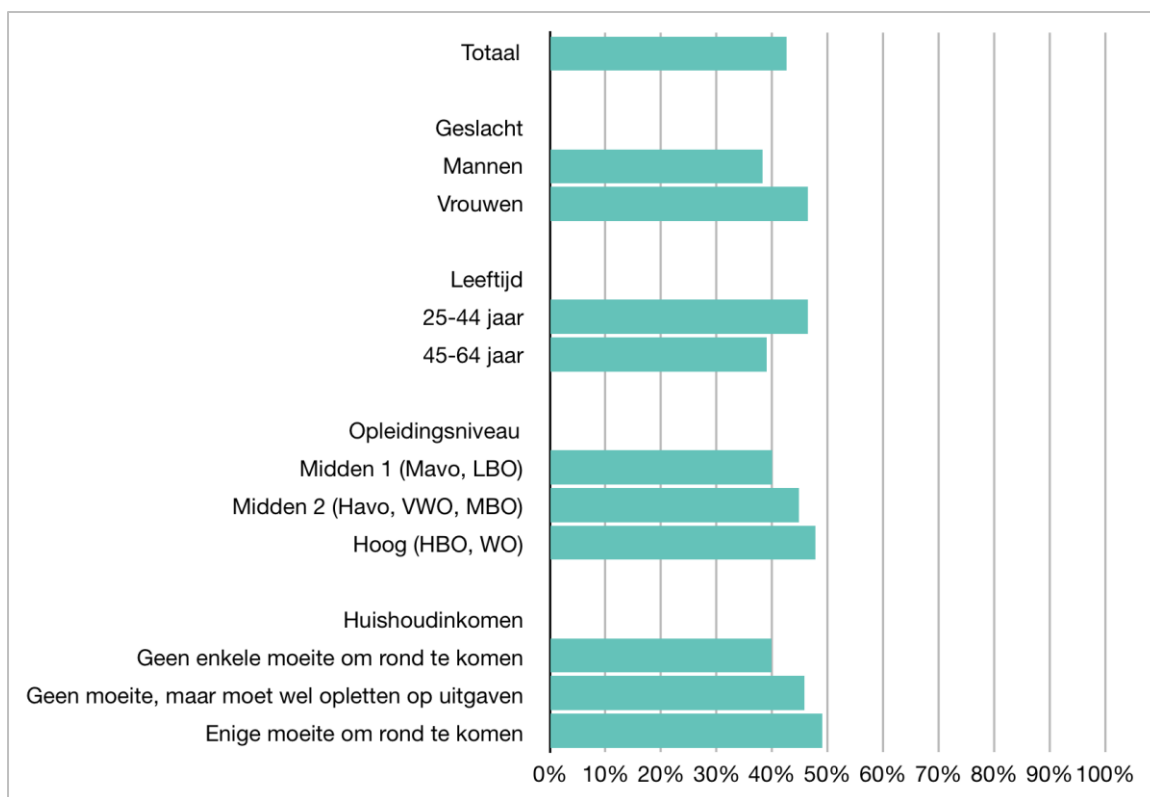

Figuur 3.4 Percentage volwassenen dat een verkeersongeval heeft gehad in de 12 maanden voor het interview

3.4 Afwezigheid werk door gezondheidsproblemen

"43% van de volwassenen met betaald werk is afwezig geweest wegens gezondheidsproblemen"

Het bevorderen van de gezondheid van werknemers kan leiden tot lager ziekteverzuim, maar ook tot meer voldoening, een hogere motivatie en minder verloop van werknemers. In 2016 gaf ruim 45% van de Nederlandse werknemers aan het afgelopen jaar afwezig te zijn geweest op het werk om gezondheidsredenen.⁸

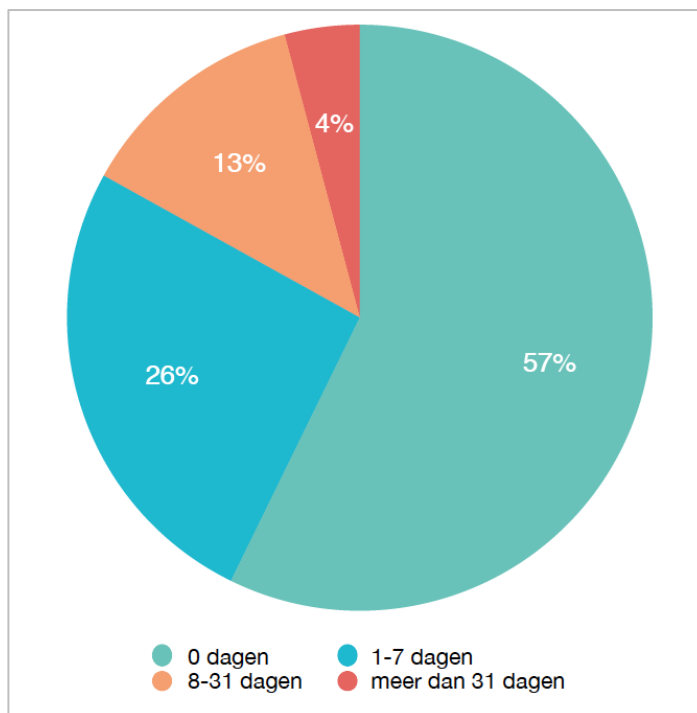
Figuur 3.5 Percentage volwassenen dat afwezig was van werk vanwege gezondheidsproblemen in de 12 maanden voor het interview (onder volwassenen met betaald werk)

Noot: ontbrekende categorieën betreffen groepen van minder dan 100 respondenten. Deze percentages zijn niet betrouwbaar en worden daarom niet gepubliceerd.

In Curaçao zegt 43% van de volwassenen met betaald werk in de 12 maanden voor het interview afwezig te zijn geweest op het werk vanwege gezondheidsproblemen. Dit komt het vaakst voor onder vrouwen, onder jongere leeftijdsgroepen, onder hoogopgeleiden en onder mensen die moeite hebben om rond te komen (figuur 3.5). In 2013 is deze vraag niet gesteld.

⁸ Volksgezondheidszorg.info (2017). Geraadpleegd via: <https://www.volksgezondheidszorg.info/onderwerp/ziekteverzuim/cijfers-context/huidige-situatie#node-incidentie-van-ziekteverzuim-naar-leeftijd-en-geslacht>.

Curaçaoënaars met betaald werk zijn in de 12 maanden voor het interview gemiddeld 7 dagen wegens gezondheidsproblemen afwezig geweest op het werk. Een kwart (26%) van de volwassenen met betaald werk is 1 tot 7 dagen afwezig geweest op het werk, 17% langer dan een week (figuur 3.6).

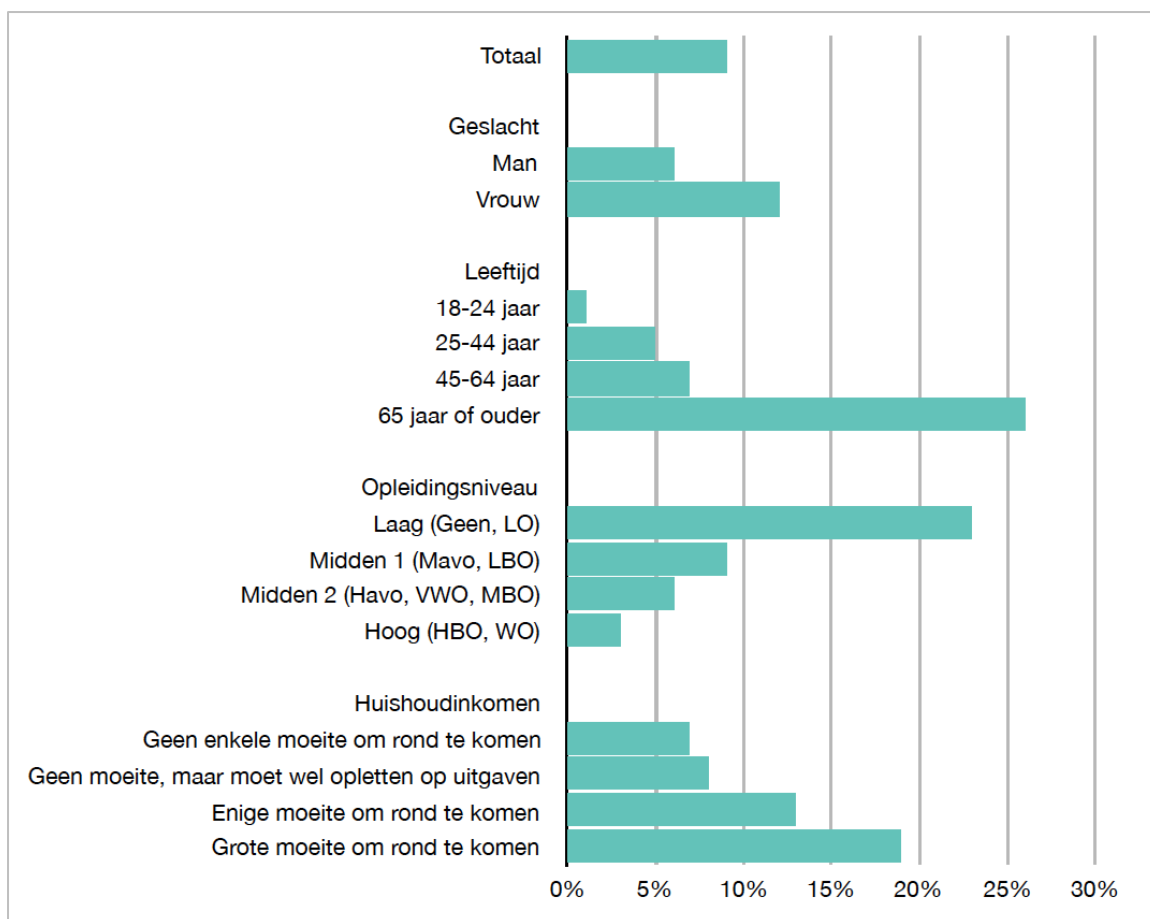
Figuur 3.6 Percentage volwassenen naar duur afwezigheid van werk door gezondheidsproblemen (onder volwassenen met betaald werk)

3.5 Lichamelijke beperkingen

"9% van de volwassenen heeft een beperking in zien, horen of mobiliteit"

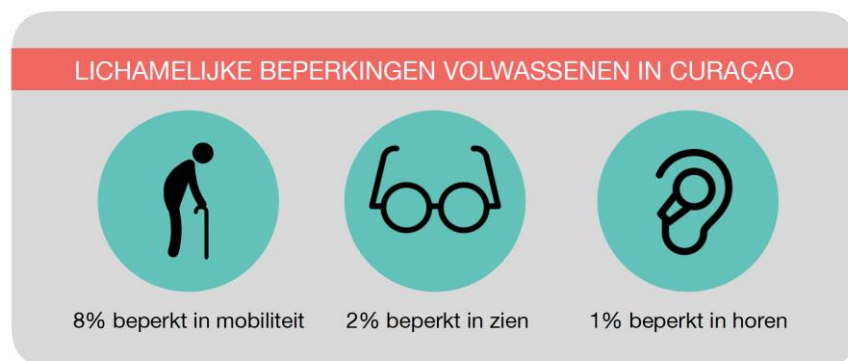
De aanwezigheid van lichamelijke beperkingen speelt een belangrijke rol in de mate van zelfredzaamheid van volwassenen. Wanneer volwassenen lichamelijke beperkingen krijgen heeft dit invloed op wat men zelf nog kan doen. Bij ernstige beperkingen groeit de behoefte aan hulp bij het uitvoeren van activiteiten, waaronder de behoefte aan thuiszorg en mantelzorg.

Negen procent (9%) van de volwassenen heeft een lichamelijke beperking in zien (blind of slechtziend), horen (doof of slechthorend) en/of mobiliteit (slecht ter been of invalide). Vrouwen hebben twee keer zo vaak een lichamelijke beperking dan mannen (12% vs. 6%). Lichamelijke beperkingen komen veel vaker voor onder 65-plussers (figuur 3.7). Ook is het percentage volwassenen met een lichamelijke beperking hoger onder laagopgeleiden en onder mensen die met grote moeite rond komen. Het percentage volwassenen met een lichamelijke beperking was in 2013 met 10% bijna hetzelfde.

Figuur 3.7 Percentage volwassenen met een lichamelijke beperking (in zien, in horen en/of in mobiliteit)

Beperking in mobiliteit komt vaker voor dan een beperking in zien en horen (tabel 3.4). Vijfenvijftig (55%) procent van de volwassenen draagt een bril of contactlenzen, 3% draagt een gehoorapparaat. Ondanks het gebruik van deze hulpmiddelen is 2% van de

volwassenen beperkt in zien en 1% beperkt in horen. Met name de volwassenen in de leeftijdsgroep 65 jaar en ouder (24%) en laagopgeleiden (20%) zijn beperkt in mobiliteit. In 2013 was 4% van de Curaçaoënaars beperkt in zien, 1% beperkt in horen en 7% beperkt in mobiliteit.

Tabel 3.4 Percentage volwassenen met een beperking, naar soort beperking, 2013-2017

Beperking	NGE 2013	NGE 2017
	(%)	(%)
Zien	4	2
Horen	1	1
Mobiliteit	7	8
Lichamelijk beperkt (totaal)	10	9

3.6 Persoonlijke verzorgings- en huishoudelijke activiteiten onder 60-plussers

"60-plussers zijn vaker beperkt in huishoudelijke activiteiten dan in persoonlijke verzorgingsactiviteiten"

Het zelf kunnen uitvoeren van persoonlijke verzorgings- en huishoudelijke activiteiten zegt iets over de mate van zelfredzaamheid van zelfstandig wonende ouderen. De behoefte aan hulp neemt toe naarmate het ervaren van zelfredzaamheid afneemt.⁹ Deze vragen zijn alleen gesteld aan mensen van 60 jaar en ouder.

3.6.1 Persoonlijke verzorgingsactiviteiten

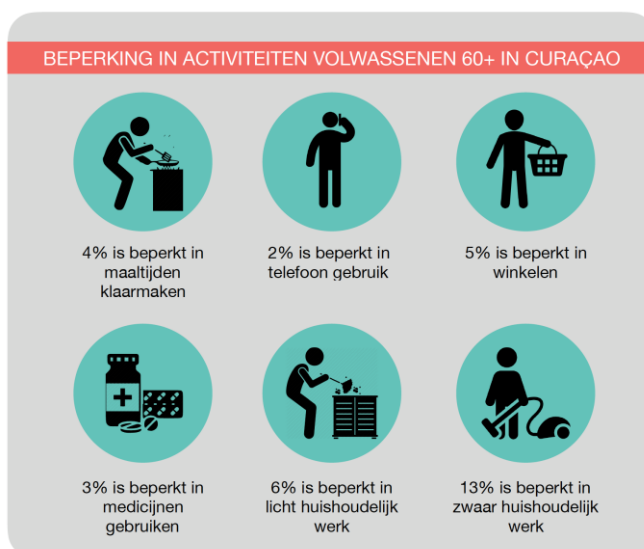
Drie procent (3%) van de 60-plussers is beperkt in persoonlijke verzorgingsactiviteiten, zoals zelfstandig eten, uit een stoel of bed komen, aan- en uitkleden, toiletgebruik en/of zelfstandig een douche of bad nemen. Ook voor persoonlijke verzorgingsactiviteiten zijn vrouwen beperkter dan mannen (4% vs. 2%), en is het percentage beperkten hoger in de oudere leeftijdsgroepen, onder laagopgeleiden en onder mensen die moeite hebben om rond te komen.

Van de 60-plussers die beperkt zijn in het uitvoeren van persoonlijke verzorgingsactiviteiten, krijgt 76% hulp bij ten minste één van de activiteiten. Iets meer dan de helft (55%) zegt (meer) hulp te kunnen gebruiken bij het uitvoeren van persoonlijke verzorgingsactiviteiten.

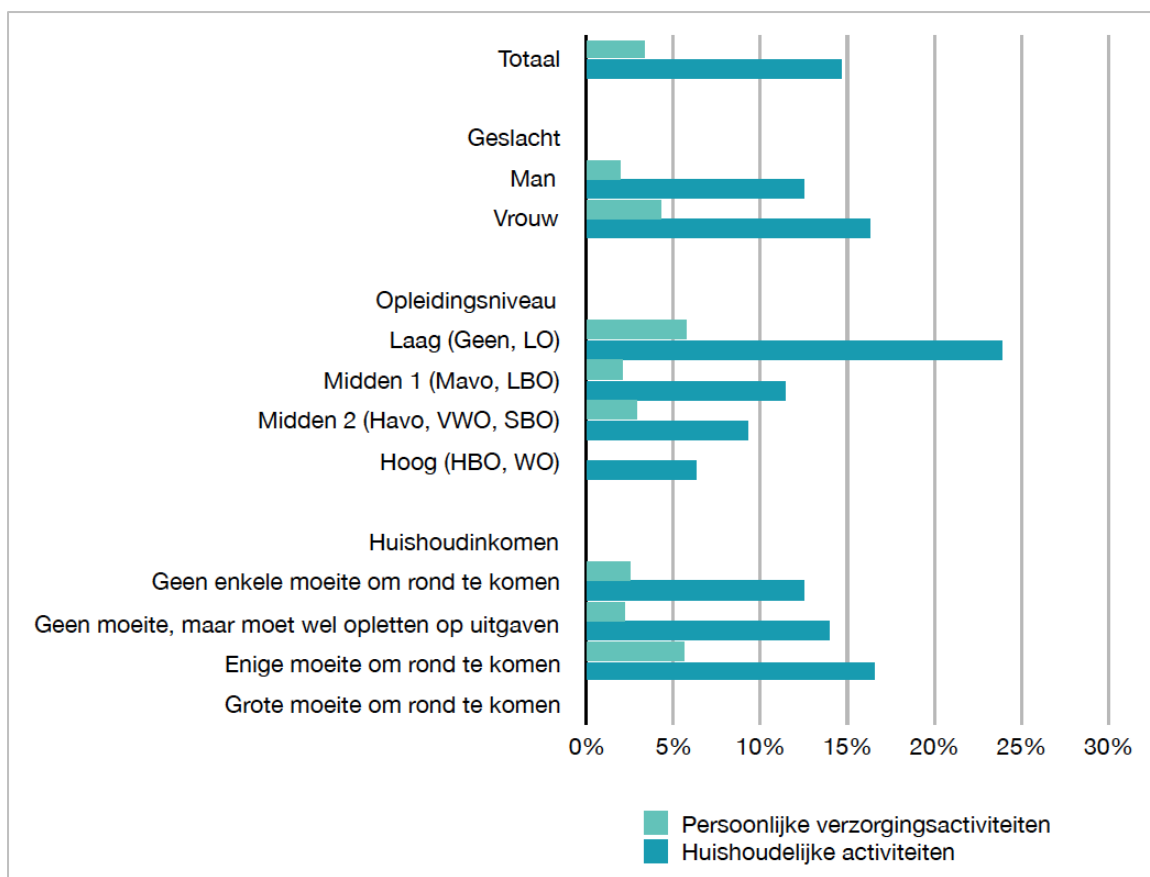
3.6.2 Huishoudelijke activiteiten

Vijftien procent (15%) van de 60-plussers is beperkt in het uitvoeren van huishoudelijke activiteiten, zoals het klaar maken van een maaltijd, telefoneren, winkelen, medicijngebruik en/of huishoudelijk werk (figuur 3.8). Vrouwen zijn vaker beperkt in het uitvoeren van huishoudelijke activiteiten dan mannen (16% vs. 12%). Een beperking in het uitvoeren van huishoudelijke activiteiten is hoger in oudere leeftijdsgroepen, onder laagopgeleiden en onder mensen die moeite hebben om rond te komen.

Van de 60-plussers die beperkt zijn in het uitvoeren van huishoudelijke activiteiten, krijgt 71% hulp bij ten minste één van de activiteiten. Iets meer dan een derde (37%) zegt (meer) hulp te kunnen gebruiken bij het uitvoeren van huishoudelijke activiteiten.

⁹ Galenkamp, H., Plaisier, I., Huisman, M., Braam, A.W., & Deeg D.J.H. (2012). Trends in gezondheid en het belang van zelfredzaamheid bij zelfstandig wonende ouderen. Advies Raad voor de Volksgezondheid & Zorg. Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam/VU Medisch Centrum.

Figuur 3.8 Percentage volwassenen met een beperking voor persoonlijke verzorgings- en huishoudelijke activiteiten (onder volwassenen van 60 jaar en ouder)

Noot: ontbrekende categorieën betreffen groepen van minder dan 100 respondenten. Deze percentages zijn niet betrouwbaar en worden daarom niet gepubliceerd.

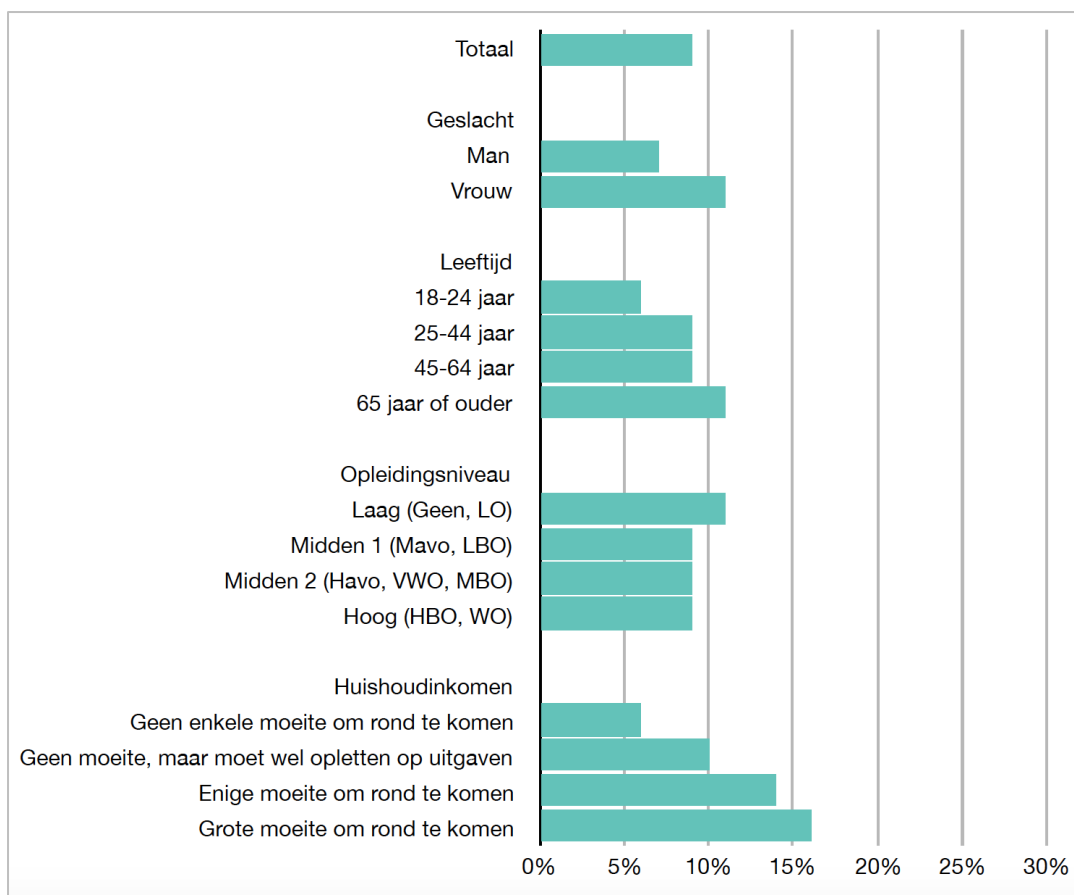
3.7 Pijn

"Vrouwen hebben vaker last van ondraaglijke lichamelijke pijn dan mannen"

Mensen die een vreselijke of ondraaglijke pijn ervaren hebben een groter risico op beperkingen en maken meer gebruik van de gezondheidszorg. Risicofactoren voor pijn zijn onder andere vrouw zijn, ouder zijn, een lage sociaaleconomische status hebben en culturele factoren.¹⁰

Negen procent (9%) van de volwassenen heeft in de 4 weken voor het interview last gehad van vreselijke of ondraaglijke lichamelijke pijn. Dit komt vaker voor bij vrouwen (11%) dan bij mannen (7%). Het percentage is hoger onder oudere leeftijdsgroepen (figuur 3.9). Laagopgeleiden hebben vaker last van chronische pijn dan hoger opgeleiden. Hoe meer moeite men heeft om rond te komen, hoe hoger het percentage volwassenen dat last heeft van vreselijke of ondraaglijke lichamelijke pijn.

¹⁰ Nahin, R. L. (2015). Estimates of Pain Prevalence and Severity in Adults: United States, 2012. The Journal of Pain : Official Journal of the American Pain Society, 16(8), 769–780.

Figuur 3.9 Percentage volwassenen met vreselijke of ondraaglijke lichamelijke pijn in de 4 weken voor het interview

Door de lichamelijke pijn die ze ervoeren in de 4 weken voor het interview zegt 6% van de Curaçaoënaars redelijk tot extreem veel gehinderd te zijn geweest in het uitvoeren van hun normale werkzaamheden. Ook dit komt vaker voor bij vrouwen (7%) dan bij mannen (5%). Gehinderd zijn door lichamelijke pijn komt vaker voor onder 65-plussers (10%). Lichamelijke pijn komt vaker voor onder laagopgeleiden en mensen die moeite hebben om rond te komen. In 2013 zijn geen vragen over pijnklachten gesteld.

4. Leefstijl

4. Leefstijl

4.1 Overgewicht en obesitas

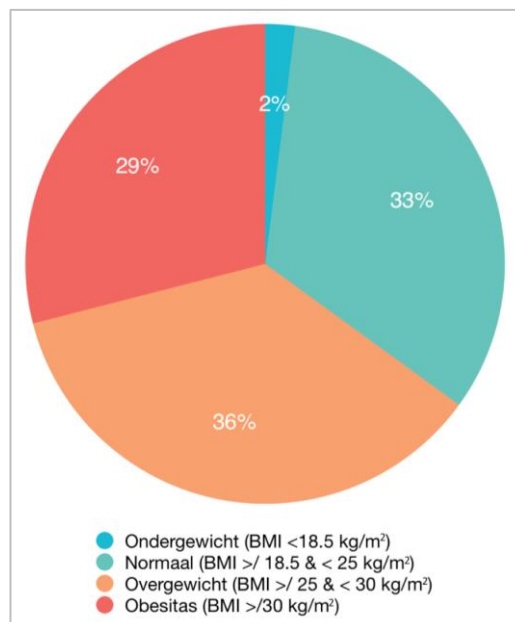
"65% van de volwassenen heeft overgewicht of obesitas"

Overgewicht en ernstig overgewicht (obesitas) zijn abnormale of buitensporige opeenhopingen van vet die de gezondheid kunnen beïnvloeden. De BMI (Body Mass Index), die de verhouding tussen de lengte en het lichaamsgewicht weer geeft, wordt vaak gebruikt om de mate van overgewicht vast te stellen.¹¹ Bij een BMI van 25 kg/m² of hoger is sprake van overgewicht, bij een BMI van 30 kg/m² of hoger van obesitas. Epidemiologische studies tonen aan dat bij een BMI-waarde van 25 kg/m² of hoger de kans op ziekten en overlijden toeneemt.¹² Zo is overgewicht of obesitas een belangrijke risicofactor voor diabetes mellitus type 2, hart- en vaatziekten, en bepaalde vormen van kanker.¹³

Op basis van zelfgerapporteerde lengte en gewicht heeft 65% van de volwassenen overgewicht of obesitas (figuur 4.1). De minderheid van de bevolking (33%) heeft een normaal gewicht (BMI tussen 18.5 en 25.0 kg/m²). Meer vrouwen (67%) dan mannen (62%) hebben overgewicht of obesitas. Overgewicht en obesitas komen het vaakst voor onder 45- tot 64-jarige Curaçaoënaars. Hoogopgeleiden hebben iets vaker overgewicht/obesitas dan lager opgeleiden. Overgewicht of obesitas komt het vaakst voor onder mensen die enige moeite hebben om rond te komen. In 2013 was het percentage volwassenen met overgewicht/obesitas gelijk aan 2017 (beide 65%).

Wanneer overgewicht en obesitas apart worden bekeken, heeft 36% van de bevolking overgewicht en 29% obesitas. Mannen hebben vaker overgewicht dan vrouwen (38% vs. 33%). Het omgekeerde is het geval voor obesitas, meer vrouwen (34%) hebben obesitas dan mannen (24%). Obesitas komt het vaakst voor onder 25- tot 65-jarigen, onder mensen met een MAVO/LBO opleidingsniveau en onder mensen die enige moeite hebben om rond te komen (figuur 4.2).

In 2013 had 37% van de bevolking overgewicht en 28% obesitas.

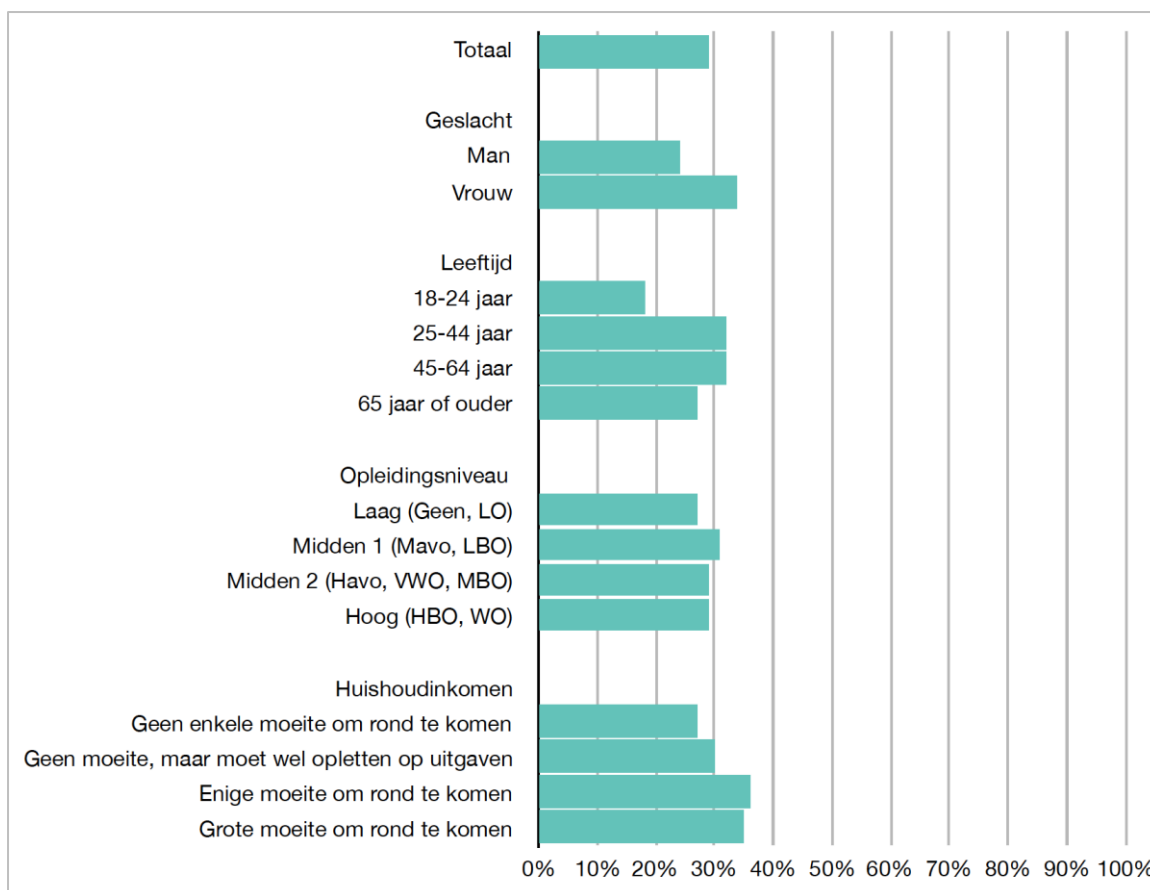

Figuur 4.1 Percentage volwassenen naar Body Mass Index (BMI) groep

¹¹ RIVM (2017). Overgewicht en Obesitas. Geraadpleegd via http://www.rivm.nl/Onderwerpen/K/Kosteneffectiviteit_van_preventie/Economische_evaluaties/Endocriene_ziekten_en_immuniteitsstoornissen/Overgewicht_en_Obesitas

¹² World Health Organization (2017). Factsheet Obesity and Overweight. Geraadpleegd via <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs311/en/>

¹³ Volksgezondheidszorg.info (2017). Geraadpleegd via <https://www.volksgezondheidszorg.info/onderwerp/diabetes-mellitus/cijfers-context/oorzaken-en-gevolgen#node-o0orzaken-diabetes-type-2>

Figuur 4.2 Percentage volwassenen met obesitas

4.2 Lichaamsbeweging en sport

"19% van de volwassenen is inactief"

Regelmatige lichamelijke activiteit bevordert de kwaliteit van leven en kent veel gezondheidsvoordelen. Matig intensieve lichamelijke activiteit, zoals fietsen of stevig wandelen, heeft al een gunstig effect op de gezondheid als je dit regelmatig doet. Intensieve lichamelijke activiteit, zoals hardlopen, voetballen en tennis, bevordert bovendien de conditie van het hart en de longen.¹⁴

In Curaçao is 19% van de volwassenen inactief: zij hebben in de week voor het interview op geen enkele dag tenminste 10 minuten onafgebroken aan lopen, fietsen of sporten, of aan fysieke werkzaamheden en krachttraining gedaan. Dit is vaker het geval bij vrouwen (23%) dan bij mannen (13%). Lichamelijke inactiviteit komt ook vaker voor onder 65-plussers, onder laagopgeleiden en mensen die grote moeite hebben om rond te komen. In 2013 is deze vraag anders gesteld en daarmee niet direct vergelijkbaar.

¹⁴ Volksgezondheidszorg.info (2017). Geraadpleegd via <https://www.volksgezondheidszorg.info/onderwerp/sport-en-bewegen/cijfers-context/oorzaken-en-gevolgen#node-positieve-gezondheidseffecten-van-bewegen>.

BEWEEGGWOONTEN VOLWASSENEN IN CURAÇAO

63% loopt minstens
10 min/week

8% fietst minstens
10 min/week

31% sport minstens
10 min/week

22% doet aan
krachttraining

40% doet
fysiek werk

19% is
volledig inactief

Van de volwassenen voert 40% hun werkzaamheden voornamelijk zittend uit en doet 41% fysiek werk waarbij een matige of zware inspanning nodig is. Waar het gaat om lichaamsbeweging loopt 63% en fietst 8% van de volwassenen ten minste 10 minuten per week.

Eénendertig procent (31%) van de volwassenen sport ten minste 10 minuten per week. Krachttraining, één of meer dagen in de week, wordt door 22% van de volwassenen gedaan. Meer mannen dan vrouwen doen aan sport (38% vs. 25%) en aan krachttraining (29% vs. 17%).

Jongvolwassenen, hoogopgeleiden en mensen die geen (enkele) moeite hebben om rond te komen doen het vaakst aan sport en krachttraining.

4.3 Eetgewoonten

"De helft van de volwassenen tussen 18-24 jaar drinkt dagelijks frisdrank"

Het eten van voldoende groente en fruit verlaagt het risico op hart- en vaatziekten en sommige vormen van kanker.¹⁵ Fastfood en veel afgehaald eten, maar ook zoete frisdranken hebben een zeer lage voedingswaarde en leveren een overmaat aan suikers, zout en ongezonde vetten die aanleiding kunnen geven tot verschillende gezondheidsproblemen zoals obesitas, diabetes en hoge bloeddruk.

In Curaçao voldoet 16% van de volwassenen aan de norm van het eten van 2 of meer porties fruit per dag en 14% aan de norm van 2 of meer porties groente per dag. Vrouwen voldoen wat vaker aan de fruitnorm dan mannen (17% vs. 15%). Voor de groentenorm is het voor mannen en vrouwen vrijwel gelijk (15% vs. 14%). Het niet voldoen aan de fruit- en groentenorm komt het vaakst voor onder 18- tot 24-jarigen. Hoe hoger het opleidingsniveau en hoe makkelijker men kan rondkomen van het huishoudinkomen, hoe vaker wordt voldaan aan de fruit- en groentenorm. Door een andere vraagstelling zijn de cijfers niet vergelijkbaar met 2013.

¹⁵ Volksgezondheidszorg.info (2017). Geraadpleegd via: <https://www.volksgezondheidszorg.info/onderwerp/voeding/cijfers-context/gezondheidsgevolgen#node-relatie-groente-fruit-en-vezelconsumptie-en-ziekten>.

Van de volwassenen heeft 29% in de 30 dagen voor het interview dagelijks frisdrank met prik, zoals Cola, Sprite, Fria, Busta, Monster, Coco Rico en Malta, gedronken. Daarnaast heeft 41% in de 7 dagen voor het interview minstens 1 dag in een fastfood restaurant als McDonalds, KFC, Burger King, Pizza Hut of Wendy's gegeten. Mannen drinken vaker dagelijks frisdrank dan vrouwen (33% vs. 25%). Voor fastfood is het voor mannen en vrouwen vrijwel gelijk (40% vs. 41%). Ongezonde eetgewoonten komen veel vaker voor onder 18- tot 24-jarigen dan onder oudere leeftijdsgroepen. Dagelijks frisdrankgebruik komt het vaakst voor onder mensen met een MAVO/LBO opleiding en onder mensen die met enige of grote moeite rondkomen. Wekelijks fastfoodgebruik komt het vaakst voor onder mensen met een HAVO/VWO/SBO opleiding en onder mensen die geen enkele moeite hebben om rond te komen. Door een andere vraagstelling zijn de cijfers niet vergelijkbaar met 2013.

4.4 Roken

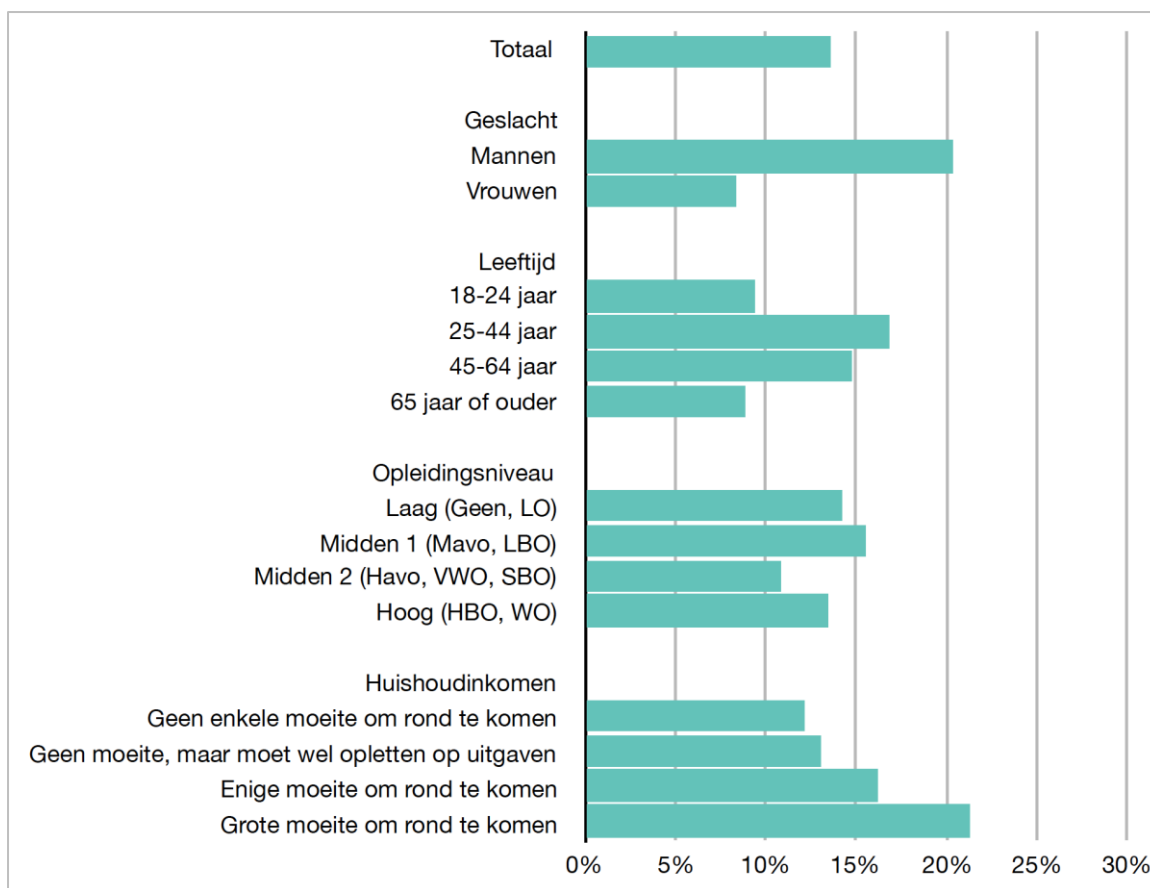
"13% van de volwassenen rookt"

Roken is de leefstijlfactor met veruit de hoogste bijdrage aan vermijdbare ziekten. Dit komt vooral doordat roken bijdraagt aan de kans op de longziekte COPD, hart- en vaatziekten en (long)kanker. Roken veroorzaakt 85% van de gevallen van COPD en 91% van de gevallen van longkanker. Ook een aanzienlijk deel van het aantal gevallen hart- en vaatziekten wordt veroorzaakt (of verergerd) door roken.¹⁶

In Curaçao geeft 13% van de volwassenen aan (wel eens) te roken. Meestal gaat het om het roken van sigaretten en shag. Mannen roken vaker dan vrouwen (20% vs. 8%). Roken komt het vaakst voor onder 25- tot 44-jarige Curaçaoënaars, onder mensen met een MAVO/LBO opleiding en onder mensen die grote moeite hebben om rond te komen (figuur 4.3). In 2013 was het percentage rokers met 16% wat hoger. Van de volwassenen is 0.4% een zware roker, zij roken meer dan 21 sigaretten of shagjes per dag.

Achttien procent (18%) van de volwassenen rookt zelf niet, maar komt wel in aanraking met tabaksrook binnenshuis (meeroken). Dit komt wat vaker voor onder mannen dan onder vrouwen (19% vs. 17%). Meeroken komt het vaakst voor onder 18- tot 24-jarigen. Hoogopgeleiden geven het minst vaak aan dat ze meeroken met iemand anders. Ook komt meeroken minder vaak voor onder mensen die geen (enkele) moeite hebben om rond te komen. In 2013 is deze vraag niet gesteld.

¹⁶ Volksgezondheidszorg.info (2017). Geraadpleegt via: <https://www.volksgezondheidszorg.info/onderwerp/roken/cijfers-context/oorzaken-en-gevolgen - node-ziekte-en-ziekte-last-van-roken>.

Figuur 4.3 Percentage volwassenen dat rookt (dagelijks en niet-dagelijks)

4.5 Alcoholgebruik

"8% van de volwassen mannen is een zware drinker en drinkt wekelijks 6 glazen of meer per dag"

Na roken, overgewicht/obesitas en lichamelijke inactiviteit komt alcoholgebruik op de vierde plaats van leefstijlfactoren die het meest bijdragen aan de totale ziektelast in Nederland.¹⁷ Alcoholgebruik heeft invloed op bijna alle organen in het lichaam en hangt samen met ongeveer zestig verschillende aandoeningen, variërend van chronische aandoeningen tot acute aandoeningen tot verwondingen. Het risico op gezondheidsschade door alcohol hangt af van het totale alcoholgebruik, maar ook van het drinkpatroon dat iemand heeft. Over het algemeen geldt dat hoe hoger de totale consumptie van alcohol is, of hoe meer alcohol tijdens één gelegenheid wordt gedronken, hoe groter het risico op gezondheidsschade is.¹⁸ In deze paragraaf kijken we daarom naar het algemene alcoholgebruik, maar ook naar problematisch alcoholgebruik. Voor problematisch alcoholgebruik maken we onderscheid tussen overmatige drinkers (drinkt 21 of meer (mannen) of 14 of meer (vrouwen) glazen alcoholhoudende drank per week) en zware drinkers (drinkt één of meer dagen in de week 6 of meer (mannen) of 4 of meer (vrouwen) glazen alcoholhoudende drank op een dag).

¹⁷ Volksgezondheidszorg.info (2017). Geraadpleegd via: <https://www.volksgezondheidszorg.info/onderwerp/alcoholgebruik/cijfers-context/gevolgen#node-alcoholgebruik-en-totale-ziektelast>.

¹⁸ Volksgezondheidszorg.info (2017). Geraadpleegd via: <https://www.volksgezondheidszorg.info/onderwerp/alcoholgebruik/cijfers-context/gevolgen#node-alcoholgebruik-en-gezondheid>.

In Curaçao drinkt 58% van de volwassenen (wel eens) alcohol (tabel 4.1). Vier (4%) doet dat dagelijks. Mannen drinken vaker alcohol dan vrouwen (69% vs. 49%). Het percentage mensen dat alcohol gebruikt is het hoogst onder de jongere leeftijdsgroepen en onder hoogopgeleiden. Tussen alcoholgebruik en mate van moeite met rondkomen van het huishoudinkomen worden kleine verschillen gevonden. In 2013 dronk 62% van de volwassenen (wel eens) alcohol.

Negen (9%) van de volwassenen dronk vroeger alcohol, maar nu niet meer. Vier procent (4%) van de Curaçaoënaars is een overmatig alcoholgebruiker. Dit komt vaker voor onder mannen dan onder vrouwen (7% vs. 2%). Jongvolwassenen van 18 tot 24 jaar zijn minder vaak een overmatig drinker dan oudere volwassenen. Overmatig drinken komt het vaakst voor onder hoogopgeleiden en onder mensen die enige moeite hebben om rond te komen. In 2013 was 3% van de volwassenen een overmatig drinker.

Tabel 4.1 Percentage volwassenen dat een alcoholgebruiker, een overmatige drinker of een zware drinker is

	Alcoholgebruiker ^a (%)	Overmatige drinker ^b (%)	Zware drinker ^c (%)
Totaal	58	4	5
Mannen	69	7	8
Vrouwen	49	2	4

^a Heeft in de 12 maanden voor het interview alcohol gedronken, ^b Drinkt 21 glazen of meer per week (mannen) of 14 glazen of meer per week (vrouwen), ^c Drinkt wekelijks 6 glazen of meer per dag (mannen) of 4 glazen of meer op een dag (vrouwen)

In 2017 is 5% van de volwassenen een zware drinker. Ook deze vorm van problematisch alcoholgebruik komt vaker voor onder mannen dan onder vrouwen (8% vs. 4%). In tegenstelling tot overmatig drinken komt zwaar drinken juist het minst vaak voor onder 65-plussers. Zwaar drinken komt het vaakst voor onder hoger opgeleide mensen en onder mensen die enige moeite hebben om rond te komen. In 2013 was 6% van de volwassenen een zware drinker.

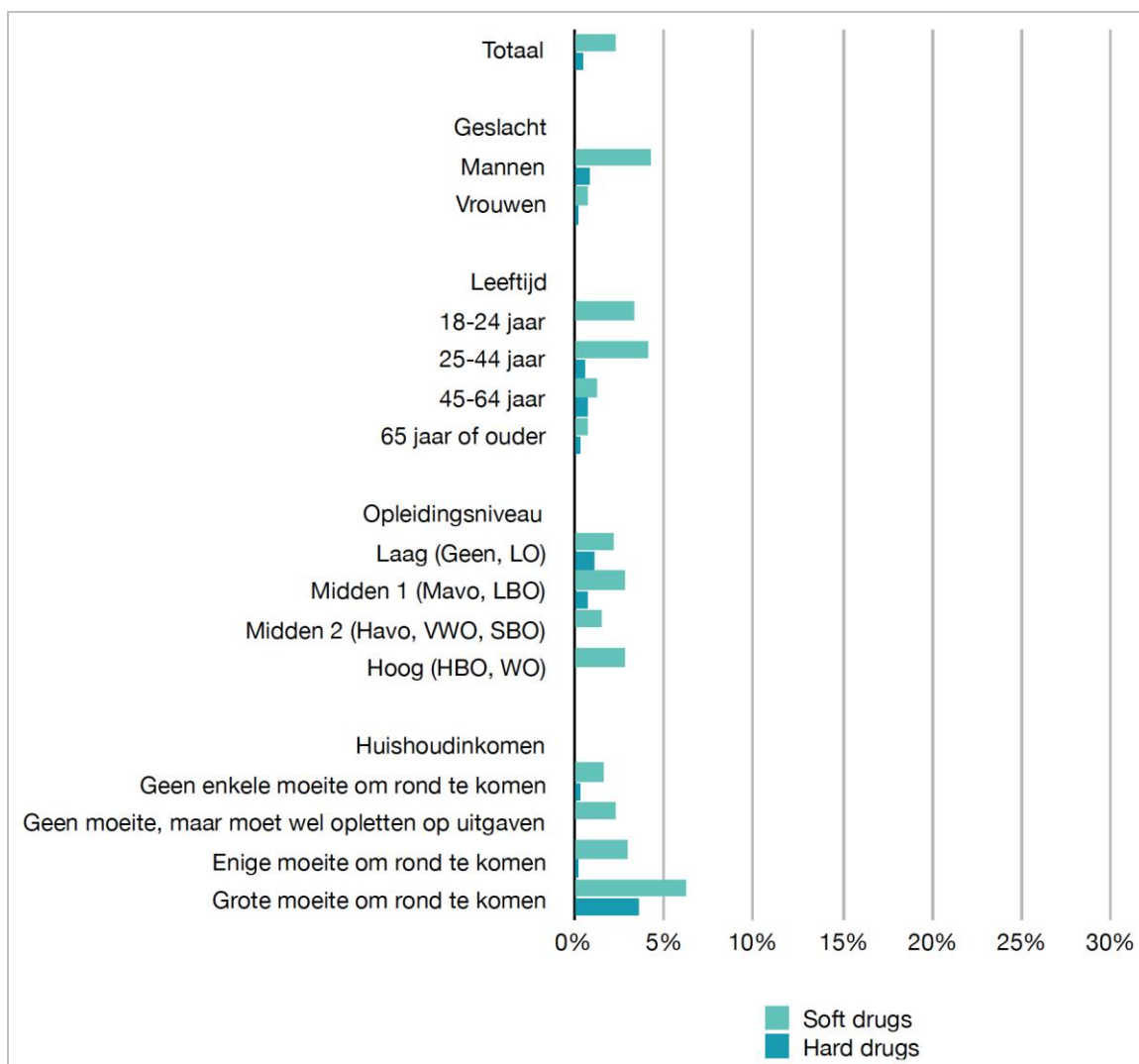
4.6 Drugsgebruik

"2% van de volwassenen geeft aan in de afgelopen 12 maanden softdrugs te hebben gebruikt"

Onder softdrugs vallen producten zoals cannabis, hasj en marihuana. Onder harddrugs vallen producten zoals cocaïne, base, heroïne en ecstasy. Het gebruik van harddrugs brengt in vergelijking met softdrugs een grotere verslavingskans met zich mee en daarnaast ook een groter gezondheidsrisico, zowel psychisch als lichamelijk.¹⁹ Toch is het gebruik van softdrugs niet zonder gezondheidsrisico: bij mensen die hiervoor gevoelig zijn kan het gebruik ervan depressie, angst en zelfs schizofrenie stimuleren.²⁰

¹⁹ Trimbos Instituut. Alcohol, tabak en drugs. Geraadpleegd via <http://www.trimbos.nl/onderwerpen/alcohol-en-drugs>.

²⁰ Cannabis use and risk of psychotic or affective mental health outcomes: a systematic review. Moore, T.H.M. et al. 2007. The Lancet. Volume 370, pp 319-328.

Figuur 4.4 Percentage volwassenen dat soft- en/of harddrug heeft gebruikt in de 12 maanden voor het interview

Twee procent (2%) van de volwassenen zegt in de 12 maanden voor het interview softdrugs te hebben gebruikt. Harddrugsgebruik wordt door 0.5% van de volwassenen aangegeven. Beide vormen van drugsgebruik komen vaker voor onder mannen dan onder vrouwen (figuur 4.4). Softdrugsgebruik wordt vaker gerapporteerd in de jongere leeftijdsgroepen. Harddrugsgebruik vaker in de oudere leeftijdsgroepen. Laagopgeleiden zeggen vaker harddrugs gebruikt te hebben dan hoogopgeleiden. Beide vormen van drugsgebruik komen het vaakst voor onder mensen die grote moeite hebben om rond te komen van hun huishoudinkomen. In 2013 was het zelfgerapporteerde softdrugsgebruik 3%. Het harddrugsgebruik blijft met 0.5% van de volwassenen in 2013 gelijk.

4.7 Sociale steun

"16% van de volwassenen krijgt moeizaam praktische hulp van burenen"

Sociale relaties zijn belangrijk voor het gevoelsleven van een persoon: of iemand zich begrepen, geliefd en gewaardeerd voelt. Mensen die dit niet ervaren, zorgen vaak minder goed voor zichzelf. Het ervaren van sociale steun heeft een positieve invloed op de fysieke én psychische gezondheid. Mensen die veel sociale steun krijgen, hebben dan ook een grotere kans om langer te leven. Sociale steun heeft een beschermend effect op hart- en vaatziekten en op psychische klachten.²¹

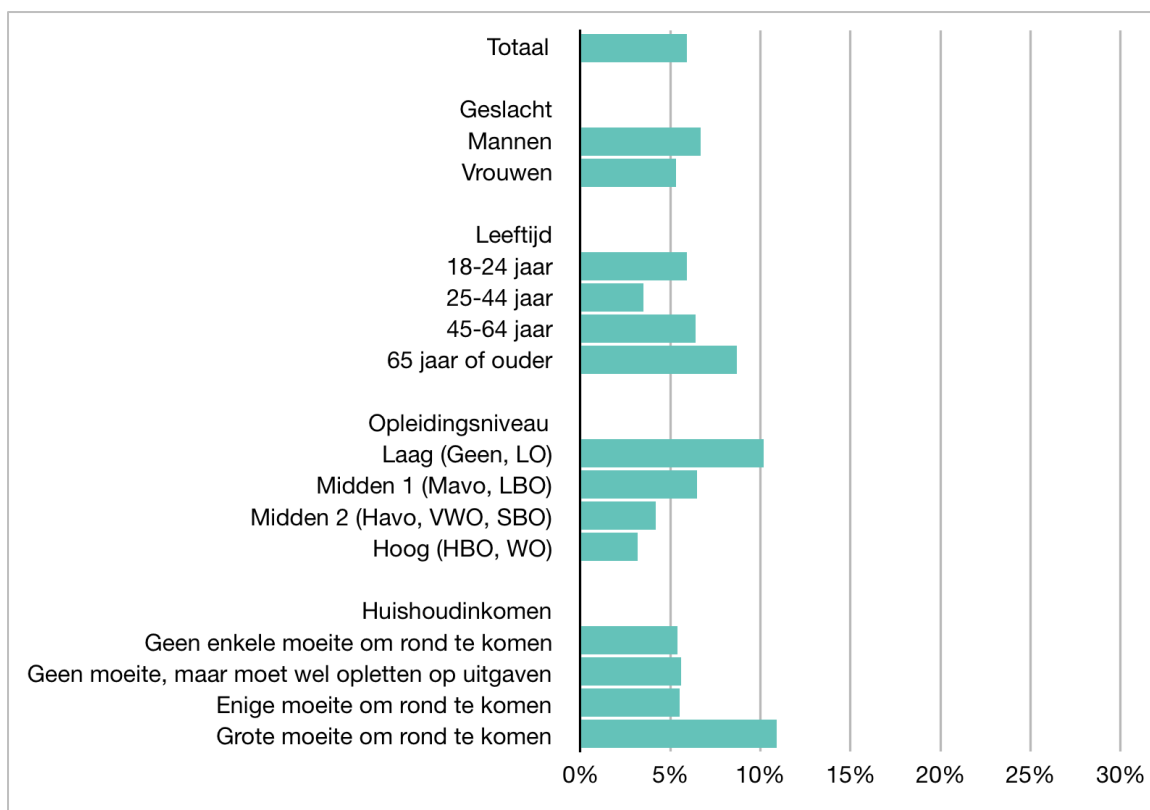
Zes procent (6%) van de volwassenen heeft met niemand zo'n goede band dat zij op hem/haar kan rekenen wanneer zij ernstige persoonlijke problemen hebben (figuur 4.5). Drie procent (3%) zegt dat andere mensen weinig tot geen belangstelling en interesse hebben voor wat zij doen. De verschillen tussen mannen en vrouwen zijn klein. Beiden vormen van weinig sociale steun komen het vaakst voor onder 65-plussers en onder mensen die gescheiden zijn. Hoe lager het opleidingsniveau, hoe minder groot

de mate van sociale steun en de kwaliteit van de relaties met andere mensen in de omgeving ervaren wordt. In 2013 had 3% van de volwassenen met niemand zo'n goede band dat zij op iemand konden rekenen bij ernstige persoonlijke problemen. De vraag over belangstelling/interesse is in 2013 niet gesteld.

In Curaçao geeft 16% van de volwassenen aan dat het (heel) moeilijk is om praktische hulp te krijgen van hun burenen als zij dat nodig hebben. Dit komt wat vaker voor onder vrouwen (17%) dan onder mannen (15%). Curaçaoënaars met een laag opleidingsniveau en die grote moeite hebben om rond te komen geven het vaakst aan dat het moeilijk is om praktische hulp te krijgen van burenen als dat nodig is.

²¹ RIVM (2017). Sociale omgeving. Geraadpleegd via: http://www.eengezondnederland.nl/Heden_en_verleden/Determinanten/Sociale_omgeving.

Figuur 4.5 Percentage volwassenen dat met niemand zo'n goede band heeft dat zij op iemand kunnen rekenen bij ernstige persoonlijke problemen

4.8 Woonomgeving

"90% van de volwassenen heeft last van muggen"

De woonomgeving heeft een belangrijke invloed op de gezondheid en het welbevinden van een persoon. Een gezonde leefomgeving nodigt uit tot gezond gedrag, beïnvloed de gezondheid zo min mogelijk negatief en draagt bij aan het welzijn van de bewoners. De hieronder genoemde vormen van overlast in de woonomgeving dragen bij aan het ontstaan van ziekten en een slechter welbevinden. Zo brengen steekmuggen zoals de Aedes-muggen, met name de gelekoortsmug (*Aedes aegypti*) en de Aziatische tijgermug (*Aedes albopictus*), ziekten zoals dengue (knokkelkoorts), chikungunya en zikakoorts over.²² Langdurige (enkele maanden tot jaren) blootstelling aan luchtvervuiling kan leiden tot een verminderde levensduur.²³ Geluidsoverlast heeft een negatieve invloed op de leerprestaties en verhoogd het risico op hart- en vaatziekten.²⁴ Tot slot heeft het ervaren van een misdrijf zoals een inbraak een grote invloed op het psychologische welzijn van een persoon.²⁵

De volgorde van veroorzakers van overlast in de woonomgeving, van hoog naar laag, is constant gebleven ten opzichte van 2013. De meest genoemde vorm van overlast wordt veroorzaakt door muggen: 90% van de volwassenen zegt hieraan enigszins of in erge mate blootgesteld te zijn geweest (figuur 4.6). In 2013 was dit 87%. Overlast van knaagdieren wordt in 2017 (33%) minder vaak genoemd dan in 2013 (45%). Geluidsoverlast

²² RIVM (2017). Geraadpleegd via <http://www.rivm.nl/Onderwerpen/M/Muggen>.

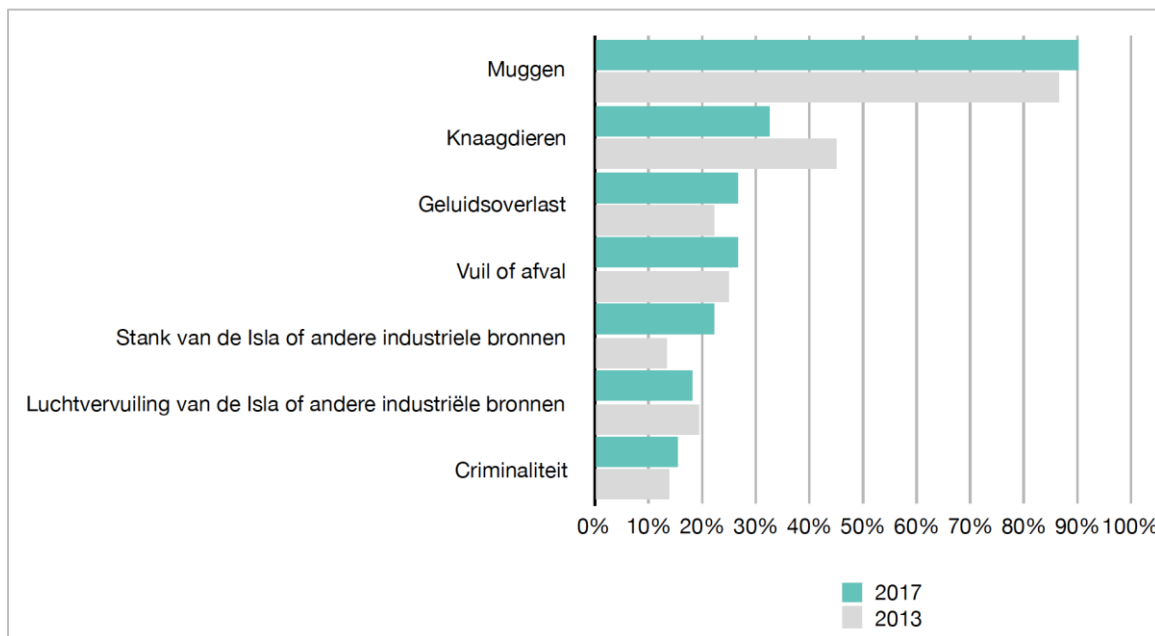
²³ Fine-particular air pollution and life expectancy in the United States. Pope, C.A., Ezatti, M., & Dockery, D.W. 2009, *New England Journal of Medicine*, Vol. 360, pp. 376-386.

²⁴ World Health Organization (WHO) Regional Office for Europe/ European Commission 2011.

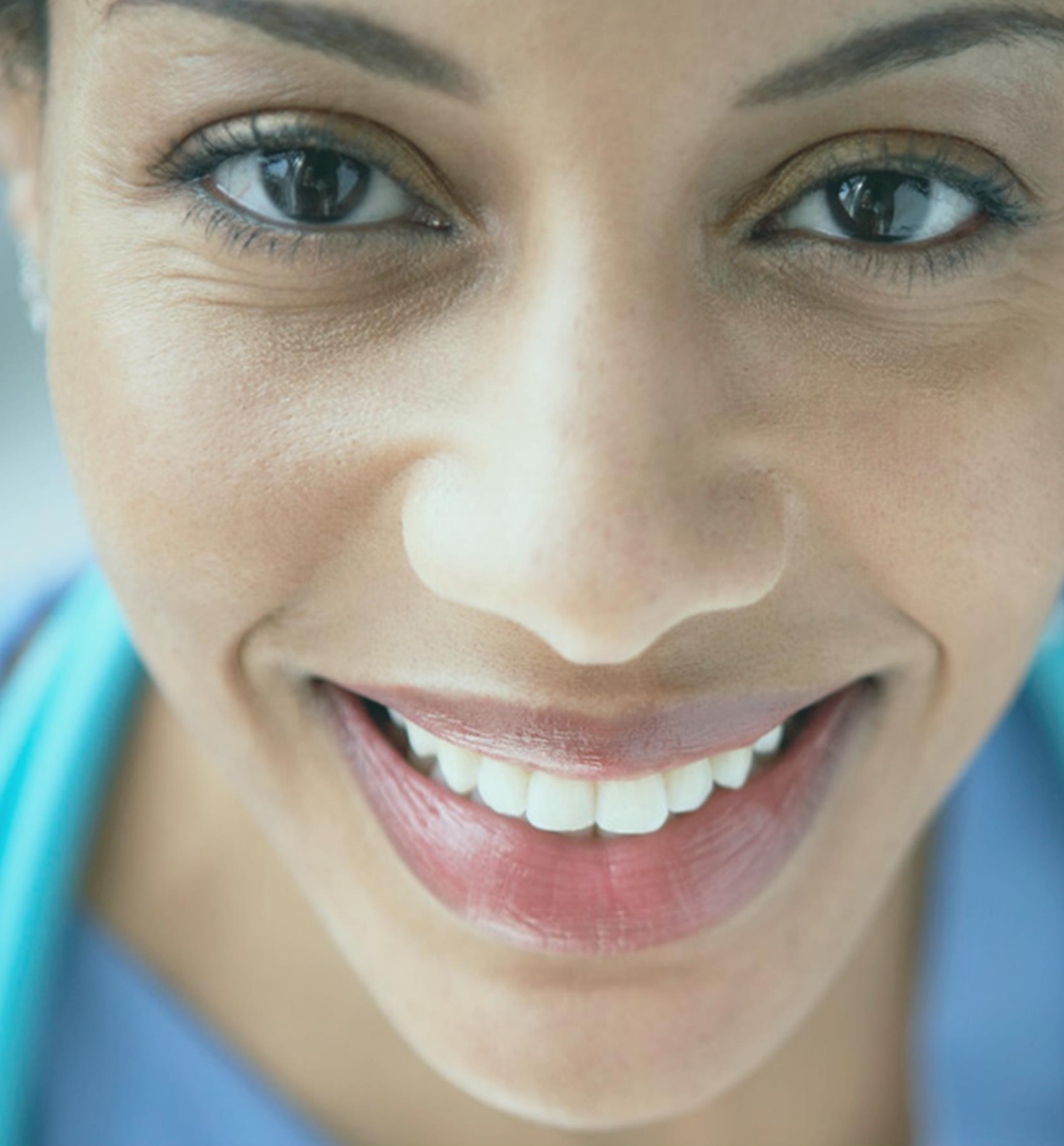
²⁵ Morrall P1, Marshall P, Pattison S, Macdonald G. Crime and health: a preliminary study into the effects of crime on the mental health of UK university students. *J Psychiatr Ment Health Nurs*. Vol. 17, Issue 9, pp 821-828.

(27% vs. 22%) en stank van het industriegebied Schottegat (Isla) of andere industriële bronnen (22% vs. 14%) worden in 2017 vaker genoemd dan in 2013.

De verschillen tussen mannen en vrouwen zijn klein. Tussen de verschillende leeftijdsgroepen worden kleine verschillen gevonden voor overlast in de thuisomgeving. Overlast van muggen hangt niet samen met het opleidingsniveau. Opleidingsniveau is wel gerelateerd aan de andere vormen van overlast. Laagopgeleiden hebben het vaakst last van knaagdieren en vuil en afval in de woonomgeving. Hoogopgeleiden hebben het vaakst last van geluidsoverlast, criminaliteit zoals inbraak, en industriële luchtvervuiling en stank. Curaçaoënaars die met grote moeite rond kunnen komen hebben het vaakst last van alle vormen van overlast in de woonomgeving.

Figuur 4.6 Percentage volwassenen naar de vorm van overlast waaraan men in de thuisomgeving aan blootgesteld is geweest in de 12 maanden voor het interview, 2013-2017

5. Gebruik van zorgvoorzieningen

5. Gebruik van zorgvoorzieningen

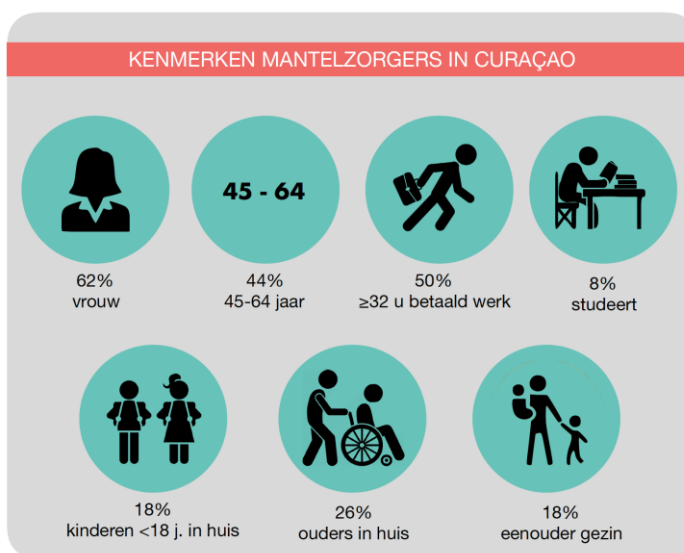
5.1 Mantelzorg

"20% van de volwassenen geeft mantelzorg"

Mantelzorg is informele, onbetaalde hulp die gegeven wordt aan een bekende uit iemands omgeving als deze persoon voor langere tijd ziek, hulpbehoevend of gehandicapt is. Vanwege de vergrijzing zal de druk op mantelzorgers de komende jaren eerder toe- dan afnemen. Ouderen hebben immers vaker beperkingen en chronische ziekten, en zullen daardoor vaker zorg nodig hebben.²⁶

In Curaçao geeft 20% van de volwassenen minstens één keer per week mantelzorg aan één of meer mensen die lijden aan beperkingen vanwege hun leeftijd, hun gezondheid of een handicap. Dit zijn iets meer vrouwen dan mannen (22% vs. 18%). Mensen van 45 tot 64 jaar geven het vaakst mantelzorg. Volwassenen met een laag opleidingsniveau geven minder vaak mantelzorg (13%) dan hoger opgeleiden (20%). Tussen de groepen naar mate van kunnen rondkomen zijn de verschillen voor het geven van mantelzorg klein.

Bij 64% van de mantelzorgers gaat het om zorg voor één of meer leden van de familie. In de overige gevallen gaat het om zorg aan niet-familieleden, zoals een buurman of een vriend. Een kwart (27%) van de mantelzorgers geeft 10 uur of meer per week mantelzorg, 17% doet dat 20 uur of meer per week.

5.2 Verzekering

"Bijna alle volwassenen zijn verzekerd voor ziektekosten"

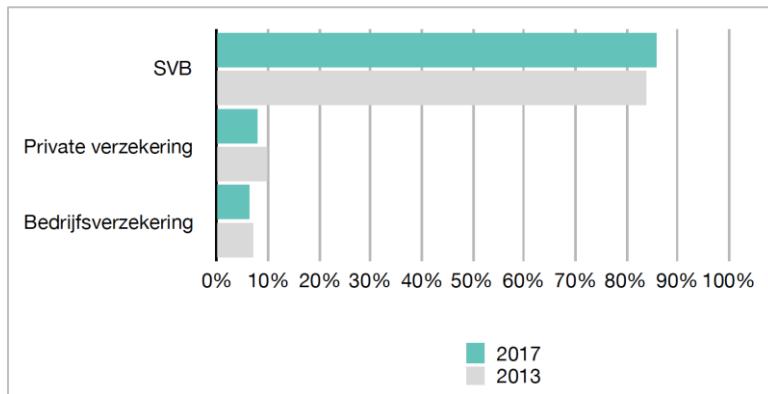
Bijna alle volwassenen (99%) in Curaçao zijn verzekerd voor ziektekosten. De dekking is hiermee hoger dan in 2013, toen 97% van de volwassenen aangaf een ziektekostenverzekering te hebben. Van de onverzekerden zijn de meesten van het mannelijke geslacht (72%), tussen de 24 en 65 jaar (84%), geboren in Curaçao (52%), in het bezit van een sedula (79%) en hebben geen enkele moeite om rond te komen (69%). Tussen de verschillende groepen naar opleidingsniveau worden kleine verschillen gevonden.

Verreweg de meeste Curaçaoënaars met een ziektekostenverzekering zijn via de Sociale Verzekeringsbank (SVB) verzekerd (86%), gevolgd door verzekering via een particuliere verzekeraar (8%) en een bedrijfsverzekering (6%).

²⁶ RIVM (2017). Geraadpleegd via:

http://www.rivm.nl/Documenten_en_publicaties/Algemeen_Actueel/Nieuwsberichten/2013/220_duizend_Nederlanders_voelen_zich_zwaar_belast_door_mantelzorg.

Deze verdeling wijkt niet sterk af van 2013 (figuur 5.1), waar 84% van de verzekerde volwassenen aan gaf voor ziektekosten verzekerd te zijn via een publieke verzekering (die toen nog werd uitgevoerd door verschillende fondsen). Vrouwen, laagopgeleiden en mensen die grote moeite hebben om rond te komen zijn vaker via de SVB verzekerd. Mannen, hoogopgeleiden en mensen die geen moeite hebben met rondkomen hebben vaker een private verzekering.

Figuur 5.1 Percentage volwassenen naar ziektekostenverzekering, 2013-2017

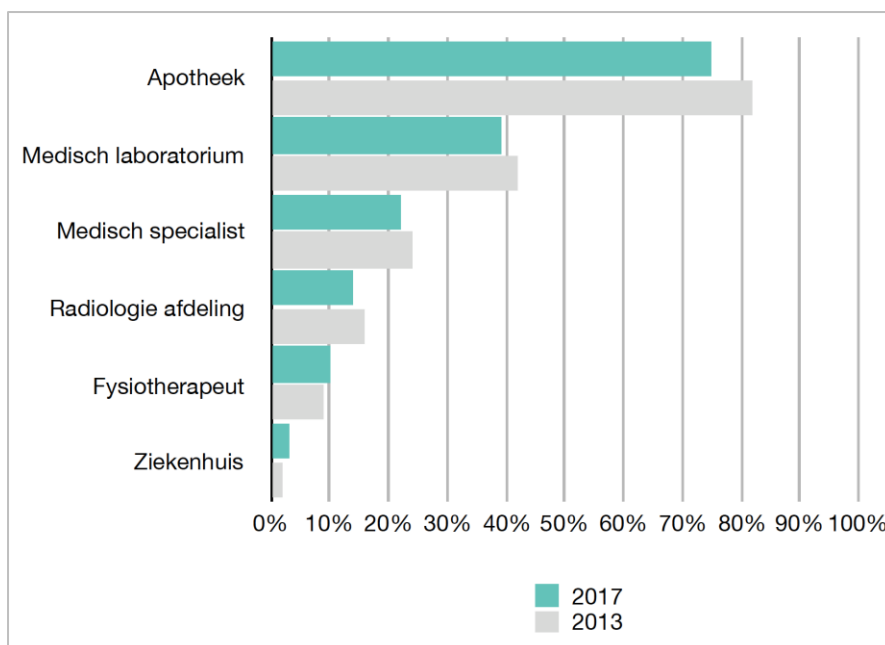
5.3 Eerstelijnsgezondheidszorg

5.3.1 Contacten met een huisarts

"Minder doorverwijzingen van huisarts naar een apotheek 2013-2017"

In 2017 geeft 78% van de volwassenen aan in de 12 maanden voor het interview een consult te hebben gehad met een huisarts. Voor 20% van de volwassenen was het consult met een huisarts langer dan 12 maanden geleden. Twee procent (2%) heeft nog nooit een consult met een huisarts gehad. Vrouwen zijn vaker bij de huisarts geweest dan mannen (83% vs. 72%). Hoe hoger de leeftijd, hoe hoger het percentage mensen dat een huisarts bezoekt. Huisartsenbezoek is niet gerelateerd aan opleidingsniveau en mate waarin iemand kan rondkomen. In 2013 had 86% van de volwassenen een consult met zijn/haar huisarts gehad in de 12 maanden voor het interview. De cijfers voor huisartsenbezoek in de 4 weken voor het interview liggen nagenoeg gelijk aan die van 2013: van de Curaçaoënaars die in de 12 maanden voor het interview een consult met een huisarts heeft gehad, had 45% contact in de vier weken voor het interview. Het gemiddelde aantal contacten in deze vier weken was 2.

Tijdens het laatste consult met een huisarts is 90% van de volwassenen in het kader van de behandeling door de huisarts doorgestuurd naar een apotheek of een medisch laboratorium, of heeft een doorverwijzing gekregen naar een andere zorgverlener (hierna: doorverwijzingen). De meest genoemde doorverwijzingen zijn naar een apotheek (75%), een medisch laboratorium (39%) en een medisch specialist (22%). In 2013 was het aantal doorverwijzingen na het laatste consult met een huisarts met 92% vrijwel gelijk. Het percentage doorverwijzingen naar een apotheek is ten opzichte van 2013 (82%) wel gedaald (figuur 5.2).

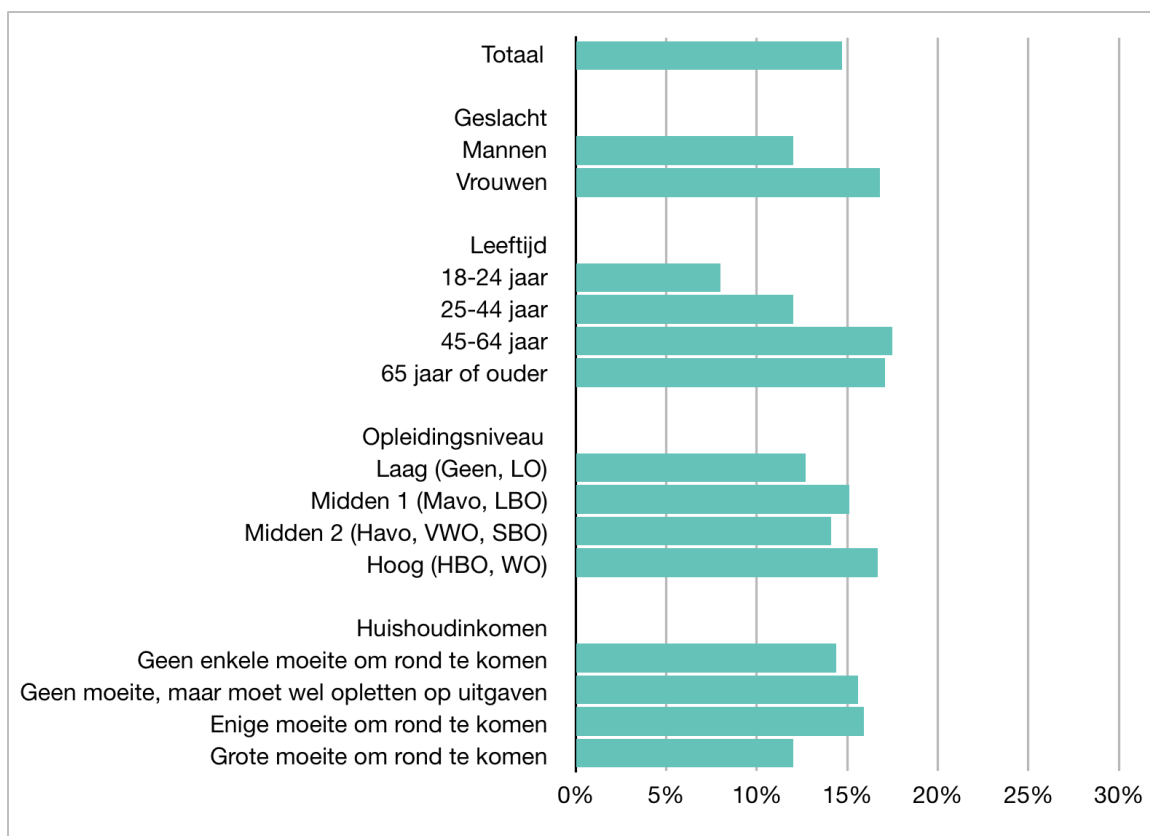
Figuur 5.2 Doorverwijzing(en) tijdens het laatste consult met de huisarts, 2013-2017

Noot: optelsom van percentages is groter dan 100%, omdat een respondent tijdens het laatste consult naar meerdere zorgverleners doorverwezen kan worden

5.3.2 Contacten met een fysiotherapeut

"Hoogopgeleiden maken vaker gebruik van fysiotherapie dan laagopgeleiden"

In 2017 zegt 15% van de volwassenen in de 12 maanden voor het interview een consult te hebben gehad met een fysiotherapeut. Voor 38% van de volwassenen was het consult langer dan 12 maanden geleden. Van de volwassenen heeft 47% nog nooit een consult met een fysiotherapeut gehad. Meer vrouwen (17%) dan mannen (12%) geven aan in de 12 maanden voor het interview een consult met een fysiotherapeut te hebben gehad (figuur 5.3). In de leeftijdsgroep van 18-24 jaar is het fysiotherapeut bezoek het laagst. Curaçaoënaars met een hoog opleidingsniveau en die geen enkele moeite hebben om rond te komen zijn wat vaker naar een fysiotherapeut geweest dan Curaçaoënaars met een laag opleidingsniveau en die grote moeite hebben om rond te komen. In 2013 had 12% van de volwassenen een consult met zijn/haar fysiotherapeut in de 12 maanden voor het interview.

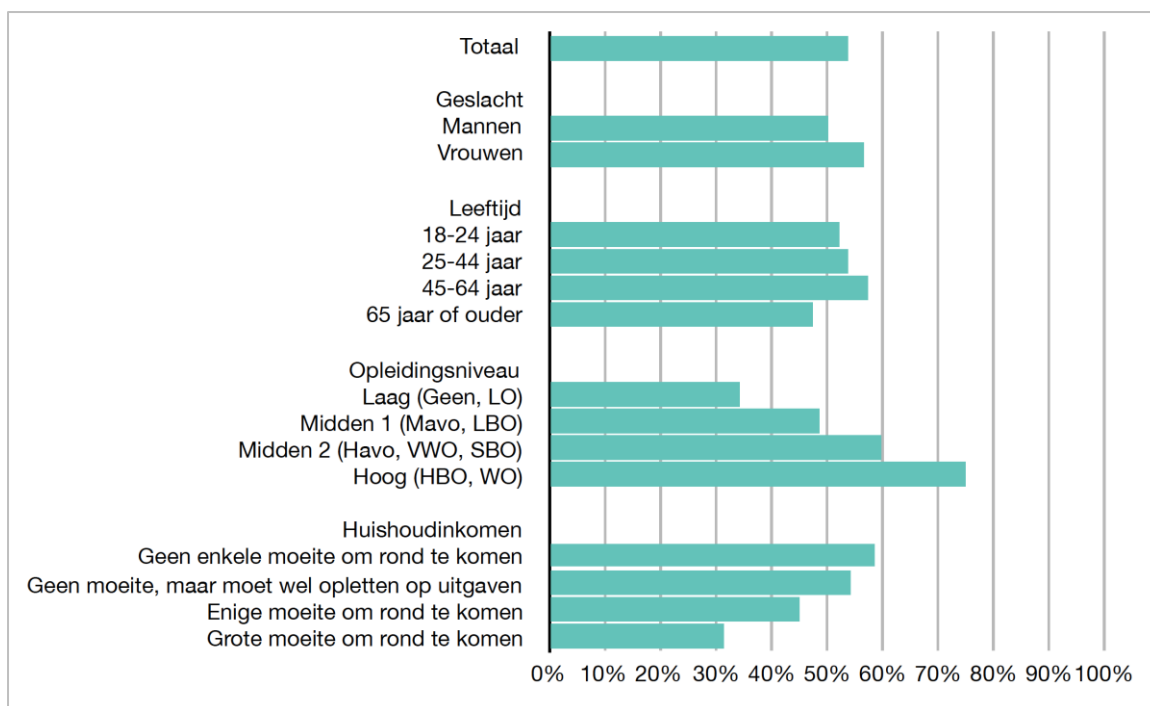

Figuur 5.3 Percentage volwassenen dat naar een fysiotherapeut is geweest in de 12 maanden voor het interview

5.3.3 Contacten met een tandarts

"Volwassenen die moeilijk rond komen maken minder gebruik van tandzorg"

In 2017 had 54% van de volwassenen in de 12 maanden voor het interview een consult met een tandarts en/of orthodontist (hierna tandarts). Voor 43% van de volwassenen was het consult langer dan 12 maanden geleden. Vier procent (4%) heeft nog nooit een consult met een tandarts gehad. Meer vrouwen (57%) dan mannen (50%) hadden in de 12 maanden voor het interview een consult met een tandarts. Volwassenen tussen de 45 en 64 jaar geven het vaakst aan een consult met een tandarts te hebben gehad (58%). Curaçaoënaars met een hoog opleidingsniveau en die zonder moeite rond komen zijn vaker naar een tandarts geweest dan Curaçaoënaars met een laag opleidingsniveau en die moeite hebben om rond te komen (figuur 5.4). In 2013 had 51% van de volwassenen een consult met zijn/haar tandarts in de 12 maanden voor het interview.

Figuur 5.4 Percentage volwassenen dat naar een tandarts is geweest in de 12 maanden voor het interview

5.3.4 Contacten met andere zorgverleners

"In 2017 vaker gebruik geestelijke gezondheidszorg, diëtisten en thuiszorg dan in 2013"

In 2017 hebben meer volwassenen gebruik gemaakt van geestelijke gezondheidszorg (psychologen, psychotherapeuten en psychiaters), diëtisten en voedingsdeskundigen (hierna diëtisten) en thuiszorg dan in 2013. Een overzicht van contacten met zorgverleners in de geestelijke gezondheidszorg, diëtisten, alternatief geneeskundigen, een medisch laboratorium en met de thuiszorg is weergegeven in tabel 5.1.

Tabel 5.1 Zorggebruik van overige zorgverleners, 2013-2017

Zorgverlener	NGE 2013 (%)	NGE 2017 (%)
Medisch laboratorium	60	59
Diëtist of voedingsdeskundige	4	8
Psycholoog, psychotherapeut en/of psychiater	2	6
Alternatief geneeskundige	4	5
Thuiszorg	1	3

Vrouwen maken vaker gebruik van de diensten van een diëtist, een alternatief geneeskundige en een medisch laboratorium dan mannen. Het percentage volwassenen dat gebruik heeft gemaakt van een medisch laboratorium en thuiszorg is hoger onder oudere leeftijdsgroepen. Voor de andere zorgverleners wordt dit patroon voor leeftijd niet gevonden. Curaçaoënaars die grote moeite hebben om rond te komen maken het vaakst gebruik van geestelijke gezondheidszorg. Voor een consult met een diëtist en een alternatief geneeskundige wordt het omgekeerde gevonden en is het zorggebruik het hoogst onder Curaçaoënaars die geen enkele moeite hebben om rond te komen.

5.4 Tweedelijsgezondheidszorg

5.4.1 Contacten met een medisch specialist

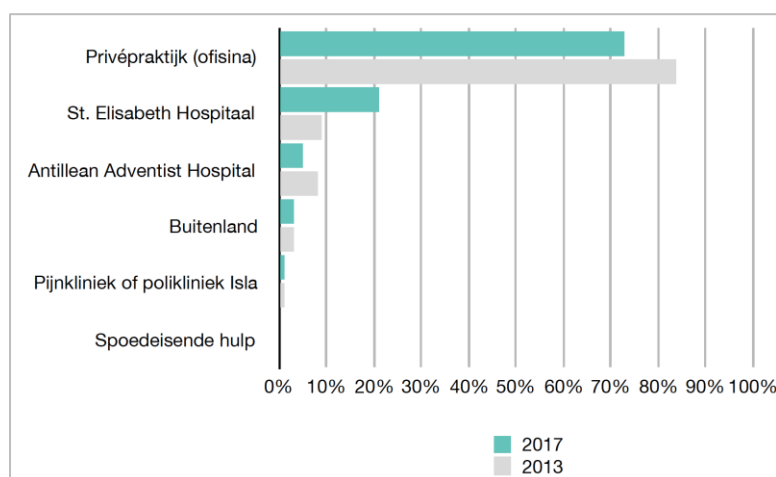
"In 2017 contact met specialist vaker in het St. Elisabeth Hospitaal dan in 2013"

Contacten

In 2017 heeft 35% van de volwassenen een consult gehad met een medisch specialist in de 12 maanden voor het interview.²⁷ Voor 44% van de volwassenen was het consult langer dan 12 maanden geleden. Van de volwassenen heeft 21% nog nooit een consult met een medisch specialist gehad. Meer vrouwen (39%) dan mannen (29%) geven aan in de 12 maanden voor het interview een consult met een medisch specialist te hebben gehad. Het percentage volwassenen met een consult stijgt met de leeftijd. Een bezoek aan de medisch specialist is niet gerelateerd aan opleidingsniveau en de mate waarin iemand kan rondkomen. Bij 14% van de Curaçaoënaars was het contact in de vier weken voor het interview. Het gemiddelde aantal contacten in deze vier weken was 2. In 2013 had 39% van de volwassenen een consult met een medisch specialist in de 12 maanden voor het interview.

Locatie

De meeste consulten met een medisch specialist vinden plaats in de praktijk (ofisina) van de specialist (73%). Dit is een daling ten opzichte van 2013 (84%). Daarentegen hebben ten opzichte van 2013 in 2017 meer consulten plaatsgevonden in het St. Elisabeth Hospitaal (van 9% naar 21%) (figuur 5.5).

Figuur 5.5 locatie van consult met medisch specialist(en)

Noot: optelsom van percentages is groter dan 100%, omdat een respondent op meerdere locaties contact kan hebben gehad met (een) medisch specialist(en).

Contacten in het buitenland

Voor 3% van de volwassenen vond een consult met een medisch specialist plaats in het buitenland. Dit is gelijk aan 2013. Wel is het land van uitzending sterk veranderd: in 2013 vond het merendeel van de contacten plaats in Venezuela (67%), in 2017 is dit gedaald tot 27%. Het percentage volwassenen dat een consult had met een medisch specialist in Colombia neemt daarentegen toe van 0% in 2013 tot 41% in 2017. Het aandeel Curaçaoënaars dat contact had met een specialist in Nederland blijft met 14% gelijk aan 2013. Het aandeel

²⁷ Contact met een medisch specialist tijdens een ziekenhuisopname telt niet mee.

volwassenen dat contact had met een medisch specialist in de Verenigde Staten daalt van 9% in 2013 tot 0% in 2017 (tabel 5.2).

Tabel 5.2 Locatie buitenlands consult met een medisch specialist, 2013-2017

Land van uitzending	NGE 2013 (%)	NGE 2017 (%)
Venezuela	67	27
Colombia	0	41
Nederland	14	14
Verenigde Staten	9	0
Elders	19	16

5.4.2 Dagbehandeling en ziekenhuisopname

"8% van de volwassenen had een ziekenhuisopname in de 12 maanden voor het interview"

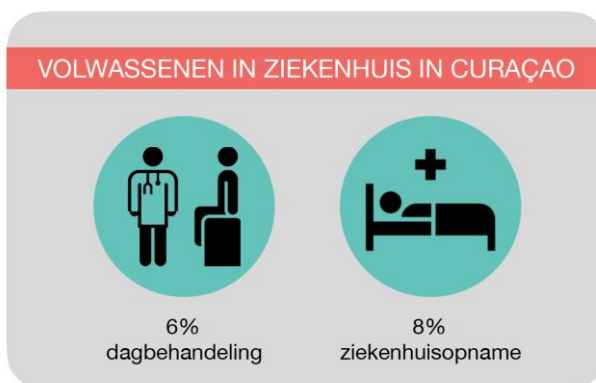
Dagbehandeling

Zes procent (6%) van de volwassenen is in de 12 maanden voor het interview in een ziekenhuis opgenomen geweest voor dagbehandeling, waarbij een overnachting niet nodig was. Een dagbehandeling komt vaker voor onder vrouwen dan onder mannen, en stijgt met de leeftijd. Mensen met een hoge opleiding hebben het vaakst een dagbehandeling gehad. Een dagbehandeling hangt niet samen met het kunnen rondkomen van het huishoudinkomen. In 2013 is de vraag over dagbehandeling niet gesteld.

Het gemiddelde aantal opnamen voor dagbehandeling bedraagt 2. Tussen mannen en vrouwen wordt geen verschil gevonden in het gemiddelde aantal opnamen. Het aantal opnamen is het laagst onder 18- tot 24-jarigen en onder hoogopgeleiden. Voor mensen die enige moeite hebben om rond te komen, is het aantal opnamen tijdens dagbehandeling het hoogst.

Ziekenhuisopname

Acht procent (8%) van de volwassenen is in de 12 maanden voor het interview in het ziekenhuis opgenomen waarbij één of meerdere nachten in het ziekenhuis is doorgebracht (ziekenhuisopname).²⁸ Ziekenhuisopname komt vaker voor onder vrouwen dan onder mannen, en stijgt met de leeftijd. Ziekenhuisopname hangt niet samen met het opleidingsniveau. Mensen die grote moeite hebben om rond te komen, zijn het vaakst opgenomen geweest in het ziekenhuis. In 2013 had 10% van de volwassenen een ziekenhuisopname in de 12 maanden voor het interview.

Het gemiddelde aantal nachten dat tijdens de ziekenhuisopname(n) is doorgebracht bedraagt 9. De gemiddelde ligduur is langer voor mannen dan voor vrouwen (11 vs. 8 nachten). De ligduur is langer onder oudere

²⁸ De tijd die in het ziekenhuis is doorgebracht door vrouwen in verband met een bevalling zonder complicaties telt hierbij niet mee.

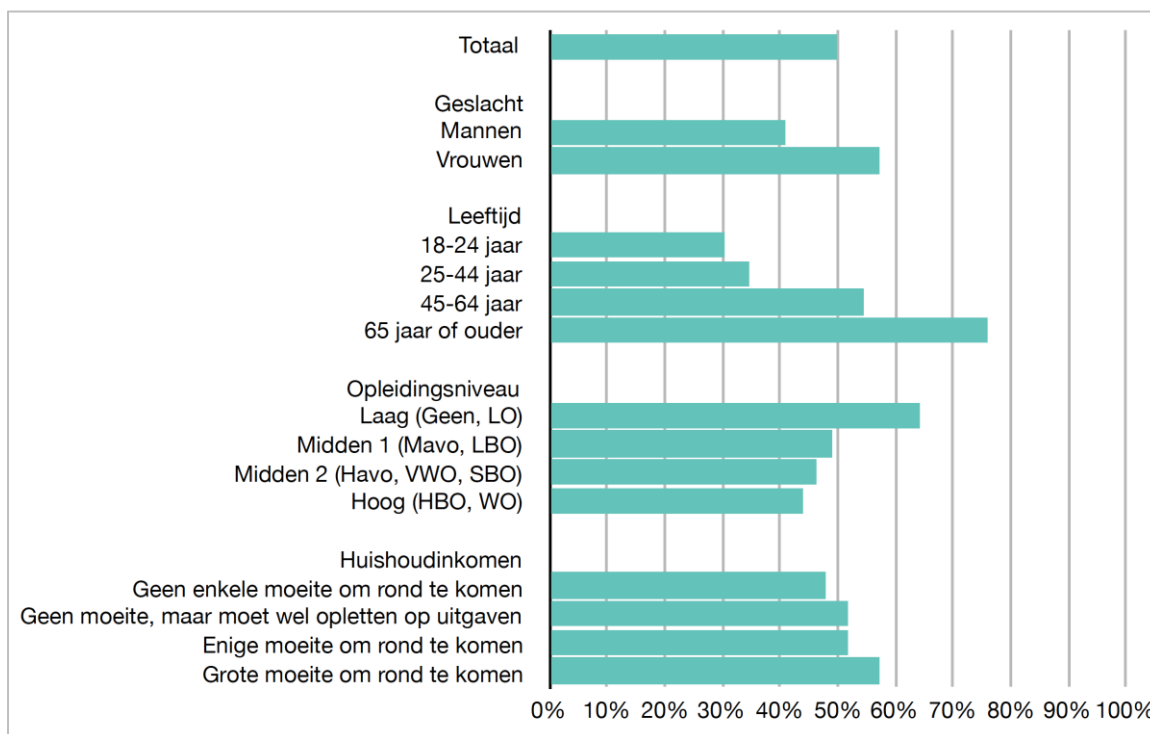
leeftijdsgroepen, onder laagopgeleiden en onder mensen die geen enkele moeite hebben om van hun huishoudinkomen rond te komen.

5.5 Gebruik van geneesmiddelen

5.5.1 Gebruik van door een arts voorgeschreven geneesmiddelen

"De helft van de volwassenen gebruikt door een arts voorgeschreven geneesmiddelen"

Vijftig procent (50%) van de volwassenen zegt in de 2 weken voor het interview geneesmiddelen te hebben gebruikt die door een arts zijn voorgeschreven. Een vergelijkbaar percentage (49%) geeft aan geneesmiddelen, vitamines en kruiden te gebruiken die niet door een arts zijn voorgeschreven. Geneesmiddelengebruik komt vaker voor onder vrouwen dan onder mannen. Het percentage volwassenen dat voorgeschreven geneesmiddelen gebruikt is hoger in oudere leeftijdsgroepen (figuur 5.6). Dit geldt niet voor het gebruik van middelen die niet door een arts zijn voorgeschreven. Alleen voor middelen die voorgeschreven zijn door een arts geldt dat het gebruik van geneesmiddelen hoger is onder laagopgeleiden en mensen die grote moeite hebben om rond te komen. Voor geneesmiddelen die niet door een arts zijn voorgeschreven wordt dit patroon niet gevonden. In 2013 zijn deze vragen anders gesteld en daardoor niet vergelijkbaar.

Figuur 5.6 Percentage volwassenen dat door een arts voorgeschreven geneesmiddelen heeft gebruikt in de 2 weken voor het interview

5.5.2 Gebruik van anticonceptie

"Een vijfde van de 18 tot 50-jarige vrouwen gebruikt anticonceptiva"

Van de 18- tot 50-jarige vrouwen zegt 21% de pil of andere hormonale vormen van anticonceptiva te hebben gebruikt in de 2 weken voor het interview. Het percentage vrouwen dat hormonale anticonceptie gebruikt is het hoogst onder vrouwen met een HAVO, VWO of SBO-opleiding (26%). Tussen gehuwde en ongehuwde vrouwen wordt geen verschil tussen het anticonceptiegebruik gevonden. In 2013 is deze vraag anders gesteld en daardoor niet vergelijkbaar.

5.6 Preventieve zorg

5.6.1 Influenzavaccinatie

"Vaccinatiegraad influenza blijft laag met 6% van de 60-plussers"

De Curaçaoose Huisartsen Vereniging (CHV) beveelt een jaarlijkse grieprik aan bij onder andere 60-plussers en mensen met onderliggende aandoeningen zoals hartziekten, longziekten, nierziekten, kanker en diabetes.²⁹ Omdat de griepvirussen regelmatig veranderen en ieder winterseizoen weer anders zijn, heeft de grieprik ieder jaar een andere samenstelling. Het vaccin, dat tussen september en oktober gegeven moet worden, beschermt alleen voor griep in dat griepseizoen.

Op basis van de resultaten uit de NGE 2017, behoort 37% van de Curaçaoënaars tot de doelgroep van de grieprik. In 2017 heeft 3% van de volwassenen en 6% van de doelgroep een grieprik gehaald in het vorige griepseizoen. Van de 60-plussers is 6% gevaccineerd. In 2013 was de vaccinatiegraad van de totale bevolking 4% en onder 60-plussers 10%.

De grieprik vermindert de kans om influenza te krijgen met gemiddeld 67%. Als een persoon met een grieprik toch influenza krijgt, verloopt de ziekte meestal minder erg. Hierdoor wordt de kans op complicaties, ziekenhuisopname en een dodelijke afloop sterk vermindert.³⁰

5.6.2 Meting hoge bloeddruk

"Meting bloeddruk is hoog met 93% onder doelgroep"

Het Nederlandse Huisartsengenootschap (NHG) beveelt een jaarlijkse bloeddrukmeting aan bij mensen die behandeld worden voor hoge bloeddruk, met hart- en vaatziekten, diabetes of een verhoogd cholesterol. Een controle eenmaal per 5 jaar wordt aanbevolen bij alle mensen van 60 jaar en ouder.³¹

Op basis van de resultaten uit de NGE 2017, behoort 56% van de Curaçaoënaars tot de doelgroep voor de jaarlijkse bloeddrukmeting. In 2017 heeft 69% van de volwassenen en 93% van de doelgroep hun bloeddruk

²⁹ Curaçaoosche Huisartsen Vereniging (2017). Geraadpleegd via: http://www.chv-site.org/index.php?option=com_content&view=article&id=363:voor-wie-is-de-jaarlijkse-grieprik&catid=53&Itemid=158.

³⁰ Volksgezondheidszorg.info (2017). Geraadpleegd via: <https://www.volksgezondheidszorg.info/onderwerp/influenza/preventie-zorg/preventie#node-effectiviteit-grieprik>.

³¹ Nederlands Huisartsen Genootschap (2017). Geraadpleegd via: <https://www.nhg.org/richtlijnen-praktijk>.

laten meten door een professionele zorgverlener in de 12 maanden voor het interview. Van de 60-plussers is bij 96% de bloeddruk in de 5 jaar voor het interview gemeten. In 2013 had 74% van volwassenen de bloeddruk laten meten in de 12 maanden voor het interview.

Een verhoogde bloeddruk komt in Curaçao veel voor, maar niet iedereen is zich hiervan bewust. In de gezondheidsenquête van 2013 zijn naast het afnemen van een vragenlijst ook lichamelijke metingen uitgevoerd. Deze resultaten lieten zien dat onder volwassenen die zeggen niet aan hoge bloeddruk te lijden, bij 37% een te hoge bloeddruk is gemeten. Van de Curaçaoënaars die wel zeggen hoge bloeddruk te hebben, werd bij 68% een te hoge bloeddruk gemeten (waarden van 90 mmHg diastolisch en/of 140 mmHg systolisch of hoger). Dit suggereert dat veel mensen met een hoge bloeddruk niet de juiste behandeling krijgen, niet de medicatie innemen zoals in overeenstemming met de afspraken van de behandelaar, of een hoge bloeddruk hebben die niet te normaliseren is. Eén op de vijf (20%) volwassenen met hoge bloeddruk had in de twee weken voor het lichamelijke onderzoek van de gezondheidsenquête in 2013 geen medicatie voor hoge bloeddruk gebruikt.

5.6.3 Meting cholesterol

"Meting cholesterol is hoog met 86% onder doelgroep"

Het Nederlandse Huisartsengenootschap (NHG) beveelt een 3-jaarlijkse cholesterolmeting aan bij mensen die roken, hoge bloeddruk en/of diabetes hebben en tussen de 30 en 70 jaar zijn.

Op basis van de resultaten uit de NGE 2017, behoort 38% van de Curaçaoënaars tot de doelgroep voor een cholesterolmeting. In 2017 heeft 78% van de bevolking en 86% van de doelgroep hun cholesterol in de 3 jaar voor het interview laten meten door een professionele zorgverlener. Van de mensen in de leeftijd tussen de 30 en 70 jaar is dat 82%.

Het percentage volwassenen dat hun cholesterol heeft laten meten in de 3 jaar voor het interview is hoger onder Curaçaoënaars die geen enkele moeite hebben om rond te komen (78%) dan die met grote moeite rondkomen (71%). Dit terwijl de risicofactoren roken, hoge bloeddruk en diabetes vaker voorkomen onder mensen die met grote moeite rondkomen van hun inkomen (zie voorgaande hoofdstukken).

Een verhoogde cholesterolwaarde is een belangrijke risicofactor voor aandoeningen van de kransslagaders (coronaire hartziekten): de nummer 1 doodsoorzaak in Curaçao.³² Daarbij geldt dat naarmate de cholesterol toeneemt, de kans op een coronaire hartziekten ook toeneemt. Bij een vroege opsporing kan een persoon tijdig beginnen met cholesterolverlagende medicijnen (statines), waarbij het risico op coronaire hartziekten sterk afneemt.³³

5.6.4 Meting bloedsuiker

"60% volwassenen heeft bloedsuiker laten meten in de afgelopen 12 maanden"

Het Nederlandse Huisartsengenootschap (NHG) beveelt een 3-jaarlijkse bloedsuikermeting aan bij mensen met een Body Mass Index (BMI) van ≥ 27 kg/m², hoge bloeddruk, verhoogd cholesterol en/of hart- en vaatziekten. Met verhoogde bloedsuikerwaarden wordt diabetes mellitus vastgesteld. Voor de mensen bij wie diabetes al is

³² Volksgezondheid Instituut Curacaçao (2017) Gezondheidsdatabank. Geraadpleegd via: <http://vic.cw/language/nl/eid/2001>.

³³ Volksgezondheidszorg.info (2017). Geraadpleegd via: <https://www.volksgezondheidszorg.info/onderwerp/cholesterol/cijfers-context/oorzaken-en-gevolgen#node-cholesterol-en-coronaire-hartziekten>.

vastgesteld, wordt als richtlijn aangehouden dat zij dit minstens jaarlijks door een professionele zorgverlener laten meten.

Op basis van de resultaten uit de NGE 2017, behoort 60% van de Curaçaoënaars tot de doelgroep voor een bloedsuikermeting. In 2017 heeft 77% van de volwassenen en 83% van de doelgroep hun bloedsuiker in de 3 jaar voor het interview laten meten door een professionele zorgverlener. Van de mensen met diabetes is van 92% de bloedsuikerwaarde in de 12 maanden voor het interview door een professionele zorgverlener gemeten, in 2013 was dit 93%.

Het percentage volwassenen dat hun bloedsuiker heeft laten meten in de 3 jaar voor het interview is hoger onder Curaçaoënaars die geen enkele moeite hebben om rond te komen (77%) dan die met grote moeite rondkomen (68%). Dit terwijl de risicofactoren hoge bloeddruk, verhoogd cholesterol en hart- en vaatziekten vaker voorkomen onder mensen die met grote moeite rondkomen (zie hoofdstuk 'gezondheidsstatus').

Diabetes komt in Curaçao veel voor, maar niet iedereen is zich hiervan bewust. In de gezondheidsenquête van 2013 zijn naast het afnemen van een vragenlijst ook lichamelijke metingen uitgevoerd. Deze resultaten laten zien dat onder volwassenen die zeggen niet aan diabetes te lijden, bij 8% een te hoge bloedsuikerwaarde is gemeten. Van de Curaçaoënaars die wel aangaven diabetes te hebben, werd bij 65% een te hoge bloedsuikerwaarde gemeten (waarden van 140 mg/dl of hoger). Dit suggereert dat veel mensen met diabetes niet de juiste behandeling krijgen of niet de medicatie innemen zoals in overeenstemming met de afspraken van de behandelaar.

5.6.5 Meting bloed in de ontlasting

"Een derde van doelgroep neemt deel aan darmkankeronderzoek"

De Nederlandse overheid beveelt een 2-jaarlijkse ontlastingstest aan bij mensen van 55 tot 75 jaar. Bloed in de ontlasting kan wijzen op darmkanker. Bij een ongunstige uitslag wordt een persoon doorverwezen voor een vervolgonderzoek. Dit bestaat meestal uit een inwendig kijkonderzoek (coloscopie).

In 2017 heeft 31% van de 55 tot 75-jarigen zich in de twee jaar voor het interview laten testen op bloed in de ontlasting. Van de mensen die in de 12 maanden voor het interview zijn getest op bloed in de ontlasting, heeft 19% een coloscopie ondergaan. In 2013 zijn deze vragen niet gesteld.

Darmkanker is een verzamelnaam voor tumoren in de dikke darm en endeldarm. Dikke darmkanker komt in Curaçao veel voor en staat op de 9^e plaats van doodsoorzaken onder vrouwen.³⁴ Darmkanker begint vaak als een bultje (poliep) op de darmwand. Sommige poliepen groeien na verloop van tijd uit in een kwaadaardige tumor. Op den duur kan de tumor zich uitzaaien in het lichaam. Een poliep kan worden verwijderd tijdens een coloscopie, zodat ze zich niet verder kan ontwikkelen tot een tumor. Een tijdige opsporing is hierbij van belang. In 2014 is in Nederland daarom het 2-jaarlijkse bevolkingsonderzoek voor 55- tot 75-jarigen ingesteld.³⁵ In Curaçao is Fundashon Prevashon voornemens om in de toekomst een bevolkingsonderzoek naar darmkanker op te zetten.³⁶

³⁴ Volksgezondheid Instituut Curaçao (2017). Gezondheidsdatabank. Geraadpleegd via <http://vic.cw/language/nl/eid/2001>

³⁵ http://www.rivm.nl/Onderwerpen/B/Bevolkingsonderzoek_darmkanker.

³⁶ Gieskes Strijbis Fonds (2017). <http://gieskesstrijbisfonds.nl/projecten/bevolkingsonderzoek-borst-en-baarmoederhalskanker-op-curaçao/>.

5.6.6 Borstkankeronderzoek

"Twee derde van doelgroep neemt deel aan bevolkingsonderzoek borstkanker"

Bij borstkankeronderzoek worden röntgenfoto's van de borsten gemaakt, die worden onderzocht op aanwezigheid van afwijkingen. De Nederlandse overheid beveelt een 2-jarlijks borstkankeronderzoek (mammografie) aan bij vrouwen van 50 tot 75 jaar.

In 2017 heeft 43% van alle vrouwen en 67% van de 50- tot 75-jarige vrouwen in de 2 jaar voor het interview een mammografie gehad. In 2013 waren deze percentages ongeveer vergelijkbaar: 44% van alle vrouwen en 63% van de 50- tot 75-jarige vrouwen. Vrouwen met een hoog opleidingsniveau en die geen enkele moeite hebben om rond te komen nemen vaker deel aan een borstkankeronderzoek dan vrouwen met een laag opleidingsniveau en grote moeite om rond te komen.

Borstkanker komt in Curaçao veel voor. Het is de meest voorkomende kanker onder vrouwen³⁷ en staat op de 4^e plaats van doodsoorzaken onder vrouwen.³⁸ Een borstkankertumor kan zich na verloop van tijd uitzaaien in het lichaam. Een tijdige opsporing is daarom van belang. Hierdoor is de kans groter dat de behandeling succesvol is. In Curaçao voert Fundashon Prevension sinds 2010 het bevolkingsonderzoek onder 45- tot 75-jarige vrouwen uit.

5.6.7 Baarmoederhalskankeronderzoek

"Twee derde van doelgroep neemt deel aan bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker"

Bij baarmoederhalsonderzoek wordt door middel van een uitstrijkje cellen van de baarmoederhals verzameld, die worden onderzocht op (het voorstadium van) baarmoederhalskanker. De Nederlandse overheid beveelt een 3-jarlijks een baarmoederhalsonderzoek aan bij vrouwen van 30 tot 60 jaar.

In 2017 heeft 49% van alle vrouwen en 66% van de 30- tot 60-jarige vrouwen in de 3 jaar voor het interview een baarmoederhalsonderzoek gehad. In 2013 waren deze percentages vrijwel gelijk: 49% van alle vrouwen en 65% van de 30- tot 60-jarige vrouwen. Vrouwen met een hoog opleidingsniveau en geen enkele moeite om rond te komen nemen vaker deel aan een baarmoederhalskankeronderzoek dan vrouwen met een laag opleidingsniveau en grote moeite om rond te komen.

Baarmoederhalskanker komt in Curaçao veel voor. Het is de 4^e meest voorkomende kanker onder vrouwen³⁹ en staat op de 15^e plaats van doodsoorzaken onder vrouwen.⁴⁰ Een baarmoederhalstumor kan zich na verloop van tijd uitzaaien in het lichaam. Een tijdige opsporing is daarom van belang. Hierdoor is de kans groter dat de behandeling succesvol is. In Curaçao voert Fundashon Prevension sinds 2016 het bevolkingsonderzoek naar baarmoederhalskanker onder 25- tot 65-jarige vrouwen uit.

³⁷ Volksgezondheid Instituut Curaçao. Gezondheidsdatabank. Geraadpleegd via: <http://vic.cw/language/nl/eid/2008>.

³⁸ Volksgezondheid Instituut Curaçao. Gezondheidsdatabank. Geraadpleegd via: <http://vic.cw/language/nl/eid/2001>.

³⁹ Volksgezondheid Instituut Curaçao. Gezondheidsdatabank. Geraadpleegd via: <http://vic.cw/language/nl/eid/2008>.

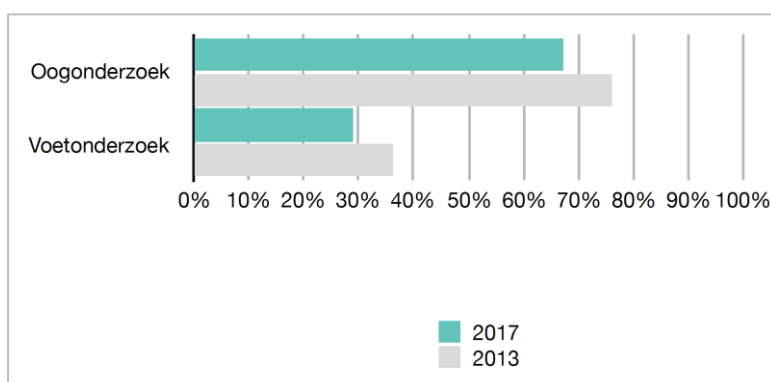
⁴⁰ Volksgezondheid Instituut Curaçao. Gezondheidsdatabank. Geraadpleegd via: <http://vic.cw/language/nl/eid/2001>.

5.6.8 Periodiek preventief onderzoek bij diabetici

"Preventief onderzoek onder diabetici neemt af tussen 2013-2017"

Blindheid en amputaties zijn gevreesde complicaties van diabetes. Een andere complicatie van diabetes is nierziekte. In 2014 waren in Curaçao 259 mensen die voor hun nierziekte dialyse moesten ondergaan, waarvan 40% ook medicatie kreeg voor de behandeling van diabetes. Het aantal nierdialyse patiënten is hiermee in Curaçao vier keer zo hoog als in Nederland (168 vs. 38 patiënten per 100.000 inwoners).⁴¹ Oog- of voetonderzoeken zijn erop gericht om complicaties van diabetes zoals blindheid en een slechte doorbloeding van de voeten te voorkomen. Het Nederlandse Huisartsengenootschap (NHG) beveelt een periodiek oog- en voetonderzoek aan na de diagnose van diabetes.

In 2017 heeft 67% van de diabetici in de 2 jaar voor het interview een oogonderzoek gehad. Voor een voetonderzoek is dat 29%. In 2013 had 76% van de diabetici een oogonderzoek gehad en 36% een voetonderzoek (Figuur 5.7). Dit suggereert een verslechtering van de controle op complicaties bij diabetespatiënten. Meer vrouwelijke dan mannelijke diabetici hebben in de 2 jaar voor het interview een oog- en voetonderzoek gehad.

Figuur 5.7 Percentage diabetici dat een preventief oog- of voetonderzoek heeft gehad in de 2 jaar voor het interview, 2013-2017

⁴¹ Volksgezondheid Instituut Curaçao. Gezondheidsdatabank. Geraadpleegd via: <http://vic.cw/language/nl/eid/2005>.

5.7 Bereikbaarheid en onbeantwoorde behoeften aan zorg

5.7.1 Bereikbaarheid

"Bereikbaarheid huisarts en zorgvoorzieningen stijgt tussen 2013-2017"

In 2017 zegt 98% van de volwassenen dat ze de dichtstbijzijnde apotheek binnen 30 minuten kunnen bereiken met hun gebruikelijke wijze van vervoer. Voor hun huisarts is dat 91%, voor het dichtstbijzijnde ziekenhuis 83% en voor de afdeling spoedeisende hulp in het St. Elisabeth Hospitaal is dat 71%. Vrouwen geven minder vaak dan mannen aan de zorgvoorzieningen binnen 30 minuten te kunnen bereiken, met uitzondering van een apotheek. De bereikbaarheid van de spoedeisende hulp is het laagst voor 18- tot 25-jarigen en 65-plussers. Het percentage mensen dat binnen 30 minuten de vier genoemde zorgvoorzieningen kan bereiken is het laagst onder laagopgeleiden. Voor het rondkomen van het huishouden wordt dit alleen gevonden voor de bereikbaarheid van de huisarts en het dichtstbijzijnde ziekenhuis: deze is lager onder mensen die grote moeite hebben met rondkomen. Voor het bereik van de afdeling spoedeisende hulp en de dichtstbijzijnde apotheek wordt dit patroon bij het kunnen rondkomen van het huishoudinkomen niet gevonden.

De bereikbaarheid van de huisarts en andere zorgvoorzieningen is ten opzichte van 2013 verbeterd. Tabel 5.3 geeft een overzicht van het percentage volwassenen dat, met de gebruikelijke wijze van vervoer, de zorgvoorzieningen binnen 30 minuten kan bereiken.

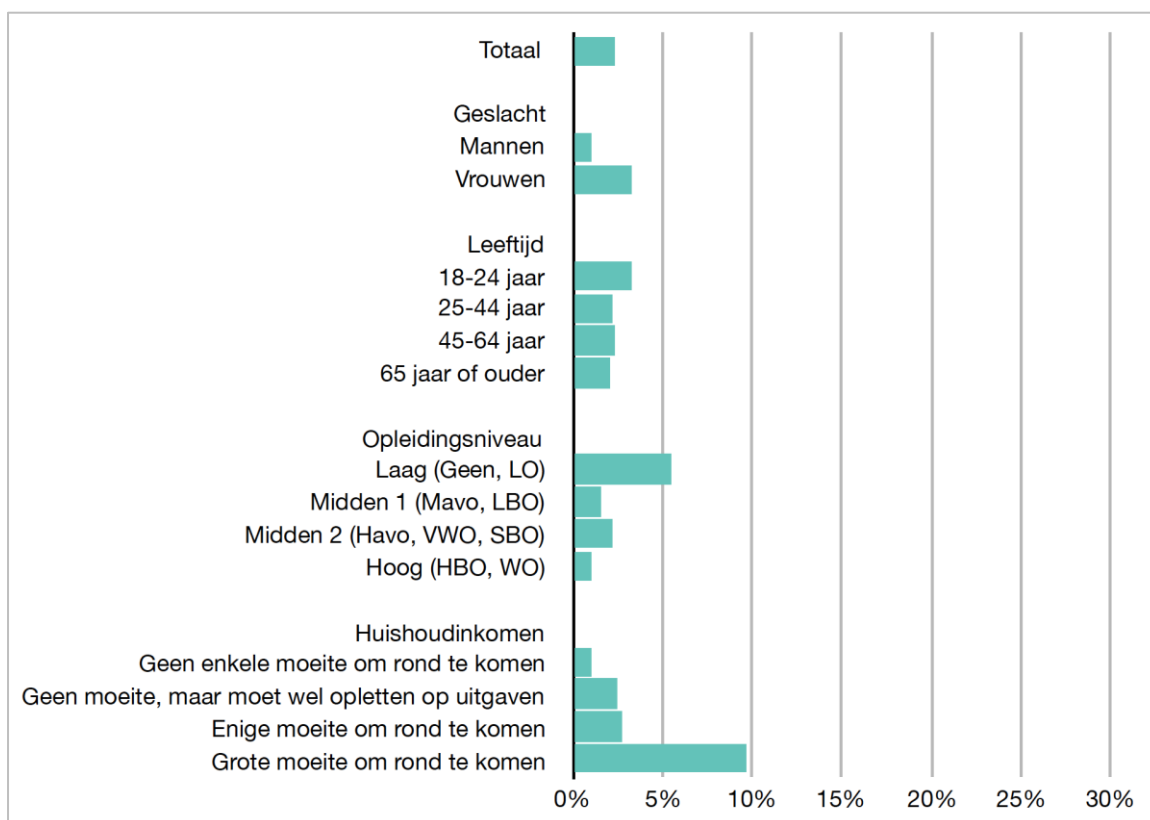
Tabel 5.3 Bereikbaarheid zorgvoorzieningen binnen 30 minuten, 2013-2017

Zorgvoorziening	NGE 2013 (%)	NGE 2017 (%)
Apotheek	92	98
Huisarts	88	91
Ziekenhuis	73	83
Spoedeisende hulp	59	71

5.7.2 Onbeantwoorde behoeften aan zorg door problemen met afstand en vervoer

"Onbeantwoorde behoefte aan zorg door problemen met afstand en vervoer het hoogst onder mensen die grote moeite hebben met rond komen"

Van de Curaçaoënaars die behoefte hadden aan zorg in de 12 maanden voor het interview, zegt 3% deze niet tijdig te hebben gekregen door problemen met de afstand en vervoer. Meer vrouwen (4%) dan mannen (2%) geven dit als reden voor belemmering van tijdige zorg. Dit komt het minst vaak voor onder 18- tot 24-jarigen. Volwassenen met een laag opleidingsniveau en die grote moeite hebben om rond te komen ervaren vaker geen tijdige zorg te hebben gekregen door problemen met afstand/vervoer dan volwassenen met een hoog opleidingsniveau en geen enkele moeite om rond te komen (figuur 5.8). In 2013 is deze vraag niet gesteld.

Figuur 5.8 Percentage volwassenen met onbeantwoorde behoeften aan zorg door problemen met afstand en vervoer

5.7.3 Onbeantwoorde behoeften aan zorg door lange wachttijd

"17% van de volwassenen die behoefte had aan zorg zegt deze niet tijdig te hebben gekregen door een te lange wachttijd"

Van de Curaçaoënaars die behoefte hadden aan zorg in de 12 maanden voor het interview, zegt 17% deze niet tijdig te hebben gekregen doordat het te lang duurde om een afspraak te krijgen met een zorgverlener. Meer vrouwen (21%) dan mannen (12%) geven een lange wachttijd aan als belemmering op tijdige zorg. Dit komt het minst vaak voor onder 18- tot 24-jarigen. Hoogopgeleiden zeggen vaker een lange wachttijd te hebben meegemaakt dan laagopgeleiden. Voor de mate waarin men rond kan komen wordt het tegenovergestelde

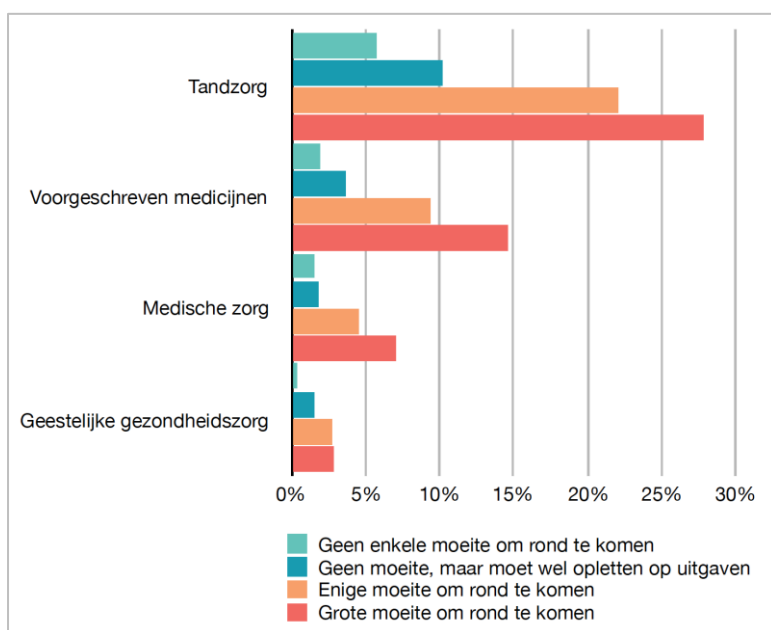
gevonden: het rapporteren van een lange wachttijd is hoger onder mensen die moeite hebben om rond te komen. In 2013 is deze vraag niet gesteld.

5.7.4 Onbeantwoorde behoeften aan zorg door financiële redenen

"Behoefte aan tandzorg niet betaalbaar voor een kwart van Curaçaoënaars die grote moeite hebben om rond te komen"

Van de Curaçaoënaars die behoefte hadden aan tandzorg in de 12 maanden voor het interview, zegt 11% dat ze dit niet konden betalen. Voor door een arts voorgeschreven medicijnen is dat 4%, voor medische zorg 3% en voor geestelijke gezondheidszorg 1%. Voor alle zorgsoorten geven meer vrouwen dan mannen aan financiële barrières te ervaren bij het verkrijgen van zorg. Er worden geen verschillen tussen de leeftijdsgroepen gezien. Laagopgeleiden zeggen vaker een onbeantwoorde behoefte aan zorg te hebben gehad door financiële redenen dan hoger opgeleiden, met uitzondering van geestelijke gezondheidszorg.

Het niet kunnen betalen van gezondheidszorg is ook sterk gerelateerd aan de mate waarin men rond kan komen: voor alle vier zorgsoorten is het percentage dat financiële barrières hoger onder mensen die meer moeite hebben om rond te komen (figuur 5.9). Het ervaren van financiële barrières bij het verkrijgen van tandzorg komt het vaakst voor: 1 op de 4 Curaçaoënaars (28%) die grote moeite heeft met rondkomen kon hier niet voor betalen, terwijl ze hieraan wel behoefte hadden. In 2013 zijn deze vragen niet gesteld.

Figuur 5.9 Onbeantwoorde behoefte aan zorg door financiële redenen naar moeite met rond komen van huishoudinkomen

5.8 Tevredenheid

"Rapportcijfer tevredenheid met diensten van zorgverleners dik voldoende"

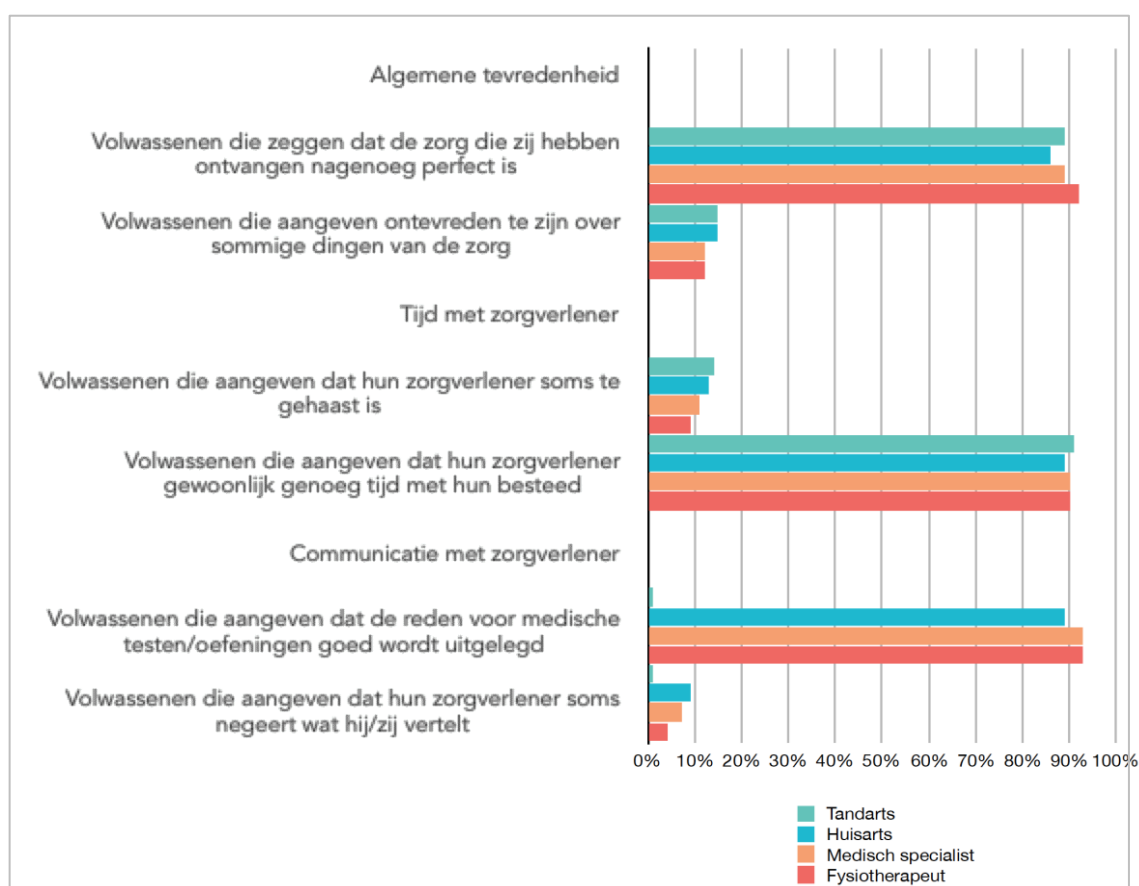
Curaçaoënaars die in de 12 maanden voor het interview contact hadden met een huisarts, specialist, tandarts of fysiotherapeut geven de van hun zorgverlener(s) verkregen zorg een gemiddeld rapportcijfer van 7.9, variërend tussen de 7.7 en 8.2. Het rapportcijfer is ook hoog als het gaat om de specifieke thema's waarover

gevraagd is, namelijk de tevredenheid over de verkregen zorg in het algemeen, en specifiek over de besteedde tijd en de communicatie met de zorgverlener (tabel 5.4). De verschillen in rapportcijfers naar type zorgverlener en naar achtergrondkenmerken van de volwassenen zijn klein.

Tabel 5.4 Rapportcijfer tevredenheid met diensten zorgverleners

	Gemiddeld rapportcijfer
Tevredenheid totaal	7.9
Algemene tevredenheid over verkregen zorg	7.9
Tijd met zorgverlener	7.9
Communicatie met zorgverlener	8.1

De overgrote meerderheid van de mensen die in de 12 maanden voor het interview gebruik hebben gemaakt de diensten van een huisarts, specialist, tandarts of fysiotherapeut, rapporteert dan ook positief over de ervaringen tijdens hun consult(en) met zorgverleners (figuur 5.10).

Figuur 5.10 Tevredenheid over de verkregen zorg, per specialisme
Noot: vragen over de communicatie met een tandarts zijn niet gesteld

In vergelijking met de diensten van zorgverleners, zijn volwassenen minder vaak positief over hun ervaringen tijdens een ziekenhuisopname en dagbehandeling. Van de Curaçaoënaars die in de 12 maanden voor het interview een ziekenhuisopname (met overnachting) heeft gehad, zegt 77% tevreden te zijn over de zorg die ze kregen. Voor dagbehandeling is dat 79%. Van de mensen die in de 12 maanden voor het interview gebruik hebben gemaakt van de diensten van de thuiszorg, is 92% tevreden. Laagopgeleide volwassenen zijn vaker tevreden met de verkregen zorg tijdens een ziekenhuisopname, dagbehandeling en thuiszorg dan hoogopgeleiden.

6. Vergelijking met de Caribbean

English Miles
50 0 50 100 150 200 250

The West Indies, 1660

6. Vergelijking met de Caribbean

Volgens de definitie van de Pan American Health Organisation (PAHO) bestaat de Caribbean uit 30 staten: 27 eilanden en 3 continentale staten in Zuid-Amerika: Frans-Guyana, Suriname en Guyana. De Caribische staten zijn doorgaans vergelijkbaar met hun relatief kleine bevolkingsaantallen, hun geschiedenis van slavernij en kolonialisme, hun huidige uitdagingen in de wereldeconomie en hun gevoeligheid voor klimaatsverandering. Zestien van de 30 staten zijn tegenwoordig politiek onafhankelijk. Veertien (ei)landen, waaronder Curaçao, hebben nog steeds een sterke politieke, juridische en (sociaal)-economische relatie met hun voormalige kolonisator. Caribische (ei)landen die politiek geaffilieerd zijn gebleven hebben een hogere economische ontwikkeling en betere gezondheidsuitkomsten dan onafhankelijke Caribische (ei)landen.⁴²

Dit hoofdstuk beschrijft de resultaten van de NGE 2017 in vergelijking met direct vergelijkbare gezondheidsmaten van Caribische (ei)landen. De cijfers komen uit de internationale databases van de PAHO en de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO).^{43, 44} Om de vergelijkbaarheid van de Curaçaose gegevens te verbeteren zijn deze op leeftijd gestandaardiseerd naar de standaardbevolking van de WHO met de zogenaamde 'directe methode'. Zoals uit de voorgaande hoofdstukken blijkt zijn veel gezondheidscijfers sterk gerelateerd aan de leeftijd van de respondenten. Door het op leeftijd standaardiseren van de cijfers liggen de verschillen in gezondheidsuitkomsten in ieder geval niet meer aan verschillen in leeftijdsverdeling van de bevolking tussen de (ei)landen. De in dit hoofdstuk gepresenteerde cijfers uit de NGE 2017 wijken daarmee wel af van de cijfers die in de rest van dit rapport worden gepresenteerd en zijn daar niet mee vergelijkbaar.

Omdat veel Caribische (ei)landen nog niet periodiek een gezondheidsenquête uitvoeren en de WHO de gegevens van politiek geaffilieerde landen niet altijd publiceert, is de vergelijking binnen de Caribische regio beperkt tot een aantal gezondheidsindicatoren. Tabel 6.1 toont de vijf gezondheidsmaten die direct vergelijkbaar zijn met vragen in de NGE 2017. Voor alcohol en roken kijkt de ondergrens van de leeftijd wat af van de NGE 2017.

Tabel 6.1 Definitie, jaartal en leeftijdsgroepen van vergelijkbare gezondheidsindicatoren van NGE2017, WHO en PAHO.

Indicator	Datajaar	Definitie	Leeftijd NGE 2017	Leeftijd WHO/PAHO
Ondergewicht	2016	BMI <18.5 kg/m ²	18 jaar en ouder	18 jaar en ouder
Overgewicht/obesitas	2016	BMI ≥25 kg/m ²	18 jaar en ouder	18 jaar en ouder
Alcohol (binge drinker)	2010	6 glazen of meer tijdens één gelegenheid in de 30 dagen voor het interview	18 jaar en ouder	15 jaar en ouder
Roker	2013	Rookt dagelijks of niet dagelijks	18 jaar en ouder	15 jaar en ouder
Screening baarmoederhalskanker	2015	Ooit gescreend op baarmoederhalskanker (vrouwen)	30-49 jaar	30-49 jaar

De cijfers voor Curaçao en andere (ei)landen waarvoor vergelijkbare cijfers beschikbaar waren staan vermeld in hoofdstuk 14 van dit rapport (Deel C). De cijfers voor iedere gezondheidsmaat zijn opgedeeld in drie tertielen. Het bovenste tertiel bevat de cijfers van de (ei)landen met de beste gezondheidsuitkomsten, het onderste tertiel de landen met de minst gunstige gezondheidsuitkomsten.

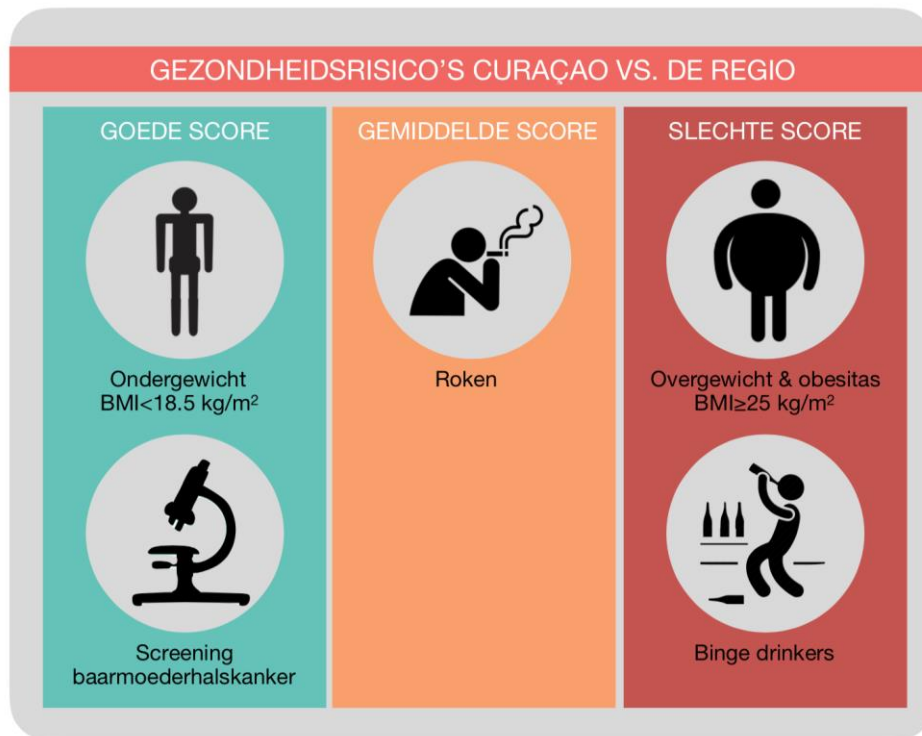
De vergelijking met andere (ei)landen in de Caribische regio laat zien dat Curaçaöënaars minder gezondheidsrisico's hebben als gevolg van ondergewicht. Ook zijn in Curaçao meer 30- tot 49-jarige vrouwen gescreend op baarmoederhalskanker dan in de meeste andere Caribische landen. Het percentage rokers is in Curaçao gemiddeld. Curaçao heeft relatief veel mannen en vrouwen met overgewicht en obesitas. Ook komt

⁴² McElroy J.L. & Pearce K.B. The advantages of political affiliation: dependent and independent small-island profiles. Round table Commonwealth. J. Int. Aff. 2006;95:529-39.

⁴³ Pan American Health Organisation (2017). Geraadpleegd via: <http://www.paho.org/data/index.php/en/indicators.html>

⁴⁴ World Health Organization (2017). Geraadpleegd via <http://www.who.int/gho/en/>.

binge drinken, het op één of meer dagen in de maand consumeren van 6 of meer glazen alcoholhoudende drank tijdens een gelegenheid, meer voor in Curaçao dan in andere (ei)landen in de regio.

7. Vergelijking met Nederland

7. Vergelijking met Nederland

Omdat Curaçao een onderdeel is van het Koninkrijk der Nederlanden, worden de cijfers van Curaçao ook vergeleken met die van Nederland. Vergelijkbare cijfers voor de andere Caribische eilanden in het Koninkrijk zijn niet beschikbaar of verouderd. Dit hoofdstuk beschrijft daarom de resultaten van de NGE 2017 in vergelijking met de meest recent beschikbare resultaten van een vergelijkbaar onderzoek in Nederland, de gezondheidsmonitor (GM). Dit onderzoek werd in 2012 uitgevoerd onder zelfstandig wonenden van 19 jaar en ouder door het RIVM, de GGD'en en het CBS in Nederland. In totaal hebben 387.195 respondenten aan dit onderzoek meegedaan. In het Nederlandse onderzoek zijn geen vragen gesteld over het gebruik van zorgvoorzieningen.

Tabel 7.1 toont de verdeling van de inwoners van Curaçao en Nederland op achtergrondkenmerken. In vergelijking met de Nederlandse bevolking, zijn Curaçaoënaars vaker vrouw, ongehuwd en laagopgeleid. De leeftijdsverdelingen van de bevolking zijn vergelijkbaar. De volwassen Curaçaose bevolking geeft vaker aan geen enkele moeite te hebben om rond te komen van het huishoudinkomen, maar heeft minder vaak betaald werk.

Tabel 7.1 Kenmerken van de Curaçaose en Nederlandse bevolking

	NGE 2017 (%)	GM 2012 (%)
Geslacht		
Mannen	44	49
Vrouwen	56	51
Leeftijd		
18-24 jaar	11	10
25-44 jaar	31	33
45-64 jaar	38	36
65 jaar of ouder	20	21
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	33	55
Samenwonend	9	13
Ongehuwd, nooit gehuwd	41	19
Gescheiden, niet hertrouwd	10	7
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	7	6
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	17	8
Midden 1 (Mavo, LBO)	38	29
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	30	33
Hoog (HBO, WO)	16	31
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	56	40
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	23	38
Enige moeite om rond te komen	12	17
Grote moeite om rond te komen	8	6
Betaald werk (ja)	55	63

Zoals we in hoofdstuk 3 en 4 van dit rapport zagen, kan de gezondheidsstatus en de leefstijl van mensen sterk verschillen tussen de geslachten en de verschillende leeftijdsgroepen, opleidingsniveaus en de mate van het kunnen rondkomen van het huishoudinkomen. Het is daarom te verwachten dat een deel van de verschillen in gezondheidsstatus en leefstijl tussen Curaçao en Nederland verklaard kunnen worden door verschillen in achtergrondkenmerken.

Tabel 7.2 toont de resultaten van de vragen die vergelijkbaar zijn tussen de NGE 2017 en GM 2012. Wat opvalt is dat in vergelijking met inwoners van Nederland, Curaçaoënaars wat vaker aangeven hoge bloeddruk en diabetes te hebben, en vaker een aandoening van de onderrug of andere chronische rugproblemen rapporteren. Astma en/of COPD, onvrijwillig urineverlies worden daarentegen wat vaker door inwoners van Nederland gerapporteerd en migraine en somberheid/depressie veel vaker. In Curaçao komt obesitas veel vaker voor en

doen mensen minder vaak ten minste 1 dag in de week aan sport. In Nederland komt roken en (problematisch) alcoholgebruik veel vaker voor. Curaçaoënaars doen wat vaker aan mantelzorg dan inwoners van Nederland.

Tabel 7.2 Vergelijking resultaten NGE 2017 (Curaçao) en GM 2012 (Nederland)

	NGE 2017 (%)	GM 2012 (%)
Gezondheidsstatus		
Ervaren gezondheid		
(heel) goed	75	77
(heel) slecht	5	4
Zelfgerapporteerde ziekten en aandoeningen		
Heeft in de 12 maanden voor het interview geleden aan:		
- astma en/of COPD	7	9
- een hartaanval of de chronische gevolgen van een hartaanval	0.9	0.4
- een coronaire hartaandoening of angina pectoris	2	2
- hoge bloeddruk	21	18
- een beroerte of de chronische gevolgen van een beroerte	1.0	0.5
- diabetes mellitus	8	6
- onvrijwillig urineverlies	5	7
- aandoening onderrug of andere chronische rugproblemen	17	10
- kanker (inclusief leukemie en lymfeklierkanker)	0.9	2
- migraine	7	17
Geestelijke gezondheid		
Voelt zich (soms) somber of depressief	18.5	42.9
Leefstijl		
Overgewicht en obesitas		
Heeft ondergewicht (BMI <18.5 kg/m ²)	2	2
Heeft een normaal gewicht (BMI ≥18.5 -<25.0 kg/m ²)	33	50
Heeft overgewicht (BMI ≥25.0 -<30.0 kg/m ²)	36	36
Heeft obesitas (BMI ≥30.0 kg/m ²)	29	13
Beweging		
Sporter ¹	31	53
Roken		
Roker ²	14	23
Zware roker ³	0.4	4
Alcoholgebruik		
Heeft in de 12 maanden voor het interview alcohol gedronken	58	82
Drinkt dagelijks alcohol	4	12
Zware drinker ⁴	5	10
Overmatige drinker ⁵	4	8
Mantelzorg		
Geeft mantelzorg	20	18

¹ Sport ten minste 1 dag in de week, ² Dagelijks en niet -dagelijks, alle soorten rookwaar, ³ Rookt 21 of meer sigaretten en/of shagjes per dag, ⁴ Drinkt één of meer dagen in de week 6 of meer (mannen) of 4 of meer (vrouwen) glazen alcoholhoudende drank tijdens één gelegenheid, ⁵ Drinkt 21 of meer (mannen) of 14 of meer (vrouwen) glazen alcoholhoudende drank per week.

8. Conclusie

8.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zetten we de opvallende uitkomsten op een rij, bespreken we de risicogroepen, bekijken we enkele opvallende verschuivingen ten opzichte van de NGE 2013 en bespreken we de internationale vergelijkingen en kort enkele aspecten van de methode van het onderzoek. Tot slot sluiten we af met de vraag of het doel van de NGE, een actueel beeld krijgen in de gezondheidsstatus, de leefstijl en het gebruik van zorgvoorzieningen van de inwoners in Curaçao, gehaald is.

8.2 Belangrijkste conclusies

Volwassen Curaçaoënaars voelen zich over het algemeen gezond. Voor de tweede keer sinds 2013 laten we zien dat de overgrote meerderheid van de Curaçaoëse inwoners van 18 jaar en ouder zijn of haar eigen gezondheid als (heel) goed beoordeelt, en kan rekenen op goede sociale relaties in hun omgeving. Ook in 2017 zien we dat roken en (problematisch) alcoholgebruik veel minder vaak voor komen in Curaçao dan in Nederland, en dat Curaçaoënaars minder vaak depressieve klachten rapporteren. In 2017 hebben minder volwassenen overlast van knaagdieren in hun woonomgeving dan in 2013. De dekking voor ziektekosten is bijna volledig: bijna iedere volwassene in Curaçao heeft een ziektekostenverzekering. Slechts een kleine minderheid zegt dat ze behoefte hadden aan zorg maar dit niet (tijdig) konden krijgen omdat ze problemen hadden met de afstand of vervoer, of hier niet voor konden betalen. Met een gemiddeld rapportcijfer van 7.9 zijn Curaçaoënaars over het algemeen ook tevreden over de diensten van hun huisarts, hun tandarts, hun medisch specialist en/of van hun fysiotherapeut. De bereikbaarheid van belangrijke zorgvoorzieningen, de huisarts, de dichtstbijzijnde apotheek en ziekenhuis en de afdeling spoedeisende hulp, is ten opzichte van 2013 verbeterd: meer mensen zeggen dat ze met hun gebruikelijke manier van vervoer binnen 30 minuten bij deze zorgvoorzieningen kunnen komen. Onder de doelgroep voor screening op hoge bloeddruk en hoog cholesterol is de deelname aan de onderzoeken hoog, zodat deze aandoeningen tijdig opgespoord en behandeld kunnen worden. Ook is in Curaçao de screening voor baarmoederhalskanker hoog in vergelijking met andere Caribische landen.

Dit gunstige beeld geldt echter niet over de hele linie van het gezondheidsonderzoek en voor de hele Curaçaoëse bevolking. Zo is in 2017 het aantal volwassenen dat last had van (de symptomen van) door muggen overgebrachte ziekten sterk gestegen en heeft maar een derde van de volwassen Curaçaoënaars een normaal, gezond gewicht. Een kleine minderheid van de volwassenen voldoet aan de groente- en fruitnorm van twee porties per dag, terwijl dagelijks frisdrankgebruik en wekelijks fastfoodgebruik vaker voor komt. Ook sporten minder volwassen Curaçaoënaars in vergelijking met de inwoners van Nederland. Internationaal onderzoek laat zien dat deze ongezonde leefstijlfactoren sterk bijdragen aan de ziektelast van onder andere diabetes en hoge bloeddruk. Deze aandoeningen komen in Curaçao dan ook wat vaker voor dan in Nederland. Overlast van geluid en stank van het industriegebied Schottegat (Isla) of andere industriële bronnen in de woonomgeving worden in 2017 vaker genoemd dan in 2013. Evenals in 2013 blijft in 2017 de deelname aan de influenzavaccinatie (griepvaccinatie) onder de doelgroep laag. De periodieke controle op complicaties aan de ogen en voeten van diabetespatiënten is ten opzichte van 2013 verslechterd: minder diabetici hebben in de 2 jaar voor het interview een preventief oog- en/of voetonderzoek gehad. Verder laten we zien dat mensen met een lage socio-economische status, laagopgeleiden en mensen die moeite hebben om rond te komen van hun huishoudinkomen, qua gezondheid, leefstijl en het ervaren van belemmeringen in het verkrijgen van zorg structureel negatief afwijken van de totaalcijfers. Dit bevestigt dat extra aandacht in het beleid voor deze subgroep gewenst is.

8.3 Risicogroepen

Hoewel totaalcijfers voor gezondheid en zorg in Curaçao op aspecten gunstig kunnen uitvallen, kent Curaçao -net als in 2013- groepen die het relatief minder goed doen. Deze risicogroepen zijn vrouwen, ouderen en mensen met een lage socio-economische status. Vrouwen zijn namelijk vaker ziek en/of beperkt dan mannen, de gezondheid is slechter naarmate de leeftijd hoger is en de gezondheidscijfers zijn overwegend minder gunstig voor mensen met een lagere socio-economische status.

8.3.1 Mannen vs. Vrouwen

Vrijwel wereldwijd geldt dat vrouwen langer leven dan mannen, maar dat vrouwen vaker chronische aandoeningen hebben en lichamelijk beperkt zijn. Ook in Curaçao komen (chronische) ziekten en multimorbiditeit, depressieve klachten, lichamelijke beperkingen, obesitas en pijnklachten vaker voor onder vrouwen dan onder mannen. Toch is de levensverwachting bij geboorte, ook in Curaçao, voor vrouwen hoger dan voor mannen (81 jaar vs. 75 jaar, 2011-2014).⁴⁵ Het aantal levensjaren dat wordt doorgebracht in goed ervaren gezondheid en zonder lichamelijke beperkingen is echter vrijwel gelijk voor mannen en vrouwen. Dat betekent dat vrouwen een groter deel van hun (langere) leven doorbrengen met een minder goed ervaren gezondheid en met gezondheidsproblemen die hen beperken.⁴⁶

De leefstijl van vrouwen is over het algemeen echter gezonder dan die van mannen. Vrouwen doen weliswaar minder vaak aan lichaamsbeweging, maar dagelijks frisdrankgebruik, roken, (problematisch) alcoholgebruik en drugsgebruik komen juist vaker voor onder mannen. Vrouwen geven ook vaker mantelzorg en maken vaker gebruik van de diensten van een huisarts, een tandarts, een medisch specialist en andere zorgverleners. Het beeld is dus divers, vrouwen zijn vaker ziek en maken vaker gebruik van zorgvoorzieningen, maar hebben over het algemeen een gezondere leefstijl dan mannen.

8.3.2 Leeftijd

Vergrijzing van de bevolking zorgt, net als in de rest van de wereld, ook in Curaçao voor een toename van gezondheidsproblemen en een stijging van het gebruik van zorgvoorzieningen.

De leeftijdsopbouw van de Curaçaose bevolking is sterk veranderd in de afgelopen decennia. Het aantal 60-plussers is tussen 2001 en 2011 met bijna 10.000 personen toegenomen naar 29.846 personen in 2011. In dezelfde periode is het aantal 0- tot 14-jarigen gedaald van 30.793 in 2001 tot 29.395 in 2011. Voor het eerst in de moderne geschiedenis, zijn er meer ouderen dan jongeren in Curaçao.⁴⁷

Mede door de vergrijzing komen chronische ziekten en aandoeningen relatief vaak voor in Curaçao. De deelnemers aan de NGE 2017 zijn allen zelfstandig wonende volwassenen; ouderen in verzorgings- en verpleegtehuizen zijn niet ondervraagd. De helft (50%) van de zelfstandig wonende ouderen heeft een chronische aandoening, een vijfde (20%) zelfs 2 of meer (multimorbiditeit). Een kwart (26%) van de ouderen is lichamelijk beperkt en heeft (grote) moeite met zien, horen en/of mobiliteit. De overgrote meerderheid van de ouderen is zelfredzaam in het uitvoeren van persoonlijke (97%) en huishoudelijke (85%) verzorgingsactiviteiten zoals zelfstandig eten, aan- en uitkleden, een douche of bad nemen, maaltijden klaarmaken en/of huishoudelijk werk. De mate van zelfredzaamheid neemt echter af onder oudere leeftijdsgroepen. Van de zelfstandig wonende ouderen die beperkt zijn in het uitvoeren van huishoudelijke activiteiten, zegt iets meer dan een derde

⁴⁵ Centraal Bureau voor de Statistiek. Levensverwachting bij geboorte, periode 2011-2014.

⁴⁶ S. Verstraeten en I. Jansen. De nationale gezondheidsenquête 2013. Themarapport ouderen. 2013.

⁴⁷ Central Bureau of Statistics. Demography of Curaçao, Publication Series Census 2011 [Internet]. Willemstad, Curaçao; 2014. Available from: http://www.cbs.cw/website/statistical-information_229/item/census-2011-publications_163.html

(37%) (meer) hulp te kunnen gebruiken bij het uitvoeren van huishoudelijke activiteiten. Voor ouderen die beperkt zijn voor persoonlijke verzorgingsactiviteiten, is dat iets meer dan de helft (55%).

8.3.3 Socio-economische status

De socio-economische status staat voor de positie die iemand heeft op de maatschappelijke ladder. Deze positie wordt ingenomen op basis van hun materiële omstandigheden, hun kennis en capaciteiten en hun sociale netwerk. In de NGE 2017 bekijken we de socio-economische status gebaseerd op twee maten: opleidingsniveau en de mate van rond kunnen komen van het huishoudinkomen. De socio-economische verschillen in gezondheid en leefstijl zijn groot: bijna alle gezondheidsuitkomsten zijn minder gunstig voor laagopgeleiden en mensen die moeite hebben om rond te komen van hun huishoudinkomen. Zo geven mensen die grote moeite hebben om rond te komen (veel) vaker aan hun gezondheid als (heel) slecht te ervaren (17% vs. 3%), één of meerdere (chronische) ziekten of aandoeningen te hebben (36% vs. 23%), lichamelijk beperkt te zijn (20% vs. 7%) en depressieve klachten te hebben (10% vs. 1%) dan mensen die zonder enkele moeite rond kunnen komen van hun huishoudinkomen.

De leefstijl van mensen met een lage socio-economische status is ook minder gunstig: mensen die grote moeite hebben om rond te komen zijn vaker inactief (23% vs. 19%), doen minder vaak aan sport (14% vs. 35%), voldoen minder vaak aan de fruit- (11% vs. 19%) en groentennorm (8% vs. 17%), gebruiken vaker tabak (21% vs. 12%), soft- (6% vs. 2%) en harddrugs (4% vs. 0.3%) dan mensen die zonder enige moeite rond kunnen komen. Curaçaoënaars met een lage socio-economische status kunnen ook minder vaak rekenen op sociale steun in hun omgeving: zij geven vaker aan op niemand te kunnen rekenen bij (ernstige) persoonlijke problemen (11% vs. 5%) en dat het moeilijk is om praktische hulp van hun burens te krijgen (33% vs. 13%). Curaçaoënaars die met grote moeite rond komen hebben ook vaker last van de meeste vormen van overlast in de woonomgeving, zoals van knaagdieren (49% vs. 30%), vuil/afval (39% vs. 23%), geluidsoverlast (36% vs. 26%), criminaliteit (18% vs. 16%), luchtvervuiling (22% vs. 18%) en stank (26% vs. 21%) van het industriegebied Schottegat (Isla) en andere industriële bronnen, dan mensen die zonder enige moeite rond komen.

Uit internationaal onderzoek weten we dat de fysieke omgeving, waar je woont en werkt, en de sociale omgeving, met wie je om gaat, een belangrijke rol spelen in het verklaren van de socio-economische verschillen in gezondheid. Ook concentreren veel ongunstige gezondheidsfactoren in gedrag en persoonlijke competenties zich sterk onder mensen met een lagere socio-economische status. Een verklaring hiervoor is dat de bestaande maatschappelijke structuren invloed hebben op de mogelijkheden van mensen. Deze maatschappelijke factoren zijn politiek, sociaal en economisch van aard, zoals de mate van welvaart en de verdeling daarvan onder de bevolking, de kansen op goed onderwijs, het ervaren van discriminatie gebaseerd op huidskleur, geloof of afkomst en de onderontwikkeling van voorzieningen in de 'arme' wijken. Deze factoren dragen bij aan de kansen die mensen in de Curaçaoese maatschappij krijgen en kunnen invloed hebben op het gedrag van mensen, op hun leefomgeving en de kwaliteit van hun sociale relaties, op hun arbeidsomstandigheden, op de dagelijkse stress die zij ervaren en daarmee ook hun gezondheidsstatus.⁴⁸ Dit leidt ertoe dat een slechte gezondheid en een ongezonde leefstijl niet willekeurig voor komt onder de Curaçaoese bevolking, maar zich net als in andere landen concentreert onder groepen die ook op economisch en sociaal gebied uitdagingen ondervinden.

Ook bij het gebruik van zorgvoorzieningen spelen socio-economische verschillen een rol. Zo is de bereikbaarheid van zorgvoorzieningen slechter voor mensen met een lage socio-economische status: zij geven vaker aan niet binnen 30 minuten bij belangrijke zorgvoorzieningen te kunnen komen en ook vaker behoefte te hebben gehad aan zorg, maar dit niet tijdig te hebben gekregen door problemen met de afstand en vervoer. Dat mensen die meer moeite hebben om rond te komen ook vaker aangewezen zijn op publieke vervoersmiddelen kan een

⁴⁸ RIVM. Gezondheid en determinanten. Deelrapport van de VTV 2010. Van gezond naar beter. 2010.

verklaring zijn voor dat zij sommige zorgvoorzieningen minder goed kunnen bereiken.⁴⁹ Ook zeggen mensen die grote moeite hebben om rond te komen vaker financiële barrières te hebben ervaren voor het verkrijgen van tandzorg, medicijnen, medische zorg en geestelijke gezondheidszorg. Vooral voor tandzorg is dit percentage hoog: een kwart (28%) van de mensen die met grote moeite rond komt zegt in de 12 maanden voor het interview hieraan behoefte te hebben gehad, maar dat ze hier niet voor konden betalen. Voor mensen die geen enkele moeite hebben om rond te komen is dit percentage 6%. Daarnaast zeggen mensen die grote moeite hebben om rond te komen ook vaker financiële barrières te hebben ervaren voor het verkrijgen van tandzorg, medicijnen, medische zorg en geestelijke gezondheidszorg. Vooral voor tandzorg is dit percentage hoog: een kwart (28%) van de mensen die met grote moeite rond komt zegt in de 12 maanden voor het interview hieraan behoefte te hebben gehad, maar dat ze hier niet voor konden betalen. Voor mensen die zonder enige moeite rond komen is dat 6%. In de basisverzekering ziektekosten (BVZ) wordt tandzorg, inclusief regelmatige controle, onder bepaalde voorwaarden voor volwassenen (gedeeltelijk) vergoed.⁵⁰ Ook is na de introductie van deze wet in 2013 geprobeerd om tandartskosten betaalbaar te maken voor Curaçaoënaars met een laag inkomen door middel van de zogenaamde 'reparatiewetgeving'. De cijfers uit de NGE 2017 wijzen er echter op dat ondanks deze regeling, tandzorg minder toegankelijk is voor mensen die grote moeite hebben om rond te komen van hun huishoudinkomen, wat ook verklaard waarom zij het minst vaak gebruik hebben gemaakt van de diensten van een tandarts.

Uit hoofdstuk 3, gezondheidsstatus, van dit rapport blijkt dat ziekten en aandoeningen, depressieve klachten en beperkingen het vaakst voorkomen onder mensen met een lage socio-economische status. Hierdoor mag worden verwacht dat hun behoefte aan medische zorg ook groter is en dat zij vaker gebruik zullen maken van bepaalde zorgvoorzieningen dan mensen met een hoge socio-economische status. Voor het gebruik van de geestelijke gezondheidszorg vinden we dit inderdaad terug: mensen die grote moeite hebben met rond komen maken hiervan het vaakst gebruik. Voor het gebruik van de diensten van een huisarts en medisch specialist worden deze verschillen in opleidingsniveau en mate van rond kunnen komen echter niet gevonden. Voor het gebruik van fysiotherapeutische zorg wordt juist het omgekeerde gevonden: beperkingen in de mobiliteit komen vaker voor onder mensen met een lage socio-economische status, maar zij hebben het minst vaak gebruik gemaakt van de diensten van een fysiotherapeut. In de basisverzekering ziektekosten (BVZ) worden huisartsenzorg, medisch specialistische zorg en de eerste vier consulten met een fysiotherapeut vergoed.⁵¹ Het is daarom niet direct verklaarbaar waarom mensen met een lage socio-economische status en slechtere gezondheid niet vaker gebruik maken van huisartsen- en medisch specialistische zorg en fysiotherapie dan mensen met een hoge socio-economische status en betere gezondheid.

8.4 Veranderingen ten opzichte van 2013

De meest opvallende verschuivingen tussen 2013 en 2017 gaan om het gebruik van zorgvoorzieningen. Zo zijn in 2017 minder volwassenen in de 12 maanden voor het interview naar een huisarts geweest dan in 2013 (78% vs. 86%). Een (gedeeltelijke) verklaring van deze daling kan de verandering in het bekostigingssysteem voor huisartsen zijn. Met de introductie van de basisverzekering ziektekosten (BVZ) in 2013 is deze veranderd van 'fee for service' naar een 'capitation fee' per patiënt.

Een andere verschuiving in het gebruik van zorgvoorzieningen wordt gezien in de lokatie van het consult met een medisch specialist. Het percentage volwassenen dat een consult had met een medisch specialist in de praktijk (oficina) van de specialist in de 12 maanden voor het interview daalde van 84% in 2013 naar 73% in 2017. Daarentegen hebben ten opzichte van 2013 in 2017 meer consulten plaatsgevonden in het St. Elisabeth

⁴⁹ Pin, R. en Griffith-Lendering, M. OV Klantenbarometer. De kwaliteit van het openbaar vervoer in Curaçao: een onderzoek naar de beleving van de reiziger. 2016. Te verkrijgen via: <http://fundashonpakonsumido.org/wp-content/uploads/2017/02/RAPPORT-ONDERZOEK-OV-CURACAO-2016-FPK-.pdf>

⁵⁰ <http://svbcur.org/wetten/basisverzekering-ziektekosten>

⁵¹ <http://svbcur.org/wetten/basisverzekering-ziektekosten/>

Hospitaal (van 9% naar 21%). Een waarschijnlijke verklaring hiervoor is dat meer specialisten in de polikliniek van het St. Elisabeth hospitaal zijn gaan werken in de afgelopen jaren.⁵²

Met 3% is het percentage volwassenen met een consult met een medisch specialist in het buitenland in de 12 maanden voor het interview gelijk aan 2013. Wel is het land van uitzending sterk veranderd: in 2013 vond het merendeel van de contacten plaats in Venezuela (67%), in 2017 is dit gedaald tot 27%. Het percentage volwassenen dat een consult had met een medisch specialist in Colombia neemt daarentegen toe van 0% in 2013 tot 41% in 2017. Deze verschuiving is te verklaren door de huidige politieke onrust in Venezuela, waardoor de meeste regionale uitzendingen van Curaçaoënaars naar Colombia is verhuisd.

Net als in andere landen in de regio is dengue (knokkelkoorts) endemisch voor Curaçao. Met andere woorden, dengue blijft jaarlijks voorkomen, voornamelijk in het regenseizoen wanneer de Aedes-mug veel voorkomt. In de NGE 2013 vroegen we daarom of mensen in de 12 maanden voor het interview (symptomen van) dengue hebben gehad. Dit bleek toen niet veel te zijn voor gekomen (0.8% van de volwassenen). In Augustus 2014 werd voor het eerst het chikungunya virus in Curaçao gerapporteerd. Dit werd gevolgd door een grote uitbraak tijdens het 2014-2015 regenseizoen, waarbij geschat werd dat 20.000 mensen geïnfecteerd zijn geraakt.⁵³ In januari 2016 werd voor het eerst het Zika virus in Curaçao gerapporteerd. Omdat de symptomen van dengue, chikungunya en zika virus erg op elkaar lijken, is in de NGE 2017 gevraagd naar de symptomen van alle drie de ziekten. Ten opzichte van 2013 is de rapportage van deze klachten enorm gestegen: 24% van de volwassenen zegt in de 12 maanden voor het interview (symptomen van) dengue, chikungunya en/of zika te hebben gehad.

8.5 Internationale vergelijkingen

Het gezondheidsprofiel van Curaçaoënaars is op sommige punten gunstiger in vergelijking met inwoners van andere Caribische (ei)landen en Nederland. Zo zijn in vergelijking met andere Caribische (ei)landen veel Curaçaoese vrouwen gescreend op baarmoederhalskanker en komt ondergewicht minder vaak voor. In vergelijking met inwoners van Nederland worden astma en/of COPD, onvrijwillig urineverlies en migraine minder vaak gerapporteerd onder inwoners van Curaçao, en komt roken en (problematisch) alcoholgebruik minder vaak voor. Daarentegen is het percentage van de bevolking met overgewicht/obesitas veel hoger in Curaçao dan in Nederland en ook hoog in vergelijking met andere Caribische (ei)landen. Ook komen aandoeningen als hoge bloeddruk en diabetes wat vaker voor in Curaçao dan in Nederland, en aandoeningen van de onderrug of andere chronische rugproblemen veel vaker.

De verschillen in gezondheidscijfers tussen Curaçao en andere (ei)landen reflecteren voor een deel ook verschillen in geslacht, opleidingsniveau, de mate van rond kunnen komen, maar ook andere factoren die van invloed zijn op de gezondheid, zoals culturele voorkeuren, de implementatie van sociaal en gezondheidsbeleid en economische ontwikkeling. De precieze oorzaken van de gezondheidsverschillen kunnen niet op basis van ons (transversale) onderzoek worden afgeleid.

8.6 Verantwoording methode

De respons van de NGE 2017 is met 75% goed te noemen. Het aantal respondenten is daarmee voldoende groot om representatief te zijn voor de volwassen bevolking van Curaçao en om betrouwbare schattingen te kunnen maken op groepsniveau.

De steekproeftrekking voor de NGE 2017 heeft net als in 2013 plaats gevonden op het woonadressenbestand van het CBS. Dit bestand is gebaseerd op het bevolkingsregister, aangevuld met waarnemingen uit eerdere

⁵² In vergelijking met de zorgkaart 2014 zijn er in de zorgkaart 2017 1 gynaecoloog, 1 internist, 3 kinderartsen, 1 KNO-arts, 1 longarts, 2 neurologen en 1 orthopeed met een praktijkadres in het St. Elisabeth Hospitaal bijgekomen.

⁵³ 'De hele samenleving is verantwoordelijk'. Amigoe, 18 december 2014.

onderzoeken van het CBS. Zo zijn woningen die onbewoonbaar bleken, een bedrijf bleken te huisvesten, of zowel onder een kavelnummer als een straatnaam stonden geregistreerd, zoveel mogelijk opgeschoond. Deze registratie is het meest recente en complete bestand dat tijdens de voorbereiding van het onderzoek beschikbaar was en was daarmee de meest verantwoorde benadering voor de selectie van de respondenten. Voor de selectie van respondenten heeft het echter de voorkeur om gebruik te maken van een personenbestand als steekproefkader. Dit geeft de mogelijkheid om tijdens de steekproeftrekking reeds rekening te houden met bepaalde persoonskenmerken van de respondenten, zoals geslacht, leeftijd en woondistrict. Een dergelijk recent personenbestand is echter niet beschikbaar in Curaçao.

Van gegevens die verkregen zijn door zelfrapportage tijdens face-to-face interviews is bekend dat sommige resultaten overschat of onderschat kunnen worden. Dit komt doordat respondenten geneigd zijn om op sommige vragen sociaal gewenste antwoorden te geven. Zo kunnen de resultaten over alcohol- en drugsgebruik een onderschatting van de werkelijke situatie weergeven doordat de onderwerpen sociaal gevoelig zijn.⁵⁴ Het omgekeerde geldt voor positieve leefstijlfactoren. Deze kunnen worden overschat in face-to-face interviews, zoals voor gezonde eetgewoonten.⁵⁵ Een onderschatting van de cijfers over zelfgerapporteerde (chronische) ziekten en aandoeningen kan plaats vinden omdat respondenten niet bekend is dat ze aan een bepaalde ziekte of aandoening lijden, bijvoorbeeld als de ziekte/aandoening (nog) niet gediagnosticeerd is door een arts. In de NGE 2013 is naast de vragenlijst ook de lengte en gewicht van deelnemers gemeten. Uit de resultaten bleek dat mannen wat vaker zeggen dat ze wat langer zijn dan gemeten wordt, en dat vrouwen wat vaker zeggen dat ze minder wegen dan gemeten wordt. Het daadwerkelijke percentage mensen met overgewicht en obesitas in Curaçao ligt daarom waarschijnlijk wat hoger dan we hier op basis van zelfrapportage vermelden.

8.7 Tot slot

Met de publicatie van dit rapport is voor de tweede keer concreet en volledig invulling gegeven aan het doel van het onderzoek om te voorzien in recente informatie over de gezondheidsstatus, de leefstijl en het gebruik van zorgvoorzieningen voor het maken en monitoren van gezondheidsbeleid. De resultaten zijn op totaalniveau, geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en de mate van het rond kunnen komen van het huishoudinkomen beschreven en, waar mogelijk, vergeleken met het eerdere NGE-onderzoek uit 2013, met andere (ei)landen in de Caribbean en met Nederland. De gegevens in dit rapport bieden daarmee een grote hoeveelheid informatie voor het maken en monitoren van gezondheidsbeleid en vormen een belangrijke aanvulling op andere gezondheidsgegevens zoals de doodsoorzakenstatistiek en gegevens van medische laboratoria, ziekenhuizen, zorgverzekeraars en andere bronnen. De NGE vindt iedere 4 jaar plaats, zodat het mogelijk is om de gezondheidscijfers over de tijd heen te volgen en het beleid hierop vroegtijdig af te stemmen.

⁵⁴ Tourangeau, R. & Yan, T. Sensitive questions in surveys. 5, 2007, *Psychological Bulletin*, Vol. 133, pp. 859-883.

⁵⁵ Hebert, J.R., Ma, Y., Clemow, L., Ockene, I.S., Saperia, G. & Stanek, E.J. Gender differences in social desirability and social approval bias in dietary self-report. 12, 1997, *American Journal Epidemiology*, Vol. 146, pp. 1046-1055.

Deel B

De methode

9. Achtergrond

9.1 Inleiding

Deel B van dit rapport beschrijft de methode van de Nationale Gezondheidsenquête (NGE), die in het voorjaar van 2017 is uitgevoerd. Dit onderzoek gaat over de gezondheid, de leefstijl en het gebruik van zorgvoorzieningen van zelfstandig wonende Curaçaoënaars van 18 jaar en ouder. In totaal zijn 3513 woonadressen benaderd. Van 2645 mensen is een ingevulde vragenlijst ontvangen (75% respons). De achtergrond en onderliggende methode van de NGE 2017 wordt in de onderstaande paragrafen nader toegelicht.

9.2 Achtergrond van de methode

De NGE 2017 volgt, evenals in 2013, de internationaal afgestemde 'European Health Interview Survey' (EHIS) methode. Het handboek voor de planning en de implementatie van de EHIS gaat uitgebreid in op de herkomst en rationale achter de vragen, instructies voor vertaling en interviews, en richtlijnen voor de gegevensverzameling. Het handboek is op de website van EUROSTAT beschikbaar⁵⁶ en wordt daar ook kort toegelicht.⁵⁷

De gegevensverzameling en -verwerking van de NGE is, evenals in 2013, uitgevoerd door de afdeling veldwerk van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Om de kwaliteit van het onderzoek te waarborgen, is een review van het onderzoek en dit rapport uitgevoerd door Prof. Dr. Hans van Oers en Prof. Dr. Ir. Monique Verschuren van het Rijksinstituut van Volksgezondheid en Milieu (RIVM) in Nederland.

⁵⁶ <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-RA-13-018>

⁵⁷ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/European_health_interview_survey_-_methodology. Geraadpleegd op 12 oktober 2017.

10. De vragenlijst

10.1 De herkomst

De vragenlijst is gebaseerd op de vragenlijst van de NGE 2013 en de vragenlijst van de tweede ronde van de EHIS (2013), aangevuld met extra vragen in consultatie met de beleidsorganisatie van het ministerie van gezondheid, milieu en natuur. Hiermee zijn de vragen grotendeels vergelijkbaar met het eerdere onderzoek in 2013.

10.2 De opbouw

De vragenlijst bestaat uit vier modules: achtergrondfactoren, gezondheidstoestand, determinanten van gezondheid en gezondheidszorg. De module **achtergrondfactoren** gaat over de algemene kenmerken van een respondent. Deze kenmerken zijn belangrijk om te weten omdat het de mogelijkheid geeft om de gegevens in de andere modules nader te bekijken. De module **gezondheidsstatus** is de kern van de gezondheidsenquête en brengt de ziekten en aandoeningen die voorkomen onder de bevolking in kaart. Niet iedere ziekte en aandoening wordt hier bevraagd. Het gaat vooral om ziekten en aandoeningen die een grote ziektelast binnen de bevolking tot gevolg hebben, en waarvoor de overheid beleid kan opstellen om de ziekte/aandoening (of verdere complicaties) te voorkomen. Van de onderwerpen in de module **leefstijl/determinanten van gezondheid** weten we uit onderzoek dat ze een negatieve invloed hebben op het risico voor bepaalde ziekten en aandoeningen, zoals overgewicht/obesitas, roken, en overmatig alcoholgebruik. Andere determinanten, zoals gezonde eetgewoonten en een fijne sociale omgeving, werken juist beschermend. Ook zijn deze determinanten vaak beïnvloedbaar door het implementeren van beleidsmaatregelen, zoals bijv. het verhogen van de kosten voor rookwaar en alcohol. In de module **gezondheidszorg** wordt gevraagd naar het gebruik van en ervaringen met zorgvoorzieningen. Zo wordt in kaart gebracht hoeveel mensen gebruik maken van bepaalde zorgverleners en -organisaties, medicijnen, en preventieve maatregelen zoals de griepvaccinatie en borstkankeronderzoek. Andere onderwerpen zeggen iets over de kwaliteit van de gezondheidszorg, zoals de toegankelijkheid van zorg voor bepaalde groepen inwoners en de tevredenheid met de gekregen diensten. Tabel 10.1 geeft een overzicht van de onderwerpen die in de verschillende modules van de vragenlijst is opgenomen.

Tabel 10.1 Overzicht modules en onderwerpen vragenlijst NGE 2017

Module en onderwerpen

Achtergrondfactoren

- Geslacht
- Leeftijd
- Geboorteland
- Burgerschap
- Huishoudgrootte en -samenstelling
- Burgerlijke staat
- Opleidingsniveau
- Arbeidsituatie
- Moeite met rondkomen van huishoudinkomen

Gezondheidsstatus

- Algemene gezondheidstoestand
- Ziekten en chronische aandoeningen
- Ongevallen en verwondingen
- Afwezigheid werk (in verband met gezondheidsproblemen)
- Lichamelijke en zintuigelijke beperkingen
- Persoonlijke verzorgingsactiviteiten (alleen onder 60 jaar en ouder)
- Huishoudelijke activiteiten (alleen onder 60 jaar en ouder)
- Pijn
- Geestelijke gezondheid

Tabel 10.1 (vervolg) Overzicht modulen en onderwerpen vragenlijst NGE 2017

Module en onderwerpen

Leefstijl

Gewicht en lengte
Lichaamsbeweging en sport
Eetgewoonten
Roken
Alcoholgebruik
Drugsgebruik
Sociale steun
Mantelzorg
Woonomgeving

Gebruik van zorgvoorzieningen

Ziekenhuisopname en dagbehandeling
Ambulante zorg en thuiszorg
Gebruik van medicijnen
Preventieve zorg
Onbeantwoorde behoeften aan zorg
Tevredenheid en verzekering

10.3 De vertaling

De nieuwe en aangepaste vragen in de vragenlijst -ten opzichte van 2013- zijn uit het Engels in het Papiaments, Nederlands en Spaans vertaald conform de geldende richtlijnen.⁵⁸ Kortgezegd zijn de vragen vertaald door professionele vertalers die ervaring hebben in het vertalen van vragenlijsten. De vertaalde versies zijn gereviseerd door mensen die de betreffende taal als moedertaal hebben. Bij respondenten is zelf de keuze neergelegd in welke taal zij de vragenlijst wilde laten afnemen.

10.4 De tablet

In tegenstelling tot de NGE 2013, waar de vragenlijst op papier is afgenomen, is in 2017 gebruik gemaakt van een tablet. Deze methode wordt ook wel 'computer-assisted personal interviewing' (CAPI) genoemd. De vragen in de tablet zijn dusdanig geprogrammeerd dat alleen de vragen worden gesteld die voor de betreffende respondent van toepassing zijn. Zo kunnen voor mannelijke respondenten bijvoorbeeld geen vrouwspecifieke vragen over anticonceptie en borstkankeronderzoek ingevuld worden. Na het programmeren van de vragenlijst op de tablet zijn verschillende testen uitgevoerd om er zorg voor te dragen dat de programmering correct is.

⁵⁸ <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-RA-13-018>

11. De gegevensverzameling

11.1 De veldwerkorganisatie

De gegevensverzameling van de NGE 2017 is, evenals in 2013, uitgevoerd door de afdeling veldwerk van het CBS. Dit werd gedaan door het hoofd veldwerk, twee coördinatoren, twee IT-ondersteuners, twee controleurs en vijftig interviewers.

11.2 De interviewers

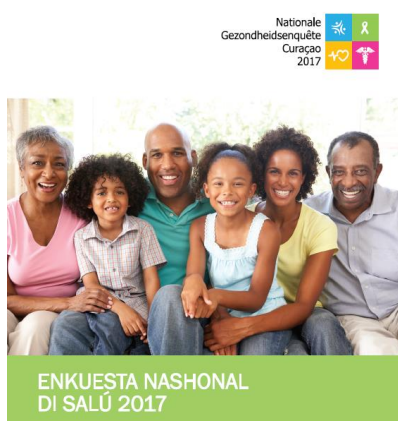
Vijftig interviewers zijn in de week voorafgaand aan de start van de gegevensverzameling op drie halve dagen getraind. De training bestond uit twee dagen theoretische toelichting op de vragenlijst en het veldwerk (incl. interviewtechnieken), en een dag praktijk door te oefenen met de vragenlijst op de tablet. De tijdens de training besproken onderwerpen konden worden nagelezen in een instructieboek. De overgrote meerderheid van de interviewers heeft ervaring met het afnemen van interviews in de NGE 2013 of andere onderzoeken van het CBS, en heeft een achtergrond in het sociale veld of in het onderwijs.

11.3 De selectie van de respondenten

Voor dit onderzoek is een aselechte steekproef van 4200 woonadressen getrokken uit het woonadressenbestand van het CBS. Dit bestand is gebaseerd op het bevolkingsregister, aangevuld met waarnemingen uit eerdere onderzoeken van het CBS. Zo zijn woningen die onbewoonbaar bleken, een bedrijf bleken te huisvesten, of zowel onder een kavelnummer als een straatnaam stonden geregistreerd, zoveel mogelijk opgeschoond.

Het interview begint met een korte intake waarin het interviewnummer, het huishoudennummer en het volgnummer van de respondent worden vermeld. Tijdens de intake is binnen de huishoudens waar meer dan één persoon woonachtig is, de respondent geselecteerd. De respondent is de volwassene (18 jaar en ouder) die binnen het huishouden het eerst jarig wordt. Als de respondent op dat moment niet aanwezig was, is voor een later tijdstip een afspraak gemaakt. Als de bewoners van een geselecteerd woonadres niet thuis waren, heeft de interviewer een afspraakkaartje achter gelaten. De interviewers hebben dan, op een andere dag en tijdstip, nog maximaal twee pogingen gedaan om de bewoners van het adres te benaderen.

11.4 De publiciteit

Figuur 11.1 Voorkant van de folder

Begin januari ontving ieder geselecteerd woonadres een uitnodigingsbrief en een folder (zie figuur 11.1) in vier talen (Papiaments, Nederlands, Spaans en Engels). Hierin wordt het doel van het onderzoek aangegeven en wordt kenbaar werd gemaakt dat het adres binnenkort benaderd zou worden door een interviewer. Een week voor de aanvang van de gegevensverzameling is via een korte, intensieve mediacampagne via schrijvende media, radio en televisie de gemeenschap op de hoogte gesteld van (de start) van het onderzoek. De boodschap is halverwege de gegevensverzameling herhaald.

11.5 De gegevensverzameling

Het afnemen van de interviews gebeurde in de periode van 13 januari 2017 tot 25 februari 2017. De interviewers kregen ieder een lijst met woonadressen die benaderd dienden te worden. Samen met degene die thuis werd aangetroffen is door de interviewer één persoon van 18 jaar of ouder binnen het huishouden geselecteerd voor deelname aan het onderzoek. Deze deelnemer heeft de vragenlijst samen met de interviewer ingevuld. Proxy-interviews, waarbij een andere persoon voor de respondent antwoord, waren niet toegestaan. In 23 gevallen (0.9%) heeft iemand de geselecteerde respondent geholpen met antwoorden, bijvoorbeeld als de respondent door gezondheidsklachten of andere redenen moeilijk kon spreken. In 25 gevallen (0.9%) is het interview onderbroken en op een later tijdstip afgemaakt. De gemiddelde interviewduur was 39 minuten, en varieerde van 15 tot 70 minuten.

11.6 De controle op de gegevensverzameling

De ingeleverde vragenlijsten zijn gecontroleerd door wekelijks voor iedere interviewer willekeurig een aantal respondenten telefonisch te benaderen. Zo'n 6% van de 2645 respondenten is hiervoor benaderd. De non-respons en ingeleverde vragenlijsten van respondenten zonder telefoonnummer zijn gecontroleerd door het benaderen van de woonadressen. Zo'n 3% van de 4200 woonadressen is hiervoor benaderd. In een enkel geval is vastgesteld dat de verkeerde persoon binnen het huishouden is geïnterviewd, of dat het interview plaats vond op het verkeerde adres. Dit is gecorrigeerd door het interview opnieuw af te nemen met de juiste respondent. De interviewers zijn uitbetaald per compleet ingevulde en gecontroleerde vragenlijst.

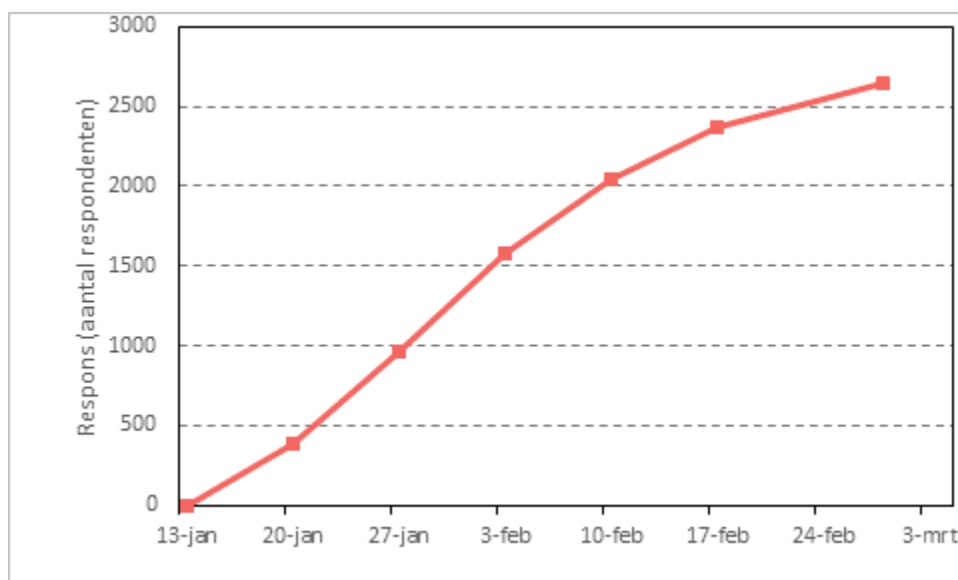
11.7 De privacy van respondenten

De gezondheidsgegevens die verzameld worden zijn gevoelig. De interviewers zijn getraind om vertrouwelijk met de gegevens om te gaan en hebben een geheimhoudingsverklaring getekend. De onderzoekers komen niet te weten wie welke antwoorden heeft gegeven. De persoonlijke gegevens, zoals de namen, adressen en telefoonnummers, zijn namelijk niet meer voor de onderzoekers te zien als zij de gegevens terugkrijgen. Op deze manier waarborgen we de privacy van de deelnemers.

12. De analyses

12.1 De respons

Van de 4200 geselecteerde woonadressen uit het opgeschoonde woonadressenbestand van het CBS is gebleken dat bij 687 adressen sprake is van een kaderfout. Een kaderfout wordt veroorzaakt doordat de bevolkingsadministratie achterloopt en mutaties zoals verhuizingen en naamgeving van adressen niet zijn verwerkt. Dit kan liggen aan dat het woonadres een oude naamgeving heeft die niet meer herkenbaar is (bijvoorbeeld op kavelnummer of wijknaam), onbewoonbaar is of omdat er een bedrijf is gevestigd. Op de 3513 woonadressen die wel benaderbaar bleken, zijn 2645 respondenten geïnterviewd. Hiermee is de respons van het onderzoek 75%.

Figuur 12.1 Het verloop van de respons over de onderzoeksperiode.

Van de benaderbare woonadressen die uit zijn gevallen (n=868), is de belangrijkste reden dat ondanks drie pogingen op verschillende tijdstippen de bewoners niet thuis bleken te zijn (59%). Andere redenen zijn weigering om mee te doen aan het onderzoek (34%) en het niet beschikbaar zijn van de geselecteerde respondent tijdens de onderzoeksperiode, bijvoorbeeld door verblijf in het buitenland (7%). Tabel 12.1 geeft een overzicht van de kaderfouten en de respons van het onderzoek.

Tabel 12.1 Kaderfouten en respons NGE 2017

	Aantal adressen	Percentage
Steekproef	4200	
Kaderfout	687	
Benaderbaar	3513	100%
Respons	2645	75%
Non-respons	868	25%

12.2 Kenmerken van de respondenten

De tabellen 12.1 en 12.2 tonen de respondenten op de kenmerken geslacht en leeftijd in vergelijking met de bevolkingscijfers van het CBS op 1 januari 2017. De responsanalyse laat zien dat de respons in de NGE 2017 naar verhouding hoger is onder vrouwen dan onder mannen, en hoger is onder 55-plussers dan onder jongere leeftijdsgroepen. Dit werd ook gevonden in de NGE 2013.

Tabel 12.1 Verhouding respondenten NGE 2017 vs. bevolkingscijfers 2017 op geslacht

	Respondenten NGE 2017		Bevolkingscijfers 2017		Vershil
	Aantal	Percentage (%)	Aantal	Percentage (%)	Percentage (%)
Mannen	1039	39	55040	44	-5
Vrouwen	1606	61	69556	56	5
Totaal	2645	100	124596	100	

De oververtegenwoordiging van vrouwen en ouderen in de NGE 2017 wordt verklaard doordat de steekproeftrekking is gebaseerd op een selectie van woonadressen. De kans dat een respondent wordt geselecteerd is daardoor afhankelijk van het aantal volwassenen binnen een huishouden. Zo is voor een alleenwonend persoon de kans om geselecteerd te worden vier keer zo groot als een persoon in een huishouden met vier volwassenen. Vrouwelijke respondenten wonen vaker als enige volwassene in een huishouden dan mannelijke respondenten (32% vs. 24%). Ook is het percentage alleenwonenden hoger in oudere leeftijdsgroepen. In de NGE 2017 wordt gebruik gemaakt van weging, waarmee het verschil in de verhouding in geslacht en leeftijd wordt gecorrigeerd.

Tabel 12.2 Verhouding respondenten NGE 2017 vs. Bevolkingscijfers 2017 op geslacht en leeftijd

	Respondenten NGE 2017		Bevolkingscijfers 2017		Vershil
	Aantal	Percentage (%)	Aantal	Percentage (%)	Percentage (%)
Mannen					
18-24	71	7	6844	12	-6
25-34	90	9	8324	15	-6
35-44	136	13	8469	15	-2
45-54	207	20	10961	20	0
55-64	216	21	9800	18	3
65-74	193	19	6751	12	6
75-84	99	10	3090	6	4
85 jaar en ouder	27	3	801	1	1
Totaal	1039	100	55040	100	
Vrouwen					
18-24	85	5	6685	10	-4
25-34	171	11	10145	15	-4
35-44	212	13	11082	16	-3
45-54	296	18	13770	20	-1
55-64	344	21	12765	18	3
65-74	311	19	8910	13	7
75-84	137	9	4551	7	2
85 jaar en ouder	50	3	1648	2	1
Totaal	1606	100	69556	100	

12.3 De weging

Zoals in de bovenstaande paragraaf al genoemd is, varieerde de respons op de NGE 2017 van de bevolkingscijfers. Om ervoor te zorgen dat de onderzoeksgegevens toch zoveel mogelijk representatief zijn voor de hele bevolking in Curaçao, zijn de gegevens gewogen. Hierbij wordt aan iedere respondent een weegfactor toegekend. Zo krijgen jongeren, die in de NGE 2017 een lagere respons hebben in vergelijking met de bevolkingscijfers, een hoger gewicht toegekend dan oudere respondenten. Daardoor tellen hun resultaten zwaarder mee in het eindpercentage. Vrouwen krijgen daarentegen een lager gewicht toegekend dan mannen, omdat zij in verhouding vaker hebben deelgenomen aan het onderzoek. De weegfactoren zijn berekend op basis van geslacht en leeftijd, en toegepast tijdens de analyse van de resultaten. Hierdoor wordt gecorrigeerd voor de oververtegenwoordiging van vrouwen en ouderen in de respons. De resultaten van de NGE 2017 zijn hiermee, voor wat betreft deze kenmerken, representatief voor alle inwoners van 18 jaar en ouder in Curaçao.

12.4 De berekeningen

De eerste berekeningen van de aantallen en percentages zijn gedaan met het softwareprogramma SPSS-versie 20. Van dit programma is bekend dat het de betrouwbaarheidsintervallen, ofwel de spreiding om een resultaat dat aangeeft hoe precies de schatting is, niet goed berekent als gebruik gemaakt wordt van weegfactoren. De betrouwbaarheidsintervallen zijn daarom berekend in het softwareprogramma Epi Info versie 7, waarmee de berekeningen van de percentages ook direct gecontroleerd zijn. Het verschil tussen twee groepen noemen we statistisch significant wanneer de twee betrouwbaarheidsintervallen elkaar niet overlappen. De kans dat het verschil in percentages dan door toeval is ontstaan, is kleiner dan 5%. Omwille van de leesbaarheid wordt in de bespreking van de resultaten niet steeds aangegeven of een verschil significant is of niet. Wanneer wordt gesproken over verschillen tussen twee groepen, mag ervan uitgegaan worden dat de betrouwbaarheidsintervallen van de percentages elkaar niet overlappen en de verschillen significant zijn.

12.5 De betrouwbaarheid van de resultaten

Door het gebruik van een tablet tijdens de gegevensverzameling is de respons op de vragen in de vragenlijst zeer hoog: bijna alle vragen zijn ingevuld door de respondenten voor wie die vragen van toepassing zijn. Om te voorkomen dat conclusies worden getrokken op basis van de antwoorden van te weinig respondenten, is als uitgangspunt gebruikt dat per groep minstens 100 waarnemingen nodig zijn. Percentages die zijn berekend op groepen van minder dan 100 respondenten zijn niet betrouwbaar en worden daarom niet gepubliceerd.

12.6 De interpretatie van de resultaten

De resultaten in dit rapport laten zien hoe de Curaçaose gemeenschap haar gezondheid, haar leefstijl en haar gebruik van zorgvoorzieningen rapporteerde in de periode januari en februari 2017. Deze resultaten worden uitgezet op de achtergrondkenmerken van respondenten, zoals geslacht, leeftijd en opleidingsniveau. Dit type onderzoek is echter niet geschikt om oorzakelijke verbanden te concluderen. De relaties tussen oorzaak en gevolg zijn voor gezondheid vaak namelijk erg complex. Zo kunnen mensen met een laag opleidingsniveau zieker zijn doordat ze -mede door hun lage opleidingsniveau- in ongezondere omstandigheden leven, maar ook omdat zekere mensen door hun gezondheidstoestand een lager schoolniveau halen.

Deel C

De tabellen

13. NGE Curaçao 2013-2017

Achtergrondfactoren		
	NGE 2013 (in %)	NGE 2017 (in %)
Geslacht		
Mannen	44.0	43.8
Vrouwen	56.0	56.2
Leeftijd		
18-24 jaar	10.8	10.7
25-44 jaar	31.5	30.8
45-64 jaar	38.5	38.3
65 jaar en ouder	19.2	20.2
Geboorteland		
Curaçao	78.6	76.6
Nederland	4.4	5.4
Overig Caribisch Nederland (incl. Aruba en St. Maarten)	2.8	2.4
Ander geboorteland	14.2	15.6
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	37.8	32.6
Samenwonend	8.0	9.3
Ongehuwd, nooit gehuwd	39.0	41.4
Gescheiden, niet hertrouwd	8.1	10.0
Weduwe/weduwnaar, niet hertrouwd	7.1	6.7
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	20.5	16.5
Midden 1 (Mavo, LBO)	39.0	38.1
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	32.1	29.9
Hoog (HBO, WO)	8.5	15.6
Werksituatie		
Betaald werk	54.1	55.4

Gezondheidsstatus		
	NGE 2013 (in %)	NGE 2017 (in %)
Ervaren gezondheid		
Ervaart de eigen gezondheid in het algemeen als (heel) slecht	2.2	4.6
Langdurige ziekten en aandoeningen		
Heeft in de 12 maanden voor het interview geleden aan:		
- astma (inclusief allergische astma)	3.5	4.2
- een longziekte	1.8	2.5
- een hartaanval of de chronische gevolgen van een hartaanval	0.9	0.9
- een coronaire hartaandoening of angina pectoris	3.2	2.4
- hoge bloeddruk	20.2	21.3
- een beroerte of de chronische gevolgen van een beroerte	0.7	1.0
- diabetes mellitus	9.3	8.4
- een allergie	11.7	19.0
- levercirrose	0.3	0.5
- nierproblemen	0.5	1.6
- hoog cholesterol	10.2	10.2
- een maagzweer	1.9	2.1
- kanker (inclusief leukemie en lymfeklierkanker)	0.8	0.9
- migraine	5.2	7.4
- cataract	5.3	5.5
- een blijvend letsel of afwijking ten gevolge van een ongeval	4.2	3.7
- gynaecologische problemen (alleen vrouwen)	3.8	7.9
- prostaatproblemen (alleen mannen)	2.7	3.1
Ongevallen		
Heeft in de 12 maanden voor het interview een:		
- ongeval in het verkeer gehad	4.0	5.4
- ongeval in en om het huis of tijdens de vrije tijd gehad	3.3	4.0
- ongeval op het werk gehad	1.8	2.1
- ongeval totaal ¹	8.2	10.5
Lichamelijke beperkingen		
Draagt bril of contactlenzen	57.8	55.4
Draagt een gehoorapparaat	3.1	2.5
Heeft een visuele beperking (blind of slechtziend)	3.5	1.7
Heeft een auditieve beperking (doof of slechthorend)	1.0	0.5
Heeft een mobiele beperking (slecht ter been of invalide)	7.2	8.0
Heeft een lichamelijke beperking (visueel, auditief en/of mobiel)	9.9	9.3

¹ Ongeval in het verkeer, huis, vrije tijd en/of werk

Leefstijl	NGE 2013 (in %)	NGE 2017 (in %)
Overgewicht en obesitas		
Heeft ondergewicht (BMI <18.5 kg/m ²)	1.9	1.7
Heeft een normaal gewicht (BMI ≥18.5 -<25.0 kg/m ²)	33.0	33.4
Heeft overgewicht (BMI ≥25.0 -<30.0 kg/m ²)	36.8	35.5
Heeft obesitas (BMI ≥30.0 kg/m ²)	28.3	29.4
Roken		
Roker (dagelijks en niet-dagelijks, alle soorten rookwaar)	15.5	13.6
Dagelijkse rokers (alle soorten rookwaar)	10.8	9.8
Zware roker ¹	0.6	0.4
Alcoholgebruik		
Heeft in de 12 maanden voor het interview alcohol gedronken	61.8	57.6
Drinkt dagelijks alcohol	2.9	4.0
Zware drinker ²	6.0	5.2
Overmatige drinker ³	2.6	3.8
Drugsgebruik		
Heeft in de 12 maanden voor het interview softdrugs gebruikt	3.0	2.3
Heeft in de 12 maanden voor het interview harddrugs gebruikt	0.5	0.5
Sociale steun		
Kan op niemand rekenen wanneer hij/zij ernstige persoonlijke problemen heeft	3.3	5.9
Woonomgeving		
Is in de 12 maanden voor het interview thuis blootgesteld geweest aan:		
- Muggen	86.6	90.1
- Knaagdieren	45.0	32.5
- Vuil/afval	25.3	26.5
- Geluidsoverlast	22.4	26.8
- Criminaliteit	13.9	15.6
- Luchtvervuiling industriegebied Schottegat (Isla) of andere bronnen (fijnstof, roet, rook)	19.6	18.3
- Stank van industriegebied Schottegat (Isla) of andere industriële bronnen	13.6	22.2

¹Rookt 21 of meer sigaretten en/of shagjes per dag per dag, ²Wekelijks 6 glazen of meer per dag voor mannen en 4 glazen of meer per dag voor vrouwen, ³ 21 glazen of meer per week voor mannen; 14 glazen of meer per week voor vrouwen

Gebruik van de Gezondheidszorg		
	NGE 2013 (in %)	NGE 2017 (in %)
Verzekering		
Heeft een ziektekostenverzekering	97.3	99.2
Is voor ziektekosten verzekerd via de SVB	83.5	85.9
Eerstelijnsgezondheidszorg		
Heeft een huisarts bezocht in de 12 maanden voor het interview	86.3	78.0
Doorverwezen door huisarts tijdens het laatste consult (van de volwassenen die in de 12 maanden voor het interview een huisarts heeft bezocht), waarvan naar:	91.7	89.6
- een medisch specialist	23.7	22.0
- een apotheek	81.6	74.6
- een laboratorium	42.1	38.7
- een radiologie afdeling	16.0	14.0
- een ziekenhuis	2.2	2.7
- een fysiotherapeut	8.5	9.6
Heeft een fysiotherapeut bezocht in de 12 maanden voor het interview	12.4	14.7
Heeft een tandarts bezocht in de 12 maanden voor het interview	50.9	53.9
Heeft in de 12 maanden voor het interview gebruik gemaakt van:		
- een psycholoog, psychotherapeut of psychiater	1.7	5.7
- een medisch laboratorium	60.1	59.4
- een diëtist/voedingsdeskundige	4.2	7.7
- een alternatief geneeskundige	4.4	4.5
- de thuiszorg	1.4	2.8
Tweedelijns gezondheidszorg		
Heeft een medisch specialist bezocht in de 12 maanden voor het interview	38.5	34.7
Locatie consult (van de volwassenen die in de 12 maanden voor het interview een medisch specialist heeft bezocht):		
- Polikliniek St. Elisabeth Hospitaal (Sehos)	9.1	21.1
- Praktijk van medisch specialist	83.7	73.0
- Advent ziekenhuis (voor 2013 incl. Taams-kliniek)	7.5	4.9
- Pijnkliniek of polikliniek Isla	0.9	0.7
- Spoedeisende hulp	0.2	0.2
- Buitenland totaal, waarvan:	3.1	2.6
- Colombia	0.0	41.2
- Venezuela	66.7	27.1
- Nederland	13.9	14.1
- Verenigde Staten	8.6	0.0
- Elders	19.4	17.6
Heeft een ziekenhuisopname gehad in de 12 maanden voor het interview	9.7	7.6
Preventieve zorg		
Heeft in het afgelopen griepseizoen een griep prik gehad	4.4	3.3
Heeft in de afgelopen 12 maanden hun bloeddruk laten meten	74.4	69.3
Heeft in de afgelopen 12 maanden hun bloedsuiker laten meten	52.7	57.6
Heeft in de afgelopen 12 maanden een mammografie gehad (alleen vrouwen)	30.2	27.8
Heeft in de afgelopen 12 maanden een uitstrijkje van de baarmoederhals gehad (alleen vrouwen)	21.6	22.6
Heeft in de afgelopen 2 jaar een klinisch oogonderzoek gehad (alleen diabetici)	75.9	67.4
Heeft in de afgelopen 2 jaar een klinisch voetonderzoek gehad (alleen diabetici)	36.1	29.2
Bereikbaarheid		
Doet er, met hun gebruikelijke wijze van vervoer, minder dan 30 minuten over om te komen bij:		
- hun huisarts	88.3	91.1
- het dichtstbijzijnde ziekenhuis	72.8	82.9
- de spoedeisende hulp (St. Elisabeth Hospitaal)	59.1	71.3
- de dichtstbijzijnde apotheek	91.8	97.5

14. Vergelijking Caribbean

Om de gegevens van NGE 2017 vergelijkbaar te maken met de gegevens van andere (ei)landen zijn de gegevens van de gezondheidsindicatoren van NGE 2017 eerst gestandaardiseerd. Met behulp van tertielen zijn vervolgens per indicator de afkapscores berekend voor het eerste, tweede en derde tertiel. Op basis van de gestandaardiseerde scores van de onderlinge landen, werden de (ei)landen ingedeeld in ofwel het eerste, tweede of derde tertiel. Omdat er vergeleken wordt met gestandaardiseerde scores kunnen de gegevens van de voorgaande hoofdstukken niet vergeleken worden met deze gestandaardiseerde gegevens.

Tabel 14.1 Op leeftijd gestandaardiseerde prevalenties voor overgewicht/obesitas en ondergewicht

	Overgewicht en obesitas (≥ 25 kg/m ²)		Ondergewicht (<18.5 kg/m ²)	
	Mannen (%)	Vrouwen (%)	Mannen (%)	Vrouwen (%)
Antigua and Barbuda	53.2	65.8	5.0	4.4
Bahamas	60.9	67.1	2.3	2.6
Barbados	51.3	62.8	3.7	3.1
Cuba	54.5	62.5	4.2	4.6
Dominica	50.9	61.3	3.0	2.9
Dominican Republic	49.4	59.0	2.9	3.4
Grenada	47.5	61.7	4.4	3.5
Guyana	42.7	60.9	5.2	4.5
Haiti	30.9	45.3	3.4	4.9
Jamaica	48.3	63.4	4.6	3.4
Saint Kitts and Nevis	52.1	63.8	3.5	3.1
Saint Lucia	48.1	60.5	5.2	3.8
Saint Vincent and the Grenadines	49.5	59.8	3.7	3.5
Suriname	52.0	62.6	3.5	3.1
Trinidad and Tobago	51.2	64.5	4.2	3.6
Curaçao	62.6	64.1	2.0	2.0

Tabel 14.2 Op leeftijd gestandaardiseerde prevalenties voor binge drinkers en rokers

	Binge drinkers (%)	Rokers (%)
Antigua and Barbuda	6.4	
Bahamas	5.1	11.3
Barbados	14.2	7.0
Cuba	6.4	36.1
Dominica	25.4	
Dominicaanse Republiek	14.6	14.1
Grenada	4.2	
Guyana	5.5	
Haïti	5.0	12.0
Jamaica	6.5	17.6
Saint Lucia	4.6	
Saint Vincent and the Grenadines	5.3	
Suriname	4,6	26.2
Trinidad and Tobago	18.7	
Curaçao	19.9	14.1

Tabel 14.3 Op leeftijd gestandaardiseerde prevalenties voor baarmoederhalskankerscreening (alleen vrouwen)

	Ooit baarmoederhalskankeronderzoek gehad (30- tot 49-jarige vrouwen, %)
Cuba	70% or more
Dominica	more than 50%, but less than 70%
Dominicaanse Republiek	more than 50%, but less than 70%
Grenada	70% or more
Guyana	10% to 50%
Saint Kitts & Nevis	10% to 50%
Saint Lucia	10% to 50%
Saint Vincent and the Grenadines	more than 50%, but less than 70%
Trinidad and Tobago	10% to 50%
Curaçao	70% or more

15. Tabellen cijfers NGE 2017

De tabellen met cijfers zijn alleen opgenomen in de digitale versie van dit rapport, te verkrijgen via ww.vic.cw.

15.1 Gezondheidsstatus

15.1.1 Algemene gezondheidstoestand

HS1_cat3 Percentage volwassenen dat de eigen gezondheid in het algemeen als (heel) goed ervaart		
	Percentage (%)	95% BI
Totaal	75.4%	75.2 - 75.6
Geslacht		
Mannen	78.8%	78.4 - 79.1
Vrouwen	72.8%	72.4 - 73.1
Leeftijd		
18-24 jaar	85.9%	85.3 - 86.5
25-44 jaar	82.6%	82.2 - 82.9
45-64 jaar	74.8%	74.4 - 75.2
65 jaar of ouder	60.1%	59.5 - 60.7
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	77.0%	76.6 - 77.4
Samenwonend	76.1%	75.3 - 76.8
Ongehuwd, nooit gehuwd	77.2%	76.8 - 77.6
Gescheiden, niet hertrouwd	70.4%	69.6 - 71.2
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	63.0%	62.0 - 64.1
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	60.4%	59.7 - 61.1
Midden 1 (Mavo, LBO)	73.1%	72.7 - 73.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	81.9%	81.5 - 82.3
Hoog (HBO, WO)	84.3%	83.7 - 84.8
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	81.6%	81.3 - 81.9
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	73.9%	73.4 - 74.4
Enige moeite om rond te komen	65.0%	64.3 - 65.8
Grote moeite om rond te komen	53.1%	52.1 - 54.1

HS1_cat3 Percentage volwassenen dat de eigen gezondheid in het algemeen als (heel) slecht ervaart		
	Percentage (%)	95% BI
Totaal	4.6	4.5 - 4.7
Geslacht		
Mannen	3.9	3.7 - 4.1
Vrouwen	5.1	5.0 - 5.3
Leeftijd		
18-24 jaar	1.3	1.1 - 1.5
25-44 jaar	2.6	2.5 - 2.8
45-64 jaar	4.9	4.7 - 5.1
65 jaar of ouder	8.8	8.5 - 9.2
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	3.8	3.6 - 4.0
Samenwonend	2.8	2.5 - 3.1
Ongehuwd, nooit gehuwd	4.2	4.0 - 4.4
Gescheiden, niet hertrouwd	8.3	7.9 - 8.8
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	7.8	7.2 - 8.4
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	11.5	11.0 - 11.9
Midden 1 (Mavo, LBO)	4.3	4.1 - 4.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	2.3	2.2 - 2.5
Hoog (HBO, WO)	2.4	2.2 - 2.6
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	2.9	2.8 - 3.0
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	2.6	2.4 - 2.8
Enige moeite om rond te komen	7.6	7.2 - 8.0
Grote moeite om rond te komen	17.4	16.7 - 18.1

HS2

Percentage volwassenen met een langdurige ziekte of langdurig gezondheidsprobleem

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	25.5%	25.2 - 25.7
Geslacht		
Mannen	20.8%	20.4 - 21.1
Vrouwen	29.1%	28.8 - 29.5
Leeftijd		
18-24 jaar	9.2%	8.8 - 9.7
25-44 jaar	15.2%	14.8 - 15.6
45-64 jaar	30.0%	29.6 - 30.5
65 jaar of ouder	41.2%	40.5 - 41.8
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	26.9%	26.5 - 27.4
Samenwonend	25.5%	24.7 - 26.3
Ongehuwd, nooit gehuwd	19.6%	19.2 - 19.9
Gescheiden, niet hertrouwd	35.1%	34.2 - 35.9
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	40.6%	39.6 - 41.7
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	34.8%	34.1 - 35.5
Midden 1 (Mavo, LBO)	24.2%	23.8 - 24.6
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	22.5%	22.1 - 22.9
Hoog (HBO, WO)	24.4%	23.8 - 25.0
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	22.7%	22.4 - 23.0
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	27.0%	26.4 - 27.5
Enige moeite om rond te komen	28.1%	27.4 - 28.9
Grote moeite om rond te komen	36.1%	35.2 - 37.1

HS3

Percentage volwassenen dat door een gezondheidsprobleem ernstig beperkt was bij de normale dagelijkse activiteiten in de 6 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	9.9%	18.8 - 19.2
Geslacht		
Mannen	8.3%	8.1 - 8.6
Vrouwen	11.1%	10.9 - 11.4
Leeftijd		
18-24 jaar	4.8%	4.5 - 5.2
25-44 jaar	8.8%	8.5 - 9.0
45-64 jaar	9.8%	9.5 - 10.0
65 jaar of ouder	14.6%	14.2 - 15.1
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	11.1%	10.8 - 11.4
Samenwonend	8.5%	8.0 - 9.1
Ongehuwd, nooit gehuwd	8.2%	8.0 - 8.4
Gescheiden, niet hertrouwd	10.9%	10.4 - 11.5
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	15.2%	14.4 - 16.0
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	14.4%	13.9 - 14.9
Midden 1 (Mavo, LBO)	9.4%	9.2 - 9.7
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	9.9%	9.6 - 10.2
Hoog (HBO, WO)	6.4%	6.1 - 6.8
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	7.8%	7.6 - 8.0
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	9.8%	9.5 - 10.2
Enige moeite om rond te komen	11.5%	11.0 - 12.0
Grote moeite om rond te komen	22.3%	21.5 - 23.2

15.1.2 Ziekten en chronische aandoeningen

CD1A		
Percentage volwassenen met astma (inclusief allergische astma) in de 12 maanden voor het interview		
	Percentage (%)	95% BI
Totaal	4.2%	4.1 - 4.3
Geslacht		
Mannen	2.7%	2.5 - 2.8
Vrouwen	5.4%	5.3 - 5.6
Leeftijd		
18-24 jaar	7.1%	6.6 - 7.5
25-44 jaar	6.6%	6.4 - 6.9
45-64 jaar	2.5%	2.4 - 2.7
65 jaar of ouder	2.3%	2.1 - 2.5
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	2.7%	2.6 - 2.9
Samenwonend	5.7%	5.3 - 6.1
Ongehuwd, nooit gehuwd	5.8%	5.6 - 6.0
Gescheiden, niet hertrouwd	2.8%	2.6 - 3.1
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	1.9%	1.6 - 2.2
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	4.2%	3.9 - 4.5
Midden 1 (Mavo, LBO)	4.2%	3.9 - 4.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	4.3%	4.1 - 4.5
Hoog (HBO, WO)	4.1%	3.9 - 4.4
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	3.1%	2.9 - 3.2
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	4.5%	4.3 - 4.8
Enige moeite om rond te komen	5.2%	4.8 - 5.5
Grote moeite om rond te komen	9.8%	9.2 - 10.4

CD1B		
Percentage volwassenen met een longziekte in de 12 maanden voor het interview		
	Percentage (%)	95% BI
Totaal	2.5%	2.4 - 2.6
Geslacht		
Mannen	1.5%	1.4 - 1.6
Vrouwen	3.3%	3.2 - 3.5
Leeftijd		
18-24 jaar	1.9%	1.7 - 2.1
25-44 jaar	2.7%	2.6 - 2.9
45-64 jaar	2.4%	2.3 - 2.6
65 jaar of ouder	2.6%	2.4 - 2.8
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	2.4%	2.2 - 2.5
Samenwonend	2.8%	2.5 - 3.1
Ongehuwd, nooit gehuwd	2.2%	2.1 - 2.4
Gescheiden, niet hertrouwd	3.7%	3.4 - 4.1
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	2.6%	2.2 - 2.9
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	2.3%	2.1 - 2.5
Midden 1 (Mavo, LBO)	2.3%	2.1 - 2.4
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	3.5%	3.4 - 3.7
Hoog (HBO, WO)	1.3%	1.2 - 1.5
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	1.8%	1.7 - 1.9
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	2.1%	1.9 - 2.2
Enige moeite om rond te komen	4.2%	3.9 - 4.5
Grote moeite om rond te komen	6.3%	5.8 - 6.8

CD1C

Percentage volwassenen met een hartaanval of de chronische gevolgen van een hartaanval in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	0.9%	0.8 - 0.9
Geslacht		
Mannen	0.8%	0.8 - 0.9
Vrouwen	0.9%	0.8 - 0.9
Leeftijd		
18-24 jaar	0.0%	-
25-44 jaar	0.4%	0.4 - 0.5
45-64 jaar	0.6%	0.6 - 0.7
65 jaar of ouder	2.4%	2.2 - 2.6
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	0.7%	0.6 - 0.8
Samenwonend	1.8%	1.5 - 2.0
Ongehuwd, nooit gehuwd	0.3%	0.3 - 0.4
Gescheiden, niet hertrouwd	2.0%	1.8 - 2.3
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	2.0%	1.7 - 2.3
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	1.4%	1.3 - 1.6
Midden 1 (Mavo, LBO)	1.0%	0.9 - 1.1
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	0.4%	0.3 - 0.5
Hoog (HBO, WO)	0.8%	0.7 - 0.9
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	0.8%	0.8 - 0.9
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	0.4%	0.4 - 0.5
Enige moeite om rond te komen	1.3%	1.1 - 1.5
Grote moeite om rond te komen	1.5%	1.3 - 1.8

CD1D

Percentage volwassenen met een coronaire hartaandoening of angina pectoris in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	2.4%	2.3 - 2.4
Geslacht		
Mannen	2.7%	2.6 - 2.8
Vrouwen	2.0%	1.9 - 2.2
Leeftijd		
18-24 jaar	0.0%	-
25-44 jaar	0.7%	0.7 - 0.8
45-64 jaar	2.3%	2.2 - 2.5
65 jaar of ouder	6.1%	5.8 - 6.4
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	2.6%	2.5 - 2.8
Samenwonend	1.2%	1.0 - 1.4
Ongehuwd, nooit gehuwd	1.2%	1.1 - 1.3
Gescheiden, niet hertrouwd	4.1%	3.8 - 4.5
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	7.4%	6.8 - 8.0
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	5.1%	4.8 - 5.4
Midden 1 (Mavo, LBO)	2.0%	1.9 - 2.1
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	1.5%	1.4 - 1.7
Hoog (HBO, WO)	1.9%	1.7 - 2.1
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	2.0%	1.9 - 2.1
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	2.6%	2.4 - 2.8
Enige moeite om rond te komen	2.9%	2.7 - 3.2
Grote moeite om rond te komen	3.5%	3.1 - 3.8

CD1E

Percentage volwassenen met hoge bloeddruk in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	21.3%	21.1 - 21.5
Geslacht		
Mannen	19.0%	18.7 - 19.4
Vrouwen	23.0%	22.7 - 23.3
Leeftijd		
18-24 jaar	0.6%	0.5 - 0.7
25-44 jaar	9.4%	9.1 - 9.7
45-64 jaar	26.6%	26.2 - 27.0
65 jaar of ouder	40.4%	39.7 - 41.0
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	25.1%	24.7 - 25.6
Samenwonend	21.6%	20.8 - 22.3
Ongehuwd, nooit gehuwd	14.3%	14.0 - 14.6
Gescheiden, niet hertrouwd	28.2%	27.4 - 29.0
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	34.9%	33.8 - 35.9
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	31.5%	30.8 - 32.1
Midden 1 (Mavo, LBO)	22.4%	22.0 - 22.8
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	17.0%	16.6 - 17.4
Hoog (HBO, WO)	16.0%	15.5 - 16.6
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	20.0%	19.7 - 20.3
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	22.2%	21.8 - 22.7
Enige moeite om rond te komen	21.6%	21.0 - 22.3
Grote moeite om rond te komen	26.8%	25.9 - 27.7

CD1F

Percentage volwassenen met een beroerte of de chronische gevolgen van een beroerte in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	1.0%	0.9 - 1.1
Geslacht		
Mannen	0.7%	0.7 - 0.8
Vrouwen	1.2%	1.1 - 1.3
Leeftijd		
18-24 jaar	0.0%	-
25-44 jaar	0.6%	0.5 - 0.7
45-64 jaar	0.9%	0.8 - 1.0
65 jaar of ouder	2.4%	2.2 - 2.6
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	1.1%	1.0 - 1.2
Samenwonend	1.3%	1.1 - 1.5
Ongehuwd, nooit gehuwd	0.8%	0.7 - 0.8
Gescheiden, niet hertrouwd	1.2%	1.0 - 1.4
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	1.1%	0.9 - 1.3
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	1.6%	1.5 - 1.8
Midden 1 (Mavo, LBO)	0.8%	0.7 - 0.9
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	0.9%	0.9 - 1.0
Hoog (HBO, WO)	0.9%	0.8 - 1.0
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	0.9%	0.8 - 1.0
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	1.2%	1.1 - 1.3
Enige moeite om rond te komen	0.6%	0.5 - 0.7
Grote moeite om rond te komen	1.6%	1.4 - 1.9

CD1G

Percentage volwassenen met artrose in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	4.9%	4.7 - 5.0
Geslacht		
Mannen	3.8%	3.7 - 4.0
Vrouwen	5.7%	5.5 - 5.8
Leeftijd		
18-24 jaar	0.6%	0.5 - 0.7
25-44 jaar	1.6%	1.5 - 1.8
45-64 jaar	5.2%	5.0 - 5.5
65 jaar of ouder	11.3%	10.9 - 11.7
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	5.3%	5.1 - 5.5
Samenwonend	3.8%	3.4 - 4.1
Ongehuwd, nooit gehuwd	3.3%	3.2 - 3.5
Gescheiden, niet hertrouwd	6.5%	6.1 - 6.9
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	11.5%	10.8 - 12.2
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	9.2%	8.8 - 9.6
Midden 1 (Mavo, LBO)	4.3%	4.1 - 4.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	4.1%	3.9 - 4.3
Hoog (HBO, WO)	3.1%	2.9 - 3.4
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	3.2%	3.1 - 3.4
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	6.6%	6.4 - 6.9
Enige moeite om rond te komen	6.5%	6.1 - 6.9
Grote moeite om rond te komen	8.4%	7.8 - 9.0

CD1H

Percentage volwassenen met een aandoening van de onderrug of andere chronische rugproblemen in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	16.7%	16.5 - 16.9
Geslacht		
Mannen	15.0%	14.7 - 15.3
Vrouwen	18.0%	17.7 - 18.3
Leeftijd		
18-24 jaar	12.3%	11.8 - 12.9
25-44 jaar	14.9%	14.5 - 15.2
45-64 jaar	17.1%	16.8 - 17.5
65 jaar of ouder	20.9%	20.4 - 21.4
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	16.6%	16.3 - 17.0
Samenwonend	20.6%	19.9 - 21.4
Ongehuwd, nooit gehuwd	15.0%	14.7 - 15.3
Gescheiden, niet hertrouwd	18.7%	18.1 - 19.4
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	18.7%	17.9 - 19.6
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	25.5%	24.9 - 26.1
Midden 1 (Mavo, LBO)	17.2%	17.9 - 17.6
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	13.4%	13.1 - 13.8
Hoog (HBO, WO)	12.3%	11.8 - 12.7
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	13.6%	13.4 - 18.9
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	18.4%	18.0 - 18.9
Enige moeite om rond te komen	20.7%	20.0 - 21.3
Grote moeite om rond te komen	26.6%	25.7 - 27.5

CD1

Percentage volwassenen met een aandoening van de nek of andere chronische nekproblemen in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	6.0%	5.9 - 6.1
Geslacht		
Mannen	4.2%	4.0 - 4.4
Vrouwen	7.4%	7.2 - 7.6
Leeftijd		
18-24 jaar	3.9%	3.6 - 4.2
25-44 jaar	4.2%	4.0 - 4.4
45-64 jaar	6.9%	6.7 - 7.1
65 jaar of ouder	8.0%	7.7 - 8.3
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	6.1%	5.8 - 6.3
Samenwonend	7.3%	6.8 - 7.8
Ongehuwd, nooit gehuwd	4.9%	4.7 - 5.1
Gescheiden, niet hertrouwd	7.3%	6.8 - 7.8
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	8.5%	7.9 - 9.1
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	8.5%	8.2 - 8.9
Midden 1 (Mavo, LBO)	6.0%	5.8 - 6.2
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	5.6%	5.3 - 5.8
Hoog (HBO, WO)	4.1%	3.8 - 4.4
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	4.5%	4.4 - 4.7
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	5.9%	5.6 - 6.2
Enige moeite om rond te komen	8.9%	8.4 - 9.3
Grote moeite om rond te komen	11.9%	11.3 - 12.6

CD1J

Percentage volwassenen met diabetes mellitus in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	8.4%	8.3 - 8.6
Geslacht		
Mannen	8.1%	7.8 - 8.3
Vrouwen	8.7%	8.5 - 8.9
Leeftijd		
18-24 jaar	2.6%	2.3 - 2.9
25-44 jaar	1.3%	1.2 - 1.5
45-64 jaar	8.8%	8.6 - 9.1
65 jaar of ouder	21.4%	20.9 - 22.0
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	9.1%	8.8 - 9.4
Samenwonend	7.2%	6.8 - 7.7
Ongehuwd, nooit gehuwd	5.0%	4.8 - 5.2
Gescheiden, niet hertrouwd	13.3%	12.7 - 13.9
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	20.1%	19.3 - 21.0
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	15.1%	14.6 - 15.6
Midden 1 (Mavo, LBO)	10.4%	10.1 - 10.7
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	3.8%	3.6 - 4.0
Hoog (HBO, WO)	5.4%	5.1 - 5.7
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	8.2%	8.0 - 8.4
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	8.0%	7.7 - 8.4
Enige moeite om rond te komen	8.1%	7.7 - 8.5
Grote moeite om rond te komen	11.4%	10.8 - 12.1

CD1K

Percentage volwassenen met allergie (exclusief allergische astma) in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	19.0%	18.8 - 19.2
Geslacht		
Mannen	14.1%	13.8 - 14.4
Vrouwen	22.8%	22.5 - 23.1
Leeftijd		
18-24 jaar	28.2%	27.4 - 29.0
25-44 jaar	23.0%	22.6 - 23.4
45-64 jaar	16.0%	15.7 - 16.4
65 jaar of ouder	13.5%	13.0 - 13.9
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	16.5%	16.1 - 16.8
Samenwonend	22.9%	22.2 - 23.7
Ongehuwd, nooit gehuwd	22.2%	21.8 - 22.6
Gescheiden, niet hertrouwd	15.5%	14.8 - 16.1
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	10.8%	10.2 - 11.5
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	17.1%	16.6 - 17.7
Midden 1 (Mavo, LBO)	17.6%	17.3 - 18.0
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	21.3%	20.9 - 21.7
Hoog (HBO, WO)	19.7%	19.1 - 20.2
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	17.7%	17.5 - 18.0
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	20.6%	20.1 - 21.0
Enige moeite om rond te komen	15.8%	15.2 - 16.4
Grote moeite om rond te komen	27.7%	26.8 - 28.6

CD1L

Percentage volwassenen met levercirrose in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	0.5%	0.5 - 0.6
Geslacht		
Mannen	0.6%	0.5 - 0.6
Vrouwen	0.5%	0.4 - 0.5
Leeftijd		
18-24 jaar	0.0%	-
25-44 jaar	0.5%	0.4 - 0.5
45-64 jaar	0.4%	0.4 - 0.5
65 jaar of ouder	1.0%	0.9 - 1.2
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	0.5%	0.4 - 0.6
Samenwonend	1.0%	0.8 - 1.2
Ongehuwd, nooit gehuwd	0.4%	0.3 - 0.4
Gescheiden, niet hertrouwd	0.6%	0.5 - 0.7
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	0.8%	0.6 - 1.0
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	0.3%	0.3 - 0.4
Midden 1 (Mavo, LBO)	0.9%	0.8 - 0.9
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	0.4%	0.4 - 0.5
Hoog (HBO, WO)	0.0%	-
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	0.5%	0.5 - 0.6
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	0.2%	0.2 - 0.3
Enige moeite om rond te komen	1.2%	1.1 - 1.4
Grote moeite om rond te komen	0.0%	-

CD1M

Percentage volwassenen met onvrijwillig urineverlies (incontinentie) in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	5.0%	4.9 - 5.1
Geslacht		
Mannen	4.0%	3.9 - 4.2
Vrouwen	5.8%	5.6 - 6.0
Leeftijd		
18-24 jaar	1.8%	1.5 - 2.0
25-44 jaar	2.1%	2.0 - 2.2
45-64 jaar	4.1%	3.9 - 4.3
65 jaar of ouder	13.0%	12.6 - 13.4
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	4.4%	4.2 - 4.7
Samenwonend	2.8%	2.5 - 3.1
Ongehuwd, nooit gehuwd	4.6%	4.5 - 4.8
Gescheiden, niet hertrouwd	5.9%	5.5 - 6.3
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	12.0%	11.3 - 12.7
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	11.3%	10.9 - 11.8
Midden 1 (Mavo, LBO)	5.1%	4.9 - 5.3
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	3.3%	3.2 - 3.5
Hoog (HBO, WO)	1.4%	1.3 - 1.6
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	3.9%	3.8 - 4.1
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	4.5%	4.3 - 4.8
Enige moeite om rond te komen	6.7%	6.3 - 7.1
Grote moeite om rond te komen	11.1%	10.5 - 11.8

CD1N

Percentage volwassenen met nierproblemen in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	1.6%	1.6 - 1.7
Geslacht		
Mannen	1.7%	1.6 - 1.8
Vrouwen	1.6%	1.5 - 1.7
Leeftijd		
18-24 jaar	0.6%	0.5 - 0.7
25-44 jaar	1.7%	1.6 - 1.8
45-64 jaar	1.4%	1.3 - 1.5
65 jaar of ouder	2.7%	2.5 - 2.9
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	1.5%	1.3 - 1.6
Samenwonend	3.8%	3.4 - 4.1
Ongehuwd, nooit gehuwd	1.1%	1.0 - 1.2
Gescheiden, niet hertrouwd	2.3%	2.1 - 2.6
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	2.1%	1.8 - 2.5
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	2.5%	2.3 - 2.7
Midden 1 (Mavo, LBO)	1.5%	1.4 - 1.7
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	1.7%	1.6 - 1.8
Hoog (HBO, WO)	1.0%	0.8 - 1.1
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	1.9%	1.8 - 2.0
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	1.4%	1.3 - 1.6
Enige moeite om rond te komen	0.9%	0.8 - 1.1
Grote moeite om rond te komen	2.0%	1.7 - 2.3

CD10

Percentage volwassenen met een depressie in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	6.7%	6.6 - 6.8
Geslacht		
Mannen	4.9%	4.7 - 5.1
Vrouwen	8.1%	7.9 - 8.3
Leeftijd		
18-24 jaar	4.6%	4.2 - 5.0
25-44 jaar	7.9%	7.6 - 8.2
45-64 jaar	6.0%	5.8 - 6.3
65 jaar of ouder	7.2%	6.9 - 7.6
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	4.9%	4.7 - 5.1
Samenwonend	4.7%	4.3 - 5.1
Ongehuwd, nooit gehuwd	7.5%	7.3 - 7.8
Gescheiden, niet hertrouwd	9.5%	9.0 - 10.0
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	9.0%	8.4 - 9.7
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	12.7%	12.2 - 13.2
Midden 1 (Mavo, LBO)	6.9%	6.6 - 7.1
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	5.2%	5.0 - 5.5
Hoog (HBO, WO)	2.7%	2.5 - 3.0
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	3.7%	3.6 - 3.9
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	6.2%	5.9 - 6.5
Enige moeite om rond te komen	11.0%	10.5 - 11.5
Grote moeite om rond te komen	22.0%	21.2 - 22.8

CD1P

Percentage volwassenen met hoog cholesterol in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	10.2%	10.0 - 10.4
Geslacht		
Mannen	8.4%	8.1 - 8.6
Vrouwen	11.6%	11.4 - 11.9
Leeftijd		
18-24 jaar	2.3%	2.1 - 2.6
25-44 jaar	3.6%	3.4 - 3.8
45-64 jaar	13.6%	13.3 - 14.0
65 jaar of ouder	18.0%	17.5 - 18.5
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	11.5%	11.2 - 11.8
Samenwonend	8.9%	8.4 - 9.5
Ongehuwd, nooit gehuwd	7.4%	7.2 - 7.6
Gescheiden, niet hertrouwd	14.3%	13.7 - 15.0
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	17.2%	16.4 - 18.1
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	14.3%	13.8 - 14.8
Midden 1 (Mavo, LBO)	11.1%	10.9 - 11.4
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	8.7%	8.4 - 9.0
Hoog (HBO, WO)	6.6%	6.2 - 6.9
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	9.4%	9.2 - 9.6
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	10.0%	9.7 - 10.4
Enige moeite om rond te komen	12.5%	12.0 - 13.0
Grote moeite om rond te komen	13.0%	12.4 - 13.7

CD1Q

Percentage volwassenen met een maagzweer in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	2.1%	2.0 - 2.2
Geslacht		
Mannen	1.8%	1.7 - 1.9
Vrouwen	2.3%	2.2 - 2.4
Leeftijd		
18-24 jaar	1.3%	1.1 - 1.5
25-44 jaar	1.4%	1.3 - 1.6
45-64 jaar	2.9%	2.8 - 3.1
65 jaar of ouder	1.9%	1.8 - 2.1
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	1.7%	1.6 - 1.8
Samenwonend	2.8%	2.5 - 3.1
Ongehuwd, nooit gehuwd	2.4%	2.3 - 2.5
Gescheiden, niet hertrouwd	1.5%	1.3 - 1.7
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	2.1%	1.8 - 2.4
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	4.7%	4.4 - 5.0
Midden 1 (Mavo, LBO)	1.7%	1.6 - 1.8
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	1.7%	1.5 - 1.8
Hoog (HBO, WO)	1.1%	0.9 - 1.2
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	1.1%	1.1 - 1.2
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	3.4%	3.2 - 3.6
Enige moeite om rond te komen	2.8%	2.5 - 3.0
Grote moeite om rond te komen	3.7%	3.4 - 4.1

CD1R

Percentage volwassenen met kanker in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	0.9%	0.9 - 1.0
Geslacht		
Mannen	0.7%	0.7 - 0.8
Vrouwen	1.1%	1.0 - 1.2
Leeftijd		
18-24 jaar	0.0%	-
25-44 jaar	0.2%	0.1 - 0.2
45-64 jaar	1.2%	1.1 - 1.3
65 jaar of ouder	2.1%	2.0 - 2.3
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	1.3%	1.2 - 1.4
Samenwonend	0.0%	-
Ongehuwd, nooit gehuwd	0.4%	0.4 - 0.5
Gescheiden, niet hertrouwd	1.5%	1.3 - 1.8
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	2.7%	2.4 - 3.1
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	2.1%	1.9 - 2.3
Midden 1 (Mavo, LBO)	0.6%	0.5 - 0.7
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	0.8%	0.7 - 0.9
Hoog (HBO, WO)	0.8%	0.7 - 1.0
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	0.7%	0.6 - 0.8
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	1.1%	0.9 - 1.2
Enige moeite om rond te komen	0.9%	0.8 - 1.1
Grote moeite om rond te komen	2.2%	1.9 - 2.5

CD1S

Percentage volwassenen met migraine in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	7.4%	7.2 - 7.5
Geslacht		
Mannen	3.2%	3.0 - 3.3
Vrouwen	10.6%	10.4 - 10.9
Leeftijd		
18-24 jaar	8.0%	7.5 - 8.5
25-44 jaar	12.3%	11.9 - 12.6
45-64 jaar	6.2%	6.0 - 6.4
65 jaar of ouder	1.8%	1.7 - 2.0
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	6.5%	6.2 - 6.7
Samenwonend	6.9%	6.5 - 7.4
Ongehuwd, nooit gehuwd	9.2%	9.0 - 9.5
Gescheiden, niet hertrouwd	5.7%	5.3 - 6.1
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	3.3%	2.9 - 3.7
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	6.2%	5.8 - 6.5
Midden 1 (Mavo, LBO)	7.0%	6.8 - 7.3
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	8.2%	8.0 - 8.5
Hoog (HBO, WO)	7.8%	7.4 - 8.2
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	6.1%	6.0 - 6.3
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	8.2%	7.9 - 8.5
Enige moeite om rond te komen	9.5%	9.0 - 10.0
Grote moeite om rond te komen	10.3%	9.7 - 10.9

CD1T

Percentage volwassenen met cataract in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	5.5%	5.4 - 5.7
Geslacht		
Mannen	4.7%	4.5 - 4.9
Vrouwen	6.2%	6.0 - 6.4
Leeftijd		
18-24 jaar	0.0%	-
25-44 jaar	0.6%	0.5 - 0.7
45-64 jaar	5.1%	4.9 - 5.4
65 jaar of ouder	16.8%	16.3 - 17.2
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	6.9%	6.7 - 7.2
Samenwonend	2.3%	2.0 - 2.6
Ongehuwd, nooit gehuwd	2.6%	2.5 - 2.8
Gescheiden, niet hertrouwd	11.7%	11.1 - 12.2
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	12.2%	11.6 - 13.0
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	10.8%	10.4 - 11.2
Midden 1 (Mavo, LBO)	5.6%	5.4 - 5.8
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	3.9%	3.7 - 4.1
Hoog (HBO, WO)	3.0%	2.8 - 3.3
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	5.0%	4.8 - 5.2
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	5.7%	5.4 - 5.9
Enige moeite om rond te komen	6.6%	6.3 - 7.1
Grote moeite om rond te komen	7.3%	6.8 - 7.8

CD1U

Percentage volwassenen met een blijvend letsel ten gevolge van een ongeval in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	3.7%	3.6 - 6.8
Geslacht		
Mannen	4.0%	3.9 - 4.2
Vrouwen	3.4%	3.3 - 3.6
Leeftijd		
18-24 jaar	2.7%	2.4 - 3.0
25-44 jaar	3.2%	3.1 - 3.4
45-64 jaar	4.4%	4.2 - 4.6
65 jaar of ouder	3.5%	3.3 - 3.7
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	3.9%	3.7 - 4.1
Samenwonend	4.1%	3.7 - 4.5
Ongehuwd, nooit gehuwd	4.0%	3.8 - 4.2
Gescheiden, niet hertrouwd	1.9%	1.6 - 2.1
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	3.1%	2.8 - 3.5
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	2.4%	2.2 - 2.6
Midden 1 (Mavo, LBO)	4.3%	4.1 - 4.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	4.0%	3.8 - 4.2
Hoog (HBO, WO)	2.9%	2.7 - 3.2
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	2.9%	2.8 - 3.1
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	2.5%	2.4 - 2.5
Enige moeite om rond te komen	5.2%	4.9 - 5.6
Grote moeite om rond te komen	9.9%	9.3 - 10.5

CD1V

Percentage volwassenen met (de symptomen van) dengue, chikungunya en zika in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	24.1%	23.8 - 24.3
Geslacht		
Mannen	20.5%	20.1 - 20.8
Vrouwen	26.9%	26.5 - 27.2
Leeftijd		
18-24 jaar	23.1%	22.4 - 23.9
25-44 jaar	25.1%	24.7 - 25.1
45-64 jaar	24.1%	23.8 - 24.5
65 jaar of ouder	22.8%	22.3 - 23.3
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	25.4%	24.9 - 25.8
Samenwonend	20.6%	19.8 - 21.3
Ongehuwd, nooit gehuwd	22.9%	22.5 - 23.3
Gescheiden, niet hertrouwd	27.4%	26.6 - 28.2
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	24.8%	23.8 - 25.7
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	25.3%	24.7 - 25.9
Midden 1 (Mavo, LBO)	21.8%	24.5 - 22.2
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	23.3%	22.9 - 23.8
Hoog (HBO, WO)	29.7%	29.0 - 30.3
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	21.9%	21.6 - 22.2
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	24.1%	23.6 - 24.6
Enige moeite om rond te komen	29.0%	28.2 - 29.7
Grote moeite om rond te komen	31.3%	30.4 - 32.2

CD1_A

Percentage vrouwen met gynaecologische problemen in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	7.9%	7.8 - 8.2
Geslacht		
Mannen	-	-
Vrouwen	7.9%	7.8 - 8.2
Leeftijd		
18-24 jaar	*	*
25-44 jaar	13.8%	13.4 - 14.3
45-64 jaar	6.4%	6.1 - 6.7
65 jaar of ouder	2.0%	1.8 - 2.3
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	7.6%	7.2 - 8.0
Samenwonend	11.6%	10.8 - 12.5
Ongehuwd, nooit gehuwd	8.9%	8.6 - 9.2
Gescheiden, niet hertrouwd	7.3%	6.8 - 7.9
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	1.9%	1.6 - 2.3
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	5.2%	4.8 - 5.6
Midden 1 (Mavo, LBO)	6.2%	5.9 - 6.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	11.3%	10.9 - 11.8
Hoog (HBO, WO)	9.2%	8.7 - 9.8
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	7.7%	7.5 - 8.0
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	8.1%	7.7 - 8.6
Enige moeite om rond te komen	8.1%	7.5 - 8.6
Grote moeite om rond te komen	8.5%	7.9 - 9.3

CD1_B

Percentage mannen met prostaatproblemen in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	3.1%	2.9 - 3.2
Geslacht		
Mannen	3.1%	2.9 - 3.2
Vrouwen	-	-
Leeftijd		
18-24 jaar	*	*
25-44 jaar	0.5%	0.4 - 0.7
45-64 jaar	1.1%	1.0 - 1.3
65 jaar of ouder	12.9%	12.3 - 13.6
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	4.4%	4.2 - 4.7
Samenwonend	2.2%	1.9 - 2.6
Ongehuwd, nooit gehuwd	0.3%	0.3 - 0.4
Gescheiden, niet hertrouwd	*	*
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	*	*
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	5.8%	5.3 - 6.3
Midden 1 (Mavo, LBO)	2.9%	2.6 - 3.1
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	2.0%	1.8 - 2.3
Hoog (HBO, WO)	3.2%	2.8 - 3.6
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	2.7%	2.5 - 2.9
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	2.7%	2.4 - 3.0
Enige moeite om rond te komen	3.6%	3.1 - 4.1
Grote moeite om rond te komen	*	*

CD_morbiditeit_incl_hbd

Percentage volwassenen met minstens 1 chronische aandoening (inclusief hoge bloeddruk) in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	47.1%	46.8 - 47.4
Geslacht		
Mannen	42.0%	41.6 - 42.4
Vrouwen	51.0%	50.7 - 51.4
Leeftijd		
18-24 jaar	28.2%	27.4 - 29.0
25-44 jaar	36.5%	36.0 - 37.0
45-64 jaar	51.1%	50.7 - 51.6
65 jaar of ouder	65.6%	65.1 - 66.2
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	49.3%	48.9 - 49.8
Samenwonend	51.4%	50.5 - 52.3
Ongehuwd, nooit gehuwd	40.0%	39.6 - 40.4
Gescheiden, niet hertrouwd	57.2%	56.4 - 58.1
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	59.0%	57.9 - 60.0
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	62.2%	61.5 - 62.8
Midden 1 (Mavo, LBO)	47.4%	47.0 - 47.9
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	43.3%	42.8 - 43.8
Hoog (HBO, WO)	37.6%	37.0 - 38.3
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	42.5%	42.1 - 42.8
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	51.1%	50.5 - 51.7
Enige moeite om rond te komen	50.7%	49.9 - 51.5
Grote moeite om rond te komen	62.0%	61.0 - 62.9

CD_multimorbiditeit_incl_hbd

Percentage volwassenen met minstens 2 chronische aandoeningen (multimorbiditeit, inclusief hoge bloeddruk) in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	19.1%	18.9 - 19.3
Geslacht		
Mannen	14.9%	14.6 - 15.2
Vrouwen	22.4%	22.1 - 22.7
Leeftijd		
18-24 jaar	8.7%	8.2 - 9.2
25-44 jaar	12.8%	12.4 - 13.1
45-64 jaar	19.7%	19.4 - 20.1
65 jaar of ouder	33.2%	32.6 - 33.8
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	18.8%	18.4 - 19.2
Samenwonend	21.7%	20.9 - 22.4
Ongehuwd, nooit gehuwd	15.9%	15.5 - 16.2
Gescheiden, niet hertrouwd	23.1%	22.4 - 23.9
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	31.6%	30.5 - 32.6
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	30.0%	29.3 - 30.6
Midden 1 (Mavo, LBO)	21.0%	20.6 - 21.4
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	14.2%	13.9 - 14.6
Hoog (HBO, WO)	12.4%	11.9 - 12.9
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	15.7%	15.4 - 16.0
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	20.5%	20.1 - 21.0
Enige moeite om rond te komen	23.9%	23.2 - 24.6
Grote moeite om rond te komen	31.3%	30.4 - 32.2

CD_morbiditeit_exl_hbd

Percentage volwassenen met minstens 1 chronische aandoening (exclusief hoge bloeddruk) in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	37.0%	36.7 - 37.3
Geslacht		
Mannen	32.4%	32.0 - 32.8
Vrouwen	40.6%	40.2 - 41.0
Leeftijd		
18-24 jaar	27.6%	26.9 - 28.4
25-44 jaar	31.9%	31.4 - 32.4
45-64 jaar	37.0%	36.6 - 37.5
65 jaar of ouder	49.8%	49.2 - 50.4
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	35.8%	35.4 - 36.3
Samenwonend	42.0%	41.1 - 42.9
Ongehuwd, nooit gehuwd	34.0%	33.6 - 35.4
Gescheiden, niet hertrouwd	42.6%	41.7 - 43.5
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	46.5%	45.4 - 47.6
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	50.4%	49.8 - 51.1
Midden 1 (Mavo, LBO)	37.1%	36.7 - 37.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	33.6%	33.1 - 34.1
Hoog (HBO, WO)	29.2%	28.6 - 29.9
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	32.8%	32.4 - 33.1
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	39.4%	38.9 - 40.0
Enige moeite om rond te komen	41.4%	40.6 - 42.2
Grote moeite om rond te komen	52.6%	51.7 - 53.6

CD_multimorbiditeit_exl_hbd

Percentage volwassenen met minstens 2 chronische aandoeningen (multimorbiditeit, exclusief hoge bloeddruk) in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	12.6%	12.5 - 12.8
Geslacht		
Mannen	8.1%	7.9 - 8.3
Vrouwen	16.2%	15.9 - 16.5
Leeftijd		
18-24 jaar	8.7%	8.2 - 9.2
25-44 jaar	9.7%	9.4 - 10.0
45-64 jaar	12.2%	11.9 - 12.5
65 jaar of ouder	20.1%	19.6 - 20.6
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	12.2%	11.8 - 12.5
Samenwonend	12.6%	12.0 - 12.6
Ongehuwd, nooit gehuwd	10.8%	10.5 - 10.8
Gescheiden, niet hertrouwd	16.1%	15.4 - 16.7
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	21.6%	20.7 - 22.5
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	19.4%	18.9 - 19.9
Midden 1 (Mavo, LBO)	14.1%	13.8 - 14.4
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	9.2%	8.9 - 9.5
Hoog (HBO, WO)	8.5%	8.1 - 8.9
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	9.3%	9.1 - 9.6
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	13.8%	13.4 - 14.2
Enige moeite om rond te komen	18.9%	18.3 - 19.5
Grote moeite om rond te komen	22.4%	21.6 - 23.2

15.1.3 Ongevallen en verwondingen

OngevalTotaal

Percentage volwassenen dat een ongeval in het verkeer, in en om het huis, tijdens hun vrije tijd of op het werk heeft gehad in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	10.5%	10.4 - 10.7
Geslacht		
Mannen	11.6%	11.3 - 11.9
Vrouwen	9.7%	9.5 - 9.9
Leeftijd		
18-24 jaar	17.2%	16.5 - 17.8
25-44 jaar	13.4%	13.0 - 13.7
45-64 jaar	7.6%	7.3 - 7.8
65 jaar of ouder	8.3%	8.0 - 8.6
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	10.2%	9.9 - 10.5
Samenwonend	7.0%	6.6 - 7.5
Ongehuwd, nooit gehuwd	12.9%	12.6 - 13.2
Gescheiden, niet hertrouwd	7.3%	6.9 - 7.8
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	7.1%	6.5 - 7.7
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	8.3%	7.9 - 8.7
Midden 1 (Mavo, LBO)	9.7%	9.5 - 10.0
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	12.9%	12.6 - 13.3
Hoog (HBO, WO)	10.2%	9.8 - 10.7
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	10.2%	10.0 - 10.5
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	10.0%	9.7 - 10.4
Enige moeite om rond te komen	9.7%	9.2 - 10.2
Grote moeite om rond te komen	15.4%	14.7 - 16.1

AC1A

Percentage volwassenen dat een ongeval in het verkeer heeft gehad in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	5.4%	5.3 - 5.6
Geslacht		
Mannen	5.5%	5.3 - 5.7
Vrouwen	5.4%	5.3 - 5.6
Leeftijd		
18-24 jaar	9.1%	8.6 - 9.6
25-44 jaar	8.2%	7.9 - 8.5
45-64 jaar	3.4%	3.2 - 3.5
65 jaar of ouder	3.3%	3.1 - 3.5
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	5.3%	5.1 - 5.5
Samenwonend	3.4%	3.1 - 3.8
Ongehuwd, nooit gehuwd	7.0%	6.8 - 7.2
Gescheiden, niet hertrouwd	3.0%	2.7 - 3.3
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	3.1%	2.8 - 3.5
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	2.6%	2.4 - 2.8
Midden 1 (Mavo, LBO)	4.9%	4.7 - 5.1
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	7.4%	7.1 - 7.7
Hoog (HBO, WO)	6.0%	5.6 - 6.3
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	6.0%	5.8 - 6.2
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	4.4%	4.1 - 4.6
Enige moeite om rond te komen	3.3%	3.0 - 3.6
Grote moeite om rond te komen	8.1%	7.5 - 8.6

AC1B

Percentage volwassenen dat een ongeval in en om het huis heeft gehad in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	2.6%	2.5 - 2.7
Geslacht		
Mannen	2.3%	2.1 - 2.4
Vrouwen	2.9%	2.8 - 3.1
Leeftijd		
18-24 jaar	3.4%	3.1 - 3.7
25-44 jaar	2.1%	2.0 - 2.3
45-64 jaar	1.9%	1.8 - 2.0
65 jaar of ouder	4.4%	4.1 - 4.7
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	2.5%	2.3 - 2.6
Samenwonend	2.1%	1.9 - 2.4
Ongehuwd, nooit gehuwd	2.5%	2.4 - 2.7
Gescheiden, niet hertrouwd	3.1%	2.8 - 3.4
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	4.0%	3.6 - 4.4
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	4.2%	3.9 - 4.4
Midden 1 (Mavo, LBO)	2.5%	2.4 - 2.7
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	2.3%	2.2 - 2.5
Hoog (HBO, WO)	1.9%	1.7 - 2.1
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	2.0%	1.9 - 2.1
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	1.7%	1.5 - 1.8
Enige moeite om rond te komen	4.8%	4.5 - 5.2
Grote moeite om rond te komen	6.6%	6.1 - 7.1

AC1C

Percentage volwassenen dat een ongeval tijdens hun vrije tijd heeft gehad in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	1.6%	1.6 - 1.7
Geslacht		
Mannen	2.4%	2.3 - 2.5
Vrouwen	1.0%	0.9 - 1.1
Leeftijd		
18-24 jaar	4.8%	4.5 - 5.2
25-44 jaar	1.7%	1.6 - 1.9
45-64 jaar	0.9%	0.8 - 1.0
65 jaar of ouder	1.1%	1.0 - 1.3
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	1.4%	1.3 - 1.5
Samenwonend	0.3%	0.2 - 0.4
Ongehuwd, nooit gehuwd	2.6%	2.4 - 2.7
Gescheiden, niet hertrouwd	0.8%	0.7 - 1.0
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	0.0%	-
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	0.8%	0.7 - 0.9
Midden 1 (Mavo, LBO)	1.3%	1.2 - 1.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	2.4%	2.2 - 2.5
Hoog (HBO, WO)	1.7%	1.6 - 1.9
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	1.9%	1.8 - 2.0
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	2.0%	1.9 - 2.2
Enige moeite om rond te komen	0.4%	0.3 - 0.5
Grote moeite om rond te komen	0.7%	0.5 - 0.8

AC1D

Percentage volwassenen dat een ongeval op het werk heeft gehad in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	2.1%	2.0 - 2.2
Geslacht		
Mannen	2.7%	2.6 - 2.9
Vrouwen	1.6%	1.5 - 1.7
Leeftijd		
18-24 jaar	0.6%	0.5 - 0.7
25-44 jaar	3.9%	3.7 - 4.1
45-64 jaar	1.7%	1.6 - 1.9
65 jaar of ouder	0.8%	0.7 - 0.9
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	2.7%	2.6 - 2.9
Samenwonend	2.4%	2.2 - 2.7
Ongehuwd, nooit gehuwd	2.2%	2.0 - 2.3
Gescheiden, niet hertrouwd	0.8%	0.6 - 1.0
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	0.0%	-
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	1.8%	1.6 - 2.0
Midden 1 (Mavo, LBO)	2.5%	2.3 - 2.6
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	2.0%	1.9 - 2.2
Hoog (HBO, WO)	1.6%	1.4 - 1.8
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	1.5%	1.5 - 1.6
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	2.9%	2.7 - 3.1
Enige moeite om rond te komen	1.6%	1.4 - 1.8
Grote moeite om rond te komen	4.3%	3.9 - 4.7

AC_ongeval_medische_hulp

Percentage volwassenen dat door een ongeval medische zorg nodig had in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	4.5%	4.4 - 4.6
Geslacht		
Mannen	4.3%	4.1 - 4.4
Vrouwen	4.7%	4.5 - 4.8
Leeftijd		
18-24 jaar	6.0%	5.6 - 6.4
25-44 jaar	5.3%	5.1 - 5.6
45-64 jaar	3.2%	3.1 - 3.4
65 jaar of ouder	4.7%	4.5 - 5.0
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	4.0%	3.8 - 4.2
Samenwonend	2.0%	1.8 - 2.3
Ongehuwd, nooit gehuwd	5.6%	5.4 - 5.9
Gescheiden, niet hertrouwd	3.0%	2.7 - 3.3
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	5.2%	4.8 - 5.7
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	4.3%	4.1 - 4.6
Midden 1 (Mavo, LBO)	3.9%	3.8 - 4.1
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	5.7%	5.4 - 5.9
Hoog (HBO, WO)	3.7%	3.4 - 4.0
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	4.1%	4.0 - 4.3
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	4.3%	4.0 - 4.5
Enige moeite om rond te komen	4.3%	4.0 - 4.7
Grote moeite om rond te komen	7.8%	7.3 - 8.4

AC_ongeval_opname

Percentage volwassenen dat door een ongeval een ziekenhuisopname nodig had in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	1.0%	0.9 - 1.0
Geslacht		
Mannen	1.2%	1.1 - 1.3
Vrouwen	0.7%	0.7 - 0.8
Leeftijd		
18-24 jaar	0.6%	0.5 - 0.7
25-44 jaar	1.2%	1.1 - 1.3
45-64 jaar	0.8%	0.8 - 0.9
65 jaar of ouder	1.0%	0.9 - 1.2
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	1.2%	1.1 - 1.3
Samenwonend	0.0%	-
Ongehuwd, nooit gehuwd	1.1%	1.0 - 1.2
Gescheiden, niet hertrouwd	0.0%	-
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	1.5%	1.1 - 1.3
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	0.5%	0.4 - 0.6
Midden 1 (Mavo, LBO)	1.3%	1.2 - 1.4
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	1.1%	1.0 - 1.2
Hoog (HBO, WO)	0.4%	0.3 - 0.5
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	0.9%	0.9 - 1.0
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	1.1%	1.0 - 1.2
Enige moeite om rond te komen	0.5%	0.4 - 0.6
Grote moeite om rond te komen	1.4%	1.2 - 1.6

15.1.4 Afwezigheid werk (in verband met gezondheidsproblemen)**AW1**

Percentage volwassenen dat wegens gezondheidsproblemen afwezig is geweest op het werk in de 12 maanden voor het interview (onder volwassenen met betaald werk)

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	42.6%	42.3 - 43.0
Geslacht		
Mannen	38.3%	37.8 - 38.9
Vrouwen	46.5%	45.9 - 47.0
Leeftijd		
18-24 jaar	*	*
25-44 jaar	46.4%	45.9 - 47.0
45-64 jaar	39.1%	38.6 - 39.7
65 jaar of ouder	*	*
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	39.2%	38.6 - 39.9
Samenwonend	43.7%	42.6 - 44.8
Ongehuwd, nooit gehuwd	43.6%	43.0 - 44.2
Gescheiden, niet hertrouwd	49.7%	48.5 - 51.0
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	*	*
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	*	*
Midden 1 (Mavo, LBO)	40.0%	39.3 - 40.6
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	44.8%	44.2 - 45.5
Hoog (HBO, WO)	47.8%	47.0 - 48.7
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	39.9%	39.4 - 40.4
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	45.9%	45.1 - 46.7
Enige moeite om rond te komen	49.0%	47.9 - 50.2
Grote moeite om rond te komen	*	*

AW2_cat5

Percentage volwassenen dat wegens gezondheidsproblemen een maand of meer afwezig is geweest op het werk in de 12 maanden voor het interview (onder volwassenen met betaald werk)

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	4.1%	3.9 - 4.2
Geslacht		
Mannen	3.7%	3.5 - 3.9%
Vrouwen	4.4%	4.2 - 4.6%
Leeftijd		
18-24 jaar	*	*
25-44 jaar	2.3%	2.1 - 2.5
45-64 jaar	6.1%	5.8 - 6.4
65 jaar of ouder	*	*
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	5.2%	4.9 - 5.5
Samenwonend	3.5%	3.1 - 4.0
Ongehuwd, nooit gehuwd	3.2%	3.1 - 3.5
Gescheiden, niet hertrouwd	4.7%	4.2 - 5.2
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	*	*
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	*	*
Midden 1 (Mavo, LBO)	4.5%	4.2 - 4.7
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	4.4%	4.1 - 4.7
Hoog (HBO, WO)	3.2%	2.9 - 3.5
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	4.3%	4.1 - 4.6
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	4.8%	4.5 - 5.2
Enige moeite om rond te komen	2.8%	2.4 - 3.2
Grote moeite om rond te komen	*	*

15.1.5 Lichamelijke en zintuiglijke beperkingen

PL1

Percentage volwassenen dat bril of contactlenzen draagt

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	55.4%	55.1 - 55.7
Geslacht		
Mannen	44.7%	44.3 - 45.2
Vrouwen	63.6%	63.3 - 64.0
Leeftijd		
18-24 jaar	30.8%	30.0 - 31.6
25-44 jaar	36.7%	36.2 - 37.2
45-64 jaar	66.6%	66.2 - 67.0
65 jaar of ouder	75.6%	75.1 - 76.1
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	63.6%	63.1 - 64.1
Samenwonend	44.9%	44.0 - 45.9
Ongehuwd, nooit gehuwd	44.6%	44.2 - 45.0
Gescheiden, niet hertrouwd	70.8%	70.0 - 71.6
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	73.5%	72.5 - 74.4
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	55.6%	54.9 - 56.3
Midden 1 (Mavo, LBO)	51.0%	50.5 - 51.4
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	55.9%	54.9 - 56.3
Hoog (HBO, WO)	64.7%	64.1 - 65.4
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	57.3%	56.9 - 57.6
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	56.1%	55.6 - 56.7
Enige moeite om rond te komen	51.2%	50.4 - 52.0
Grote moeite om rond te komen	46.7%	45.7 - 47.7

PL_zien_beperkt

Percentage volwassenen met een visuele beperking (blind of slechtziend), ook bij het gebruik van een bril of contactlenzen

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	1.7%	1.7 - 1.8
Geslacht		
Mannen	1.4%	1.4 - 1.6
Vrouwen	2.0%	1.9 - 2.1
Leeftijd		
18-24 jaar	0.6%	0.5 - 0.7
25-44 jaar	1.7%	1.6 - 1.8
45-64 jaar	1.4%	1.3 - 1.5
65 jaar of ouder	3.1%	2.9 - 3.3
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	1.6%	1.5 - 1.7
Samenwonend	1.7%	1.5 - 1.9
Ongehuwd, nooit gehuwd	1.7%	1.6 - 1.8
Gescheiden, niet hertrouwd	2.2%	2.0 - 2.5
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	1.8%	1.5 - 2.1
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	4.0%	3.7 - 4.3
Midden 1 (Mavo, LBO)	1.5%	1.4 - 1.6
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	1.6%	1.5 - 1.8
Hoog (HBO, WO)	0.3%	0.3 - 0.4
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	1.0%	1.0 - 1.1
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	1.3%	1.2 - 1.5
Enige moeite om rond te komen	2.6%	2.4 - 2.9
Grote moeite om rond te komen	6.4%	5.9 - 6.9

PL3

Percentage volwassenen dat een gehoorapparaat draagt

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	2.5%	2.4 - 2.6
Geslacht		
Mannen	2.0%	1.9 - 2.1
Vrouwen	2.9%	2.8 - 3.1
Leeftijd		
18-24 jaar	1.3%	1.1 - 1.5
25-44 jaar	1.7%	1.6 - 1.8
45-64 jaar	2.3%	2.2 - 2.4
65 jaar of ouder	5.0%	4.7 - 5.2
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	2.4%	2.2 - 2.5
Samenwonend	1.7%	1.5 - 1.9
Ongehuwd, nooit gehuwd	2.3%	2.2 - 2.5
Gescheiden, niet hertrouwd	3.4%	3.1 - 3.8
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	4.4%	4.0 - 4.9
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	4.1%	3.8 - 4.4
Midden 1 (Mavo, LBO)	2.3%	2.2 - 2.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	1.4%	1.3 - 1.6
Hoog (HBO, WO)	3.4%	3.2 - 3.7
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	2.9%	2.8 - 3.0
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	2.3%	2.1 - 2.4
Enige moeite om rond te komen	1.5%	1.3 - 1.7
Grote moeite om rond te komen	2.5%	2.2 - 2.9

PL_horen_beperkt

Percentage volwassenen met een auditieve beperking (doof of slechthorend), ook bij het gebruik van een gehoorapparaat

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	0.5%	0.5 - 0.5
Geslacht		
Mannen	0.6%	0.5 - 0.7
Vrouwen	0.4%	0.4 - 0.5
Leeftijd		
18-24 jaar	0.6%	0.5 - 0.7
25-44 jaar	0.2%	0.2 - 0.3
45-64 jaar	0.3%	0.3 - 0.4
65 jaar of ouder	1.2%	1.1 - 1.4
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	0.4%	0.3 - 0.4
Samenwonend	0.0%	-
Ongehuwd, nooit gehuwd	0.6%	0.5 - 0.6
Gescheiden, niet hertrouwd	0.7%	0.6 - 0.9
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	1.1%	0.9 - 1.3
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	1.9%	1.8 - 2.1
Midden 1 (Mavo, LBO)	0.2%	0.2 - 0.3
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	0.3%	0.3 - 0.4
Hoog (HBO, WO)	0.0%	-
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	0.3%	0.3 - 0.3
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	0.4%	0.4 - 0.5
Enige moeite om rond te komen	1.1%	0.9 - 1.2
Grote moeite om rond te komen	1.2%	1.0 - 1.4

PL_mobiliteit_beperkt

Percentage volwassenen met een mobiele beperking (slecht ter been of invalide)

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	8.0%	7.8 - 8.1
Geslacht		
Mannen	4.8%	4.6 - 5.0
Vrouwen	10.4%	10.2 - 10.7
Leeftijd		
18-24 jaar	1.2%	1.0 - 3.3
25-44 jaar	3.1%	2.9 - 3.3
45-64 jaar	5.4%	5.2 - 5.7
65 jaar of ouder	23.7%	23.2 - 24.3
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	7.3%	7.0 - 7.6
Samenwonend	3.3%	3.0 - 3.7
Ongehuwd, nooit gehuwd	5.7%	5.5 - 5.9
Gescheiden, niet hertrouwd	9.9%	9.4 - 10.4
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	29.0%	28.0 - 30.0
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	20.4%	19.8 - 20.9
Midden 1 (Mavo, LBO)	7.6%	7.3 - 7.8
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	4.6%	4.4 - 4.8
Hoog (HBO, WO)	2.3%	2.1 - 2.5
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	6.5%	6.4 - 6.7
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	7.6%	7.3 - 7.9
Enige moeite om rond te komen	11.1%	10.6 - 11.6
Grote moeite om rond te komen	13.9%	13.3 - 14.6

PL_lichamelijk beperkt

Percentage volwassenen met een lichamelijke beperking (visueel, auditief en/of mobiliteit)

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	9.3%	9.2 - 9.5
Geslacht		
Mannen	6.2%	6.0 - 6.4
Vrouwen	11.8%	11.5 - 12.0
Leeftijd		
18-24 jaar	1.2%	1.0 - 1.4
25-44 jaar	4.9%	4.6 - 5.1
45-64 jaar	6.6%	6.4 - 6.8
65 jaar of ouder	25.6%	25.1 - 26.2
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	8.4%	8.1 - 8.6
Samenwonend	5.0%	4.6 - 5.4
Ongehuwd, nooit gehuwd	7.1%	6.9 - 7.3
Gescheiden, niet hertrouwd	12.2%	11.6 - 12.8
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	29.7%	28.7 - 30.7
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	23.3%	22.7 - 23.9
Midden 1 (Mavo, LBO)	8.7%	8.5 - 9.0
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	5.9%	5.7 - 6.1
Hoog (HBO, WO)	2.6%	2.4 - 2.8
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	7.4%	7.2 - 7.6
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	8.4%	8.1 - 8.8
Enige moeite om rond te komen	13.2%	12.7 - 13.8
Grote moeite om rond te komen	19.5%	18.7 - 20.3

15.1.6 Persoonlijke verzorgingsactiviteiten**PC_beperkt**

Percentage volwassenen dat beperkt is in het uitvoeren van persoonlijke verzorgingsactiviteiten (onder volwassenen van 60 jaar en ouder)

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	3.2%	3.1 - 3.4
Geslacht		
Mannen	1.9%	1.7 - 2.1
Vrouwen	4.2%	4.0 - 4.5
Leeftijd		
18-24 jaar	-	-
25-44 jaar	-	-
45-64 jaar	-	-
65 jaar of ouder	4.1%	3.9 - 4.4
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	1.0%	0.8 - 1.1
Samenwonend	*	*
Ongehuwd, nooit gehuwd	5.3%	4.8 - 5.8
Gescheiden, niet hertrouwd	3.1%	2.7 - 3.5
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	6.4%	5.8 - 6.9
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	5.7%	5.3 - 6.1
Midden 1 (Mavo, LBO)	2.0%	1.8 - 2.3
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	2.9%	2.5 - 3.3
Hoog (HBO, WO)	0.0%	-
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	2.5%	2.3 - 2.7
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	2.2%	1.9 - 2.5
Enige moeite om rond te komen	5.5%	4.8 - 6.2
Grote moeite om rond te komen	*	*

15.1.7 Huishoudelijke activiteiten

HA_beperkt Percentage volwassenen dat beperkt is in het uitvoeren van huishoudelijke activiteiten (onder volwassenen van 60 jaar en ouder)		
	Percentage (%)	95% BI
Totaal	14.6%	14.3 - 15.0
Geslacht		
Mannen	12.4%	11.9 - 13.0
Vrouwen	16.3%	15.8 - 16.8
Leeftijd		
18-24 jaar	-	-
25-44 jaar	-	-
45-64 jaar	-	-
65 jaar of ouder	19.3%	18.8 - 19.8
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	11.3%	10.8 - 11.9
Samenwonend	*	*
Ongehuwd, nooit gehuwd	14.7%	13.9 - 15.5
Gescheiden, niet hertrouwd	13.3%	12.5 - 14.2
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	23.4%	22.4 - 24.4
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	23.8%	23.0 - 24.6
Midden 1 (Mavo, LBO)	11.4%	10.9 - 12.0
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	9.2%	8.6 - 9.9
Hoog (HBO, WO)	6.2%	5.5 - 7.0
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	12.5%	12.1 - 13.0
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	14.0%	13.2 - 14.7
Enige moeite om rond te komen	16.5%	15.4 - 17.7
Grote moeite om rond te komen	*	*

15.1.8 Pijn

PN1_cat3 Percentage volwassenen met vreselijke of ondraaglijke lichamelijke pijn in de 4 weken voor het interview		
	Percentage (%)	95% BI
Totaal	9.0%	8.9 - 9.2
Geslacht		
Mannen	6.7%	6.5 - 6.9
Vrouwen	10.8%	10.6 - 11.1
Leeftijd		
18-24 jaar	6.1%	5.7 - 6.5
25-44 jaar	8.8%	8.5 - 9.1
45-64 jaar	9.2%	8.9 - 9.4
65 jaar of ouder	10.5%	10.2 - 10.9
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	9.1%	8.8 - 9.3
Samenwonend	7.6%	7.2 - 8.1
Ongehuwd, nooit gehuwd	8.6%	8.4 - 8.9
Gescheiden, niet hertrouwd	14.2%	13.6 - 14.8
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	5.4%	5.0 - 6.0
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	10.7%	10.2 - 11.1
Midden 1 (Mavo, LBO)	8.6%	8.3 - 8.9
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	8.7%	8.4 - 9.0
Hoog (HBO, WO)	8.9%	8.5 - 9.3
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	6.5%	6.3 - 6.7
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	10.2%	9.9 - 10.6
Enige moeite om rond te komen	13.7%	13.1 - 14.2
Grote moeite om rond te komen	15.6%	14.9 - 16.3

PN2_cat3

Percentage volwassenen dat door lichamelijke pijn redelijk tot extreem veel gehinderd was om de normale werkzaamheden te doen in de 4 weken voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	6.2%	6.0 - 6.3
Geslacht		
Mannen	4.5%	4.3 - 4.7
Vrouwen	7.4%	7.3 - 7.6
Leeftijd		
18-24 jaar	2.5%	2.2 - 2.7
25-44 jaar	4.9%	4.7 - 5.1
45-64 jaar	6.4%	6.2 - 6.7
65 jaar of ouder	9.6%	9.2 - 9.9
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	6.0%	5.8 - 6.3
Samenwonend	4.2%	3.8 - 4.5
Ongehuwd, nooit gehuwd	5.6%	5.4 - 5.8
Gescheiden, niet hertrouwd	10.0%	9.4 - 10.5
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	7.5%	6.9 - 8.1
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	10.8%	10.4 - 11.3
Midden 1 (Mavo, LBO)	6.0%	5.8 - 6.2
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	4.6%	4.4 - 4.8
Hoog (HBO, WO)	4.7%	4.4 - 5.0
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	4.5%	4.3 - 4.6
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	6.1%	5.8 - 6.3
Enige moeite om rond te komen	8.0%	7.6 - 8.5
Grote moeite om rond te komen	15.2%	14.5 - 15.9

15.1.9 Geestelijke gezondheid

MH_actuele_depressie_cat2

Percentage volwassenen met een matig tot hoog risico op depressie

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	2.3%	2.3 - 2.4
Geslacht		
Mannen	1.1%	1.0 - 1.2
Vrouwen	3.3%	3.2 - 3.5
Leeftijd		
18-24 jaar	3.2%	2.9 - 3.5
25-44 jaar	2.2%	2.0 - 2.3
45-64 jaar	2.4%	2.3 - 2.6
65 jaar of ouder	2.1%	1.9 - 2.3
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	1.5%	1.4 - 1.7
Samenwonend	1.2%	1.0 - 1.4
Ongehuwd, nooit gehuwd	3.0%	2.8 - 3.1
Gescheiden, niet hertrouwd	4.0%	3.7 - 4.4
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	1.6%	1.3 - 1.8
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	5.5%	5.2 - 5.8
Midden 1 (Mavo, LBO)	1.6%	1.5 - 1.7
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	2.2%	2.1 - 2.4
Hoog (HBO, WO)	1.1%	1.0 - 1.3
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	1.1%	1.1 - 1.2
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	2.5%	2.3 - 2.7
Enige moeite om rond te komen	2.7%	2.4 - 3.0
Grote moeite om rond te komen	9.7%	9.1 - 10.3

15.2 Leefstijl

15.2.1 Gewicht en lengte

BMI_overgewicht_en_obesitas		
Percentage volwassenen met overgewicht of obesitas (een Body Mass Index (BMI) van 25 kg/m ² of hoger)		
	Percentage (%)	95% BI
Totaal	64.9%	64.6 - 65.1
Geslacht		
Mannen	62.1%	61.7 - 62.5
Vrouwen	67.0%	66.6 - 67.3
Leeftijd		
18-24 jaar	40.8%	40.0 - 41.6
25-44 jaar	66.2%	65.7 - 66.7
45-64 jaar	71.0%	70.6 - 71.4
65 jaar of ouder	64.0%	63.4 - 64.6
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	69.1%	68.7 - 69.6
Samenwonend	71.0%	70.1 - 71.8
Ongehuwd, nooit gehuwd	59.4%	59.0 - 59.9
Gescheiden, niet hertrouwd	66.8%	66.0 - 67.7
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	66.0%	64.9 - 67.0
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	61.6%	60.9 - 62.3
Midden 1 (Mavo, LBO)	65.6%	65.2 - 66.0
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	64.2%	63.7 - 64.7
Hoog (HBO, WO)	67.8%	67.1 - 68.5
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	63.7%	63.4 - 64.1
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	66.2%	65.7 - 66.8
Enige moeite om rond te komen	68.1%	67.3 - 68.8
Grote moeite om rond te komen	63.8%	62.8 - 64.7

BMI_obesitas		
Percentage volwassenen met obesitas (een Body Mass Index (BMI) van 30 kg/m ² of hoger)		
	Percentage (%)	95% BI
Totaal	29.4%	29.1 - 29.6
Geslacht		
Mannen	23.8%	23.4 - 24.1
Vrouwen	33.7%	33.4 - 34.1
Leeftijd		
18-24 jaar	18.4%	17.8 - 19.1
25-44 jaar	31.6%	31.1 - 32.1
45-64 jaar	31.9%	31.5 - 32.3
65 jaar of ouder	27.0%	26.5 - 27.6
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	30.2%	29.8 - 30.7
Samenwonend	30.9%	30.0 - 31.7
Ongehuwd, nooit gehuwd	28.2%	27.8 - 28.6
Gescheiden, niet hertrouwd	28.3%	27.5 - 29.1
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	32.1%	31.1 - 33.1
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	27.0%	26.4 - 27.6
Midden 1 (Mavo, LBO)	31.1%	30.7 - 31.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	28.9%	28.4 - 29.4
Hoog (HBO, WO)	28.6%	28.0 - 29.3
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	26.9%	26.5 - 27.2
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	29.7%	29.2 - 30.2
Enige moeite om rond te komen	36.2%	35.5 - 37.0
Grote moeite om rond te komen	35.3%	34.4 - 36.3

15.2.2 Lichaamsbeweging en sport

PE_sedentair_werker		
Percentage volwassenen dat zittend werk doet		
	Percentage (%)	95% BI
Totaal	40.1%	39.9 - 40.4
Geslacht		
Mannen	38.8%	38.4 - 39.3
Vrouwen	41.1%	40.8 - 41.5
Leeftijd		
18-24 jaar	30.3%	29.5 - 31.1
25-44 jaar	49.9%	49.4 - 50.4
45-64 jaar	43.2%	42.8 - 43.7
65 jaar of ouder	24.6%	24.0 - 25.1
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	42.4%	41.9 - 42.9
Samenwonend	42.4%	41.5 - 43.3
Ongehuwd, nooit gehuwd	39.9%	39.5 - 40.4
Gescheiden, niet hertrouwd	40.7%	39.9 - 41.6
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	26.2%	25.3 - 27.2
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	24.8%	24.2 - 25.4
Midden 1 (Mavo, LBO)	34.8%	34.4 - 35.3
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	45.2%	44.7 - 45.8
Hoog (HBO, WO)	59.4%	58.7 - 60.1
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	44.5%	44.2 - 44.9
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	34.8%	34.2 - 35.3
Enige moeite om rond te komen	34.4%	33.6 - 35.1
Grote moeite om rond te komen	34.0%	33.1 - 34.9

PE_fysiek_werker		
Percentage volwassenen dat fysiek werk doet		
	Percentage (%)	95% BI
Totaal	40.5%	40.3 - 40.8
Geslacht		
Mannen	43.3%	42.9 - 43.8
Vrouwen	38.4%	38.0 - 38.7
Leeftijd		
18-24 jaar	40.7%	39.8 - 41.5
25-44 jaar	42.8%	42.3 - 43.3
45-64 jaar	42.5%	42.0 - 42.9
65 jaar of ouder	33.3%	32.8 - 33.9
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	39.9%	39.4 - 40.4
Samenwonend	47.2%	46.3 - 48.2
Ongehuwd, nooit gehuwd	41.1%	40.7 - 41.5
Gescheiden, niet hertrouwd	41.3%	40.4 - 42.1
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	29.8%	28.8 - 30.8
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	37.4%	36.8 - 38.1
Midden 1 (Mavo, LBO)	45.7%	45.3 - 46.2
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	40.0%	39.5 - 40.5
Hoog (HBO, WO)	32.3%	31.7 - 33.0
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	36.6%	36.3 - 37.0
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	46.5%	45.9 - 47.1
Enige moeite om rond te komen	48.3%	47.5 - 49.1
Grote moeite om rond te komen	38.5%	37.5 - 39.4

PE_actief_loper

Percentage volwassenen dat minstens eens per week 10 minuten of langer zonder onderbreking loopt

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	63.1%	62.8 - 63.4
Geslacht		
Mannen	69.3%	68.9 - 69.7
Vrouwen	58.3%	57.9 - 58.6
Leeftijd		
18-24 jaar	72.3%	71.5 - 73.0
25-44 jaar	64.7%	64.2 - 65.2
45-64 jaar	63.8%	63.3 - 64.2
65 jaar of ouder	54.5%	53.9 - 55.1
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	63.9%	63.4 - 64.3
Samenwonend	60.1%	59.2 - 61.0
Ongehuwd, nooit gehuwd	66.5%	66.1 - 67.0
Gescheiden, niet hertrouwd	57.5%	56.6 - 58.3
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	50.2%	49.1 - 51.3
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	59.1%	58.5 - 59.8
Midden 1 (Mavo, LBO)	65.4%	65.0 - 65.9
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	61.0%	60.5 - 61.5
Hoog (HBO, WO)	65.4%	64.7 - 66.1
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	63.5%	63.2 - 63.9
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	60.9%	60.4 - 61.5
Enige moeite om rond te komen	66.0%	65.3 - 66.8
Grote moeite om rond te komen	61.7%	60.7 - 62.6

PE_actief_fietser

Percentage volwassenen dat minstens eens per week 10 minuten of langer zonder onderbreking fietst

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	7.6%	7.4 - 7.7
Geslacht		
Mannen	12.2%	11.9 - 12.5
Vrouwen	4.0%	3.9 - 4.2
Leeftijd		
18-24 jaar	13.3%	12.7 - 13.9
25-44 jaar	10.1%	9.8 - 10.4
45-64 jaar	6.0%	5.8 - 6.2
65 jaar of ouder	3.7%	3.5 - 4.0
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	7.6%	7.3 - 7.8
Samenwonend	10.2%	9.7 - 10.8
Ongehuwd, nooit gehuwd	7.9%	7.7 - 8.2
Gescheiden, niet hertrouwd	6.3%	5.9 - 6.8
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	3.6%	3.3 - 4.1
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	4.6%	4.3 - 4.9
Midden 1 (Mavo, LBO)	8.0%	7.8 - 8.3
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	7.7%	7.5 - 8.0
Hoog (HBO, WO)	9.3%	8.9 - 9.8
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	8.1%	7.9 - 8.3
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	7.4%	7.1 - 7.7
Enige moeite om rond te komen	6.2%	5.8 - 6.6
Grote moeite om rond te komen	7.0%	6.5 - 7.5

PE_actief_sporter

Percentage volwassenen dat minstens eens week 10 minuten of langer zonder onderbreking sport

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	30.7%	30.4 - 31.0
Geslacht		
Mannen	37.8%	37.4 - 38.3
Vrouwen	25.1%	24.8 - 25.5
Leeftijd		
18-24 jaar	40.8%	39.9 - 41.6
25-44 jaar	38.2%	37.7 - 38.7
45-64 jaar	29.5%	29.0 - 29.9
65 jaar of ouder	16.3%	15.8 - 16.7
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	33.3%	32.8 - 33.7
Samenwonend	33.4%	32.5 - 34.3
Ongehuwd, nooit gehuwd	31.0%	30.6 - 31.4
Gescheiden, niet hertrouwd	28.9%	28.1 - 29.7
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	15.0%	14.3 - 15.8
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	11.6%	11.2 - 12.1
Midden 1 (Mavo, LBO)	23.1%	22.8 - 23.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	38.8%	38.3 - 39.3
Hoog (HBO, WO)	53.7%	53.0 - 54.4
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	35.1%	34.8 - 35.5
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	32.2%	31.7 - 32.8
Enige moeite om rond te komen	18.7%	18.1 - 19.4
Grote moeite om rond te komen	14.0%	13.4 - 14.7

PE_actief

Percentage volwassenen dat minstens eens per week 10 minuten of langer zonder onderbreking loopt, fietst of sport

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	71.5%	71.3 - 71.8
Geslacht		
Mannen	78.2%	77.9 - 78.6
Vrouwen	66.3%	66.0 - 66.7
Leeftijd		
18-24 jaar	80.0%	79.3 - 80.7
25-44 jaar	75.2%	74.7 - 75.6
45-64 jaar	72.5%	72.1 - 72.9
65 jaar of ouder	59.7%	59.1 - 60.4
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	72.8%	72.4 - 73.2
Samenwonend	73.8%	73.0 - 74.6
Ongehuwd, nooit gehuwd	73.4%	73.0 - 73.8
Gescheiden, niet hertrouwd	69.0%	68.1 - 69.8
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	54.7%	53.6 - 55.8
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	62.1%	61.5 - 62.8
Midden 1 (Mavo, LBO)	71.2%	70.8 - 71.6
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	71.9%	71.4 - 72.4
Hoog (HBO, WO)	81.5%	81.0 - 82.1
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	73.1%	72.8 - 73.4
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	69.8%	69.3 - 70.4
Enige moeite om rond te komen	70.9%	70.1 - 71.6
Grote moeite om rond te komen	66.9%	65.9 - 67.8

PE_krachttrainer

Percentage volwassenen dat 1 of meer dagen in de week aan krachttraining doet

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	22.2%	21.9 - 22.4
Geslacht		
Mannen	28.5%	28.1 - 28.9
Vrouwen	17.2%	16.9 - 17.5
Leeftijd		
18-24 jaar	26.8%	26.0 - 27.6
25-44 jaar	26.4%	26.0 - 26.9
45-64 jaar	21.2%	20.9 - 21.6
65 jaar of ouder	14.9%	14.5 - 15.4
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	22.7%	22.3 - 23.1
Samenwonend	31.1%	30.3 - 32.0
Ongehuwd, nooit gehuwd	21.4%	21.1 - 21.8
Gescheiden, niet hertrouwd	21.8%	21.1 - 22.6
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	12.1%	11.4 - 12.8
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	13.5%	13.0 - 14.0
Midden 1 (Mavo, LBO)	17.0%	16.6 - 17.3
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	26.2%	25.7 - 26.6
Hoog (HBO, WO)	36.3%	35.6 - 37.0
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	23.7%	23.4 - 24.0
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	24.3%	23.8 - 24.8
Enige moeite om rond te komen	16.6%	16.0 - 17.2
Grote moeite om rond te komen	14.0%	13.3 - 14.7

PE_volledig_inactief

Percentage volwassenen dat geen fysiek werk doet, niet aan krachttraining doet en op geen enkele dag van de week 10 minuten of langer onafgebroken heeft gelopen, gefietst of gesport

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	18.8%	18.6 - 19.0
Geslacht		
Mannen	13.4%	13.1 - 13.7
Vrouwen	23.0%	22.7 - 23.3
Leeftijd		
18-24 jaar	14.8%	14.2 - 15.4
25-44 jaar	15.6%	15.2 - 16.0
45-64 jaar	17.5%	17.1 - 17.8
65 jaar of ouder	28.3%	27.7 - 28.9
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	17.6%	17.2 - 18.0
Samenwonend	14.3%	13.6 - 14.9
Ongehuwd, nooit gehuwd	18.0%	17.6 - 18.3
Gescheiden, niet hertrouwd	20.5%	19.8 - 21.2
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	33.5%	32.4 - 34.5
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	26.7%	26.1 - 27.3
Midden 1 (Mavo, LBO)	18.5%	18.1 - 18.8
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	18.5%	18.1 - 18.9
Hoog (HBO, WO)	11.8%	11.4 - 12.3
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	19.2%	18.9 - 19.5
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	17.5%	17.0 - 17.9
Enige moeite om rond te komen	16.5%	15.9 - 17.1
Grote moeite om rond te komen	23.1%	22.3 - 23.9

15.2.3 Eetgewoonten

FV2_cat2		
Percentage volwassenen dat voldoet aan de norm van twee of meer stuks fruit per dag		
	Percentage (%)	95% BI
Totaal	16.1%	15.9 - 16.3
Geslacht		
Mannen	15.0%	14.7 - 15.3
Vrouwen	17.0%	16.7 - 17.3
Leeftijd		
18-24 jaar	7.8%	7.3 - 8.2
25-44 jaar	15.2%	14.9 - 15.6
45-64 jaar	18.5%	18.2 - 18.9
65 jaar of ouder	17.5%	17.0 - 17.9
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	20.0%	19.6 - 20.4
Samenwonend	16.4%	15.7 - 17.0
Ongehuwd, nooit gehuwd	12.7%	12.4 - 13.0
Gescheiden, niet hertrouwd	17.4%	16.7 - 18.1
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	16.5%	15.7 - 17.3
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	10.8%	10.4 - 11.3
Midden 1 (Mavo, LBO)	13.4%	13.1 - 13.8
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	17.7%	17.3 - 18.1
Hoog (HBO, WO)	25.3%	24.7 - 25.9
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	18.8%	18.5 - 19.1
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	14.2%	13.8 - 14.6
Enige moeite om rond te komen	11.4%	10.9 - 11.9
Grote moeite om rond te komen	10.7%	10.1 - 11.3

FV3_cat2		
Percentage volwassenen dat voldoet aan de norm van twee of meer porties groente per dag		
	Percentage (%)	95% BI
Totaal	14.0%	13.8 - 14.2
Geslacht		
Mannen	14.7%	14.4 - 15.0
Vrouwen	13.5%	13.2 - 13.7
Leeftijd		
18-24 jaar	10.3%	9.8 - 10.9
25-44 jaar	12.9%	12.6 - 13.3
45-64 jaar	17.0%	16.7 - 17.4
65 jaar of ouder	11.9%	11.5 - 12.3
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	17.7%	17.3 - 18.0
Samenwonend	13.6%	13.0 - 14.3
Ongehuwd, nooit gehuwd	11.7%	11.4 - 12.0
Gescheiden, niet hertrouwd	15.1%	14.5 - 15.7
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	9.4%	8.8 - 10.1
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	8.0%	7.6 - 8.3
Midden 1 (Mavo, LBO)	11.0%	10.7 - 11.3
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	15.4%	15.1 - 15.8
Hoog (HBO, WO)	25.0%	24.4 - 25.7
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	17.0%	16.7 - 17.3
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	11.3%	11.0 - 11.7
Enige moeite om rond te komen	9.6%	9.1 - 10.1
Grote moeite om rond te komen	8.1%	7.6 - 8.6

FV5_cat2

Percentage volwassenen dat dagelijks frisdrank met prik, zoals Cola, Sprite, Fria, Busta, Monster, Coco Rico en Malta heeft gedronken in de 30 dagen voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	28.5%	28.3 - 28.8
Geslacht		
Mannen	32.5%	32.1 - 32.9
Vrouwen	25.4%	25.1 - 25.8
Leeftijd		
18-24 jaar	48.2%	47.3 - 49.0
25-44 jaar	34.3%	33.8 - 34.8
45-64 jaar	23.8%	23.4 - 24.2
65 jaar of ouder	18.2%	17.8 - 18.7
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	24.1%	23.7 - 24.6
Samenwonend	35.9%	35.0 - 36.8
Ongehuwd, nooit gehuwd	34.9%	34.5 - 35.4
Gescheiden, niet hertrouwd	17.8%	17.2 - 18.5
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	15.6%	14.8 - 16.4
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	22.8%	22.2 - 23.4
Midden 1 (Mavo, LBO)	32.4%	32.0 - 32.8
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	29.8%	29.4 - 30.3
Hoog (HBO, WO)	22.6%	22.0 - 23.2
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	27.6%	27.2 - 27.9
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	27.6%	27.1 - 28.1
Enige moeite om rond te komen	32.2%	31.5 - 33.0
Grote moeite om rond te komen	32.2%	31.3 - 33.1

FV6_cat2

Percentage volwassenen dat minstens 1 dag voedsel van een fastfood restaurant zoals McDonald's, KFC, Burger King, Pizza Hut of Wendy's heeft gegeten in de 7 dagen voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	40.8%	40.6 - 41.1
Geslacht		
Mannen	40.3%	39.9 - 40.7
Vrouwen	41.2%	40.9 - 41.6
Leeftijd		
18-24 jaar	65.0%	64.2 - 65.8
25-44 jaar	53.4%	52.9 - 53.9
45-64 jaar	35.2%	34.7 - 35.6
65 jaar of ouder	19.6%	19.1 - 20.1
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	35.5%	35.1 - 36.0
Samenwonend	45.7%	44.8 - 46.6
Ongehuwd, nooit gehuwd	49.4%	49.0 - 49.8
Gescheiden, niet hertrouwd	31.5%	30.7 - 32.3
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	20.7%	19.9 - 21.6
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	25.2%	24.6 - 25.8
Midden 1 (Mavo, LBO)	41.3%	40.9 - 41.8
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	49.4%	48.9 - 49.9
Hoog (HBO, WO)	39.8%	39.1 - 40.5
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	42.3%	41.9 - 42.6
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	39.9%	39.4 - 40.5
Enige moeite om rond te komen	39.9%	39.1 - 40.7
Grote moeite om rond te komen	35.0%	34.1 - 36.0

15.2.4 Roken

SK_roker		
Percentage volwassenen dat rookt (dagelijks en niet-dagelijks, alle soorten rookwaar)		
	Percentage (%)	95% BI
Totaal	13.6%	13.4 - 13.8
Geslacht		
Mannen	20.4%	20.1 - 20.8
Vrouwen	8.3%	8.1 - 8.5
Leeftijd		
18-24 jaar	9.4%	8.9 - 9.9
25-44 jaar	16.8%	16.4 - 17.2
45-64 jaar	14.7%	14.4 - 15.0
65 jaar of ouder	8.9%	8.5 - 9.3
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	11.5%	11.2 - 11.8
Samenwonend	18.9%	18.1 - 19.6
Ongehuwd, nooit gehuwd	14.7%	14.4 - 15.0
Gescheiden, niet hertrouwd	13.4%	12.8 - 14.0
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	9.8%	9.2 - 10.4
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	14.2%	13.7 - 14.7
Midden 1 (Mavo, LBO)	15.6%	15.3 - 15.9
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	10.8%	10.4 - 11.1
Hoog (HBO, WO)	13.5%	13.1 - 14.0
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	12.1%	11.9 - 12.3
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	13.1%	12.7 - 13.5
Enige moeite om rond te komen	16.2%	15.6 - 16.8
Grote moeite om rond te komen	21.3%	20.5 - 22.1

SK_sigaretten_shaggies		
Percentage volwassenen dat sigaretten en/of shaggies rookt (dagelijks en niet-dagelijks)		
	Percentage (%)	95% BI
Totaal	11.3%	11.2 - 11.5
Geslacht		
Mannen	17.4%	17.1 - 17.7
Vrouwen	6.6%	6.4 - 6.8
Leeftijd		
18-24 jaar	8.1%	7.7 - 8.6
25-44 jaar	14.7%	14.3 - 15.0
45-64 jaar	11.9%	11.6 - 12.2
65 jaar of ouder	7.0%	6.7 - 7.3
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	9.3%	9.0 - 9.6
Samenwonend	14.6%	14.0 - 15.3
Ongehuwd, nooit gehuwd	13.0%	12.7 - 13.3
Gescheiden, niet hertrouwd	10.5%	9.9 - 11.0
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	7.6%	7.0 - 8.2
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	11.8%	11.3 - 12.2
Midden 1 (Mavo, LBO)	12.7%	12.4 - 13.0
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	9.4%	9.1 - 9.7
Hoog (HBO, WO)	11.5%	11.1 - 12.0
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	10.2%	10.0 - 10.5
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	10.8%	10.5 - 11.2
Enige moeite om rond te komen	13.4%	12.9 - 14.0
Grote moeite om rond te komen	17.4%	16.7 - 18.2

SK_zware_roker

Percentage volwassenen dat 21 of meer sigaretten en/of shaggies per dag rookt (zware roker)

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	0.4%	0.4 - 0.4
Geslacht		
Mannen	0.6%	0.6 - 0.7
Vrouwen	0.2%	0.2 - 0.3
Leeftijd		
18-24 jaar	0.0%	-
25-44 jaar	0.2%	0.1 - 0.2
45-64 jaar	0.8%	0.7 - 0.9
65 jaar of ouder	0.3%	0.2 - 0.3
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	0.3%	0.3 - 0.4
Samenwonend	0.8%	0.7 - 1.0
Ongehuwd, nooit gehuwd	0.4%	0.3 - 0.4
Gescheiden, niet hertrouwd	0.4%	0.3 - 0.5
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	0.4%	0.3 - 0.6
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	0.4%	0.3 - 0.5
Midden 1 (Mavo, LBO)	0.4%	0.3 - 0.4
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	0.4%	0.3 - 0.4
Hoog (HBO, WO)	0.6%	0.5 - 0.7
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	0.5%	0.4 - 0.5
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	0.3%	0.2 - 0.3
Enige moeite om rond te komen	0.6%	0.5 - 0.8
Grote moeite om rond te komen	0.0%	-

SK_meeroker

Percentage volwassenen dat meerookt (komt u in aanraking met tabaksrook binnenshuis, maar rookt zelf niet)

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	17.6%	17.4 - 17.8
Geslacht		
Mannen	18.7%	18.3 - 19.0
Vrouwen	16.8%	16.6 - 17.1
Leeftijd		
18-24 jaar	33.1%	32.2 - 33.9
25-44 jaar	20.5%	20.1 - 21.0
45-64 jaar	15.4%	15.1 - 15.8
65 jaar of ouder	9.1%	8.8 - 9.5
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	12.9%	12.5 - 13.2
Samenwonend	19.0%	18.2 - 19.8
Ongehuwd, nooit gehuwd	23.3%	22.9 - 23.7
Gescheiden, niet hertrouwd	16.4%	15.7 - 17.1
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	6.9%	6.3 - 7.5
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	16.1%	15.6 - 16.7
Midden 1 (Mavo, LBO)	19.1%	18.7 - 19.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	21.3%	20.9 - 21.8
Hoog (HBO, WO)	8.2%	7.8 - 8.7
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	16.5%	16.2 - 16.8
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	13.4%	12.9 - 13.8
Enige moeite om rond te komen	26.8%	26.0 - 27.6
Grote moeite om rond te komen	24.1%	23.1 - 25.0

15.2.5 Alcoholgebruik

AL_alcoholgebruiker		
Percentage volwassenen dat alcohol heeft gedronken in de 12 maanden voor het interview		
	Percentage (%)	95% BI
Totaal	57.6%	57.3 - 57.9
Geslacht		
Mannen	69.4%	69.0 - 69.8
Vrouwen	48.5%	48.1 - 48.8
Leeftijd		
18-24 jaar	63.5%	62.6 - 64.3
25-44 jaar	63.3%	62.8 - 63.8
45-64 jaar	59.3%	58.9 - 59.8
65 jaar of ouder	42.6%	42.0 - 43.3
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	59.1%	58.6 - 59.6
Samenwonend	65.5%	64.6 - 66.3
Ongehuwd, nooit gehuwd	58.4%	58.0 - 58.8
Gescheiden, niet hertrouwd	55.0%	54.1 - 55.9
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	38.5%	37.4 - 39.5
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	39.1%	38.4 - 39.8
Midden 1 (Mavo, LBO)	57.3%	56.9 - 57.8
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	63.2%	62.7 - 63.7
Hoog (HBO, WO)	67.3%	66.6 - 67.9
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	58.2%	57.8 - 58.6
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	57.5%	57.0 - 58.1
Enige moeite om rond te komen	55.3%	54.6 - 56.1
Grote moeite om rond te komen	57.2%	56.2 - 43.8

AL_ex_alcoholgebruiker		
Percentage volwassenen dat vroeger alcohol dronk, maar in de 12 maanden voor het interview niet meer		
	Percentage (%)	95% BI
Totaal	8.7%	8.6 - 8.9
Geslacht		
Mannen	7.3%	7.1 - 7.5
Vrouwen	9.8%	9.6 - 10.1
Leeftijd		
18-24 jaar	4.3%	4.0 - 4.7
25-44 jaar	4.8%	4.6 - 5.0
45-64 jaar	9.0%	8.8 - 9.3
65 jaar of ouder	16.5%	16.1 - 17.0
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	8.0%	7.7 - 8.3
Samenwonend	7.1%	6.6 - 7.5
Ongehuwd, nooit gehuwd	7.0%	6.8 - 7.2
Gescheiden, niet hertrouwd	13.6%	13.0 - 14.2
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	18.4%	17.6 - 19.3
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	15.8%	15.3 - 16.3
Midden 1 (Mavo, LBO)	8.7%	8.4 - 8.9
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	6.7%	6.5 - 7.0
Hoog (HBO, WO)	5.3%	5.0 - 5.6
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	8.0%	7.8 - 8.2
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	9.6%	9.3 - 10.0
Enige moeite om rond te komen	10.0%	9.6 - 10.5
Grote moeite om rond te komen	9.5%	8.9 - 10.1

AL_zware_drinker

Percentage volwassenen dat een zware drinker is (drinkt één of meer dagen in de week 6 of meer (mannen) of 4 of meer (vrouwen) glazen alcoholhoudende drank tijdens één gelegenheid)

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	5.2%	5.1 - 5.4
Geslacht		
Mannen	7.5%	7.2 - 7.7
Vrouwen	3.5%	3.4 - 3.6
Leeftijd		
18-24 jaar	6.0%	5.6 - 6.4
25-44 jaar	6.7%	6.5 - 7.0
45-64 jaar	5.6%	5.4 - 5.8
65 jaar of ouder	1.8%	1.7 - 2.0
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	5.0%	4.8 - 5.3
Samenwonend	7.8%	7.3 - 8.3
Ongehuwd, nooit gehuwd	5.0%	4.8 - 5.2
Gescheiden, niet hertrouwd	6.2%	5.7 - 6.6
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	2.5%	2.2 - 2.9
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	2.2%	2.1 - 2.5
Midden 1 (Mavo, LBO)	5.5%	5.3 - 5.7
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	6.0%	5.7 - 6.2
Hoog (HBO, WO)	6.3%	6.0 - 6.6
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	4.7%	4.5 - 4.9
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	5.3%	5.1 - 5.6
Enige moeite om rond te komen	7.5%	7.1 - 8.0
Grote moeite om rond te komen	5.0%	4.6 - 5.5

AL_overmatige_drinker

Percentage volwassenen dat een overmatige drinker is (drinkt 21 of meer (mannen) of 14 of meer (vrouwen) glazen alcoholhoudende drank per week)

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	3.8%	3.7 - 3.9
Geslacht		
Mannen	6.5%	6.3 - 6.7
Vrouwen	1.7%	1.6 - 1.8
Leeftijd		
18-24 jaar	1.4%	1.2 - 1.6
25-44 jaar	4.2%	4.0 - 4.4
45-64 jaar	4.2%	4.0 - 4.4
65 jaar of ouder	3.5%	3.3 - 3.8
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	4.8%	4.6 - 5.0
Samenwonend	4.5%	4.1 - 4.9
Ongehuwd, nooit gehuwd	2.7%	2.6 - 2.9
Gescheiden, niet hertrouwd	4.9%	4.6 - 5.3
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	2.5%	2.2 - 2.8
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	2.0%	1.8 - 2.2
Midden 1 (Mavo, LBO)	3.8%	3.6 - 3.9
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	3.6%	3.4 - 3.8
Hoog (HBO, WO)	6.0%	5.7 - 6.4
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	3.4%	3.3 - 3.6
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	3.4%	3.2 - 3.6
Enige moeite om rond te komen	5.9%	5.6 - 6.3
Grote moeite om rond te komen	3.9%	3.6 - 4.3

AL_binge_drinker

Percentage volwassenen dat een binge drinker is (drinkt één of meer dagen in de maand 6 of meer glazen alcoholhoudende drank tijdens één gelegenheid)

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	18.5%	18.3 - 18.8
Geslacht		
Mannen	28.1%	27.7 - 28.5
Vrouwen	11.1%	10.9 - 11.3
Leeftijd		
18-24 jaar	17.7%	17.1 - 18.4
25-44 jaar	23.5%	23.1 - 24.0
45-64 jaar	18.5%	18.2 - 18.9
65 jaar of ouder	11.4%	11.0 - 11.8
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	18.0%	17.6 - 18.4
Samenwonend	26.2%	25.4 - 27.0
Ongehuwd, nooit gehuwd	19.0%	18.7 - 19.4
Gescheiden, niet hertrouwd	16.2%	15.6 - 16.9
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	11.1%	10.4 - 11.8
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	10.8%	10.4 - 11.3
Midden 1 (Mavo, LBO)	20.8%	20.4 - 21.1
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	20.0%	19.6 - 20.4
Hoog (HBO, WO)	18.6%	18.0 - 19.1
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	18.5%	18.3 - 18.8
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	18.0%	17.6 - 18.5
Enige moeite om rond te komen	19.0%	18.4 - 19.6
Grote moeite om rond te komen	19.4%	18.6 - 20.2

15.2.6 Drugsgebruik

DR1

Percentage volwassenen dat softdrugs, zoals cannabis, hasj en marihuana, heeft gebruikt in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	2.3%	2.3 - 2.4
Geslacht		
Mannen	4.3%	4.2 - 4.5
Vrouwen	0.8%	0.7 - 0.9
Leeftijd		
18-24 jaar	3.4%	3.1 - 3.7
25-44 jaar	4.2%	4.0 - 4.6
45-64 jaar	1.3%	1.3 - 1.5
65 jaar of ouder	0.8%	0.7 - 0.9
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	1.6%	1.5 - 1.8
Samenwonend	2.8%	2.5 - 3.1
Ongehuwd, nooit gehuwd	3.3%	3.1 - 3.4
Gescheiden, niet hertrouwd	1.7%	1.5 - 2.0
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	0.4%	0.3 - 0.5
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	2.2%	2.0 - 2.4
Midden 1 (Mavo, LBO)	2.8%	2.6 - 2.9
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	1.6%	1.5 - 1.7
Hoog (HBO, WO)	2.9%	2.7 - 3.2
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	1.7%	1.6 - 1.8
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	2.3%	2.2 - 2.5
Enige moeite om rond te komen	3.0%	2.7 - 3.2
Grote moeite om rond te komen	6.2%	5.7 - 6.6

DR2

Percentage volwassenen dat in harddrugs, zoals cocaïne en ecstasy, heeft gebruikt de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	0.5%	0.5 - 0.6
Geslacht		
Mannen	0.9%	0.8 - 1.0
Vrouwen	0.2%	0.2 - 0.2
Leeftijd		
18-24 jaar	0.0%	-
25-44 jaar	0.6%	0.5 - 0.6
45-64 jaar	0.7%	0.6 - 0.8
65 jaar of ouder	0.4%	0.3 - 0.5
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	0.3%	0.3 - 0.4
Samenwonend	0.0%	-
Ongehuwd, nooit gehuwd	0.5%	0.4 - 0.6
Gescheiden, niet hertrouwd	1.7%	1.5 - 2.0
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	0.4%	0.3 - 0.5
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	1.2%	1.1 - 1.4
Midden 1 (Mavo, LBO)	0.8%	0.7 - 0.9
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	0.0%	-
Hoog (HBO, WO)	0.0%	-
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	0.3%	0.3 - 0.3
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	0.1%	0.1 - 0.1
Enige moeite om rond te komen	0.2%	0.2 - 0.3
Grote moeite om rond te komen	3.6%	3.3 - 4.0

15.2.7 Sociale steun**SS1_cat2**

Percentage volwassenen dat met niemand zo'n goede band heeft dat zij op hem/haar kan rekenen wanneer hij/zij ernstige persoonlijke problemen heeft

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	5.9%	5.8 - 6.0
Geslacht		
Mannen	6.7%	6.5 - 6.9
Vrouwen	5.3%	5.1 - 5.4
Leeftijd		
18-24 jaar	5.9%	5.5 - 6.3
25-44 jaar	3.5%	3.3 - 3.7
45-64 jaar	6.4%	6.1 - 6.6
65 jaar of ouder	8.7%	8.3 - 8.7
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	5.5%	5.3 - 5.7
Samenwonend	4.2%	3.9 - 4.6
Ongehuwd, nooit gehuwd	5.4%	5.2 - 5.6
Gescheiden, niet hertrouwd	10.8%	10.3 - 11.4
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	6.0%	5.5 - 6.6
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	10.2%	9.8 - 10.6
Midden 1 (Mavo, LBO)	6.5%	6.3 - 6.7
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	4.2%	4.0 - 4.4
Hoog (HBO, WO)	3.2%	3.0 - 3.5
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	5.4%	5.2 - 5.6
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	5.6%	5.3 - 5.8
Enige moeite om rond te komen	5.5%	5.1 - 5.9
Grote moeite om rond te komen	10.9%	10.3 - 11.5

SS2_cat2

Percentage volwassenen dat aangeeft dat andere mensen weinig tot geen belangstelling en interesse hebben voor wat zij doen

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	2.9%	2.8 - 3.0
Geslacht		
Mannen	3.4%	3.2 - 3.5
Vrouwen	2.6%	2.4 - 2.7
Leeftijd		
18-24 jaar	0.6%	0.5 - 0.7
25-44 jaar	2.5%	2.4 - 2.7
45-64 jaar	3.3%	3.1 - 3.5
65 jaar of ouder	4.1%	3.8 - 4.3
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	2.4%	2.3 - 2.6
Samenwonend	2.2%	1.9 - 2.4
Ongehuwd, nooit gehuwd	3.0%	2.9 - 3.2
Gescheiden, niet hertrouwd	4.8%	4.5 - 5.2
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	2.8%	2.4 - 3.2
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	4.3%	4.0 - 4.6
Midden 1 (Mavo, LBO)	3.4%	3.2 - 3.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	2.1%	2.0 - 2.3
Hoog (HBO, WO)	1.8%	1.7 - 2.0
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	2.3%	2.2 - 2.5
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	1.4%	1.3 - 1.6
Enige moeite om rond te komen	4.2%	3.9 - 4.5
Grote moeite om rond te komen	9.1%	8.6 - 9.7

SS3_cat3

Percentage volwassenen dat aangeeft dat het (heel) moeilijk is om praktische hulp te krijgen van hun burens als zij dat nodig hebben

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	15.7%	15.5 - 15.9
Geslacht		
Mannen	14.5%	14.2 - 14.8
Vrouwen	16.7%	16.4 - 17.0
Leeftijd		
18-24 jaar	14.8%	14.2 - 15.4
25-44 jaar	16.5%	16.1 - 16.9
45-64 jaar	14.6%	14.3 - 14.9
65 jaar of ouder	17.1%	16.6 - 17.5
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	13.9%	13.6 - 14.2
Samenwonend	15.8%	15.1 - 16.4
Ongehuwd, nooit gehuwd	16.1%	15.8 - 16.5
Gescheiden, niet hertrouwd	17.2%	16.5 - 17.9
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	19.7%	18.8 - 20.6
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	20.3%	19.8 - 20.9
Midden 1 (Mavo, LBO)	17.3%	17.0 - 17.6
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	13.6%	13.3 - 14.0
Hoog (HBO, WO)	10.9%	10.5 - 11.4
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	13.2%	13.0 - 13.5
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	16.4%	16.0 - 16.8
Enige moeite om rond te komen	14.5%	14.0 - 15.1
Grote moeite om rond te komen	32.8%	31.9 - 33.7

15.2.8 Woonomgeving

EN1A_cat2

Percentage volwassenen dat thuis aan muggen blootgesteld is geweest in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	90.1%	90.0 - 90.3
Geslacht		
Mannen	90.4%	90.1 - 90.6
Vrouwen	89.9%	89.7 - 90.2
Leeftijd		
18-24 jaar	89.3%	88.8 - 89.8
25-44 jaar	91.5%	91.2 - 91.8
45-64 jaar	89.4%	89.1 - 89.7
65 jaar of ouder	89.8%	89.4 - 90.2
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	91.7%	91.4 - 92.0
Samenwonend	88.3%	87.7 - 88.9
Ongehuwd, nooit gehuwd	89.8%	89.5 - 90.1
Gescheiden, niet hertrouwd	88.1%	87.5 - 88.7
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	90.0%	89.3 - 90.7
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	91.7%	91.3 - 92.1
Midden 1 (Mavo, LBO)	89.9%	89.6 - 90.2
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	88.9%	88.5 - 89.2
Hoog (HBO, WO)	91.4%	91.0 - 91.8
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	89.5%	89.3 - 89.7
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	91.5%	91.2 - 91.8
Enige moeite om rond te komen	90.8%	90.3 - 91.2
Grote moeite om rond te komen	89.3%	88.7 - 89.9

EN1B_cat2

Percentage volwassenen dat thuis aan knaagdieren blootgesteld is geweest in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	32.5%	32.3 - 32.8
Geslacht		
Mannen	32.6%	32.2 - 33.0
Vrouwen	32.5%	32.2 - 32.9
Leeftijd		
18-24 jaar	26.4%	25.7 - 27.2
25-44 jaar	32.2%	31.7 - 32.7
45-64 jaar	33.4%	33.0 - 33.9
65 jaar of ouder	34.6%	34.0 - 35.2
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	35.1%	34.6 - 35.6
Samenwonend	29.4%	28.6 - 30.2
Ongehuwd, nooit gehuwd	31.8%	31.4 - 32.2
Gescheiden, niet hertrouwd	31.1%	30.3 - 32.0
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	31.2%	30.2 - 32.2
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	37.9%	37.2 - 38.6
Midden 1 (Mavo, LBO)	34.0%	33.5 - 34.4
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	28.7%	28.3 - 29.2
Hoog (HBO, WO)	30.7%	30.0 - 31.3
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	29.8%	29.5 - 30.2
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	32.7%	32.1 - 33.2
Enige moeite om rond te komen	33.3%	32.6 - 34.1
Grote moeite om rond te komen	49.4%	48.5 - 50.4

EN1C_cat2

Percentage volwassenen dat thuis aan vuil en afval blootgesteld is geweest in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	26.5%	26.3 - 26.8
Geslacht		
Mannen	25.8%	25.5 - 26.2
Vrouwen	27.1%	26.7 - 27.4
Leeftijd		
18-24 jaar	26.3%	25.6 - 27.1
25-44 jaar	28.8%	28.4 - 29.3
45-64 jaar	26.0%	25.6 - 26.4
65 jaar of ouder	24.0%	23.5 - 24.6
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	23.8%	23.4 - 24.2
Samenwonend	28.5%	27.6 - 29.3
Ongehuwd, nooit gehuwd	30.0%	29.6 - 30.4
Gescheiden, niet hertrouwd	20.8%	20.1 - 21.5
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	23.8%	22.9 - 24.8
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	31.6%	30.9 - 32.2
Midden 1 (Mavo, LBO)	28.4%	28.0 - 28.8
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	24.3%	23.9 - 24.7
Hoog (HBO, WO)	20.9%	20.3 - 21.4
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	22.9%	22.6 - 23.2
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	28.1%	27.6 - 28.6
Enige moeite om rond te komen	31.7%	31.0 - 32.5
Grote moeite om rond te komen	39.1%	38.2 - 40.1

EN1D_cat2

Percentage volwassenen dat thuis aan geluidsoverlast blootgesteld is geweest in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	26.8%	26.5 - 27.0
Geslacht		
Mannen	25.3%	24.9 - 25.6
Vrouwen	27.9%	25.6 - 28.3
Leeftijd		
18-24 jaar	32.2%	31.4 - 33.0
25-44 jaar	27.4%	26.9 - 27.8
45-64 jaar	25.9%	25.5 - 26.3
65 jaar of ouder	24.6%	24.0 - 25.1
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	24.8%	24.4 - 25.3
Samenwonend	26.2%	25.4 - 27.0
Ongehuwd, nooit gehuwd	29.8%	29.4 - 30.2
Gescheiden, niet hertrouwd	25.1%	24.3 - 25.9
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	20.8%	20.0 - 21.7
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	23.8%	23.2 - 24.4
Midden 1 (Mavo, LBO)	24.8%	24.4 - 25.2
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	28.2%	27.7 - 28.6
Hoog (HBO, WO)	32.0%	31.1 - 32.6
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	26.0%	25.7 - 26.4
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	28.3%	27.8 - 28.8
Enige moeite om rond te komen	21.1%	20.4 - 21.7
Grote moeite om rond te komen	36.0%	35.1 - 36.9

EN1E_cat2

Percentage volwassenen dat thuis aan criminaliteit blootgesteld is geweest in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	15.6%	15.4 - 15.8
Geslacht		
Mannen	16.2%	15.9 - 16.5
Vrouwen	15.1%	14.8 - 15.4
Leeftijd		
18-24 jaar	10.9%	10.4 - 11.5
25-44 jaar	16.6%	16.3 - 17.0
45-64 jaar	15.2%	14.9 - 15.6
65 jaar of ouder	17.1%	16.6 - 17.5
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	16.5%	16.2 - 16.9
Samenwonend	18.4%	17.7 - 19.1
Ongehuwd, nooit gehuwd	14.0%	13.7 - 14.3
Gescheiden, niet hertrouwd	16.5%	15.9 - 17.2
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	15.4%	14.6 - 16.2
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	14.5%	14.0 - 15.0
Midden 1 (Mavo, LBO)	14.0%	13.6 - 14.3
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	17.0%	16.6 - 17.4
Hoog (HBO, WO)	18.0%	17.4 - 18.5
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	16.3%	16.0 - 16.6
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	14.2%	13.8 - 14.6
Enige moeite om rond te komen	13.0%	12.5 - 13.5
Grote moeite om rond te komen	18.3%	17.6 - 19.1

EN1F_cat2

Percentage volwassenen dat thuis aan luchtvervuiling (fijnstof, roet, rook) van industriegebied Schottegat (Isla) of andere industriële bronnen blootgesteld is geweest in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	18.3%	18.0 - 18.5
Geslacht		
Mannen	18.1%	17.8 - 18.4
Vrouwen	18.4%	18.1 - 18.7
Leeftijd		
18-24 jaar	15.6%	15.0 - 16.3
25-44 jaar	20.2%	19.8 - 20.6
45-64 jaar	19.3%	18.9 - 19.6
65 jaar of ouder	14.7%	14.3 - 15.2
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	17.6%	17.2 - 18.0
Samenwonend	23.1%	22.3 - 23.9
Ongehuwd, nooit gehuwd	18.9%	18.5 - 19.2
Gescheiden, niet hertrouwd	15.1%	14.5 - 15.8
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	15.5%	14.8 - 16.3
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	18.9%	18.4 - 19.5
Midden 1 (Mavo, LBO)	16.4%	16.1 - 16.7
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	18.1%	17.7 - 18.5
Hoog (HBO, WO)	22.5%	21.9 - 23.1
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	17.8%	17.5 - 18.0
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	18.2%	17.7 - 18.6
Enige moeite om rond te komen	18.5%	17.9 - 19.1
Grote moeite om rond te komen	21.6%	20.8 - 22.4

EN1G_cat2

Percentage volwassenen dat thuis aan stank van industriegebied Schottegat (Isla) of andere industriële bronnen blootgesteld is geweest in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	22.2%	22.0 - 22.4
Geslacht		
Mannen	21.5%	21.2 - 21.9
Vrouwen	22.7%	22.4 - 23.0
Leeftijd		
18-24 jaar	20.3%	19.6 - 21.0
25-44 jaar	23.7%	23.2 - 24.1
45-64 jaar	23.7%	23.4 - 24.1
65 jaar of ouder	18.0%	17.5 - 18.5
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	22.4%	22.0 - 22.9
Samenwonend	25.0%	24.2 - 25.8
Ongehuwd, nooit gehuwd	22.7%	22.3 - 23.1
Gescheiden, niet hertrouwd	20.3%	19.6 - 21.1
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	16.8%	16.0 - 17.6
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	23.3%	22.7 - 23.9
Midden 1 (Mavo, LBO)	20.6%	20.2 - 20.9
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	21.6%	21.1 - 22.0
Hoog (HBO, WO)	26.2%	25.6 - 26.9
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	21.2%	20.9 - 21.5
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	21.9%	21.4 - 22.4
Enige moeite om rond te komen	24.7%	24.0 - 25.3
Grote moeite om rond te komen	26.0%	25.1 - 26.8

15.3 Gebruik van zorgvoorzieningen

15.3.1 Mantelzorg

IC1

Percentage volwassenen dat minstens één keer per week mantelzorg geeft aan één of meerdere personen die lijden aan beperkingen vanwege hun **Leeftijd**, hun gezondheid of een handicap

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	20.2%	20.0 - 20.5
Geslacht		
Mannen	17.8%	17.5 - 18.1
Vrouwen	22.1%	21.8 - 22.5
Leeftijd		
18-24 jaar	22.6%	21.9 - 23.3
25-44 jaar	19.6%	19.2 - 20.0
45-64 jaar	23.4%	23.1 - 23.8
65 jaar of ouder	13.9%	13.4 - 14.3
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	20.1%	19.7 - 20.5
Samenwonend	16.7%	16.0 - 17.4
Ongehuwd, nooit gehuwd	21.8%	21.4 - 22.1
Gescheiden, niet hertrouwd	22.1%	21.4 - 22.8
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	13.5%	12.8 - 14.3
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	13.4%	13.0 - 13.9
Midden 1 (Mavo, LBO)	20.1%	19.7 - 20.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	24.1%	23.6 - 24.5
Hoog (HBO, WO)	20.3%	19.8 - 20.9
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	19.6%	19.3 - 19.9
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	22.1%	21.6 - 22.6
Enige moeite om rond te komen	20.4%	19.8 - 21.1
Grote moeite om rond te komen	18.7%	17.9 - 19.5

IC2A

Percentage volwassenen dat minstens één keer per week mantelzorg geeft aan één of meerdere leden van de familie (van de volwassenen die mantelzorg geven)

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	63.7%	63.1 - 64.3
Geslacht		
Mannen	61.6%	60.6 - 62.6
Vrouwen	64.9%	64.2 - 65.7
Leeftijd		
18-24 jaar	*	*
25-44 jaar	62.7%	61.6 - 63.8
45-64 jaar	62.4%	61.5 - 63.3
65 jaar of ouder	58.1%	56.4 - 59.7
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	64.7%	63.7 - 65.8
Samenwonend	*	*
Ongehuwd, nooit gehuwd	63.4%	62.5 - 64.3
Gescheiden, niet hertrouwd	*	*
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	*	*
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	*	*
Midden 1 (Mavo, LBO)	63.0%	62.0 - 64.0
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	63.0%	61.9 - 64.0
Hoog (HBO, WO)	*	*
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	66.7%	65.9 - 67.5
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	64.0%	62.8 - 65.2
Enige moeite om rond te komen	*	*
Grote moeite om rond te komen	*	*

IC2B

Percentage volwassenen dat minstens één keer per week mantelzorg geeft aan één of meerdere niet-leden van de familie (van de volwassenen die mantelzorg geven)

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	36.3%	35.8 - 37.0
Geslacht		
Mannen	38.4%	37.4 - 39.4
Vrouwen	35.1%	34.3 - 35.8
Leeftijd		
18-24 jaar	*	*
25-44 jaar	37.3%	36.2 - 38.4
45-64 jaar	37.6%	36.7 - 38.5
65 jaar of ouder	41.9%	40.3 - 43.6
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	35.3%	34.2 - 36.3
Samenwonend	*	*
Ongehuwd, nooit gehuwd	36.6%	35.7 - 37.5
Gescheiden, niet hertrouwd	*	*
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	*	*
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	*	*
Midden 1 (Mavo, LBO)	37.0%	36.0 - 38.0
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	37.0%	36.0 - 38.1
Hoog (HBO, WO)	*	*
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	33.3%	32.5 - 34.1
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	36.0%	34.8 - 37.2
Enige moeite om rond te komen	*	*
Grote moeite om rond te komen	*	*

IC3_cat2

Percentage volwassenen dat 20 uur of meer per week mantelzorg geeft (van de volwassenen die mantelzorg geven)

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	16.9%	16.5 - 17.4
Geslacht		
Mannen	15.8%	15.0 - 16.6
Vrouwen	17.6%	17.0 - 18.2
Leeftijd		
18-24 jaar	*	*
25-44 jaar	19.3%	18.4 - 20.2
45-64 jaar	18.6%	17.8 - 19.3
65 jaar of ouder	13.5%	12.4 - 14.7
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	15.3%	14.5 - 16.1
Samenwonend	*	*
Ongehuwd, nooit gehuwd	18.2%	17.5 - 18.9
Gescheiden, niet hertrouwd	*	*
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	*	*
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	*	*
Midden 1 (Mavo, LBO)	17.8%	17.0 - 18.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	17.8%	17.0 - 18.6
Hoog (HBO, WO)	*	*
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	13.0%	12.5 - 13.6
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	19.4%	18.4 - 20.4
Enige moeite om rond te komen	*	*
Grote moeite om rond te komen	*	*

15.3.2 Verzekering

S12		
Percentage volwassenen dat een ziektekostenverzekering heeft		
	Percentage (%)	95% BI
Totaal	99.2%	99.2 - 99.3
Geslacht		
Mannen	98.7%	98.6 - 98.8
Vrouwen	99.6%	99.6 - 99.7
Leeftijd		
18-24 jaar	99.3%	99.1 - 99.4
25-44 jaar	98.9%	98.8 - 99.0
45-64 jaar	99.1%	99.0 - 99.2
65 jaar of ouder	99.8%	99.7 - 99.8
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	99.1%	99.0 - 99.2
Samenwonend	100.0%	-
Ongehuwd, nooit gehuwd	99.3%	99.2 - 99.4
Gescheiden, niet hertrouwd	98.0%	97.7 - 98.2
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	100.0%	-
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	99.3%	99.2 - 99.4
Midden 1 (Mavo, LBO)	98.7%	98.6 - 98.9
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	99.5%	99.4 - 99.5
Hoog (HBO, WO)	99.8%	99.7 - 99.8
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	99.0%	99.0 - 99.1
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	99.5%	99.4 - 99.5
Enige moeite om rond te komen	99.4%	99.2 - 99.5
Grote moeite om rond te komen	99.5%	99.3 - 99.6

S13		
Percentage volwassenen dat voor ziektekosten verzekerd is via de SVB		
	Percentage (%)	95% BI
Totaal	85.9%	85.7 - 86.1
Geslacht		
Mannen	83.4%	83.1 - 83.8
Vrouwen	87.8%	87.6 - 88.1
Leeftijd		
18-24 jaar	89.9%	89.4 - 90.5
25-44 jaar	85.4%	85.1 - 85.8
45-64 jaar	82.4%	82.0 - 82.7
65 jaar of ouder	91.2%	90.9 - 91.6
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	78.9%	78.5 - 79.3
Samenwonend	85.4%	84.8 - 86.1
Ongehuwd, nooit gehuwd	91.1%	90.9 - 91.4
Gescheiden, niet hertrouwd	84.5%	83.8 - 85.1
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	90.2%	89.5 - 90.9
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	96.2%	95.9 - 96.4
Midden 1 (Mavo, LBO)	92.6%	95.9 - 96.4
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	83.8%	83.4 - 84.2
Hoog (HBO, WO)	63.1%	62.4 - 63.8
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	80.5%	80.2 - 80.8
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	89.4%	89.0 - 89.7
Enige moeite om rond te komen	95.8%	95.5 - 96.1
Grote moeite om rond te komen	97.8%	97.5 - 98.1

15.3.3 Eerstelijns gezondheidszorg

AM3

Percentage volwassenen dat een huisarts heeft bezocht in verband met zijn/haar eigen gezondheid in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	78.0%	77.7 - 78.2
Geslacht		
Mannen	71.5%	71.1 - 71.9
Vrouwen	82.9%	82.7 - 83.2
Leeftijd		
18-24 jaar	72.0%	71.3 - 72.8
25-44 jaar	76.7%	76.3 - 77.1
45-64 jaar	78.2%	77.8 - 78.6
65 jaar of ouder	82.5%	82.0 - 83.0
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	78.5%	78.1 - 78.9
Samenwonend	77.2%	76.4 - 77.9
Ongehuwd, nooit gehuwd	76.8%	76.4 - 77.2
Gescheiden, niet hertrouwd	79.3%	78.5 - 80.0
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	81.5%	80.6 - 82.3
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	77.8%	77.2 - 78.4
Midden 1 (Mavo, LBO)	74.5%	74.1 - 74.9
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	82.1%	81.8 - 82.5
Hoog (HBO, WO)	78.5%	77.9 - 79.1
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	76.7%	76.4 - 77.0
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	79.1%	78.7 - 79.6
Enige moeite om rond te komen	83.4%	82.8 - 84.0
Grote moeite om rond te komen	74.9%	74.1 - 75.8

AM5

Percentage volwassenen dat tijdens het laatste consult met de huisarts is doorverwezen naar een apotheek, een andere zorgverlener of voor diagnostiek (van de volwassenen die in de 12 maanden voor het interview een huisarts heeft bezocht)

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	89.6%	89.4 - 89.8
Geslacht		
Mannen	88.7%	88.3 - 89.0
Vrouwen	90.2%	90.0 - 90.5
Leeftijd		
18-24 jaar	87.1%	86.4 - 87.8
25-44 jaar	88.6%	88.2 - 88.9
45-64 jaar	89.5%	89.2 - 89.8
65 jaar of ouder	92.4%	92.1 - 92.8
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	89.8%	89.4 - 90.1
Samenwonend	89.2%	88.6 - 89.9
Ongehuwd, nooit gehuwd	89.4%	89.0 - 89.7
Gescheiden, niet hertrouwd	90.3%	89.7 - 90.9
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	89.9%	89.1 - 90.6
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	93.9%	93.6 - 94.3
Midden 1 (Mavo, LBO)	89.9%	89.6 - 90.2
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	88.8%	88.5 - 89.2
Hoog (HBO, WO)	85.9%	85.3 - 86.5
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	89.4%	89.2 - 89.7
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	91.0%	90.6 - 91.4
Enige moeite om rond te komen	89.0%	88.5 - 89.6
Grote moeite om rond te komen	87.7%	87.0 - 88.5

AM1_cat3

Percentage volwassenen dat een tandarts of orthodontist (voor zichzelf) heeft bezocht in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	53.9%	53.6 - 54.2
Geslacht		
Mannen	50.4%	49.9 - 50.8
Vrouwen	56.6%	56.2 - 57.0
Leeftijd		
18-24 jaar	52.2%	51.3 - 53.0
25-44 jaar	54.0%	53.5 - 54.5
45-64 jaar	57.6%	57.2 - 58.1
65 jaar of ouder	47.5%	46.9 - 48.1
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	55.7%	55.2 - 56.2
Samenwonend	58.3%	57.4 - 59.2
Ongehuwd, nooit gehuwd	52.6%	52.2 - 53.1
Gescheiden, niet hertrouwd	56.2%	55.3 - 57.1
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	43.2%	42.1 - 44.3
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	34.5%	33.8 - 35.1
Midden 1 (Mavo, LBO)	48.7%	48.2 - 49.1
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	60.1%	59.6 - 60.6
Hoog (HBO, WO)	75.2%	74.5 - 75.8
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	58.8%	58.5 - 59.2
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	54.4%	53.8 - 55.0
Enige moeite om rond te komen	45.1%	44.3 - 45.9
Grote moeite om rond te komen	31.4%	30.5 - 32.4

AM11

Percentage volwassenen dat een fysiotherapeut heeft bezocht in verband met zijn/haar eigen gezondheid in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	14.7%	14.5 - 14.9
Geslacht		
Mannen	12.0%	11.7 - 12.3
Vrouwen	16.8%	16.5 - 17.1
Leeftijd		
18-24 jaar	8.0%	7.5 - 8.5
25-44 jaar	12.0%	11.6 - 12.3
45-64 jaar	17.5%	17.1 - 17.8
65 jaar of ouder	17.1%	16.6 - 17.6
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	16.6%	16.3 - 17.0
Samenwonend	13.4%	12.8 - 14.0
Ongehuwd, nooit gehuwd	11.1%	10.8 - 11.4
Gescheiden, niet hertrouwd	21.6%	20.9 - 22.4
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	18.8%	17.9 - 19.6
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	12.7%	12.3 - 13.2
Midden 1 (Mavo, LBO)	15.1%	14.8 - 15.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	14.1%	13.8 - 14.5
Hoog (HBO, WO)	16.7%	16.2 - 17.2
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	14.4%	14.1 - 14.7
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	15.6%	15.2 - 16.1
Enige moeite om rond te komen	15.9%	15.3 - 16.5
Grote moeite om rond te komen	12.0%	11.4 - 12.6

AM13A

Percentage volwassenen dat gebruik heeft gemaakt van de diensten van een psycholoog in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	5.7%	5.6 - 5.8
Geslacht		
Mannen	5.4%	5.2 - 5.6
Vrouwen	5.9%	5.7 - 6.1
Leeftijd		
18-24 jaar	5.1%	4.7 - 5.4
25-44 jaar	8.2%	7.9 - 8.4
45-64 jaar	4.9%	4.7 - 5.1
65 jaar of ouder	3.7%	3.5 - 4.0
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	5.1%	4.9 - 5.4
Samenwonend	2.9%	2.6 - 3.2
Ongehuwd, nooit gehuwd	7.1%	6.9 - 7.3
Gescheiden, niet hertrouwd	6.3%	5.9 - 6.8
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	2.7%	2.3 - 3.0
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	5.1%	4.8 - 5.4
Midden 1 (Mavo, LBO)	5.2%	5.1 - 5.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	6.5%	6.2 - 6.7
Hoog (HBO, WO)	5.9%	5.6 - 6.3
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	4.7%	4.6 - 4.9
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	5.8%	5.6 - 6.1
Enige moeite om rond te komen	7.2%	6.8 - 7.6
Grote moeite om rond te komen	9.8%	9.2 - 10.4

AM13B

Percentage volwassenen dat gebruik heeft gemaakt van de diensten van een medisch laboratorium in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	59.4%	59.2 - 59.7
Geslacht		
Mannen	51.4%	51.0 - 51.8
Vrouwen	65.7%	65.3 - 66.0
Leeftijd		
18-24 jaar	40.5%	39.7 - 41.4
25-44 jaar	53.8%	53.3 - 54.3
45-64 jaar	62.0%	61.5 - 63.4
65 jaar of ouder	73.2%	72.7 - 73.8
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	62.6%	62.1 - 63.1
Samenwonend	58.2%	57.3 - 59.1
Ongehuwd, nooit gehuwd	54.0%	53.5 - 54.4
Gescheiden, niet hertrouwd	66.7%	65.8 - 67.5
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	68.8%	67.8 - 69.8
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	58.2%	57.5 - 58.9
Midden 1 (Mavo, LBO)	56.1%	55.6 - 56.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	62.7%	62.2 - 63.2
Hoog (HBO, WO)	62.7%	62.0 - 63.3
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	59.7%	59.4 - 60.1
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	61.9%	61.4 - 62.5
Enige moeite om rond te komen	55.0%	54.2 - 55.8
Grote moeite om rond te komen	56.9%	56.0 - 57.9

AM13C

Percentage volwassenen dat gebruik heeft gemaakt van de diensten van een diëtist of voedingsdeskundige in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	7.7%	7.6 - 7.9
Geslacht		
Mannen	5.8%	5.6 - 6.0
Vrouwen	9.2%	8.9 - 9.4
Leeftijd		
18-24 jaar	3.2%	2.9 - 3.5
25-44 jaar	6.6%	6.3 - 6.8
45-64 jaar	9.7%	9.5 - 10.0
65 jaar of ouder	8.0%	7.6 - 8.3
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	8.5%	8.2 - 8.8
Samenwonend	6.0%	5.6 - 6.5
Ongehuwd, nooit gehuwd	7.5%	7.2 - 7.7
Gescheiden, niet hertrouwd	7.2%	6.7 - 7.6
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	8.5%	7.9 - 9.1
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	7.0%	6.6 - 7.3
Midden 1 (Mavo, LBO)	8.0%	7.8 - 8.3
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	8.1%	7.8 - 8.4
Hoog (HBO, WO)	6.9%	6.6 - 7.3
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	8.4%	8.2 - 8.6
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	7.5%	7.2 - 7.8
Enige moeite om rond te komen	6.2%	5.9 - 6.6
Grote moeite om rond te komen	5.9%	5.4 - 6.3

AM13D

Percentage volwassenen dat gebruik heeft gemaakt van de diensten van een alternatief geneeskundige in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	4.5%	4.4 - 4.7
Geslacht		
Mannen	3.6%	3.4 - 3.7
Vrouwen	5.3%	5.1 - 5.5
Leeftijd		
18-24 jaar	0.6%	0.5 - 0.7
25-44 jaar	4.7%	4.5 - 4.9
45-64 jaar	5.7%	5.5 - 5.9
65 jaar of ouder	4.1%	3.9 - 4.4
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	5.3%	5.1 - 5.5
Samenwonend	3.7%	3.3 - 4.0
Ongehuwd, nooit gehuwd	4.2%	4.0 - 4.4
Gescheiden, niet hertrouwd	4.7%	4.3 - 5.1
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	3.8%	3.4 - 4.3
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	3.3%	3.0 - 3.5
Midden 1 (Mavo, LBO)	4.1%	3.9 - 4.3
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	4.8%	4.6 - 5.0
Hoog (HBO, WO)	6.5%	6.1 - 6.8
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	5.5%	5.3 - 5.6
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	3.2%	3.0 - 3.4
Enige moeite om rond te komen	4.1%	3.8 - 4.4
Grote moeite om rond te komen	2.6%	2.3 - 2.9

AM14

Percentage volwassenen dat gebruik heeft gemaakt van de diensten van de thuiszorg in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	2.8%	2.8 - 2.
Geslacht		
Mannen	2.5%	2.3 - 2.6
Vrouwen	3.1%	3.0 - 3.3
Leeftijd		
18-24 jaar	0.0%	-
25-44 jaar	1.3%	1.2 - 1.5
45-64 jaar	2.1%	2.0 - 2.3
65 jaar of ouder	8.0%	7.6 - 8.3
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	2.0%	1.9 - 2.2
Samenwonend	1.8%	1.6 - 2.0
Ongehuwd, nooit gehuwd	2.3%	2.2 - 2.4
Gescheiden, niet hertrouwd	3.1%	2.8 - 3.5
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	11.2%	10.5 - 11.9
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	6.4%	6.0 - 6.7
Midden 1 (Mavo, LBO)	3.3%	3.2 - 3.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	1.2%	1.1 - 1.4
Hoog (HBO, WO)	1.0%	0.8 - 1.1
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	2.7%	2.6 - 2.8
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	2.1%	2.0 - 2.3
Enige moeite om rond te komen	4.6%	4.2 - 4.9
Grote moeite om rond te komen	3.4%	3.1 - 3.8

15.3.4 Tweedelijns gezondheidszorg**AM7**

Percentage volwassenen dat een medisch specialist heeft bezocht in verband met zijn/haar eigen gezondheid in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	34.7%	34.5 - 35.0
Geslacht		
Mannen	29.1%	28.7 - 29.5
Vrouwen	39.2%	38.8 - 39.5
Leeftijd		
18-24 jaar	21.7%	21.0 - 22.5
25-44 jaar	26.6%	21.1 - 27.0
45-64 jaar	36.6%	36.2 - 37.0
65 jaar of ouder	50.6%	50.0 - 51.2
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	38.4%	38.0 - 38.9
Samenwonend	33.9%	33.0 - 34.8
Ongehuwd, nooit gehuwd	28.4%	28.1 - 28.8
Gescheiden, niet hertrouwd	44.1%	43.2 - 44.9
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	43.0%	42.0 - 44.1
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	38.4%	37.8 - 39.1
Midden 1 (Mavo, LBO)	30.9%	30.5 - 31.3
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	36.2%	35.7 - 36.7
Hoog (HBO, WO)	37.3%	36.7 - 38.0
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	34.2%	33.8 - 34.5
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	37.4%	36.8 - 37.9
Enige moeite om rond te komen	34.1%	33.3 - 34.9
Grote moeite om rond te komen	32.2%	31.3 - 33.1

AM9_PoliSehos

Percentage volwassenen waarvan een consult met een medisch specialist plaats vond in het St. Elisabeth Hospitaal (van de volwassenen die in de 12 maanden voor het interview een medisch specialist hebben bezocht)

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	21.1%	20.8 - 21.5
Geslacht		
Mannen	19.7%	19.1 - 20.3
Vrouwen	22.0%	21.5 - 22.5
Leeftijd		
18-24 jaar	*	*
25-44 jaar	18.6%	17.9 - 19.4
45-64 jaar	24.6%	24.0 - 25.3
65 jaar of ouder	18.8%	18.2 - 19.5
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	19.6%	19.0 - 20.3
Samenwonend	*	*
Ongehuwd, nooit gehuwd	21.5%	20.9 - 22.2
Gescheiden, niet hertrouwd	21.1%	20.0 - 22.2
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	18.6%	17.4 - 26.6
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	17.6%	16.8 - 18.5
Midden 1 (Mavo, LBO)	22.8%	22.1 - 26.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	22.0%	21.3 - 22.7
Hoog (HBO, WO)	20.2%	19.3 - 21.2
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	17.8%	17.3 - 18.3
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	25.7%	24.9 - 26.6
Enige moeite om rond te komen	29.0%	27.7 - 30.2
Grote moeite om rond te komen	*	*

AM9_ofisina

Percentage volwassenen waarvan een consult met een medisch specialist plaats vond in de praktijk van de medisch specialist (van de volwassenen die in de 12 maanden voor het interview een medisch specialist hebben bezocht)

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	73.0%	72.6 - 73.4
Geslacht		
Mannen	74.3%	73.6 - 75.0
Vrouwen	72.3%	71.8 - 72.8
Leeftijd		
18-24 jaar	*	*
25-44 jaar	73.2%	72.3 - 74.0
45-64 jaar	69.1%	68.4 - 69.8
65 jaar of ouder	78.4%	77.7 - 79.2
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	73.7%	73.0 - 74.4
Samenwonend	*	*
Ongehuwd, nooit gehuwd	73.2%	72.4 - 73.9
Gescheiden, niet hertrouwd	72.1%	70.9 - 73.3
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	76.0%	74.5 - 77.4
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	77.8%	76.9 - 78.7
Midden 1 (Mavo, LBO)	72.8%	72.0 - 73.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	71.7%	71.0 - 72.5
Hoog (HBO, WO)	70.7%	69.7 - 71.8
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	73.9%	73.4 - 74.5
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	71.7%	70.8 - 72.6
Enige moeite om rond te komen	67.6%	66.3 - 68.9
Grote moeite om rond te komen	*	*

AM9_buitenlandtot

Percentage volwassenen waarvan een consult met een medisch specialist plaats vond in het buitenland (van de volwassenen die in de 12 maanden voor het interview een medisch specialist hebben bezocht)

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	2.6%	2.5 - 2.8
Geslacht		
Mannen	1.7%	1.5 - 1.9
Vrouwen	3.2%	3.0 - 3.4
Leeftijd		
18-24 jaar	*	*
25-44 jaar	4.8%	4.3 - 5.2
45-64 jaar	1.9%	1.7 - 2.1
65 jaar of ouder	2.0%	1.8 - 2.3
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	3.2%	2.9 - 3.5
Samenwonend	*	*
Ongehuwd, nooit gehuwd	2.8%	2.5 - 3.1
Gescheiden, niet hertrouwd	3.3%	2.9 - 3.8
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	0.0%	-
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	0.0%	-
Midden 1 (Mavo, LBO)	1.6%	1.4 - 1.9
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	3.4%	3.1 - 3.7
Hoog (HBO, WO)	6.1%	5.6 - 6.7
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	3.6%	3.4 - 3.9
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	2.1%	1.9 - 2.4
Enige moeite om rond te komen	0.9%	0.7 - 1.2
Grote moeite om rond te komen	*	*

HO1

Percentage volwassenen dat in een ziekenhuis is opgenomen waarbij één of meerdere nachten in het ziekenhuis zijn doorgebracht in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	7.6%	7.4 - 7.7
Geslacht		
Mannen	6.2%	6.0 - 6.4
Vrouwen	8.7%	8.5 - 8.9
Leeftijd		
18-24 jaar	3.5%	3.2 - 3.9
25-44 jaar	6.7%	6.4 - 6.9
45-64 jaar	8.4%	8.1 - 8.6
65 jaar of ouder	9.7%	9.4 - 10.1
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	6.8%	6.5 - 7.0
Samenwonend	7.4%	6.9 - 7.9
Ongehuwd, nooit gehuwd	6.9%	6.7 - 7.1
Gescheiden, niet hertrouwd	11.2%	10.7 - 11.8
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	10.7%	10.1 - 11.4
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	8.1%	7.8 - 8.2
Midden 1 (Mavo, LBO)	7.4%	7.2 - 7.7
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	7.9%	7.6 - 8.2
Hoog (HBO, WO)	6.8%	6.5 - 7.2
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	7.4%	7.2 - 7.6
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	6.6%	6.3 - 6.9
Enige moeite om rond te komen	8.7%	8.3 - 9.2
Grote moeite om rond te komen	10.2%	9.6 - 10.8

HO3

Percentage volwassenen dat in een ziekenhuis is opgenomen voor dagbehandeling, voor een diagnose, behandeling of iets anders, maar waarbij een overnachting niet nodig was in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	6.1%	5.9 - 6.2
Geslacht		
Mannen	5.7%	5.5 - 5.9
Vrouwen	6.3%	6.1 - 6.5
Leeftijd		
18-24 jaar	3.2%	2.9 - 3.5
25-44 jaar	4.8%	4.6 - 5.1
45-64 jaar	6.0%	5.8 - 6.2
65 jaar of ouder	9.6%	9.3 - 10.0
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	7.2%	6.9 - 7.4
Samenwonend	7.8%	7.3 - 8.3
Ongehuwd, nooit gehuwd	4.4%	4.2 - 4.6
Gescheiden, niet hertrouwd	7.9%	7.5 - 8.4
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	5.8%	5.3 - 6.3
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	6.1%	5.8 - 6.5
Midden 1 (Mavo, LBO)	5.3%	5.1 - 5.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	6.0%	5.8 - 6.3
Hoog (HBO, WO)	8.0%	7.6 - 8.4
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	5.8%	5.6 - 6.0
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	7.6%	7.3 - 7.9
Enige moeite om rond te komen	5.1%	4.8 - 5.5
Grote moeite om rond te komen	5.0%	4.6 - 5.5

15.3.5 Gebruik van geneesmiddelen

MD1

Percentage volwassenen dat geneesmiddelen heeft gebruikt die door een arts zijn voorgeschreven in de 2 weken voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	50.0%	49.8 - 50.3
Geslacht		
Mannen	41.0%	40.6 - 41.4
Vrouwen	57.1%	56.7 - 57.4
Leeftijd		
18-24 jaar	30.3%	29.5 - 31.1
25-44 jaar	34.6%	34.1 - 35.1
45-64 jaar	54.4%	53.9 - 54.9
65 jaar of ouder	75.9%	75.3 - 76.4
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	54.4%	53.9 - 54.9
Samenwonend	45.3%	44.4 - 46.2
Ongehuwd, nooit gehuwd	42.3%	41.9 - 42.7
Gescheiden, niet hertrouwd	58.8%	57.9 - 60.0
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	70.7%	69.7 - 71.7
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	64.1%	63.5 - 64.8
Midden 1 (Mavo, LBO)	49.2%	48.8 - 49.7
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	46.4%	45.9 - 46.9
Hoog (HBO, WO)	44.2%	43.5 - 44.9
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	47.9%	47.5 - 48.2
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	51.8%	51.3 - 52.4
Enige moeite om rond te komen	51.9%	51.1 - 52.7
Grote moeite om rond te komen	57.1%	56.1 - 58.1

MD2

Percentage volwassenen dat geneesmiddelen, kruiden en vitamines heeft gebruikt die niet door een arts zijn voorgeschreven in de 2 weken voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	48.7%	48.4 - 49.0
Geslacht		
Mannen	42.6%	42.2 - 43.1
Vrouwen	53.4%	53.0 - 53.8
Leeftijd		
18-24 jaar	46.2%	45.3 - 47.0
25-44 jaar	49.1%	48.6 - 49.6
45-64 jaar	50.1%	49.7 - 50.6
65 jaar of ouder	46.7%	46.0 - 47.3
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	46.5%	46.0 - 47.0
Samenwonend	47.7%	46.8 - 48.6
Ongehuwd, nooit gehuwd	48.2%	47.8 - 48.7
Gescheiden, niet hertrouwd	56.1%	55.3 - 57.0
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	52.7%	51.6 - 53.8
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	40.0%	38.3 - 40.7
Midden 1 (Mavo, LBO)	46.0%	45.6 - 46.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	54.0%	53.5 - 54.5
Hoog (HBO, WO)	54.2%	53.5 - 54.9
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	49.8%	49.5 - 50.2
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	46.9%	46.3 - 47.4
Enige moeite om rond te komen	48.4%	47.6 - 49.2
Grote moeite om rond te komen	46.7%	45.7 - 47.7

MD_anticonceptie

Percentage 18- tot 49-jarige vrouwen dat de pil of andere hormonale anticonceptie heeft gebruikt in de 2 weken voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	20.7%	20.2 - 21.1
Geslacht		
Mannen	-	-
Vrouwen	20.7%	20.2 - 21.1
Leeftijd		
18-24 jaar	*	*
25-44 jaar	26.0%	25.4 - 26.6
45-64 jaar	9.9%	9.3 - 10.6
65 jaar of ouder	-	-
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	21.5%	20.7 - 22.4
Samenwonend	*	*
Ongehuwd, nooit gehuwd	19.7%	19.2 - 20.3
Gescheiden, niet hertrouwd	*	*
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	*	*
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	*	*
Midden 1 (Mavo, LBO)	16.6%	16.0 - 17.3
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	26.1%	25.4 - 26.8
Hoog (HBO, WO)	23.6%	22.6 - 24.6
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	20.6%	20.0 - 21.1
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	20.5%	19.7 - 21.4
Enige moeite om rond te komen	*	*
Grote moeite om rond te komen	*	*

15.3.6 Preventieve zorg

PA1		
Percentage volwassenen dat een influenzavaccinatie (grieprik) heeft gehad in het afgelopen griepseizoen		
	Percentage (%)	95% BI
Totaal	3.3%	3.2 - 3.4
Geslacht		
Mannen	3.0%	2.9 - 3.2
Vrouwen	3.4%	3.3 - 3.6
Leeftijd		
18-24 jaar	3.8%	3.4 - 4.1
25-44 jaar	1.3%	1.2 - 1.4
45-64 jaar	2.5%	2.4 - 2.7
65 jaar of ouder	7.4%	7.0 - 7.7
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	3.6%	3.4 - 3.7
Samenwonend	2.7%	2.5 - 3.1
Ongehuwd, nooit gehuwd	2.8%	2.6 - 2.9
Gescheiden, niet hertrouwd	3.8%	3.5 - 4.1
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	4.8%	4.4 - 5.3
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	5.1%	4.8 - 5.4
Midden 1 (Mavo, LBO)	3.0%	2.8 - 3.1
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	2.5%	2.4 - 2.7
Hoog (HBO, WO)	3.4%	3.1 - 3.6
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	3.3%	3.2 - 3.4
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	2.9%	2.7 - 3.1
Enige moeite om rond te komen	3.8%	3.5 - 4.1
Grote moeite om rond te komen	3.3%	2.9 - 3.6

PA2		
Percentage volwassenen dat hun bloeddruk door een professionele zorgverlener heeft laten meten in de 5 jaar voor het interview		
	Percentage (%)	95% BI
Totaal	90.9%	90.7 - 91.1
Geslacht		
Mannen	86.2%	85.9 - 86.4
Vrouwen	94.6%	94.4 - 94.8
Leeftijd		
18-24 jaar	69.0%	68.2 - 69.8
25-44 jaar	90.1%	89.8 - 90.4
45-64 jaar	94.7%	94.5 - 94.9
65 jaar of ouder	96.6%	96.3 - 96.8
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	94.8%	94.5 - 95.0
Samenwonend	95.1%	94.7 - 95.5
Ongehuwd, nooit gehuwd	85.0%	84.7 - 85.3
Gescheiden, niet hertrouwd	95.7%	95.3 - 96.1
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	95.7%	95.2 - 96.1
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	90.5%	90.1 - 90.9
Midden 1 (Mavo, LBO)	89.2%	89.0 - 89.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	91.3%	91.0 - 91.6
Hoog (HBO, WO)	94.5%	94.2 - 94.8
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	90.5%	90.3 - 90.7
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	92.0%	91.7 - 92.3
Enige moeite om rond te komen	91.1%	90.6 - 91.5
Grote moeite om rond te komen	90.4%	89.8 - 91.0

PA3

Percentage volwassenen dat hun cholesterol door een professionele zorgverlener heeft laten meten in de 3 jaar voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	77.7%	77.5 - 78.0
Geslacht		
Mannen	71.6%	71.3 - 72.0
Vrouwen	82.5%	82.2 - 82.7
Leeftijd		
18-24 jaar	43.7%	42.9 - 44.6
25-44 jaar	72.5%	72.1 - 73.0
45-64 jaar	84.6%	84.3 - 84.9
65 jaar of ouder	90.7%	90.3 - 91.0
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	82.8%	82.5 - 83.2
Samenwonend	78.0%	77.2 - 78.7
Ongehuwd, nooit gehuwd	68.9%	68.5 - 69.3
Gescheiden, niet hertrouwd	90.6%	90.1 - 91.1
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	87.9%	87.2 - 88.6
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	80.0%	79.5 - 80.6
Midden 1 (Mavo, LBO)	73.9%	73.5 - 74.3
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	78.9%	78.4 - 79.3
Hoog (HBO, WO)	82.5%	81.9 - 83.0
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	77.9%	77.6 - 78.2
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	80.4%	79.9 - 80.8
Enige moeite om rond te komen	76.1%	75.5 - 76.8
Grote moeite om rond te komen	71.3%	70.4 - 72.2

PA4

Percentage volwassenen dat hun bloedsuiker door een professionele zorgverlener heeft laten meten in de 3 jaar voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	77.0%	76.7 - 77.2
Geslacht		
Mannen	71.1%	70.7 - 71.5
Vrouwen	81.6%	81.3 - 81.9
Leeftijd		
18-24 jaar	43.8%	43.0 - 44.7
25-44 jaar	72.7%	72.2 - 73.1
45-64 jaar	82.9%	82.6 - 83.3
65 jaar of ouder	89.9%	89.5 - 90.3
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	82.4%	82.0 - 82.8
Samenwonend	75.2%	74.4 - 76.0
Ongehuwd, nooit gehuwd	68.5%	68.1 - 68.9
Gescheiden, niet hertrouwd	89.4%	88.8 - 89.9
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	87.2%	86.4 - 87.9
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	78.8%	78.3 - 79.4
Midden 1 (Mavo, LBO)	72.2%	71.8 - 72.6
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	79.2%	78.8 - 79.6
Hoog (HBO, WO)	82.5%	81.9 - 83.0
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	77.4%	77.1 - 77.7
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	79.3%	78.9 - 79.8
Enige moeite om rond te komen	76.7%	76.0 - 77.4
Grote moeite om rond te komen	67.7%	66.7 - 68.6

PA5

Percentage volwassenen dat getest is op bloed in de ontlasting in de 2 jaar voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	25.4%	25.2 - 25.7
Geslacht		
Mannen	25.3%	25.0 - 25.7
Vrouwen	25.5%	25.2 - 25.8
Leeftijd		
18-24 jaar	11.6%	11.1 - 12.2
25-44 jaar	24.0%	23.6 - 24.5
45-64 jaar	27.8%	27.4 - 28.2
65 jaar of ouder	30.4%	29.8 - 31.0
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	28.8%	28.3 - 29.2
Samenwonend	27.9%	27.1 - 28.7
Ongehuwd, nooit gehuwd	21.9%	21.6 - 22.3
Gescheiden, niet hertrouwd	28.4%	27.6 - 29.2
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	22.8%	21.9 - 23.8
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	26.3%	25.7 - 26.9
Midden 1 (Mavo, LBO)	26.6%	26.2 - 27.0
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	23.9%	23.5 - 24.4
Hoog (HBO, WO)	24.6%	24.0 - 25.2
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	25.4%	25.1 - 25.8
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	24.4%	23.9 - 24.9
Enige moeite om rond te komen	29.0%	28.2 - 29.7
Grote moeite om rond te komen	23.1%	22.3 - 24.0

PA6

Percentage volwassenen dat een colonoscopie (darmonderzoek) heeft gehad in de 12 maanden voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	4.2%	4.1 - 4.3
Geslacht		
Mannen	4.2%	4.0 - 4.3
Vrouwen	4.2%	4.1 - 4.4
Leeftijd		
18-24 jaar	0.0%	-
25-44 jaar	2.3%	2.1 - 2.4
45-64 jaar	5.3%	5.1 - 5.5
65 jaar of ouder	7.2%	6.9 - 7.5
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	4.1%	3.9 - 4.3
Samenwonend	6.0%	5.6 - 6.4
Ongehuwd, nooit gehuwd	3.2%	3.0 - 3.3
Gescheiden, niet hertrouwd	7.1%	6.7 - 7.6
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	4.2%	3.8 - 4.7
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	5.7%	5.4 - 6.0
Midden 1 (Mavo, LBO)	4.2%	4.0 - 4.4
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	3.0%	2.9 - 3.2
Hoog (HBO, WO)	4.8%	4.5 - 5.1
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	3.9%	3.8 - 4.1
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	4.3%	4.0 - 4.5
Enige moeite om rond te komen	4.5%	4.2 - 4.8
Grote moeite om rond te komen	5.4%	4.9 - 5.8

PA7

Percentage vrouwen dat een mammografie (röntgenfoto van de borst) heeft gehad in de 2 jaar voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	43.3%	42.9 - 43.7
Geslacht		
Mannen	-	-
Vrouwen	43.3%	42.9 - 43.7
Leeftijd		
18-24 jaar	*	*
25-44 jaar	23.3%	22.7 - 23.9
45-64 jaar	66.5%	66.0 - 67.1
65 jaar of ouder	47.1%	46.3 - 47.9
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	51.8%	51.1 - 52.6
Samenwonend	45.9%	44.6 - 47.3
Ongehuwd, nooit gehuwd	33.0%	32.5 - 33.5
Gescheiden, niet hertrouwd	59.3%	58.2 - 60.4
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	44.2%	43.0 - 45.5
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	39.2%	38.4 - 40.1
Midden 1 (Mavo, LBO)	46.1%	45.5 - 46.7
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	39.1%	38.4 - 39.8
Hoog (HBO, WO)	49.1%	48.1 - 50.0
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	44.0%	43.5 - 44.6
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	43.1%	42.4 - 43.8
Enige moeite om rond te komen	44.6%	43.6 - 45.7
Grote moeite om rond te komen	37.4%	36.2 - 38.6

PA8

Percentage vrouwen dat een uitstrijkje van de baarmoederhals heeft gehad in de 3 jaar voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	48.9%	48.6 - 49.3
Geslacht		
Mannen	-	-
Vrouwen	48.9%	48.6 - 49.3
Leeftijd		
18-24 jaar	*	*
25-44 jaar	62.8%	62.1 - 63.4
45-64 jaar	60.0%	59.4 - 60.6
65 jaar of ouder	24.8%	24.1 - 25.5
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	61.6%	60.9 - 62.3
Samenwonend	67.6%	66.3 - 68.9
Ongehuwd, nooit gehuwd	42.6%	42.1 - 43.2
Gescheiden, niet hertrouwd	47.1%	46.0 - 48.2
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	27.3%	26.2 - 28.4
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	29.3%	28.5 - 30.1
Midden 1 (Mavo, LBO)	46.2%	45.6 - 46.8
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	54.7%	54.0 - 55.4
Hoog (HBO, WO)	67.9%	67.0 - 68.8
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	50.1%	49.6 - 50.6
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	51.5%	50.7 - 52.2
Enige moeite om rond te komen	43.8%	42.8 - 44.8
Grote moeite om rond te komen	42.7%	41.5 - 44.0

PA10

Percentage diabetici dat een klinisch oogonderzoek heeft gehad in de 2 jaar voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	67.4%	66.5 - 68.3
Geslacht		
Mannen	60.4%	58.9 - 61.8
Vrouwen	72.5%	71.4 - 73.6
Leeftijd		
18-24 jaar	*	*
25-44 jaar	*	*
45-64 jaar	*	*
65 jaar of ouder	70.0%	68.7 - 71.2
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	67.2%	65.7 - 68.7
Samenwonend	*	*
Ongehuwd, nooit gehuwd	*	*
Gescheiden, niet hertrouwd	*	*
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	*	*
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	*	*
Midden 1 (Mavo, LBO)	67.6%	66.3 - 69.0
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	*	*
Hoog (HBO, WO)	*	*
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	69.1%	67.8 - 70.4
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	*	*
Enige moeite om rond te komen	*	*
Grote moeite om rond te komen	*	*

PA12

Percentage diabetici dat een klinisch voetonderzoek heeft gehad in de 2 jaar voor het interview

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	29.2%	28.4 - 30.1
Geslacht		
Mannen	24.4%	23.1 - 25.7
Vrouwen	32.7%	31.5 - 33.9
Leeftijd		
18-24 jaar	*	*
25-44 jaar	*	*
45-64 jaar	*	*
65 jaar of ouder	31.4%	30.1 - 32.6
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	25.0%	23.7 - 26.5
Samenwonend	*	*
Ongehuwd, nooit gehuwd	*	*
Gescheiden, niet hertrouwd	*	*
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	*	*
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	*	*
Midden 1 (Mavo, LBO)	29.3%	28.0 - 30.6
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	*	*
Hoog (HBO, WO)	*	*
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	29.8%	28.6 - 31.0
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	*	*
Enige moeite om rond te komen	*	*
Grote moeite om rond te komen	*	*

15.3.7 Bereikbaarheid en onbeantwoorde behoeften aan zorg

AM15A

Percentage volwassenen dat, met hun gebruikelijke wijze van vervoer, er minder dan 30 minuten over doet om bij hun huisarts te komen

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	91.1%	90.9 - 91.2
Geslacht		
Mannen	93.1%	92.9 - 93.3
Vrouwen	89.5%	89.3 - 89.8
Leeftijd		
18-24 jaar	88.8%	88.3 - 89.4
25-44 jaar	92.0%	91.7 - 92.2
45-64 jaar	90.9%	90.6 - 91.2
65 jaar of ouder	91.3%	91.0 - 91.7
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	92.5%	92.3 - 92.8
Samenwonend	89.7%	89.1 - 90.3
Ongehuwd, nooit gehuwd	90.4%	90.2 - 90.7
Gescheiden, niet hertrouwd	90.3%	89.7 - 90.8
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	91.2%	90.6 - 91.8
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	87.3%	86.8 - 87.7
Midden 1 (Mavo, LBO)	89.3%	89.0 - 89.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	92.5%	92.2 - 92.7
Hoog (HBO, WO)	97.0%	96.7 - 97.2
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	92.5%	92.3 - 92.7
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	91.1%	90.7 - 91.4
Enige moeite om rond te komen	88.1%	87.6 - 88.6
Grote moeite om rond te komen	86.0%	85.4 - 86.7

AM15B

Percentage volwassenen dat, met hun gebruikelijke wijze van vervoer, er minder dan 30 minuten over doet om bij het dichtstbijzijnde ziekenhuis te komen

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	82.9%	82.7 - 83.1
Geslacht		
Mannen	84.9%	84.6 - 85.2
Vrouwen	81.4%	81.1 - 81.7
Leeftijd		
18-24 jaar	81.4%	80.8 - 82.1
25-44 jaar	85.5%	85.2 - 85.9
45-64 jaar	82.6%	82.3 - 83.0
65 jaar of ouder	80.3%	79.8 - 80.8
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	86.2%	85.9 - 86.6
Samenwonend	87.2%	86.6 - 87.8
Ongehuwd, nooit gehuwd	80.6%	80.3 - 81.0
Gescheiden, niet hertrouwd	80.9%	80.1 - 81.5
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	78.1%	77.2 - 79.0
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	73.6%	73.0 - 74.2
Midden 1 (Mavo, LBO)	82.1%	81.8 - 82.4
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	85.8%	85.4 - 86.1
Hoog (HBO, WO)	89.3%	88.9 - 89.8
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	83.9%	83.6 - 84.2
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	84.6%	84.2 - 85.0
Enige moeite om rond te komen	78.2%	77.5 - 78.9
Grote moeite om rond te komen	78.5%	77.6 - 79.3

AM15C

Percentage volwassenen dat, met hun gebruikelijke wijze van vervoer, er minder dan 30 minuten over doet om bij de afdeling spoedeisende hulp (St. Elisabeth Hospitaal) te komen

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	71.3%	71.0 - 71.5
Geslacht		
Mannen	72.3%	72.0 - 72.7
Vrouwen	70.4%	70.1 - 70.8
Leeftijd		
18-24 jaar	66.6%	65.8 - 67.4
25-44 jaar	74.8%	74.3 - 75.2
45-64 jaar	72.4%	72.0 - 72.8
65 jaar of ouder	66.2%	65.6 - 66.8
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	74.3%	73.9 - 74.7
Samenwonend	70.9%	70.1 - 71.7
Ongehuwd, nooit gehuwd	70.4%	70.1 - 70.9
Gescheiden, niet hertrouwd	69.7%	68.9 - 70.5
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	64.5%	63.5 - 65.6
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	66.1%	65.5 - 66.8
Midden 1 (Mavo, LBO)	70.9%	70.5 - 71.3
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	70.6%	70.1 - 71.0
Hoog (HBO, WO)	78.9%	78.3 - 79.5
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	72.5%	72.1 - 72.8
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	69.6%	69.1 - 70.1
Enige moeite om rond te komen	68.5%	67.8 - 69.3
Grote moeite om rond te komen	72.0%	71.1 - 72.9

AM15D

Percentage volwassenen dat, met hun gebruikelijke wijze van vervoer, er minder dan 30 minuten over doet om bij de dichtstbijzijnde apotheek te komen

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	97.5%	97.4 - 97.6
Geslacht		
Mannen	97.5%	97.4 - 97.7
Vrouwen	97.5%	97.3 - 97.6
Leeftijd		
18-24 jaar	98.6%	98.4 - 98.8
25-44 jaar	98.7%	98.6 - 98.8
45-64 jaar	97.2%	97.0 - 97.3
65 jaar of ouder	95.7%	95.4 - 96.0
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	98.2%	98.1 - 98.4
Samenwonend	96.0%	95.6 - 96.3
Ongehuwd, nooit gehuwd	97.7%	97.6 - 97.9
Gescheiden, niet hertrouwd	96.6%	96.2 - 96.9
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	96.0%	95.6 - 96.4
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	95.4%	95.1 - 95.6
Midden 1 (Mavo, LBO)	97.5%	97.4 - 97.6
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	97.9%	97.7 - 98.0
Hoog (HBO, WO)	99.0%	98.9 - 99.2
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	98.1%	98.0 - 98.2
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	97.0%	96.8 - 97.2
Enige moeite om rond te komen	96.5%	96.2 - 96.7
Grote moeite om rond te komen	96.1%	95.7 - 96.5

UN1A

Percentage volwassenen dat moest wachten op zorg doordat het te lang duurde om een afspraak te krijgen in de 12 maanden voor het interview (onder volwassenen die behoefte hadden aan zorg)

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	17.4%	17.1 - 17.6
Geslacht		
Mannen	12.4%	12.1 - 12.8
Vrouwen	20.9%	20.5 - 21.2
Leeftijd		
18-24 jaar	11.7%	11.1 - 12.4
25-44 jaar	18.7%	18.2 - 19.1
45-64 jaar	17.5%	17.1 - 17.9
65 jaar of ouder	17.6%	17.1 - 18.2
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	19.3%	18.9 - 19.8
Samenwonend	16.6%	15.9 - 17.5
Ongehuwd, nooit gehuwd	13.9%	13.5 - 14.2
Gescheiden, niet hertrouwd	23.6%	22.8 - 24.5
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	19.3%	18.3 - 20.2
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	17.1%	16.6 - 17.7
Midden 1 (Mavo, LBO)	14.5%	14.1 - 14.8
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	17.9%	17.5 - 18.4
Hoog (HBO, WO)	23.5%	22.8 - 24.2
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	14.6%	14.3 - 14.9
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	19.4%	18.9 - 19.9
Enige moeite om rond te komen	22.7%	21.9 - 23.4
Grote moeite om rond te komen	21.7%	20.8 - 22.6

UN1B

Percentage volwassenen dat moest wachten op zorg door problemen met de afstand of met vervoer in de 12 maanden voor het interview (onder volwassenen die behoefte hadden aan zorg)

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	3.4%	3.3 - 3.5
Geslacht		
Mannen	2.3%	2.2 - 2.5
Vrouwen	4.2%	4.0 - 4.3
Leeftijd		
18-24 jaar	0.8%	0.6 - 1.0
25-44 jaar	3.8%	3.6 - 4.0
45-64 jaar	3.9%	3.7 - 4.1
65 jaar of ouder	3.2%	3.0
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	2.2%	2.0 - 2.3
Samenwonend	4.8%	4.4 - 5.3
Ongehuwd, nooit gehuwd	3.4%	3.2 - 3.6
Gescheiden, niet hertrouwd	4.1%	3.7 - 4.5
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	6.4%	5.9 - 7.0
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	5.8%	5.4 - 6.2
Midden 1 (Mavo, LBO)	2.7%	2.5 - 2.9
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	3.4%	3.2 - 3.6
Hoog (HBO, WO)	2.7%	2.4 - 2.9
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	2.5%	2.4 - 2.7
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	3.0%	2.8 - 3.2
Enige moeite om rond te komen	4.4%	4.1 - 4.8
Grote moeite om rond te komen	9.0%	8.4 - 9.7

UN2A

Percentage volwassenen dat medische zorg nodig had in de 12 maanden voor het interview, maar er niet voor kon betalen (onder volwassenen die behoefte hadden aan zorg)

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	2.5%	2.4 - 2.6
Geslacht		
Mannen	1.5%	1.4 - 1.7
Vrouwen	3.1%	3.0 - 3.3
Leeftijd		
18-24 jaar	2.2%	1.9 - 2.5
25-44 jaar	3.4%	3.2 - 3.6
45-64 jaar	2.0%	1.9 - 2.2
65 jaar of ouder	2.1%	2.0 - 2.3
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	2.1%	2.0 - 2.3
Samenwonend	2.3%	2.0 - 2.6
Ongehuwd, nooit gehuwd	2.6%	2.5 - 2.8
Gescheiden, niet hertrouwd	3.3%	2.9 - 3.6
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	2.2%	1.9 - 2.5
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	3.8%	3.5 - 4.1
Midden 1 (Mavo, LBO)	2.3%	2.2 - 2.5
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	2.0%	1.8 - 2.1
Hoog (HBO, WO)	2.3%	2.1 - 2.5
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	1.6%	1.5 - 1.7
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	1.8%	1.7 - 2.0
Enige moeite om rond te komen	4.6%	4.2 - 4.9
Grote moeite om rond te komen	7.1%	6.6 - 7.7

UN2B

Percentage volwassenen dat tandzorg nodig had in de 12 maanden voor het interview, maar er niet voor kon betalen (onder volwassenen die behoefte hadden aan zorg)

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	10.5%	10.3 - 10.7
Geslacht		
Mannen	8.7%	8.4 - 9.0
Vrouwen	11.8%	11.6 - 12.1
Leeftijd		
18-24 jaar	10.4%	9.8 - 10.9
25-44 jaar	15.7%	15.3 - 16.1
45-64 jaar	9.2%	8.9 - 9.5
65 jaar of ouder	4.9%	4.6 - 5.2
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	8.6%	8.3 - 8.9
Samenwonend	11.1%	10.5 - 11.8
Ongehuwd, nooit gehuwd	13.0%	12.7 - 13.3
Gescheiden, niet hertrouwd	8.8%	8.2 - 9.3
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	6.8%	6.2 - 7.4
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	13.4%	12.8 - 13.9
Midden 1 (Mavo, LBO)	9.9%	9.6 - 10.2
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	11.5%	11.1 - 11.8
Hoog (HBO, WO)	7.4%	7.0 - 7.8
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	5.7%	5.5 - 5.9
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	10.2%	9.8 - 10.5
Enige moeite om rond te komen	22.0%	21.3 - 22.8
Grote moeite om rond te komen	27.8%	26.9 - 28.8

UN2C

Percentage volwassenen dat voorgeschreven medicijnen nodig had in de 12 maanden voor het interview, maar er niet voor kon betalen (onder volwassenen die behoefte hadden aan zorg)

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	4.2%	4.1 - 4.4
Geslacht		
Mannen	2.1%	2.0 - 2.3
Vrouwen	5.8%	5.6 - 6.0
Leeftijd		
18-24 jaar	1.5%	1.2 - 1.7
25-44 jaar	5.1%	4.9 - 5.4
45-64 jaar	3.4%	3.3 - 3.6
65 jaar of ouder	5.7%	5.4 - 6.0
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	4.5%	4.3 - 4.7
Samenwonend	2.9%	2.6 - 3.3
Ongehuwd, nooit gehuwd	3.5%	3.3 - 3.7
Gescheiden, niet hertrouwd	6.2%	5.8 - 6.7
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	6.2%	5.7 - 6.8
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	7.4%	7.0 - 7.8
Midden 1 (Mavo, LBO)	4.7%	4.5 - 4.9
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	2.6%	2.5 - 2.8
Hoog (HBO, WO)	3.0%	2.8 - 3.3
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	1.9%	1.8 - 2.0
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	3.7%	3.5 - 3.9
Enige moeite om rond te komen	9.4%	8.9 - 9.9
Grote moeite om rond te komen	14.6%	13.9 - 15.4

UN2D

Percentage volwassenen dat geestelijke gezondheidszorg nodig had in de 12 maanden voor het interview, maar er niet voor kon betalen (onder volwassenen die behoefte hadden aan zorg)

	Percentage (%)	95% BI
Totaal	1.1%	1.0 - 1.2
Geslacht		
Mannen	0.5%	0.4 - 0.6
Vrouwen	1.6%	1.5 - 1.8
Leeftijd		
18-24 jaar	*	*
25-44 jaar	1.8%	1.7 - 2.0
45-64 jaar	1.1%	1.0 - 1.3
65 jaar of ouder	0.5%	0.4 - 0.6
Burgerlijke staat		
Gehuwd, incl. geregistreerd partnerschap	1.4%	1.2 - 1.5
Samenwonend	0.0%	-
Ongehuwd, nooit gehuwd	1.0%	0.9 - 1.1
Gescheiden, niet hertrouwd	1.5%	1.2 - 1.8
Weduwe/ Weduwnaar, niet hertrouwd	1.5%	1.2 - 1.9
Opleidingsniveau		
Laag (Geen, LO)	1.7%	1.5 - 2.0
Midden 1 (Mavo, LBO)	0.6%	0.5 - 0.7
Midden 2 (Havo, VWO, SBO)	1.4%	1.2 - 1.5
Hoog (HBO, WO)	1.2%	1.1 - 1.5
Huishoudinkomen		
Geen enkele moeite om rond te komen	0.4%	0.3 - 0.4
Geen moeite, maar moet wel opletten op uitgaven	1.5%	1.3 - 1.7
Enige moeite om rond te komen	2.8%	2.4 - 3.1
Grote moeite om rond te komen	2.9%	2.5 - 3.4

Met de resultaten van de nationale gezondheidsenquête (NGE) 2017 krijgt u een actueel beeld over de gezondheidsstatus, de leefstijl en het gebruik van zorgvoorzieningen van de inwoners in Curaçao.

De NGE signaleert trends, brengt risicogroepen in kaart en vormt een belangrijke bron voor de Curaçause gezondheidsindicatoren.

De NGE 2017 is een publicatie van het Volksgezondheid Instituut Curaçao (VIC), in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). Digitale versies van dit rapport en andere VIC-publicaties zijn te verkrijgen via www.vic.cw.

